

ZÁGOREC-CSUKA JUDIT

A magyar–szlovén és a szlovén–magyar
irodalmi kapcsolatok tükröződése
a fordításirodalomban

Zágorec-Csuka Judit

Zágorec-Csuka Judit
A magyar–szlovén és a
szlovén–magyar iro-
dalmi kapcsolatok tük-
röződése a fordítás-
irodalomban című
könyve a fontosnak
tűnő tendenciákat ki-
emelve nyújt áttekin-
tést a magyar iroda-
lom szlovéniai recep-
ciójáról az 1945-ös
évektől kezdődően, a
'80-as éveken keresz-

tül egészen máig. Az alapvetően a szlovénra fordított magyar művek diskurzusára épülő mű hangsúlyozottan a fordításirodalom mikéntjére és annak a helyzetére és lehetőségeire keresi a választ, amely a 20. század kezdetén Közép-Európa két szomszédos irodalmában, a magyar és a szlovén irodalomban és olvasáskultúrában jelen van. Értekezésében az irodalmi befogadásnak mint az irodalmi kölcsönhatás általános rendszerét alkotó szükséges és valós elemnek a vizsgálatával foglalkozik.

A könyv megkísérli bemutatni, hogy a lefordított szövegek a szlovén kulturális térségben milyen mozzanatok által válhatnak a mélyebb megértés alanyává és tárgyává. Ennek megfelelően a szerkezete döntő módon különíti el az első részben tárgyalt lefordított művek történeti és művelődéstörténeti hátterét, hangsúlyozottan a recepcióesztétika alapelveire, s ezekre rámutatva nyitja meg a teret a filológiai alapú második résznek.

Zágorec-Csuka Judit

A magyar–szlovén és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok
tükröződése a fordításirodalomban

Szaklektorok / Strokovna recenzenta
Dr. RUDAŠ Jutka, Dr. SZÍJÁRTÓ Imre

Szlovén nyelvi lektor / Lektorica za slovenski jezik
Olga PAUŠIČ

Zágorec-Csuka Judit

A magyar–szlovén és a szlovén–magyar
irodalmi kapcsolatok tükröződése
a fordításirodalomban

Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület

Pilisvörösvár, 2015

Támogatók

Nemzeti Kulturális Alap

Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva
Zavoda za kulturo madžarske narodnosti, Lendava

© Zágorec-Csuka Judit

Kiadó: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár
e-mail: muravidek@freemail.hu
www.muravidek.eu
www.evid.hu

A borítótérvet Németh Csongor készítette Tomislav Hozjan felvétele
felhasználásával
A szerző portréi (a borítón és a kötetben) Ruda Gábor felvételei

Nyomdai előkészítés: Trajan Kft., Budapest
Nyomda: Pannónia Nyomda Kft., Budapest

Példányszám: 500

ISBN 978-615-5026-63-8 (nyomtatott)
ISBN 978-615-5026-64-5 (online, PDF)

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	7
Bevezető gondolatok.....	9
1. A SZLOVÉN–MAGYAR, MAGYAR–SZLOVÉN IRODALMI KAPCSOLATOK KIALAKULÁSA	13
1. 1. Előzmények – a szlovén és a magyar irodalmi kapcsolatok kialakulása	13
1. 2. Szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 18. században	16
1. 3. Összegzés	19
2. MAGYAR SZÉPIRODALMI MŰVEK FORDÍTÁSA SZLOVÉN NYELVRE A 20. SZÁZAD KÖZEPÉIG.....	21
2. 1. Szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 19. században	21
2. 2. A szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 20. században	24
2. 3. A Rába és a Mura közötti terület és annak irodalma az első világháború végéig	26
2. 4. Összegzés	29
3. A MAGYAR SZÉPIRODALOM FORDÍTÁSA 1945 UTÁNI – TÖRTÉNETI ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI HÁTTÉR	31
3. 1. Helyzetkép – történelmi változások	31
3. 2. A magyar szépirodalom szlovén nyelven 1945 után	34
3. 2. 1. Fordításirodalom az 50-es és a 60-as években magyar szépirodalomból szlovén nyelven	34
3. 2. 2. Fordításirodalom a 70-es években a magyar irodalomból	43
3. 2. 3. Fordításirodalom a 80-as években a magyar irodalomból	48
3. 2. 4. Fordításirodalom a 90-es években a magyar irodalomból	51
3. 2. 5. Fordításirodalom a 2000-es években a magyar irodalomból	55

3. 2. 6. A magyar szépirodalom közvetítő csatornái	68
3. 2. 7. VILENICA – Nemzetközi irodalmi fesztivál összeköti a közép-európai irodalmat és kultúrát	72
3. 2. 8. A bor és a költészet fesztiválja Medanában	73
3. 2. 9. Összegzés	74
 4. SZLOVÉN SZÉPIRODALOM MAGYAR NYELVEN	
A 20. SZÁZAD 60-AS ÉVEITŐL A 21. SZÁZAD ELEJÉIG	79
4. 1. Fordításirodalom a 19. század végén és a 20. század elején – előzmények	79
4. 2. Fordításirodalom a 20. század 60-as és a 70-es éviben a szlovén irodalomból	80
4. 3. Fordításirodalom a 20. század 80-as éveiben a szlovén irodalomból	89
4. 4. Fordításirodalom a 20. század 90-es éveiben a szlovén irodalomból	91
4. 5. Fordításirodalom a 21. század első évtizedében a szlovén irodalomból	93
4. 6. Összegzés	103
 5. A KIADÓK SZEREPE A MAGYAR–SZLOVÉN KÖNYVKIADÁSBAN.....	109
5. 1. Az Európa Könyvkiadó és a Pomurska založba (könyvkiadó) szerepe a magyar és szlovén szépirodalom fordításának kultúraközvetítésbe	109
 6. MŰFORDÍTÓK – A MAGYAR ÉS A SZLOVÉN IRODALOM KÖZVETÍTŐI.....	113
 7. A FORDÍTÁSIRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA (1960–1980)	217
 8. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM	225
 9. NÉHÁNY SZÓ A SZERZŐRŐL	231
 10. POVZETEK / ÖSSZEFOGLALÓ	233

Előszó

A kultúraközvetítésnek számtalan lehetősége van az egyre inkább globalizálódó világunkban. Ez érvényes a magyar–szlovén és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatokra is a fordításirodalomban, amelynek az áttekintését vettem tanulmánykötetem tárgyává. A lefordított szépirodalom nagymértékben az adott kultúrát is hordozza. Milyenek látjuk a fordításirodalmat, annak helyzetét és lehetőségeit a 21. század kezdetén Közép-Európa két szomszédos irodalmában, a magyar és a szlovén irodalomban és olvasáskultúrában?

Milyenek az előzményei ennek a fordításirodalomnak, kik azok a magyar és szlovén szerzők, írók, költők, akiknek a műveit lefordították a másik kultúra nyelvére? Mivé alakította önmagát a fordítástörténet mindkét kultúrában? Kik voltak azok a műfordítók, akik több évtizeden át fordításaikkal kultúraközvetítővé váltak, hidakat, láncszemeket, összekötő kapcsokat építettek a két kontrasztív nyelv használatával a két kultúra, az eredeti művek, a lefordított művek és olvasói közé azzal, hogy két nyelv között közvetítették a szépirodalmat? Az irodalomnak minden időben rendkívül sokféle funkciója és feladata volt. A lefordított szépirodalmi szövegek interpretatív jellegüknél fogva hogyan épültek be a másik kultúra szépirodalmába? Kik írták a szépirodalmi műveket, kiknek, milyen célból és milyen stílusban? Az sem elhanyagolható tényező, mennyire tudtak a lefordított művek annak a nyelvnek a logikájához, sajátosságaihoz igazodni, amelyen a szövegek éppen megszólaltak. A fordítások szerepe az Európai Unióban, ahol jelenleg 24 a hivatalos nyelvek száma, az új tagok belépésével várhatóan növekedni fog. Az Európai Bizottság fontos célkitűzése a nyelvtudás népszerűsítése, bővítése mellett a soknyelvűség, a kulturális identitás megőrzése. Rudaš Jutka irodalomtörténész véleménye szerint a szlovén irodalmi tájékozódásban az utolsó húsz évben lejátszódó módosulások azt mutatják, hogy a magyar irodalom szlovéniai fogadtatása növekszik. Mégis komolyak a hiányok: például a műfordítás terén, és ebből kifolyólag csekély az irodalmi visszhang, a kölcsönhatás. A legtöbb hírt a magyar irodalomról még mindig egy-egy vers, illetve regényrészlet kapcsán kapjuk, még mindig a folyóiratbéli részfordítás dominál a leginkább, kevés a kritikai értelmezés, kevés a lefordított könyv, bár ezeknek a száma nőtt az utóbbi 20 évben. (Rudaš Jutka, 2011–2013:3)

Ilyen, vagy hasonló kérdésekre kerestem választ a fordítástörténeti tanulmányom megírásánál: a két (magyar és szlovén) irodalom fordítástörténetére összpontosítottam, főleg a második világháború utáni évtizedekre, amikor mindkét nemzet életében a politika észrevehetően rányomta bélyegét az irodalom fejlődésére, de ez a hatás időről időre változott, amelynek következtében a két ország és a két irodalom is egyre jobban közeledett egymáshoz. Szlovénia önállósodásával új utak is nyíltak a fordítástörténetben, hiszen a Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon egyre több magyar író, költő műveit, egy-egy versét, szövegeit fordították le szlovén nyelvre. Fordítástörténeti tanulmányomat elsősorban összefoglaló szándékkal kezdtem el írni, készülve a Szépirodalmi szövegek fordítása című kurzusomra, amelyet 2013-ban a Maribori Egyetem Fordítástudományi Tanszéken tartottam. Előzőleg ugyanabban a témában 2012-ben posztdoktori tanulmányokat folytattam a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ Szláv Tanszékén *dr. Elizabeta Bernjak* (PhD) nyilvános rendkívüli egyetemi tanárnál, a szlovén–magyar irodalom és irodalmi kapcsolatok ismert és elismert kutatójánál, s akinek ez alkalommal mondok köszönetet a kutatásomnál nyújtott segítségéért.

Ezenkívül külön köszönetet mondok még *mag. Franci Just* irodalomtörténésznek, a Franc-Franc muraszombati kiadó szerkesztőjének, *dr. Rudaš Jutka* irodalomtörténésznek, a Maribori Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke docensének, *dr. Szíjártó Imre* médiakutatónak, az egeri Eszterházy Károly Főiskola Mozgóképkultúra Tanszék tanszékvezető főiskolai tanárának, *Gasparics Judit* nyelvésznek és *Olga Paušič* szlovén lektornak, továbbá *Jože Hradil*, *Gaál Gabriella*, *Marjanca Mihelič*, *Gállos Orsolya*, *Lukács Zsolt*, *mag. Gabriela Zver*, *Körtvélyessy Klára*, *dr. Mladen Pavičić*, *dr. Reiman Judit* műfordítóknak, valamint *mag. Franc Küzmič* könyvtárosnak, egyháztörténésznek, akik segítségemre voltak bibliográfiájukkal és személyes tájékoztatásukkal a téma megírásánál; illetve *Ruda Gábornak*, a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület képviselőjének, aki vállallata tanulmánykötetem kiadását.

Lendva, 2015. január

Dr. Zágorec-Csuka Judit

Bevezető gondolatok

A magyarok már közel ezer éve élnek a szlovén nemzet közvetlen szomszédságában. Ennek ellenére történelmük a szlovén nép tudatában elég hiányosan van jelen. Szomszédai közül a magyarok minden bizonnyal a szlovénokat ismerik a legkevésbé. Az állítás fordítva is igaz – Szlovénia szomszédai közül a magyarok esnek ki a leginkább a szlovénok látóköréből. Bár a történelem során számtalan alkalommal keresték egymást útjaik, erős kapcsolódási pontokról mégsem beszélhetünk. Mindez természetesen a két kultúrában is tükröződik. A határvidékek kivételével meglepően kevés volt a két kultúra közötti érintkezés. (Mladen Pavičić, 2009:5–6)

Ugyanúgy a magyarok is hiányosan ismerik a szlovén nemzetet, történelmük és életvitelük jellegzetességeit. Felvetődik az a kérdés, hogy mindez érvényes-e a két nemzet szellemtörténeti megismerésére is, vagyis arra a megismerésre, amelyet a művészet és a kultúra közvetít? Konkrétabban: mennyire és milyen mélységig ismeri a két nemzet egymás irodalmát (költészetét, prózáját, drámáit), amely hordozója és teremtője a szellemiségnek? Az irodalmi recepció feladata, hogy az irodalmak közötti folyamatok egyik lehetséges osztályozása alapján megkülönböztet genetikai kapcsolatokat és tipológiai összefüggéseket. A magyar–déli-szláv irodalmi érintkezések esetében a genetikai kapcsolatok feltárására eddig jóval több figyelem jutott, mint a tipológiai összefüggések vizsgálatára. Tegyük hozzá rögtön azt is, hogy a magyar–szlovén irodalmi kapcsolatok vonatkozásában az irodalomtörténet-kutatásnak mindkét irányban vannak még adósságai. (Lukács István, 1992:83–92) Az irodalmi művek fogadtatása, a *fordításirodalom* befogadása, a szlovén–magyar irodalom keltette esztétikai élmények áttekintése nélkül hiányos volna a két kultúra megértése is. Most, amikor az országhatárok elveszítették politikai erejüket, a szlovénok és a magyarok ugyanabban a közép-európai közös térségben élnek az egységes Európai Unió területén, fontos és szükséges a szomszédok ismerete.

Két kultúra találkozásának legszebb momentumait talán azok az irodalmi alkotások képviselik a legjobban, amelyeket egyik vagy másik nemzet irodalma befogad, abban megragad, beleépül, és népszerűvé válik. Ennek a folyamatnak a részét képezik elsősorban azok az irodal-

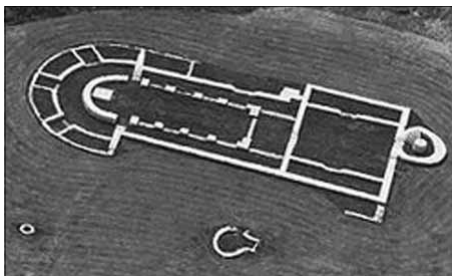
mi alkotások és azok fordításai, amelyek a szomszédos országokban élő népek közös történelmi hőseit, eseményeit, kultúráját közvetítik, illetve velük a múltban egy közösséget képeztek, azaz évszázadokon keresztül ezer szállal kapcsolódtak össze. Azt, hogy mikor és mit fordítottak egy adott korszakban, mindig a kor szelleme és ízlése, vagy pedig egyfajta történelmi lelkesedés, vagy éppen az egymástól való elhidegülés is befolyásolta. Ezeknek a találkozásoknak a fénylő és pislákoló lehetőségeit előszeretettel használták ki a költők és a fordítók.

A szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok egyik fontos területe a *fordításirodalom*, amely által mindkét irodalom kölcsönösen ismertté válik. A kérdésünk az, hogy hogyan és milyen mélységekben. Irodalmi szempontokból nézve fontos a kiemelkedő írók, költők műveinek, azaz művészi szövegeinek a fordítását, de fontos a kiemelkedő fordítók munkásságát is vizsgálni. Az irodalmi megközelítés mindig egyéni, a kutatókat a szokatlan, eredeti, meglepő fordítói megoldások érdeklik. Az irodalmi megközelítést csak a fordítás végeredménye érdekli, a fordítás folyamata nem, és ez sokszor normatív jellegű (előíró), arról beszél, hogy milyen legyen a jó fordítás, és mit kell tenni a jó fordítónak. Az irodalmi fordításban gyakori az *értékelés*. A szlovén–magyar szép-irodalom fordítása területén nem történtek kimagasló összehasonlító kutatások, viszont a lefordított művekben a fordítók vagy a felkért recenzióírók írtak utószavakat vagy fűlszövegeket a művekről, amelyekben ismertették a műveket, azok történetét, jellemezték a főszereplőket, és esetenként a mű keletkezésének a társadalmi-történelmi hátterét is felvázolták.

„A fordításelmélet korszerű megközelítése elválaszthatatlan a kultúra fogalmának értelmezésétől. Ezért lett a fordítás / fordíthatóság problémaköre a kultúráköziség kiemelkedő tárgyköre. A fordítás nem pusztán a másik kultúra közvetítésének a metaforája és megoldandó nyelvi probléma, hanem ennél bonyolultabb. A szövegek mélyszemantikája (Ricoeur) egy új világlátást hoz létre, a szövegek egy lehetséges világról beszélnek. Ennek a világnak a dimenziói éppen a szöveg révén válnak ismertté. Megerősödött annak tudata, hogy a kultúrák különbségeit világszerte fenn kell tartani.” (Rudaš Jutka, 2012:96–97) Ebből is következik, hogy a fordításnak, mint elméleti problémának a gyakorlatba való beépülése az összehasonlító irodalomtudománnyal foglalkozók számára (is) fontos kutatási terület lehet, elsősorban az irodalmi hatástörténet tárgykörének tanulmányozásakor.

Sokak véleménye, hogy az irodalom létezése az olvasónak feltett új kérdésektől függ. Rejtélyesebb az a viszony, amely az író / művet egy idegen, kulturális közegbe beiktatva nyitja meg a műalkotáshoz való individuális, személyes kapcsolat útján. Rudaš Jutka irodalomtörténetész véleménye szerint ezek a folyamatok csak bonyolultabbá válnak, ha egy szerző / mű gyökeresen eltérő kultúrtörténeti tradícióval rendelkező befogadói közegbe érkezik. De mennyire érvényes ez a szlovén–magyar irodalom kölcsönhatására, főleg a fordításirodalom hatását tanulmányozva? Az alapvető kérdés véleményem szerint az, hogy mindkét kultúra mennyire tudta befogadni egymás szellemi értékeit, még akkor is, ha különböző eredetűek a hagyományaik, de közel egymáshoz, Közép-Európa térségében keletkeztek. Ez attól is függ, hogy a tisztán formális és lingvisztikai megközelítéssel szemben – a kultúra és a történelem szerepét hangsúlyozza. Ezen elv szerint nem maguknak a nyelvi elemeknek, hanem azoknak a „*gondolkodásmódoknak*” a fordítása a feladat, amelyek ezekben a nyelvi elemekben testesülnek meg. Hogy ez mennyire sikeres fordítástörténeti koncepció? Részben erre keresek választ a tanulmányomban, mert a téma teljessége feltérképezhetetlen, ugyanis olvasásszociológiai kérdésként is felmerülhet. A teljességhez pedig elengedhetetlen a retrospektív korszakolás és a lefordított művek jegyzéke. Szeretném, ha kirajzolódna, hogy egy-egy időszakban milyen műveket fordítottak, és milyen volt a fordításról való gondolkodás és az esetleges elméletalkotás.

A többnyelvűség Európa sokszínűsége, igazi erőforrása. Ebben a soknyelvű kulturális közegben különösen megnőtt a fordítás szerepe. Ma is sok szépirodalmi művet fordítanak le magyarra és szlovén nyelvre, pályázatokkal és egyéb lehetséges módokon ösztönözni kell magyar és a szlovén művek fordítását szlovén és magyar nyelvre. A többnyelvűség hadd gyönyörködtessen!

Zalavári romok

Ciril és Metód-emlékmű, Zalavár (Ruda Gábor felvétele)

1. A SZLOVÉN–MAGYAR, MAGYAR–SZLOVÉN IRODALMI KAPCSOLATOK KIALAKULÁSA

1. 1. Előzmények – a szlovén és a magyar irodalmi kapcsolatok kialakulása

A szlovének és a magyarok közti kapcsolatok a magyarok letelepedésével kezdődtek el a Kárpát-medencében. A magyarok letelepedése előtt a Dunántúl nyugati részén létezett egy független szlovén államalakulat, az úgynevezett pannóniai szlovének állama, amelynek a központja a szlovén leírások alapján *Blatograd* (ma *Zalavár*) volt. 861 és 874 között uralkodott ezen a területen *Kocelj*, Pannónia fejedelme, tulajdonképpen a térség grófja (comes), Pribina fia, aki barátságban volt Cirill és Metód hittérítőkkal. Apja ugyan pogány volt Kocelj születésekor, de őt már keresztényként nevelték. 844 körül Kocelj eltűnik a történelem színteréről, a népe pedig elveszíti az önállóságát, és a frankok fennhatósága alá kerül, de marad ezen a területen, nem vándorolnak más szálláshelyekre. A magyarok letelepedése 896-ban már új életformát jelentett számukra. Az asszimilációs nyomások ellenére még a mai napig is élnek utódaik Zala és Vas megyében.

Az ezeréves együttélés és a szomszédokkal való érintkezések nem múltak el nyomok nélkül. Kezdetben a hatás kölcsönös volt, habár először a szlovének részéről volt észlelhető, hiszen a magyarok a *kereszténységet* a szomszédos népektől, tehát többek közt a szlovénektől vették át. A magyar tudományos kutatások szerint – főleg az első világháború előtt, majd az azt követő évtizedekben – felfedezték a magyar kultiválásban a szlovén gyökereket, de a magyar szellem és lélek szlovénekre gyakorolt hatásával már nemigen foglalkoztak. Ha tanulmányozzuk a magyarok és a szlovének kulturális kapcsolatait, éles határt kell húznunk azon szlovének között, akik Magyarországon élnek, s azok között, akik Ausztriában úgynevezett ausztriai szlovénként (a Monarchia ausztriai részén) éltek / élnek. A magyarországi szlovének ezer

évig együtt éltek a magyarokkal egy állam keretei és határai között, így a közös élet számos lehetőséget nyújtott a kapcsolatteremtésre. A kultúraközlítés a két nemzet között a reformáció idején erősödött fel, amikor *Mandelc Janez* nyomdász, *Primož Trubar* munkatársa, a Kranji térségből 1582-ben kénytelen volt átköltözni a Zrínyiek és a Batthyányak birtokaira. Mandelc Nyugat-Magyarország térségében 50 művet nyomtatott ki, ennek egyharmada magyar nyelvű kiadvány volt. (Dr. Elizabeta Bernjak, 2012:2)

Franci Just szlovén irodalomtörténész véleménye szerint Cirill és Metód hittérítők, Rasztiszlav morva, Pribina és Kocelj alsó-pannoniai fejedelmek tevékenységével alakult ki az úgynevezett „ős-szlovén nyelv”, vagyis az őszláv kereszténység nyelve, amely alapul szolgált az írásbeliség kialakulásához. Cirill és Metód a szláv népek nyelvismeretét és írásbeliségét hozták magukkal Szaloniki környékéről, és a morva–pannon térségben terjesztették tovább, alakították ki a szláv irodalmi nyelvet és írásbeliséget. A hittérítők letelepedése előtt is léteztek *imakönyv-minták*, amelyeket az itt élő papok használtak, ők fordították le latin és német nyelvből. Ez abból is következtethető, hogy az a régi őskeresztény szláv nyelv, amelyet Cirill és Metód használt, nem tartalmazott olyan kifejezéseket, amelyeket a későbbi korban is használtak volna, vagyis a két hittérítő nem hozhatta ezeket a kifejezéseket Szaloniki környékéről, azok valószínűleg régebbi korszakból származnak. Az őszláv írásbeliség általában *bibliafordításokat* tartalmaz, amelyet görög és latin nyelvből fordítottak. Ezek az elsődleges fordítások nem maradtak meg az utókor számára, de felismerhetők az azt követő korok másolataiból is. Lehetséges, hogy ezekből az átiratokból a 11. század végén a bencés szerzetesek elvittek néhányat Zalavárból, amikor el kellett hagyniuk az apátságot, és Felsőszentbenedeken (Kančevci) helyezték el a bencés apátságban, amelyet 1093-ban alapítottak „de Borchii” néven. Az apátság a 13. század közepéig működött. (Franci Just, 2003:10–11)

Később a szlovéneket a 9. századtól kezdve egyre több támadás érte a pannon térségben, hiszen a magyar törzsek letelepedtek a Kárpát-medencében, és 896-ban államot is alapítottak. Annak ellenére, hogy dúltak a harcok a területszerzésért a szlovének és a magyarok között, nem csak hadtörténeti szempontból tekinthetjük a két nép érintkezését. A régebben letelepült szlovének (6. század) és az újonnan letelepülő magyarok beszélgettek, kapcsolatban voltak egymással, így a magyar szókincs 12 százalékát a szláv, köztük a szlovén nyelvből vették át. Ké-

sőbb ezek az átvett szláv szavak beilleszkedtek a magyar szókincsbe, és jövevényszóként tartjuk számon őket. Többnyire főneveket, majd melléknéveket, de igéket is vettek át a magyarok a szlovén nyelvből.

A magyar nyelv szókincsének legnagyobb idegen – nem finnugor és nem belső keletkezésű – eredetű rétegét a *szláv jövevényszavak* teszik ki. A szláv jövevényszavak mennyisége tehát messze meghaladja a minden más ismert nyelvből átvett szavaink számát. E kétségtelen tény jelentőségét Melich János óta azzal szokás kisebbiteni, hogy noha a szláv hatás a magyar nyelvre összességében valóban nagy volt, az egyes szláv nyelvek (orosz, bolgár, szerbhórvát, *szlovén*, szlovák, cseh, lengyel, ukrán stb.) külön-külön azonban nem gyakoroltak nagyobb hatást a magyarra, mint bármely más nyelv, amellyel a magyar nyelv története során érintkezésbe került. Hasonlóan vélekedett erről Kniezsa István is: „A magyar nyelv szláv elemei azonban távolról sem jelentenek valami egységes szláv hatást a magyarra. A magyarság sohasem érintkezett az összlávokkal, csak az egyes szláv népekkel volt kapcsolatban. Ezért tehát voltaképpen nem is szláv, hanem külön tót, orosz, szerb, horvát, bolgár, illetve *szlovén* hatásokról kellene beszélnünk.” Ugyanakkor rögtön hozzátette: „Az anyag természete azonban a legtöbbször ezt a szétagolást nem teszi lehetővé.” (Zoltán András, 2004)

Mali katechismus, Halle, 1715, Franc Temlin / Temlin Ferenc evangélikus lelkész fordította le Luther magyar nyelvű bibliáját, a Győri Katechismust (1709) mura-vidéki szlovén tájnyelvre, prekmurščinára.

1. 2. Szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 18. században

1715-ben jelent meg az első muravidéki szlovén könyv: Franc Temlin *Mali katechizmus* című műve, s azt követően az 1920-as évekig a muravidéki szerzők, vallási írók, tankönyvek és szakkönyvek írói, irodalmi alkotók egy úgynevezett regionális muravidéki nyelven, vagyis egy *nyelvjárás feletti* / *muravidéki* irodalmi nyelven írtak. Így jöttek létre ez alatt a kétszáz év alatt a könyvek, illetve tankönyvek, szakkönyvek, újságok, naptárak és szépirodalmi alkotások ebben a tréségben. Az írók ezt a nyelvjárás feletti, regionális muravidéki nyelvet esztétikailag is formálták, „kutatták” annak kifejezési lehetőségeit, új stílusárnyalatokat fedeztek fel benne, vagyis kihozták belőle az esztétikai értékeit és a szép hangzását is. Ezen a nyelven fejlődött a muravidéki költészet és próza, amely gazdagította az egységes szlovén irodalmi örökséget is, ugyanakkor az irodalmi teljesítmény pedig regionális karakterű volt. (Franci Just, 2006a:18)

Franc Temlin *Mali katechizmus* című könyve tulajdonképpen Luther katekizmusának a fordítása, amelyhez felhasználta 1709-ben az úgynevezett *Győri Katechismust*, amely szintén magyar fordítása volt Luther híres vallási művének. Az első muravidéki szlovén könyv 1715-ben jelent meg német nyelvterületen Halléban, ahol a pietisták tevékenykedtek és buzdították a reformáció teológusait, hogy nemzeti nyelvekre fordítsák le Luther tanait. Azt is el kell mondani, hogy akkor a fordítást másképpen értelmezték, mint ma, vagyis számos dolgot kihagytak belőle, vagy valamit hozzá is adtak, kiszélesítették, pl. feleleteket adtak a feltett kérdésekre, amelyek valójában a rövid feleletek ismeretterjesztő magyarázatai voltak. (Franci Just, 2003:24)

Števan Küzmič és *Mihael Bakoš* szlovén (vend) tanítók, fordítók, irodalmárok a magyarországi Nemescsón tevékenykedtek. *Štefan Küzmič* / *Küzemics István* két magyar tankönyvet készített el kiadásra és egy kézikönyvet, amely 1754-ben jelent meg *Vöre krščánske krátke náuke* címmel, amely a Szentírásból és a katekizmusból közöl részleteket, valamint imádságokat és 19 vallási éneket. A legfontosabb irodalmi érdeme az Újszövetség fordítása volt *Nouvi zákon ali testamentom* (1771) címmel, ebben szerepet játszott a magyar vallásos irodalom ismerete is, valamint latin–görög műveltsége, a német és szlovák nyelvtudása mellett. Görög nyelvből fordította, és akkor adta ki, amikor Surdon tevékenykedett. Több

mint száz évig a muravidéki evangélikusoknak fő vallási jellegű könyve volt. A *Nouvi zákon* nemcsak vallási szempontból fontos a fordításirodalom terén, hanem művelődéstörténeti és nemzeti fontosságú is, hiszen a mű előszavában a szerző felhívja a figyelmet a szláv hovatartozásra. Ezenkívül fordítástörténetileg is fontos mű, hiszen a 19. században tevékenykedő muravidéki írók, irodalmárok merítették Küzmič szókincséből, amikor a szlovén irodalmi nyelvet formálták, alakították ki műveikben. *Mihael Bakoš* / *Bakoš Mihály* segítette kiadni az evangélikusok számára 1789-ben a muravidéki imakönyvet *Nouvi graduval* címmel. *Slovenszki Abecedár* címmel jelent meg az ábécéskönyve 1786-ban, s ezzel is hozzájárult a muravidéki szlovén evangélikus hívők nyelvének a standardizációjához.

1777-től a szlovén lakosság a Mura folyótól északra, a Szombat-helyi egyházmegyéhez volt csatolva. A katolikus nyomtatványok tájnyelven jelentek meg, amelyeket a szlovén papság adott ki. Az első fordításokat *Mikloš Küzmič* / *Küzmic Miklós* készítette. Szily János püspök tervei egybeestek Küzmič törekvéseivel, és így 1780–1790 között 7 vallásos és világi művet segített kiadni, amelyek meghatározták a muravidéki szlovén vallásos irodalom lényegét. Ezt az időszakot „muravidéki katolikus reneszánsznak” is nevezik. A két legfontosabb könyve a *Sveti evangyeliomi* és *Knjiga molitvena* (Sopron, 1783) imádságoskönyv. 1790-ben adta ki Budán a kétnyelvű, muravidéki szlovén és magyar nyelvű szótárát *ABC knjižico na narodni šoul hasek* címmel (Buda, 1790). A muravidéki szlovén szavak bal oldalon, a magyar szavak pedig jobb oldalon voltak elhelyezve. Ez a szótára is, mint vallásos jellegű könyvei, többször megjelentek. Küzmic Miklós a vend nyelvű

Štefan Küzmič evangélikus lelkész:
Nouvi zákon, Luther bibliafordítása
felhasználásával

magyarországi szlovén irodalom egyik oszlopos személye, a vend sztenderd nyelv tulajdonképpeni atyja. Művei egyedülállónak számítanak a délszlávok irodalmában is, bár csak az utóbbi időben kezdték el jelentőségét fölfedezni. Küzmics imakönyveket írt szülőföldje nyelvjárásában, s annak különféle dialektusait is ismerte.

A 18. század végén a vallásos tartalmú könyvek (imádságos könyvek, katekizmusok, Szentírás) voltak az egyedüli olvasmányok a Mura és a Rába közötti térségben, amelyet a nép el tudott olvasni, és képes volt befogadni a mindennapi életében. Ezeket az imádságos könyveket *ábécé-k* is kísérték, amelyek segítették az olvasás folyamatát, és a vallásos irodalom kiegészítő részét képezték. A Mura és a Rába közötti terület a 10. századtól egészen 1919-ig a magyar állam fennhatósága alatt állott. A nyelvi, kulturális és etnikai érintkezések révén a muravidéki szlovén tájnyelvbe sok magyar nyelvi elem került az évszázadok során. A muravidéki szlovén tájirodalomban 1919-ig lépten-nyomon találkozhunk magyar szerzők szlovénra fordított műveivel. Később Ljubljana, a szlovének szellemi központja építi tovább a magyar kapcsolatokat.

Imre Augustič Prijatelj című folyóiratának címlapja

Jožef Košič: Kis magyar nyelvtan. Graz, Leyla András kiadása, 1833.

1. 3. Összegzés

A szlovén–magyar, magyar–szlovén irodalmi kapcsolatok kialakulásából is kitűnik, hogy a két nyelvnek, a két kultúrának és a két irodalomnak az elmúlt évszázadokban, vagyis mindkét nép / nemzet letelepedését követően a Kárpát-medencében voltak érintkezési pontjai és eltérő kultúrtörténeti hagyományai a 9. századtól kezdve a 19. századig. Természetesen az előzmények meghatározták az azt követő századok kulturális, irodalmi és nyelvi interferenciáját, vagyis a beszédeiket. Mi kötötte össze az említett két nép / nemzet irodalmát? Elsősorban a szükségyszerűség, a történelmi helyzetük és az íróstudók felelőssége. De sok minden más is.

A két kultúra találkozását elsősorban az befolyásolta, hogy egy közös élettérben, a Kárpát-medencében telepedtek le a szlovének (6. század) és a magyarok, kétszáz, közel háromszáz évvel később (896). A magyarok a kereszténységet a szomszédos népektől, tehát többek közt a szlovénektől vették át, fontos kultúráközvetítő szerepe volt *Kocelj* fejedelemnek, aki Zalavár környékén építette ki erődítményét, és közvetítette Cirill és Metód szláv hittérítők segítségével is a kereszténységet a magyaroknak. Különbséget kell tenni az ausztriai szlovének, a magyarországi (rábavidéki) szlovének és a muravidéki szlovének között a szlovén–magyar együttélés tekintetében, hiszen a történelem során a rábavidéki szlovének a kezdetektől napjainkig Magyarországhoz tartoztak, mint államalakulathoz, és a legszorosabb együttélést tanúsítják ma is magyarországi viszonylatban.

Az ószláv írásbeliség általában bibliafordításokat tartalmaz, amelyet görög és latin nyelvből fordítottak. Ezek az elsődleges fordítások nem maradtak meg az utókor számára, de felismerhetők az azt követő korok másolataiból is. *Kocelj* fejedelem idejéből sajnos nem maradtak fenn írásos dokumentumok.

A kultúráközvetítés a két nemzet között a reformáció idején erősödött fel, amikor *Janez Mandelc* nyomdász, Primož Trubar munkatársa, a Kranji térségből 1582-ben kénytelen volt átköltözni a Zrínyiek és a Batthyányak birtokaira. Mandelc a nyugat-magyarországi térségben 50 művet nyomtatott ki, ennek egyharmada magyar nyelvű kiadvány volt.

A reformáció megkövetelte a vallásos irodalom, a Biblia anyanyelven való olvasását. Ezzel a céllal indult a magyar–szlovén fordításiro-

dalom a Muravidéken. A német pietisták kezdeményezésére *Franc Temlin Mali katechizmus* című könyve tulajdonképpen Luther katekizmusának a fordítása, amelyhez felhasználta 1709-ben az úgynevezett *Győri Katechismust*, amely szintén magyar fordítása volt Luther híres vallási művének. A Győri Katekizmus nyelve egyben *közvetítő nyelv* volt a szlovén fordításhoz. *Števan Küzmič* és *Mihael Bakoš* szlovén (vend) tanítók, fordítók, irodalmárok a magyarországi Nemescsón tevékenykedtek. *Štefan Küzmič / Küzmics István* két magyarországi tankönyvet készített el kiadásra, és egy kézikönyvet, amely 1754-ben jelent meg *Vöre krščanske krátki náuk* címmel, muravidéki szlovén nyelven, amely a Szentírásból és a katekizmusból közöl részleteket, valamint imádságokat és 19 vallási éneket. A tankönyveket, a kézikönyveket és a vallásos műveket magyar nyelvből fordították. S ez a fordítói tevékenység folytatódott *Mikloš Küzmič / Küzmics Miklós* pályafutása idején is. Szily János püspök tervei egybeestek Küzmič törekvéseivel, és így 1780–1790 között 7 vallásos és világi művet segített kiadni Sopronban muravidéki szlovén nyelven, hiszen a szlovén lakosság 1777-től a Mura folyótól északra a Szombathelyi egyházmegyéhez volt csatolva. Ezzel emelte a muravidéki katolikus hívők vallási-lelki szintjét, hiszen nyomtatott műveket adott a kezükbe, s ezekhez olvasható szlovén–magyar (kétnyelvű) ábécéskönyveket is kiadott 1790-ben Budán.

A 18. század végén a vallásos tartalmú könyvek (imádságos könyvek, katekizmusok, Szentírás) voltak az egyedüli olvasmányok a Mura és a Rába közötti térségben, amelyet a szlovén nép el tudott olvasni, és képes volt befogadni a mindennapi életében. Ezeket a vallásos műveket magyar nyelvből fordítottak muravidéki szlovén nyelvjárásba, amelyet a fordítók ismertek, hiszen a szülőföldjük, a Muravidék nyelve, az anyanyelvük volt. A magyar nyelvű vallásos könyvek muravidéki szlovén nyelvjárásba való fordításának nagy jelentősége volt a 18. században, hiszen a muravidéki szlovéneknek ezek a lefordított művek jelentették az úgynevezett vallásos irodalmat, általában az írásbeliséget és az olvasási kultúrát.

2. MAGYAR SZÉPIRODALMI MŰVEK FORDÍTÁSA SZLOVÉN NYELVRE A 20. SZÁZAD KÖZEPÉIG

2. 1. Szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 19. században

A 19. században a magyarosítás ellenére főleg az oktatásban nőtt meg a muravidéki szlovén tájnyelvre lefordított versek, prózai művek és tankönyvek száma. A szépirodalom tekintetében inkább az irodalom kísérleti és eredeti fordításairól beszélhetünk. A fordítások zömét magyar nyelvből fordították. Az első szlovén nyelvű fordításokat magyar szerzőktől a muravidéki szlovén írok készítették. A 19. század közepén *Janoš Kardoš* / *Kardos János* evangélikus lelkész Hodosról, a muravidéki evangélikus vallású iskolák első dékánja az akkori oktatási igényeinek megfelelően számos magyar író, költő műveit fordította le szlovén nyelvre (Petőfi Sándor, Eötvös József, Arany János, Tompa Mihály, Vörösmarty Mihály, Vajda János, Gyulai Pál, Kisfaludy Sándor), és feldolgozott magyar népdalokat is. A legfontosabb szlovén nyelvű fordításnak Arany János két elbeszélő költeménye: a *Toldi* és *Toldi estéje* tekinthető, amelyek halála után jelentek meg. Mindenek ellenére a szociálisan és kulturálisan elmaradott, szellemileg nem változatos muravidéki környezetben fordításaival nem tudta kibontakoztatni a romantikus muravidéki szlovén költőket. (Franci Just, 2000:16) Az élő regionális nyelv idején Kardos János (1801–1873) pátriájának meghatározó alakja volt, Szepetneken, majd haláláig Hodoson szolgált evangélikus lekipásztorként. Egyházi tisztségei mellett iskolai tankönyvek összeállításával, kiadásával is foglalkozott, amelyet az 1868-as Eötvös-féle iskolareform szorgalmazott. A tankönyvkiadás nagymértékben hatott arra, hogy a magyar irodalmat (muravidéki) szlovén nyelven tolmácsolják, fordítások, összefoglalások, értelmezések szülessenek. Mikor kezdett Kardos

János szépirodalmi fordításokkal foglalkozni? Ez a kérdés a kutatás jelenlegi állása alapján pontosan nem megválaszolható, ugyanakkor tudjuk, hogy az említett pedagógiai igények kielégítésére szolgáló munkájáért jelentős anyagi támogatást is kapott, amelyből Szalafőn birtokot vásárolt. Éppen az ezen a birtokon épült ház padlásán találták meg a Toldi-fordítást, amely tehát csak 1921-ben látott könyvformában napvilágot (*Toldi – Versusko pripove-dávanye. Na vend jezik obrnyeno po Kardos Jánosi*). A Toldi-trilógia

Fliszár János (1856–1947) két részét fordíthatta Kardos János, az első részt a könyvformátum után még egyszer 1941-ben a *Muraszombat és Vidéke* című lapban folytatásokban közölték. A *Toldi szerelme* csak hat évvel Kardos halála után készült el, a *Toldi estéjét* pedig 1925-ben Fliszár János közölte a *Düsevni list*-ben (az 1925-ös harmadik évfolyam 2–12. számaiban) a kissé eltérő, *Toldia Sztaroszi Szmr*t (*Toldi örege és halála*) címmel. A folyóirat a muravidéki kulturális élet meghatározó lapja volt, amelyben a cikkek mellett magyarról fordított szlovén nyelvű szépirodalmi szövegek is szerepeltek. A *Toldi* 1921-es kiadása igen egyszerű könyv, illusztráció, kísérő szöveg nem tartozik hozzá. (Bakonyi Gergely László, 2014:7–15)

Imre Agustič / Agusztics Imre (1837–1879) az első muravidéki szlovén nyelvű újság, a *Prijátel* (1875–1879) szerkesztője és kiadója, a folyóiratában publikált ugyan átdolgozott magyar népköltészeti alkotásokat; de további összevetéseket igényel, hogy nevelő jellegű, rövid elbeszélései egyáltalán milyen mértékben fedik a magyar szerzők műveinek fordításait vagy átdolgozásait. A folyóiratát Pesten adta ki, és természetesen szlovén anyanyelvűeknek szánta. Magyar klasszikusok műveinek szlovén nyelvű fordításai is helyet kaptak a lapban. Időnként a magyar irodalom szlovéniai népszerűsítése is itt bonyolódott (Lukács István, 1992). Főleg elbeszéléseket, prózai alkotásokat, regényeket is közölt fordításban Jókai Mórától, Eötvös Józseftől, Kemény Zsigmondtól, Gyulai Páltól. Agusztics Imre az *Életképek* című kulturális és irodalmi folyóiratban *A beteg oroszán* (Bolni lev) és *Vidd a pokolba* (V pekel ganesi) című két szlovén, muravidéki népi elbeszélés magyar fordítását jelentette meg. Agustič már ifjú korában regényeket és elbeszéléseket is

írt magyar nyelven, később franciából fordított szépirodalmat és tájékoztató jellegű cikkeket a modern francia irodalomról. Ezzel a két irodalom közvetítőjévé vált. (Franci Just, 2006:11–19) A saját újságában, a *Prijatelj*-ben „a. i.” iniciálékkal és „F. Moravski” álnéven saját prózai alkotásait és verseit is publikálta.

Ebben az időszakban a szlovén nyelv jogaiért a muravidéki iskolákban sokat törekedett *Franc Ivanocy / Ivanóczy Ferenc* teológus, publicista, vallási-művelődéstörténeti író, aki a bántornyai (Turnišče) káplánnal, Kolar Peterrel együtt adta ki szlovén fordításban (Budapest, 1877) Gerely J. Bibliáját *Malé biblie* címmel. Ivanóczy a legtöbb szak- és publicisztikai cikkét magyar nyelven írta. 1878-ban a Vas megyei Közlönyben írt egy tanulmányt a muravidéki szlovénekről *A vendek* címmel. Teológiai tanulmányainak elvégzése után Budapesten a *Magyar Állam* című újságban, majd az *Alkotmány*-ban közölt cikkeket. A 19. század 80-as éveiben pedig a *Hittudományi Folyóirat*-ban közzétették teológiai tanulmányait. 1891-ben és 1892-ben a *Muraszombat és Vidéke* című újságban találhatjuk meg a publicisztikai írásait, amelyek irodalmi és politikai tartalmúak voltak. Franc Ivanocy központi személyisége volt a muravidéki katolikus egyháznak a 19. és 20. század fordulóján. 1904-ben szerkesztője volt az akkor induló *Kalendar srca Jezušovoga* című katolikus kalendáriumnak, majd ugyanabban az évben jelentette meg a *Marijin list* című vallási folyóiratot, és 1913-ban a *Novine* című heti újságot.

Magyarországon a 19. században számos polemikus cikk jelent meg a szlovénekről és a szlovének eredetéről. *Jožef Košič / Kossics József* szerette volna a szlovéneket megtanítani magyarul, és 1833-ban Grazban adta ki *Krátki návuk vogrskoga jezika za zacsetnike / Kis magyar nyelvtan* című művét, amely valójában Szalay Imre nyelvtanának a szlovén fordítása volt. A művét Stanko Vraz és Raič Božidar keményen elleneztek. Kossics leírja a magyarországi szlovének történetét és kultúráját két könyvben. Lelkes híve és támogatója volt a kulturális, társadalmi és gazdasági fejlődésnek, ehhez írt verseket is, egyik *A Pesti Magyar Színház megnyitására* (1837), amelynek vend fordítását is maga tette közzé.

A 19. század második felében kezdték lefordítani szlovén irodalmi nyelvre a magyar írók, irodalmárok műveit. Ezek az átültetések a német nyelvből, mint közvetítő nyelvből történt fordítások voltak, a szlovén fordítók a legnagyobb érdeklődést Jókai prózájának és Pető-

fi költészetének szentelték. Például Lavoslav Gorenjc készítette el Jókai *Adamante* című novellájának a fordítását, amely 1871-ben jelent meg, majd Luiz Pesjak a *Kres* folyóiratban jelentette meg két magyar vers fordítását, Alojzij Benkovič pedig 1890-ben kezdte el közzétenni Petőfi verseit (pl. Szeptember végén / Koncem septembra), őt követte még két Petőfi-fordító: Franc Murčič és Etbin Kristan. Fontos azt is megemlíteni, hogy a szlovének eredete erősen érdekelte a magyar szakembereket, főleg Asbóth Oszkár magyarországi szlavistát, aki levelezett Anton Aškerccel, Ivan Prijateljgel és Karel Štrekeljgel, majd felkérte Ivan Prijatelj, hogy írja meg a szlovének irodalomtörténetét, amelyet 1911-ben az *Egyetemes irodalomtörténet*ben meg is jelentetett.

2. 2. A szlovén–magyar irodalmi és kulturális kapcsolatok a 20. században

A 20. század 20-as és 30-as éveiben *Janoš Flisar* / *Flisár János* evangélikus vallású hit- és világi író, szótáríró, fordító és szerkesztő a legtöbbet fordított a magyar irodalom klasszikusaiból a muravidéki szlovén (vend) nyelvre, különösen Mikszáthtól, Vörösmartytól, Petőfitől, de nemcsak klasszikusokat. Szerkesztője volt az *Augustics Imre* alapította *Prijatelj* c. lapnak, azt követően a *Muraszombat és Vidéke* c. lapnak fordított szlovén cikkeket.

1922-ben adta ki Budapesten a híres *Magyar–Vend szótárát* (*Vogrszki–bocs vindiski recsnik*) 171 oldalon, amelyet 1942-ben újra nyomtattak már 180 oldal terjedelemben. Később 1943-ban 191 oldalon jelent meg ennek a szótárnak a fordított változata, vagyis a *Vend–Magyar szótár – Vindiski–Vogerszki recsnik*. Költőként és műfordítóként egyaránt remekelt. Megjegyzi, hogy a vend a *vogrszakiszlóvenszki* (magyarországi szlovén), vagy *sztári szlóvenszki* (magyarul *ószlovén*) nyelv. Az *Evangelicsanszki kalendar* és *Luther kalendar* címen szerkesztette a naptárakat, amelyekben számos magyar dalt lefordítottak. Fordításai az Amerikai Egyesült Államokban is megjelentek, az *Amerikanszki Szlovenčov glász* c. liberális lapban.

Hasonló volt a helyzet a 20. század első évtizedeiben is, amikor *Alojz Gradnik* Petőfi költészetéből készített egy kötetre valót, amely

kéziratban maradt, és folyóiratokban néhány verset közölt Adytól, Lányi Saroltától és Kosztolányitól. *Cvetko Golar*, és később *France Bevk* nyersfordítás alapján készítette el Petőfi *A hóher kötele* című regényének műfordítását (Cvetko Golar: *Rabljeva vrv*, 1911; France Bevk: *Krvnikova vrv*, 1934). Ebben az időszakban a magyar irodalomból sokat fordított *Makso Robič* (pl. Surányi Miklóst, Bónyi Adorjánt, Herczeg Ferencet, Heltai Jenőt, Terescsényi Györgyöt) és *Vilko Novak* (Karinthy Frigyes, Földi Mihályt, Zilahy Lajost, Surányi Miklóst, Bíró Lajost, Kosztolányi Dezsőt). Ekkor keletkeztek az

áttételes magyar drámai fordítások szlovén nyelven (többségük német és szerbhórvát közvetítő nyelvből), majd következett a bemutatásuk. Herczeg, Molnár és Fekete drámáit Ljubljanában és Mariborban is játszották, a legtöbb visszhangot a két háború közötti időszakban Madách *Az ember tragédiája* című drámájának szlovén változata keltette, amelyet Tine Debeljak és Vilko Novak fordított szlovén nyelvre, 1940-ben a magyar PEN Klub a munkájukért elismerésben részesítette őket. A művet Novak nyersfordítása alapján *Tine Debeljak* (1902–1989) költő és műfordító fordította. A fordítás egy tervezett bemutató alapjául szolgált volna, ám az előadás 1941-ben politikai okok miatt nem valósulhatott meg. Szeli István újvidéki irodalomtörténész szerint a létező hét hórvát, hórvát-szerb fordítás ellenében ez a szlovén nyelvű sikerült a legjobban. (Szeli István, 1969:49–162) Vilko Novak pedig közzétett egy terjedelmes cikket, amelyben összegezte a magyar szerzők muravidéki szlovén nyelven megjelent fordításait, és áttekintette a magyar irodalom recepcióját a szlovén kultúrában.

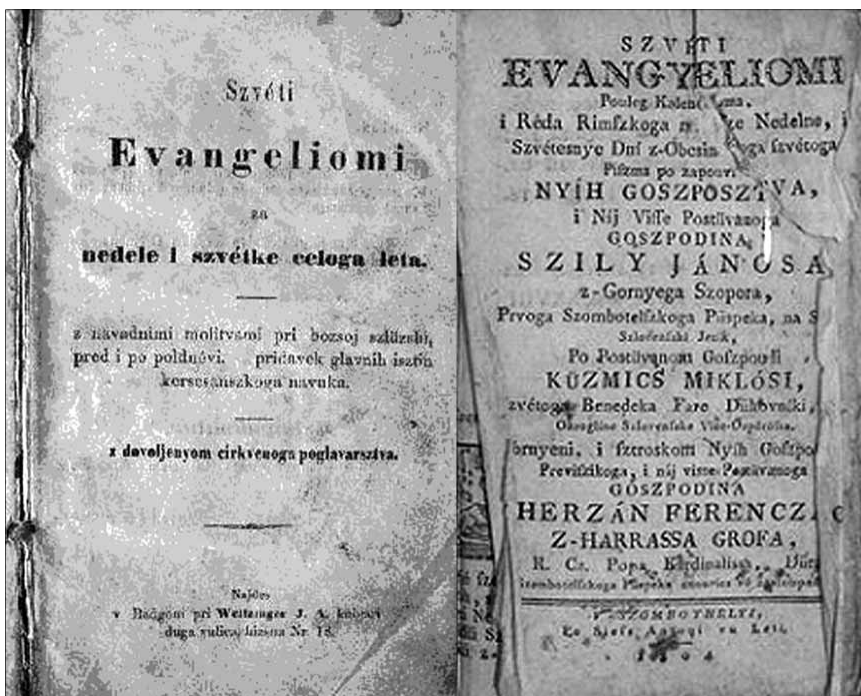
Fliszar János szótára

2. 3. A Rába és a Mura közötti terület és annak irodalma az első világháború végéig

Ez a táj földrajzilag is érdekes érintkezési pontja a dombvidéknek és a síkságnak, de nyelvileg, kulturálisan és történelmileg is élénk, mozgalmas térségnek számít. Itt érintkezik a szláv, a magyar és a germán világ; a különböző vallások (katolikusok, evangélikusok, pünkösdisták, a múltban a zsidók is) és nemzetek (szlovének, magyarok) együttéléséből fakadóan többvallású és többnemzetiségű térségről beszélhetünk. A történelmi események a régió térképére különböző határokat rajzoltak, a különböző korokban a társadalmi rétegek és a társadalmi csoportok életmódjukkal bevésett nyomaik még ma is láthatók. Ez a „kulturális örökség” határozza meg azt a szlovén és magyar irodalmat is, amely ebben a térségben keletkezik. A fenti adottságoknak az összefonódása adja azt a humuszt mind a magyar, mind a szlovén irodalmároknak, amelyből táplálkoznak, alkotnak, irodalmat teremtenek, vallomásokat írnak, s ezáltal a nemzeti irodalmukat is sajátos színekkel gazdagítják.

Ami ezen a tájon a szlovén irodalom keletkezését illeti, elmondhatjuk, hogy az a múlt század 20-as éveiei a különleges kulturális-történeti viszonyok miatt muravidéki nyelvjárásban íródott, így nem volt része annak az irodalomteremtési folyamatnak, amely a 19. század egységes szlovén irodalmi nyelven zajlott. A muravidéki szlovén irodalom kezdete a 18. század utolsó negyedétől eredeztethető. Arra az időszakra tehető, amikor Budát és Pestet a Duna mindkét oldalán, valamint Ljubljanát a Ljubljanica mentén friss, felvilágosult eszmék zaklatták fel, és ennek megfelelően mindkét városban új irodalmi programot is hirdettek, amely által megújították a magyar és a szlovén nyelvet; amikor gróf Széchenyi Ferenc és Žiga Zois báró gazdag könyvtáraikat a fiatal értelmiségiek számára nyilvánossá tették, amikor Révai Miklós megírta az első magyar nyelvtant és Marko Pohlin a szlovének nyelvtanát; amikor Bessenyei György, Kármán József, Kazinczy Ferenc Magyarországon és pl. Valentin Vodnik, Anton Feliks Dev, Anton Tomaž Linhart Szlovéniában versetani kérdéseket tett fel, és megpróbálták a görög–latin verselést átültetni a saját nyelvük hangsúlyára és ritmusára. *David Novak* fiatal muravidéki egyetemista ekkor írta meg a pozsonyi evangélikus líceumban a *Versus vandalici* című költeményét (Szlovén vers), és 1774-ben el is szavalta az évfolyamtársai előtt; Mikloš Küzmič pedig néhány évvel később versbe

foglalta az élet értelméről szóló elmélkedését, vagyis a *Ki si premišlavaš z žitka človeka* (Aki az emberi életéről elmélkedik) című kantilénáját. Ettől a költői tevékenységtől kezdődően a Muravidék is részévé vált a szlovén irodalom megteremtésének. Novakot és Küzmičet követte a 19. században *Štefan Sijarto* (Szijártó István) a szórakoztató verses formában megírt párbeszédeivel, amelyet a *Lakodalmas köszöntők és mondókák* (Starišinstvo i zvačinstvo) című művében közölt, Jožef Košič (Kossits József) alkalmi verseivel, Imre Agustič *Prijatelj* című (1875–1879), saját újságában megjelentetett pohárköszöntőivel és rövid elbeszéléseivel, a 20. század elején pedig Pável Ágoston (Avgust Pavel) meditatív és hazaszeretetet kifejező költészetével, Jožef Baša Miroslav, mint a legtokélete-

Miklós Küzmičtől *Szvéti Evangéliomi za nedele i szvétke celoga leta* (Evangélium vasárnapra és egész évre) címmel jelent meg 1780-ban az Újszövetség katolikus fordítása. A könyvet 1840-ben Radgonában Weitzinger János nyomdász újra kiadta, az átdolgozó azonban ismeretlen. A könyv otthoni használatra és templomi fölolvásásra egyaránt való, továbbá imádságokat és egyházi énekeket is tartalmaz.

Klekl József katolikus pap

mekverseivel. A magyar irodalom szlovéniai és a szlovén irodalom magyarországi népszerűsítésének a század folyamán kialakultak a ma már jól körvonalazható közvetítő csatornái. A muravidéki szlovén irodalomban 1919-ig lépten-nyomon találkozunk magyar szerzők szlovénra való fordításával. Később főleg Ljubljana építi tovább az irodalmi kapcsolatokat. Az évszázadok folyamán az ezen a területen kibontakozó és fejlődő szlovén nyelvű regionális irodalom több ponton is kötődött a magyar kultúrához. Az itt megjelenő könyveket kezdetben a *magyar ábécé betűivel* nyomtatták. Magyar egyházi és iskolai könyveket rendszeresen fordították szlovén nyelvre. Petőfi, Arany és Vörösmarty verseinek első szlovén nyelvű fordításai ezekben a tankönyvekben láttak napvilágot. A nyelvi, kulturális és etnikai érintkezések révén e tájnyelvbe sok magyar nyelvi elem került, (Lukács István, 1992:85). A Muravidék szellemi életében mind a muravidéki szlovének, mind a muravidéki magyarok esetében mindig is érezhetőek voltak a Budapest és Ljubljana felől beszüremkedő hatások. Ezek a hatások teremtő és formáló erővel is bírtak. S ehhez nagymértékben hozzájárult mindkét nyelven a fordításirodalom. Fordításirodalom nélkül nem lett volna hatásteremtés az említett irodalmakban.

sebb muravidéki költő akkoriban, az érzelmi megnyilvánulásaival fejezte ki az otthonához és a nemzedékéhez fűződő mondanivalóját, vagyis a költészetbe vetett hitének orfeuszi kinyilatkoztatását, a létezés nyugtalanságát, a szomorúság és a melankólia megfogalmazását (Franci Just, 2006a:18–19.)

A második világháború előtti korszakból *Janoš Flisar / Fliszár János* a muravidéki evangélikusok közül az egyik utolsó ismertebb irodalmár, valamint az idősebb *Jožef Klekl / Klekl József* az alkalmi, hazaszeretettel kifejező verseivel és oktató jellegű gyer-

Klekl József sírja a dolanji temetőben

2. 4. Összegzés

A 19. század közepén *Janoš Kardoš* / *Kardos János*, hodosi evangélikus lelkész, muravidéki evangélikus vallású iskolák első dékánja az akkori oktatási igényeinek megfelelően számos magyar író, költő művét fordította le szlovén nyelvre (Petőfi Sándor, Eötvös József, Arany János, Tompa Mihály, Vörösmarty Mihály, Vajda János, Gyulai Pál, Kisfaludy Sándor), és dolgozta fel a magyar népdalokat. Az élő regionális nyelv idején Kardos János (1801–1873) pátriájának meghatározó alakja volt. A legfontosabb szlovén nyelvű fordításának számít Arany János két elbeszélő költeménye: a *Toldi* és *Toldi estéje*, amelyek halála után jelentek meg. A *Toldi* muravidéki szlovén nyelvű fordítása tehát rendkívüli értékkel bír a két kultúrkör, a két irodalmi tér találkozásait tekintve. Nem vizsgálva a fordítás kortárs politikai megítélését, esztétikai szempontból a muravidéki regionális nyelv egyik szépirodalmi csúcsteljesítménye. Annak ellenére, hogy sokáig nem lehetett ismert a szélesebb olvasóközönség számára, fontos eleme annak a folyamatnak, amelynek köszönhetően a muravidéki szlovén nyelv a regionális irodalmi nyelv funkcióját betölthette. Mindezidáig hiányoznak azok az összegző monográfiák, amelyek a témát kimerítően tárgyalnák, mindazonáltal leszögezhető, hogy Kardos János Toldi-fordítása minden bizonnyal előkelő helyet foglal el a tárgyalt régió irodalmi kánonjában (Bakonyi Gergely László, 2014:14).

Imre Agustič / *Augusztics Imre* (1837–1879) az első muravidéki szlovén nyelvű újság, a *Prijatelj* (1875–1879) szerkesztője és kiadója, a lapjában publikált átdogozott magyar népköltészeti alkotásokat. A folyóiratát Pesten adta ki, és természetesen szlovén, ill. vend anyanyelvűeknek szánta, 1875-ben jelent meg. (Hazai nemzetiségek..., www...) Ez azt is jelentheti, hogy a kiegyezést követően a századforduló (19–20. század) magyarosítási törekvései mellett a Monarchia nemzetiségei lehetőséget kaptak Magyarország területén az anyanyelvükön való publikálásra. Augusztics a folyóiratában főleg elbeszéléseket, prózai alkotásokat, regényeket közölt fordításban Jókai Mórtól, Eötvös Józseftől, Kemény Zsigmondtól, Gyulai Páltól.

A művelődéstörténet területén sokat tett a szlovén–magyar kapcsolatok kiépítéséért *Franc Ivanocy* / *Ivanóczy Ferenc* teológus, publicista, vallási-művelődéstörténeti író, aki 1904-ben szerkesztője volt az akkor

induló *Kalendar srca Jezušovoga* című katolikus kalendáriumnak, majd ugyanabban az évben jelentette meg a *Marijin list* című vallási folyóiratot, és 1913-ban a *Novine* című heti újságot. Ebben az időszakban a szlovén nyelv jogaiért a muravidéki iskolákban nagyon törekedett *Jožef Košič / Kossics József*, de aki szerette volna a szlovéneket magyarul is megtanítani, így 1833-ban Grazban kiadta *Krátki návuk vogrszkoga jezika za zacsetnike / Kis magyar nyelvtan* című művét, amely valójában Szalay Imre nyelvtanának a szlovén fordítása volt. A 19. század második felében kezdték lefordítani szlovén irodalmi nyelvre a magyar írók, irodalmárok műveit. Ezek az áttüktetések a német nyelvből, mint közvetítő nyelvből történt fordítások voltak, a szlovén fordítók a legnagyobb érdeklődést Jókai prózájának és Petőfi költészetének szentelték.

A 20. század 20-as és 30-as éveiben *Janoš Flisar / Fliszár János* evangélikus vallású hit- és világi író, szótáríró, fordító és szerkesztő fordított a legtöbbet a magyar irodalom klasszikusaiból muravidéki szlovén (vend) nyelvre, különösen Mikszáthtól, Vörösmartytól, Petőfiktől, de nem csak klasszikusokat. Költőként és műfordítóként egyaránt remekelt, és szerkesztője volt az Augusztics Imre alapította *Prijatel* c. lapnak, majd a *Muraszombat és Vidéke* c. lapnak fordított szlovén cikkeket. Vendül szerkesztette az *Evangelicsanszki kalendar* és a *Luther kalendar* című naptárakat, amelyekben számos magyar dal fordítása szerepelt. Fordításai az Amerikai Egyesült Államokban is megjelentek, az *Amerikanszki Szlovenov glász* c. liberális lapban.

A legnagyobb visszhangot a két háború közötti időszakban Madách *Az ember tragédiája* című drámájának a szlovén változata keltette, amelyet Tine Debeljak és Vilko Novak fordítottak szlovén nyelvre, 1940-ben a magyar PEN Klub a munkájukért elismerésben részesítette őket.

A második világháború előtti korszakból *Janoš Flisar / Fliszár János*, a muravidéki evangélikusok közül az egyik utolsó ismertebb irodalmár, és az idősebb *Jožef Klekl / Klekl József* katolikus pap, író, újságíró, az alkalmi, hazaszeretetet kifejező verseivel és oktató jellegű gyermekverseivel. 1906 és 1919 között Franc Ivanocy / Ivanóczy Ferenc szerkesztette a *Kalendara najszvetlejsa Szrca Jezusovoga* c. kalendáriumot, 1918 és 1919 között a *Novine* című vendvidéki újságot, amelyben történeti, gazdasági cikkeket közölt.

3. A MAGYAR SZÉPIRODALOM FORDÍTÁSA 1945 UTÁN – TÖRTÉNETI ÉS MŰVELŐDÉS- TÖRTÉNETI HÁTTÉR

3. 1. Helyzetkép – történelmi változások

A második világháború, 1945 után a föderatív berendezkedésű szocialista Jugoszlávia három tagköztársaságában élt magyar kisebbség: a Szerbiához tartozó Vajdaság Autonóm Tartományban, a Horvát Köztársaságban, illetve a Szlovén Köztársaságban. A magyarság elitje teljes egészében lecserélődött a második világháború után. Alapvető eltérés volt a két világháború közötti időszakhoz képest az, hogy nem beszélhetünk intézményesített magyar kisebbségpolitikáról. A kisebbségi közösségek (így a magyarság is) nem fogalmazhatták meg jövőképüket, nem választhatták meg vezetőiket, és nem ellenőrizhették intézményeiket. (Hornyák Árpád, 2008:250–251) Az ötvenes években minden korábbinál agresszívebben a politikai viszonyok alakulása határozta meg a kulturális mozgásokat. Ez a folyamat azután mély gyökereket vevén, a kelet-közép-európai népek együttélésének, inkább csak egymás mellett élésnek, vagy még inkább egymás ellen élésének szerves részévé vált napjainkig. A kommunista pártok Tájékoztató Irodájának (Kominform) 1948-as, Jugoszláviát megbélyegző határozata mindkét részről hallgatásra ítélte azokat, akik korábban is elkötelezett hívei voltak a magyarságláv közeledésnek. A dogmatikus irodalom-felfogásnak természetesen Jugoszláviában is voltak hívei (Lukács István, 1992:86).

A szlovéniai Muravidéken a vajdasági és a horvátországi helyzethez hasonlóan alakult a magyarság sorsa: betelepítések, kultúregyesületek szervezése, majd felszámolása. Jugoszlávia, s azon belül a Szlovén Köztársaság külpolitikai, gazdasági és politikai mozgásszabadsága a második világháború után, egy rövid időszakot leszámítva, sokkal nagyobb volt, mint a többi szocialista országé, s ebből következően nem-

zetiségi / kisebbségi politikája is rugalmasabbnak bizonyult. A rövid, kedvezőtlen időszak a Tito és Sztálin közötti 1948-as szakítást követő éveket ölelte fel. A Tájékoztató Iroda és a szocialista országok támadásaival szemben a jugoszláv államnak és kommunista pártnak védekeznie kellett. Ennek a védekezésnek a jegyében nyúltak a marxi elvekhez, és vezették be 1950-ben a munkás öngazgatást. Az öngazgatás bevezetésével elindult a decentralizációs folyamat, amely az 1974-es alkotmánnyal érte el a csúcspontját. De azt is el kell mondanunk, hogy a titói kisebbségpolitika valójában kirakatpolitika volt. Szakított a korábbi időszakok erőszakos asszimilációs gyakorlatával, s helyette a burkolt asszimilációra helyezte a hangsúlyt. Elismerte az egyén kisebbségi jogait, de megakadályozta a jelentősebb kisebbségek közösséggé szerveződését (Hornýák Árpád, 2008). A toleráns jugoszláv nemzetiségi politikát alapvetően a politikai reprezentáció, az oktatás, a kultúra és a nyelvhasználat területén lehet a legjobban megragadni. A politikai képviselt területén az egyenjogúság / egyenlőség jegyében kényszerűen ügyelt az arányosságra. Ezen körülmények közt kereste a két nép irodalma a közös utakat, amelyek eléggé szűkösek voltak, legalábbis a fordításiróladalom területén.

Mi volt a helyzet a Szlovén Köztársaságban? Az egykori szlovéniai szocialista rezsim kritikai értékelése problematikus. Ennek egyik alapvető oka viszonylag sajátos jellegében rejlik. Néhány, ideológiától mentes kortárs történész úgy ítéli meg, hogy az egykori rezsim specifikus kommunista képződmény volt: az úgynevezett titoizmus. Alapvonásait tekintve a lenini paradigma jellemezte, amely döntő jelentőséget tulajdonít a monolitikus marxista ideológiának, és amely megtartja a nem demokratikus egypártrendszer, a káderpárt centralizmusát, valamint a politikai voluntarizmust. Ugyanakkor felismerhető benne az is, hogy az embereknek a magánéletben nagyobb szabadságot hagy, és magasabb életszínvonalat tesz számukra lehetővé – ellentétben a szovjet blokk többi kommunista rezsimjével. Emellett Tito állama 1965 után nyitottságot mutatott a demokratikus Nyugattal való kapcsolattartás és a szabad személyforgalom tekintetében. Más történészek igyekeznek az egykori rezsimet sajátos szocialista útként ábrázolni, amely szerint az 1945–1950-es időszak kivételével nem mutatott semmiféle közös jelleget a szovjet kommunizmussal, mivel sohasem nevezték „kommunistának”. Amit elsősorban hangsúlyoznak, az a demokratikus jellege, hogy az elnyomás itt csak enyhe volt, és az utolsó években tel-

jesen el is tűnt, továbbá, hogy a társadalmat nagyfokú igazságosság és biztonság jellemezte. (Dr. Janko Prunk, 2010) Ezen a társadalmi szférán belül mozgott a szlovén könyvkultúra és fordításirodalom Jugoszlávia Szlovén Köztársaságában 1991-ig, amikor megtörtént a rendszerváltás, és létrejött Szlovénia mint nemzetállam.

Magyarországot az 1945–48 közötti időszakban a politikai pluralizmus jellemezte. Négy párt alkotta a kormányt: a Magyar Kommunista Párt, a Magyar Szociáldemokrata Párt, a Kiszgazda Párt és a Nemzeti Paraszt Párt. Egyetlen közös vonásuk az volt, hogy a kultúrát propaganda célokra használták fel (saját elképzeléseiket népszerűsítették). A válás- és közoktatásügyi miniszter Keresztury Dezső volt. 1947-től bevezették az orosz nyelv kötelező oktatását.

A Kádár-korszak 1956 novemberétől az 1980-as évek közepéig tartott. Szakaszai: 1956–1958: a művelődéspolitikai teljesen alárendelődött a hatalmi politikának; megfigyelhető az egész Kádár-korszakra jellemző szimbolikus egyidejűség. 1958–1962: Kádár a közepesen nívós szocialista műveket részesítette előnyben; az értelmiség, ha szerephez akart jutni, akkor kénytelen volt valamiféle kompromisszumot kötni az állammal. 1963–1973: a művelődéspolitikai nagy korszaka; a kulturális élet konszolidációja és reformja – ebben tükröződik a gazdasági reformok előkészítéséhez, a nagyobb hatalmi ágazatok érdekszövetségével összefüggő korlátozott pluralizmushoz fűződő érdek. Megszűnt a felsőfokú beiskolázás származási elvű adminisztratív kontrollja, megkezdődik a művelődés különböző szakterületeinek átgondolása, irányításuk korszerűsítése. 1974–1984: az előző dinamikus fejlődésű szakasz reformkísérletei jórészt illúziókká fagytak. A 1960-as évtized végére megtörik a kulturális intézményrendszer és infrastruktúra fejlődésének dinamizmusa. 1984–1988: a Kádár-korszak vége; a kultúrpolitikát ebben az időszakban gyakran neodogmatikus, konzervatív és népnemzeti hurokat pengető kurzus vezényli.

1956 és 1988 között kiemelkedő szerepet játszott Aczél György. Munkássága elválaszthatatlan a Kádár-korszak egészétől. Nemzetközileg is viszonylag komoly presztízst vívott ki magának. Csökkent az állam részvállalása a kulturális alapellátások finanszírozásában, ami veszélybe sodorta a nemzeti kulturális intézményrendszert és a művelődési alapellátást is. 56-hoz képest az akkori hatalmon lévők viszonya lehet a kontinuitás: keménykezü 56-os nézetek és diszkontinuitás: reformok. A Kádár-korszak jellemzői: Személyiségközpontú kultúrpolitika. Ren-

dezvények felértékelődnek: diktatúra. Az intézményrendszer hierarchikus felépítése. Szocialista termékekkel öntötték el Magyarországot. (A rendszerváltozás..., www...) Ilyen körülmények közt működött a fordításirodalom is Magyarországon.

3. 2. A magyar szépirodalom szlovén nyelven 1945 után

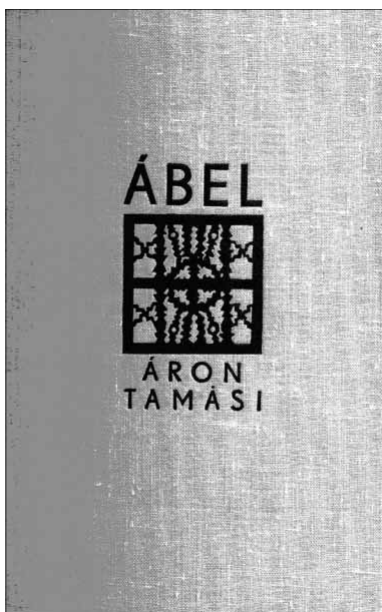
3. 2. 1. Fordításirodalom az 50-es és a 60-as években magyar szépirodalomból szlovén nyelven

Az ötvenes években az agresszív politikai viszonyok akadályozták a kulturális mozgásokat. A fordításirodalom csökkenését a második világháború utáni korszakban, főleg az 50-es években, *dr. Vilko Novak* és *dr. Štefan Barbarič* oldotta fel. 1954-ben *Štefan Barbarič* Illyés Gyula magyar népmeséit és Móricz Zsigmond Rózsa Sándor / *Šandor Roža* című művét, majd Móra Ferenc A Pál utcai fiúk / *Dečki Pavlove ulice* c. ifjúsági regényét fordította le szlovén nyelvre, amely több utánnymást, átdolgozást (1965, 1967, 1969, 1978) is megélt.

A 60-as években Szlovénia minden korábbinál nyitottabbá vált a magyar irodalom befogadására. *Štefan Barbarič* A Pál utcai fiúk fordításához utószót is írt, amelyben a főszereplőket a következőképpen méltatta: „A Pál utcai fiúk vállalkozókedvének, bátorságának és áldozatvállalásának dicsérete, magasztalása a mű. Két ellentétes csapat játéka, vagyis a valódi élet előjátéka: a fiúknak szembe kell nézniük a nehézségekkel és a valóságos testi és lelki megpróbáltatásokkal, s ezzel csiszolódik a jellemük, bővítik a tudásukat az emberekről és a világról. Az iskolások egy csapata tulajdonképpen először szembesül és találkozik a létezés keserű tapasztalataival, amely beépül a tudatukba. A fiatalok felismerik azt is, hogy az élet nemcsak kényelmet hoz, ami jól esik, amely megelégedettséggel tölt el, de megpróbáltatások, döntések elé, véres megszorítások közé állít, hogy tudják teljesíteni a küldetésüket. Ez ősidők óta így van, és sorsnak nevezzük.” (*Štefan Barbarič*, 1965:158)

Barbarič szlovén irodalmi folyóiratokban több magyar szerzőt mutatott be (Tamási Áront, Déry Tibort, Sánta Ferencet, Németh Lászlót), és ezt olyan módon tette, hogy az irodalmi opusuk elemzése mellett az irodalmi alkotásaikból is közölt részleteket. Ezt követően Illyés Gyula

(*Petőfi*, 1960, fordította Štefan Šerko; Puszták népe / *Ljudstvo puste*, 1962, fordította Štefan Sedonja), Molnár Ferenc, Zilahy Lajos (Valamit visz a víz / *Nekaj plava po vodi*, 1963, fordította Jože Ftičar), Fejes Endre *Pokopališče* (Rozsdametető, 1964, fordította Jože Olaj), Mórícz Zsigmond (Légy jó mindhalálig, 1966, fordította Jože Ftičar), Moldova György (Sötét angyal / *Temni angel*, 1966, fordította Jože Olaj), Füst Milán (Feleségem története / *Zgodba moje žene*, fordította Vilko Novak), Jókai Mór (Az arany ember / *Zlati človek*, 1966, 1967, 1975, fordította Štefan Sedonja ; Fekete gyémántok / *Črni diamanti*, 1969, fordította Vlado Peteršič; Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán / *Velikaš, Velikašev sin*, 1969, fordította Jože Hradil), Németh László (Iszony / *Groza*, 1966, fordította Drago Grah), Mikszáth Kálmán (Különös házasság / *Nenavadna poroka*, 1968, fordította Drago Grah), Tamási Áron (Ábel / *Ábel*, 1968, fordította Vlado Peteršič), Somogyi Tóth Sándor, Veres Péter és Örkény István műveit fordították le. A 60-as évek végén, 1969-ben jelent meg szlovén fordításban *Ljubezen* (Szerelem, fordította Jože Hradil) címmel a kortárs magyar próza antológiája, és 1967-ben Szabó Magda *Az őz* / *Srna* című regénye Jože Olaj fordításában szlovén nyelven. A korszak egyik hangadó fordítója Štefan Barbarič volt, aki nemcsak magyar szépirodalmat fordított szlovén nyelvre, hanem kitűnő recenziókat is írt a lefordított művekről, s ezzel formálta a szlovén irodalmi közvéleményt. *Tamási Áron írói arca* / *Pisateljska podoba Árona Tamásija* címmel írt egy recenziót 1968-ban az *Ábel* című regényről, amelyet Vlado Peteršič fordított le szlovén nyelvre. A recenzió utószóként jelent meg a regényben, amelyben felvázolta Tamási Áron életpályáját, honnét jött és mihez kötődött az író. Részletezte a trilógiát. Karakterizálta Ábelt mint főszereplőt, akinek három jellemvonását emelte ki: önállóságát, szorgalmát és egyenes gerincét, tartását. A főhős ezeket az emberi tulajdonságokat meg is tartja még akkor is, ha ebből kára származik. Az *Ábel*-trilógia Ábel élettörténetét mutatja be, amikor a hős erdőellenőrként tevékenykedett a Hargitán. Majd továbblép, elmegy a városba, és később Amerikába is. De idővel visszatér szülőföldjére, oda, ahonnan elindult, megérkezik a földhöz, a szülőföldjéhez. Mindig megőrzi humorát és józan paraszti esztét, vallja, hogy: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk.” Ábel kritikája, a civilizáció kritikája is, amikor az emberi érzések sivárrá válnak, és elkezdődik az ember robottá válása is. A székely fiú is a fogyasztói társadalom rabjává kezd válni. Az író kiélezi a regényében a

Fordította: Vlado Peteršič

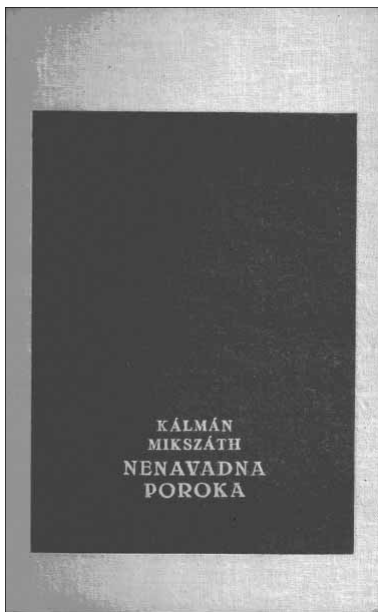
Kárpátok keleti, patriarchális világának az ütközését a modern világgal. A regényben megtalálhatók a rousseau-i eszmék, vagyis az egyszerű ember romlatlansága. Tamási, aki a táj költője / írója, az embert nem helyezi a természet fölé, hanem összhangba vele. Az író nemzettudata is erős, hiszen, mint székhely író, a magyar kultúrából eredezteti a gyökereit. Életbölcsségét a népi gondolkodásnak a mélységéből veszi, és hisz a világ humanizmusának a víziójában is. Társadalomkritikájának három területe van: szociális, nemzeti és erkölcsi. Az író az is érdekli, hogy mi mozgatja népe cselekedeteit, és mi a nép ethosza. Ebből vezeti le a jó és a rossz viszonyát is. Egyensúlyt keres az emberi racionalitás és érzelmek közt. Vallja, hogy:

„Aki igazságot akar, annak a legnagyobb terheket is vállalnia kell.” Tamási Áron 1922-ben költözött Budapestre, a fővárosba: kisebbségi léthelyzetből többségi helyzetbe került, de hamvait mégis áthelyezték Budapestről Farkaslakára.

Lukács István irodalomtörténész véleménye szerint a novaki-páveli (Vilko Novak, Pável Ágoston) irodalomközvetítői örökség igazi letéteményese és folytatója Szlovéniában *Štefan Barbarič* lett, aki a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok filológiai föltárására is szert tett, kiegészítései figyelmeztető értékűek voltak, hiszen véleménye szerint a dilettantizmust és a felületes megközelítést szakszerűséggel kellene fölváltani. (Lukács István, 1992:83–84)

Mikszáth Kálmán *Különös házasság* című regényét *Drago Grah* fordította le szlovén nyelvre, a fordítás címe *Nenavadna poroka*, 1968-ban jelent meg. A regény utószavában Király István recenzióját olvashatjuk szlovén nyelven. Király a regény történetében a 19. század fordulóját hangsúlyozza, amelynek az időszakában a magyar társadalom újra válaszút elé került. Az elv nélküli liberalizmus ellentétbe került a klerikalizmussal és a tőkés társadalom reakcióival. A regény történetét is a tör-

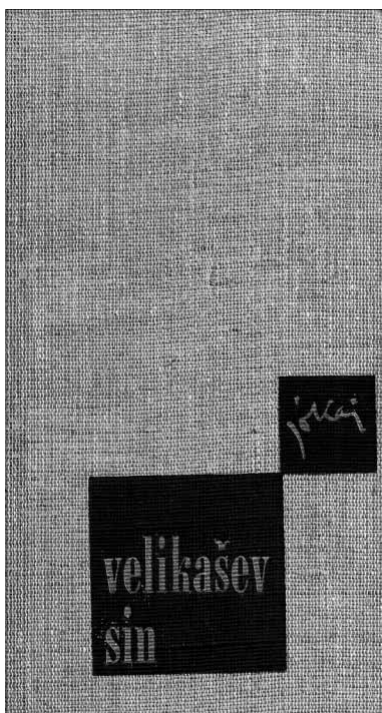
ténelem adta, hiszen az érdekházasság Buttler János és Dőry Mária közt valós történet volt, amely 1810–1820 között szenzációként terjedt, emlékanyagként megtalálható volt a levéltárakban. A regényben az egyik oldalon a nagypolgári és a klerikális arisztokrácia van bemutatva, akik ellen harcol Buttler mint főhős, és leleplezi őket. Az író bemutatja a kevésbé vagyonos polgárság képviselőit is, akik a másik oldalon állnak, s közelebb kerülnek hozzá, hiszen ők hordozzák a megelőző századok középnemességének harcai szellemét, amely 1848-ban lobbant fel. Ez a tábor harcol a feudális elmaradás és erkölcstelenség ellen, és ők készítik elő az új demokratikus Magyarországot.

Fordította: Drago Grah

A regényben nemcsak a társadalmi erőharcot mutatja be az író, hanem az erkölcsi és az emberi értékeket is, s mindezek mellett egy szerelmi történet is kibontakozik Buttler János és Horváth Piroska közt. Nemcsak Buttler ellen harcoltak, hanem az emberi boldogság és a tiszta emberi érzések ellen is. A szerelmi történet ábrázolásában Mikszáth a népmesékből merítette stíluseszközeit és metaforaanyagát. Az író nem adta fel humanista optimizmusát, hitt az emberben, az emberi jóban, amelynek győznie kell, mint ahogy a népmesékben győz a nép ereje és hite.

Jókai Mór *Egy magyar nábob* és Kárpáthy Zoltán című regényeit Jože Hradil fordította le szlovén nyelvre, amelyek 1969-ben jelentek meg a Pomurska založba kiadásában *Velikaš* és *Velikašev sin* címmel. A fordító utószót is írt a regényhez, amelyben felvázolta a magyar történelem fejlődéstörténeti korszakait a kezdetektől egészen az 1848-as szabadságharcig, amelyből levezeti a regény belső történetét is, főleg az 1825–1848-as időszakra kiterjedőleg. Ez volt az az korszak, a reformkor, amikor Magyarország a több száz éves elmaradottságból Európa fejlett országainak a szintjére szeretett volna emelkedni. Mivel a nemesség sosem volt eléggé egységes, a királyok pedig birtokadománya-

Fordította: Jože Hradil

ikkal tudták megnyerni a nemesség bizalmát, a nemesség nem tudott egységesülni, még akkor sem, amikor Európába bevonult a török. A magyaroknak a másik veszélyt a Habsburgok jelentették. A királyok és a főnemesség is együttműködött a Habsburgokkal, a törökök ellen pedig főleg a parasztok harcoltak. II. Rákóczi Ferenc vezetésével sem sikerült megnyerni a felkeléseket. Az ország továbbra is megmaradt Habsburggyarmatnak. Gróf Széchenyi István, a liberális főnemesség ellenzéki politikus az országot szellemileg és politikailag is fel akarta emelni, de politikai törekvéseit nem tudta megvalósítani, mivel ezeket a Habsburg Monarchia keretein belül akarta kivitelezni, nem akart kiválni a Monarchiából, a vezetést a főnemességnek akarta átadni, de nem akart önálló Magyarországot. Kossuth Lajos volt az a politikus, aki

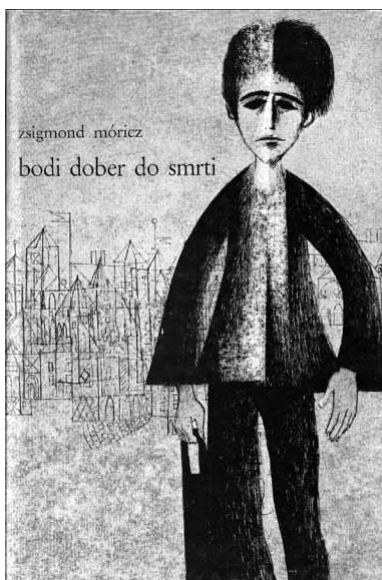
önállósult, központosított Magyarországot szeretett volna létrehozni, de elnyomta a nemzetiségeket, akik Magyarországon éltek. Jókai Mór az 1848/49-es szabadságharc idején Petőfi Sándor barátja volt. Az *Egy magyar nábob* / *Velikaš* Jókai nagyobb ihletésű regényei közé tartozik, és az író opusában nem az egyetlen történelmi regény (Az arany ember, Fekete gyémántok). A regény Kárpáthy János főnemes átváltozását mutatja be, aki féktelen, erkölcstelen öregemberként morálisan is elfogadható, rokonszenves emberré válik, aki a regény végén mégis megéli sorsának tragikumát. A reformkor idején hangadó magyar arisztokratává válik. Az író a regényben az egyszerű népet is bemutatja, az ő a képviselőjük egy asztalossegéd. Kárpáthy, a főhős rádöbrent arra, hogy az életben tévúton jár, s ezért is kellett megváltoznia. Abellino, az unokaöccse képviselte ezt a romlott osztályt, ahova Kárpáthy is tartozott. Kárpáthy általa ismerte fel azokat a tulajdonságokat, amelyeket az osztályában elítélt, és megvetett. Főleg akkor döbrent minderre rá, amikor a jellem nél-

küli unokaöccse gátlástalanul még az ő halálával is spekulál, hogy megszerezze a vagyonát, ezért bosszút tervez ellene. Unokaöccsének a megbántása viszi el őt a főarisztokrácia körébe. Kárpáthy minden törekvése ellenére nem tud részt venni a korszerű eseményekben, ezért a végrendeletében a fiára ruházza át az összes vagyonát. Az író a magyar nemességet két szélsőséges szereplőjének a jellemzésével mutatja be. Szentirmay Rudolf Széchenyi ideáljait testesíti meg, míg Kárpáthy Abellino erkölcs nélküli egyéniség. Az író a magyar arisztokrácia két – felvilágosult és maradi – képviselőjét ábrázolta ezekben a szereplőkben. A két szélsőséges embertípus között pedig az öreg Kárpáthy áll. Szentirmay Rudolf az összes szellemi képességét, tekintélyét és vagyonát is a gazdaság fejlődésére áldozta, és szembeszállt a gazdasági korrupcióval. Jókai nem költőnek és politikusnak adta a regényében azt a szerepet, aki a nemzeti tudat felébresztését képviselte, hanem egy gazdasági szakembernek. Az író teljes társadalmi látképet ad a magyar arisztokrácia helyzetéről Magyarországon és külföldön is. Megmutatja a nemesség és a polgárság erköcs-telenségét is, de mindehhez hozzá is teszi, hogy mindkét osztályban megtalálhatók azok a személyek, akik nemes emberek. Ezért megmutatja a fiatal nemeseket is, akik lemondtak ifjúságuk gondtalan perceiről, és felvállalták a fejlődés nehézségeit. 1853–54-ban írta Jókai ezt a regényét: illúziókban élt, és nem is gondolta, hogy ezek az illúziók üresek voltak. Jókai reményei ezekben az időkben nem teljesültek be. Az *Egy magyar nábob* / *Velikaš* c. regényében a reformkort és a szabadságharcot tárgyalja. A regény tartalmilag közvetlenül a Kárpáthy Zoltán, közvetetten pedig a Kiskirályok című Jókai regényekhez kötődik. A *kőszívű ember fiai* című ifjúsági regénye is az 1848-as időszakot vetíti elének, és tartalmilag is a szabadságharc idejére vonatkozik.

Jože Hradil a nyolcvanas években kezdett magyar irodalmat szlovénra fordítani, Varga Betti újságírónak 2013. május 7-én a *Kötte-fűzve* c. online újságnak a *Kidobtam, ami az agyamban és a szívemben maradt* című cikkben így nyilatkozott.

Varga Betti: *Amikor a nyolcvanas években elkezdett magyar irodalmat fordítani szlovénre, egyfajta küldetéstudat dolgozott Önben vagy érdeklődés mutatkozott Szlovéniában a magyar irodalom iránt?*

Jože Hradil: Nem volt érdeklődés. Magyarország kis ország, Szlovénia ötször kisebb. Nem ismertük, és ma sem ismerjük egymást igazán, hiába élünk egymás mellett ezer év óta. Nem ismertük József Attilát, a magyarok Ivan Cankart. Az volt a szerencsém, hogy megtanul-

Fordította: Jože Ftičar

tam magyarul, így láthattam, milyen fantasztikus ez az irodalom, és szerettem volna közvetíteni a saját népemnek Adyt, Jókait, Gárdonyit. Akkor még nem volt szótár, miközben fordítottam, összegyűlt a kicédulázott szavakból egy magyar–szlovén szótárra való adag, megszerkesztettem, kiadták, később megjelent a szlovén–magyar is már nagyobb tartalommal, és tíz éve kiadták a kibővített magyar–szlovént is.

Az Egy magyar nábob volt az első fordítása. Hogyan találkozott Jókaival? Szinte hihetetlen a történet. A nagynénim férjhez ment egy magyar nyomdászhoz, ez a nyomdász 1870-ben született, és nyomtatott könyvet személyesen Jókai Mórnak is. A nagybá-

csim 106 évig élt. Mesélt az életéről, a munkájáról, a kapcsolatáról Jókaival, ennek hatására kezdtem el Jókaival foglalkozni. Nehéz volt lefordítani, tele volt olyan szavakkal, amelyeket korábban soha nem hallottam.

A szlovén közönség hogy fogadta Jókait?

Ma sajnos másként lenne, de abban az időben ez a régi, patinás irodalom nagyon népszerű volt, és a hetvenes években relatíve sok olvasó és könyvvásárló is volt. Ma a szlovén könyvpiac a nagy nyelvek irodalmát keresi, Kelet- és Közép-Európa nem olyan érdekes ebből a szempontból. Jókainak most nem találnék kiadót. Ha egyáltalán van érdeklődés a magyar könyvek iránt, az a nagy kortársaknak, például Nádasnak, Esterháznak szól. Ma sem Petőfi, sem Ady, sem Jókai nem menne. (Varga Betti, 2013)

Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényét 1966-ban *Jože Ftičar* fordította szlovén nyelvre, amely *Bodi dober do smrti* címmel jelent meg a Pomurska založbánál. A regény elsősorban ifjúsági regénynek számít, de a főhős Nyilas Misi diák szubtilis lelkivilágának a bemutatásával szívesen olvassa fiatal és felnőtt korosztály egyaránt. A regény története a 19. század utolsó évtizedeiben és a régi debreceni

kollégiumban játszódik le. A regény a legtöbbet fordított magyar próza művek közé sorolható, amelynek főszereplője egy rideg, idegen környezetben, vagyis a kollégium légkörében éli meg első ifjúkori drámáját, amely telítve van keserű felismerésekkel az emberekről és önmagáról is. Misi kitűnő diák, de a világban, amely körülveszi, nem tud élni, mert annyira idegennek tűnik számára, hogy nem tud sem a lelke, sem a szíve elvegyülni benne. Gyermeki tisztaságával nem tudja megőrizni önmagát a gonosz osztálytársaitól, akik a külső testi megjelenése, vagy a vakmerősége alapján ítélték meg őt. Az író erősen kielezi a felnőttek érzelme nélküli világát, akik a hallgatók gyermek viselkedéséből vonják le a konklúziókat. A történet végén a kisdíák nem akar debreceni diák lenni, mert nem fogadja el ezt a világot, amely annyi megaláztatást és fájdalmat okozott számára. Ő csak jó akart lenni mindhalálig.

Moldova György *Sötét angyal* című regénye 1966-ban jelent meg a Pomurska založbánál *Temni angel* címmel, amelyet Jože Olaj fordított szlovén nyelvre. A regény annak a magyar ifjúságnak a rétegét mutatja be, akiket 1956-ban a sors az „ellenforradalmárok” (mai szemmel viszont egyértelműen forradalmárok) oldalára állított, majd az egyéni útjuk bonyolódását írja le. Valent Csaba főszereplőt antikommunista beállítottsága és az 56-as forradalmi tevékenysége miatt egy Tisza melletti javítóintézetbe küldik egy ipari városba. Itt tizenennyolc, tizenkilenc évesen fontos tapasztalatok érik. Majd egy év múlva visszakerül Pestre egy kispolgári környezetbe, egy egyetemi tanár családjába, amely a háború alatt, a Horthy-rendszerben, kompromittálva volt. Csaba élete megreked, és ezer részre szakad szét, amelyet nem lehet többé összerakni egy egységgé. Elvész a pesti kocsmák légkörében, ahol azoknak az üres beszédeit hallgatja, akiket az élet tévutakra szorított. Csaba egyhangú, sivár hétköznapiakat él, s ebbe a sivárságba belemosolyog egy lány arca, aki sorsszerűen belépett az életébe, mint egy sötét angyal.

Jókai Mór *Fekete gyémántok* című regényét 1969-ben Vlado Peteršič fordította le szlovén nyelvre, *Črni diamanti* címmel jelent meg a könyv a Pomurska založba gondozásában. A műben Jókai a múltba fordul, de a korszerű életet is ábrázolja, amelyben élt. Nagy lelkesedéssel világít rá a technika vívmányaira a 19. század végén. De fontosnak tartja a Föld keletkezésének a leírását, a paleontológia, a geológia és a más tudományok eredményeit is. A földalatti bányák világába is belelát, és az európai kapitalizmus gazdasági és pénzügyi műveleteire is rávilágít. A kritikai realizmus korstílusának megfelelő-

sándor petőfi apostol

Fordította: Jože Hradil

Pomurska založba kiadásában, *Groza* címmel. A főszereplő, Kárász Nelli mint feleség elidegenedik a férjétől, és egy éjszakai dulakodás közben meggyilkolja őt. Bűnös, de nem vonul ki az életből, mint Anna Karenina vagy madame Bovary, akik elszenvedtek a megaláztatást tetteikért, hanem megtalálja a természetének megfelelő életutat, vagyis a létezésének az értelmét. Németh László ennek a nőnek a lelkivilágát írja le a regényében. A lélektani regény ezzel lett értékes irodalmi mű, és számos idegen nyelvre is lefordították.

1961-ben jelent meg *Vlaj Lajos* muravidéki magyar költő első verseskötete, *Versek* címmel, amelyben *Vlaj France Prešeren* (Köszöntő / Zdravljica; Törvénytelen anya / Nezakonska mati) és *Karel Destovnik Kajuh* (Elesett partizán anyjához / Materi padlega partizana) szlovén költők verseit fordította magyar nyelvre, s ezeket is publikálta a saját versei mellett a kötetben. *Vlaj Lajos* volt az első muravidéki magyar költő, aki magyar nyelvre fordított szlovén szépirodalmat. E téren úttörő munkát végzett.

A korszak műfordítói voltak: *Štefan Barbarič*, *Jože Olaj*, *Vilko Novak*, *Štefan Sedonja*, *Štefan Šerko*, *Jože Hradil*, *Jože Ftičar* és *Vlado Peteršič*.

en írta meg ezt a regényét, amelybe beleszötte Berend Iván romantikus szerelmét a kiválasztott, idealizált Evilához. A mű egyféle örömhimnusz, amelynek többféle hangszíne van. Örömhimnusz a tudományoknak és a technikának, az emberi munkának, a szerénységnek és az erénynek, az egymásközi segítségnek, az igazi szerelemnek egy nő és egy férfi közt. A regényt többször dramatizálták, és számtalanszor előadták a színpadokon. Filmet is készítettek belőle. Számos idegen nyelvre is lefordították.

Németh László *Iszony* című regényét Drago Grah fordította le szlovén nyelvre, és 1966-ban jelent meg a

3. 2. 2. Fordításirodalom a 70-es években a magyar irodalomból

A 70-es években a megelőző évtizedhez képest tényleges változás nem következett be. *Palkó István* és *Gállos Orsolya* jelentetett meg tanulmányokat, amelyekben a szlovén olvasókat részletesen tájékoztatták a magyar költészetéről és általában a magyar irodalomról. A tanulmányok témáit követve jelentek meg a magyar klasszikusok irodalmának a fordításai (Jókai Mór, Kolozsvári Grandpierre Emil, Láng György, Kardos G. György, Petőfi Sándor, Gárdonyi Géza, Kertész Ákos, Németh László, Székely János, Lakatos Menyhért, Móricz Zsigmond, Zilahy Lajos), Petőfi Sándor *Az apostol / Apostol* (1973) és Ady Endre *Vér és arany / Kri in zlato* (1977) című kétnyelvű (magyar–szlovén) fordításkötete, valamint a Magyar líra a 20. században / Madžarska lirika v 20. stoletju című antológia (1977, fordította Jože Hradil, Kajetan Kovič, Jože Šmith. Még fordítóként jelentkezett *Elizabeta Bernjak*.

1973-ban jelent meg Petőfi Sándor *Az apostol / Apostol* című kétnyelvű (magyar–szlovén) fordításkötete, amelyet Jože Hradil fordított le szlovén nyelvre, és a nagy magyar költő, Petőfi Sándor születésének százötvenedik évfordulója alkalmával adták ki, hogy ezzel a kiadvánnyal is tisztelgjenek a költő emléke előtt. A kiadvány azért számít kétnyelvűnek, mert ugyanabban a kötetben olvashatjuk eredeti magyar nyelven és szlovén fordításban is a művet. A kétnyelvű környezetben ez hasznos kiadványnak számított. A kötethez *Štefan Barbarič* írt utószót *A költő forradalmi hite* címmel. Mivel Petőfi verseinek, műveinek fordításjegyzéke igen szerény volt ebben az időben a horvát és a szerb fordításirodalommal szemben, a kiadványnak nagy jelentősége volt, hiszen közvetítette Petőfi költői tudatát és forradalmi vallomásait. Petőfit eddig Illyés Gyula Petőfi-életrajzából ismerhették meg az olvasók, amely 1960-ban jelent meg a Cankarjeva založba kiadásában. Ez az életrajzi könyv néhány Petőfi-verset is közölt szlovén fordításban. Barbarič utószavának első részében mutatja be Petőfi pályafutását teljes egészében születésétől egészen a haláláig, de kitér azokra a költőkre és írókra is, akik nagy hatással voltak Petőfire, pl. Heinére, Carlyle-ra, Nietzsche-re, Éluard-ra, Thomas Mannra stb. Petőfi költészetét összehasonlítja Župančič költészetével is, és párhuzamokat von köztük. Tematikusan is ismerteti költészetének a főbb vonásait: a szerelem, a forradalom, a hazaszeretet témákban. A költő tud boldog és boldogtalan is lenni, vagy könnyedén társalgó és bosszúsan felháborodott. Azon rövid idő alatt,

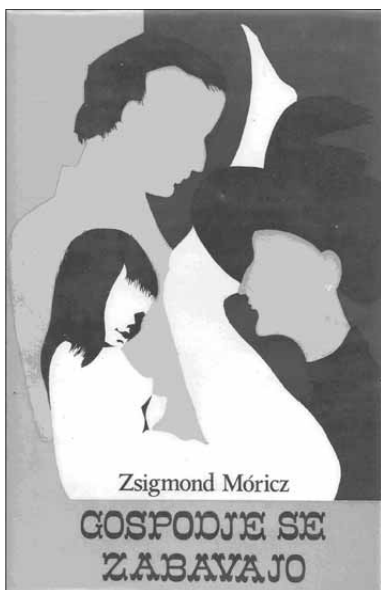
Fordította:
Jože Hradil és Kajetan Kovič

amíg élt, minél szélesebben át akarta fogni az emberi életet, a teljes valóságot, a magyar embert az időben. Költői hagyatéka hat-hétvényi termékeny munka volt. Petőfi költői egyénisége egyszerű volt, Horváth János irodalomtörténész szerint lírája az ellentetek és a változatok lírája volt. Költészetére a klasszikus költészet hatott. A kegyetlen élettapasztalatok súlya alatt Petőfit költői élményei egyre inkább a valóság és az egyszerű ember igazsága felé fordította. Petőfi költői hivatását elejétől fogva sorsszerű és megmáshíthatatlan elkötelezettségnek tekintette. A nép látnoka és vezére akart lenni a versei által is, Isten által kiválasztottnak, akinek megadott, hogy mélységes felismeréseket tárjon fel mások felett, amelyekért vállalnia kell a végzet átkát is (Štefan Barbarič, 1973:277–286).

Petőfi hazájának és a világnak akart a polgára lenni, és lett is, és ezért egész emberi lényegével és költői vérmérsékletével, minden erejével, szinte fanatikusan kapcsolódott be a társadalmi eseményekbe, a nemzeti szabadságért folytatott harcba, fegyverrel a kezében. Barbarič az utószavának a második felében *Az apostol* című epikus-lírikus költeményt mutatta be, amely az 1848-as forradalom nyarán keletkezett. A politikai radikalizmus e komor, felháborodással írt versébe a költő belevitte eszméit és azokat a keserű tapasztalatokat, amelyek az utolsó hónapokban érték. A költeményt a lázadás szellemével telítette, a republikánus eszme iránti szenvedélyes odaadásával, a szabadságért való önfeláldozás elragadtatásával, a vértanúság dicsőítésével. A drámai történés cselekménye szörnyű nyomor ecsetelésével kezdődik, amelyben a számkivetett Szilveszter családja nyomorog, aki egy igazságosabb világért küzd, és a költő eszméinek a hordozója. A főhős szerelmi történetét is leírja a költemény, amely természetesen fénysugár a sötétben. Illyés Gyula írta, hogy *Az apostol* a költő eszméinek enciklopédiája. Szilvesz-

ter felismeri a harc erkölcsösségét, és egyben azt is, hogy a nagy eszmék a történelem során mindig lassan érnek meg. Szerinte a forradalmár nem kiközösített embergyűlölő, hanem a társadalom öntudatos tagja, aki a társadalomban ésszel és tettel kíván tevékenykedni. Petőfi hőse nem talál komolyabb vagy tartósabb visszhangra az emberek közt, akikért erejét és életét áldozza. A megpróbáltatások idején az átlagember, aki közvetlenül csak saját érdekét látja, csődöt mond. Petőfi nem misztifikálja a tömeget, s az egyszerű embert sem bálványozza, az emberek demagóg félrevezetése idegen és undorító az ő szemében. Nem vonhatjuk kétségbe, hogy Petőfi radikális forradalmár és republikánus volt, lényegében romantikus forradalomszemlélettel. Minden romantika többé-kevésbé magán hordja a fiatalság jegyét, amely lehet naiv, de lényegében nyíltan őszinte és önzetlen. Az *apostol* c. költeményében való ábrázolása a jobb és igazságosabb világ humanista látomásából indult ki. Petőfi számára a forradalom nemcsak mint politikai hatalom gyakorlása volt fontos, hanem talán még ennél is jobban a szívügye volt a forradalmi erkölcs. Mint ahogy 1848. április 19-én naplójában feljegyezte: „Az utókor elmondhatja rólam, hogy rossz költő voltam, de elmondhatja azt is, hogy szigorú erkölcsű ember voltam, vagyis valóságos republikánus, mert a köztársaság legfőbb jelszava nem az, hogy le a királlyal, hanem a meg nem alkuvó jellem és a szilárd becsület a republika alapjai.” Ebben a politikát és az erkölcsöt egyesítő látomásban egyesülnek az igazságosabb világ összes költői víziói (Štefan Barbarič, 1973:282–286).

Ady Endre *Vér és arany / Kri in zlato* című, válogatott költeményeinek a kötete 1977-ben jelent meg a Pomurska založba kiadásában. A verseskötet anyagát Jože Hradil és Kajetan Kovič válogatták, és ebből a válogatásból hoztak létre egy kétnyelvű, szlovén és magyar nyelvű kötetet. Kajetan Kovič készítette a műfordításokat, Jože Hradil pedig a (nyers)fordításokat. A kötet a költő születésének 100. évfordulójára jelent meg, és ezért jubileumi kötetnek is számított. A kötet belsejében is egy egész lapos portréfotót közöltek Ady Endréről. A jubileumnak megfelelően a kötet végén két nyelven publikálták Ady Endre életrajzát, életpályáját és köteteinek időrendi bibliográfiáját. Jože Hradil visszaemlékezése szerint a 70-es években a következő fordítási tendenciák alakultak ki: „...végül megjelent a *20. század magyar lírája* című kötet, amelynek utószavát én írtam, szövegeit fordítottam, az összes verset Kajetan Kovič és Jože Šmit öntötte végleges, költői formába. Ennél a munkánál a válogatás hosszabb ideig tartott, mint a prózák esetében.

Fordította: Vlado Peteršič

Székely Magda, Tandori Dezső alkotásai. Önálló kötetben kiadtuk még Ady Endre verseit (kétszer is, két különböző kiadó gondozásában) két-nyelvű kötetben, *Vér és arany* címmel... (...) Radnóti Miklós válogatott verseskötetének a *Razglednice* címet adtuk. A kötetbe 45 költemény került bele.

A két szlovén költővel való közös munka legtöbbször nagy erőpróba volt, nem ment kompromisszumok nélkül, a rímeknek asszonáncokkal való helyettesítése, a szótagok csökkentése vagy növelése nélkül. Weöres Sándor a szlovén költészet négy mesterét (Dragotin Kette, Josip Murn Aleksandrov, Ivan Cankar, Oton Župančič) fordította magyarra. Az ő műfordításai szó szerint könnyedek. Ezzel csak hangsúlyozni szeretném azt a hihetetlen fesztelenséget, amellyel Weöres Sándor úgy-mond a kisujjából rázta ki a megoldásokat, a légiess költői varázslatokat, amelyeket a rugalmas és gördülékeny, ízes magyar nyelvből hozott ki.” (Jože Hradil, 2008:5)

Vlado Peteršič 1979-ben fordította le szlovén nyelvre Móríc Zsigmond *Úri muri* című regényét (*Gospoda se zabavajo*), amely a Pomurska založbánál jelent meg a *Sozvočje / Összhang* című sorozatban az író 100 éves jubileumára. A regény története a 19. század végét

Felvetődött persze az ismert dilemma, hogy kit vegyünk be és kit áldozunk fel, elsősorban a behatárolt hely miatt, illetve azért is, mivel több olyan gyöngyszemre bukkantunk, amelyek lefordíthatatlannak bizonyultak számunkra.

A kötetben szerepelnek Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Kassák Lajos, Karinthy Frigyes, Füst Milán, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Zelk Zoltán, Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Benjámin László, Csanádi Imre, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Váci Mihály, Nagy László, Simon István, Lator László, Juhász Ferenc, Garai Gábor, Csoóri Sándor,

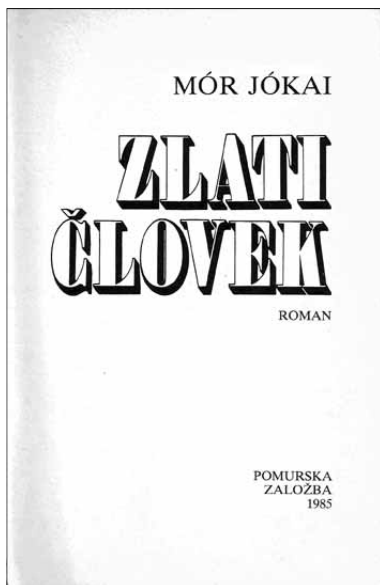
eleveníti fel, és a középnemesség romlását mutatja be elsősorban a főszereplő, Zoltán alakjában, aki nem tudja elvágni a szálat, a kapcsolatait a hidegen viselkedő és gőgös felesége, Eszter és a romlott parasztlány, Rozika felé. Csak Rozika tudta enyhíteni a fájdalmát, és csak ő tudott odafigyelni a jövőbeli terveire. Így élt megosztott tudattal a vágy és a valóság közt, a szürke hétköznapiak és a vonzalom közt, amelyet a felhőkbe épített. Megosztott volt a személyisége, mint ahogy a magyar társadalom is kettévált, és megosztottságban élt a 19. század elején, amikor a nemesség zöme nem tudott célt találni jövője megteremtéséhez. Ezért inkább lesüllyedtek, elengedték magukat a szórakozásban, az alkoholizmusban, a mámorban, a kontrolálatlan ösztönök világába menekültek. Móricz Zsigmond mesteri bravúrral megírt regénye nemcsak a magyar, hanem az európai olvasóközönséget is megnyerte – volt olvasható a szlovén olvasóknak ajánlott, lefordított regény fülszövegében.

1977-ben jelent meg *Bernjak Elizabeta* fordításában Zilahy Lajos *Ararat* (Ararát) című regénye szlovén nyelven a Pomurska založba kiadásában. Zilahy Lajos *Két fogoly* című regényét *Marko Murec* fordította szlovén nyelvre, és *Ujetnika, ljubezni in vojne* címmel jelent meg 1979-ben, szintén a Pomurska založbánál. Zilahy Lajos (1891–1974) író költőként kezdte a karrierjét, majd hamarosan regényeket és drámákat is írt. Nemcsak a saját hazájában, hanem külföldön is elismert író. Regényeinek a története közel áll az átlagos olvasókhoz. Az író a polgárság életét írja le városi környezetben. A legtöbb esetben az egyén és a társadalom viszonyát leegyszerűsíti a nő és a férfi közti viszonyokra, főleg a szerelemre és az erotikára összpontosít. Az *Ararat* c. regényében is egy házaspár viszonyát írja le, két fiatal elidegenedett életét, akiket az első világháború viharai elválasztanak. Péter hadifogságban van Szibériában, pokoli szenvedéseket él át, felesége, Miettín új szerelmet keres. Péter hétéves fogsága és Miettín hűtlensége a fő oka annak, hogy a fiatal házaspár végleg elhagyja egymást. A fiatal főhősök kettős fogságba kerülnek, a háború fogságába és a magánéletük fogságába, hiszen a háború megakadályozza, hogy kiteljesedjen a szerelmük. Zilahy érzékenyen írja le a szereplők érzelmeit, gondolkodását és cselekedeteit. A szereplők szellemi életét a táj leírásával hozza párhuzamba, a kispolgári életet pedig enyhe ironiával ábrázolja, amely társadalomkritikának is számít.

Ennek az évtizednek a műfordítói voltak: *Jože Hradil, Vlado Peteršič, Marko Murec, Kajetan Kovič, Jože Šmith, Štefan Barbarič, Elizabeta Bernjak.*

3. 2. 3. Fordításirodalom a 80-as években a magyar irodalomból

A 80-as években *Drago Grah*, *Jože Ftičar*, *Jože Olaj*, *Štefan Sedonja*, *Vilko Novak*, *Kajetan Kovič*, *Jože Hradil*, *Gállos Orsolya*, *Vlado Peteršič*, *Elizabeta Bernjak* és *Marjanca Mihelič* fordítottak magyar irodalmat, és így az olvasók szlovén fordításban olvashatták Ady Endre (*Versek / Pesmi*, 1980), Gion Nándor (*A latroknak is játszott / Igral je*

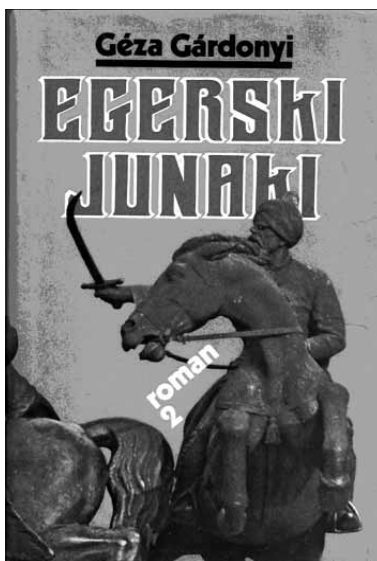
tudi sleparjem, 1980), Móra Ferenc (*Aranykoporsó / Zlata krsta*, 1981), Illés Béla (*Kárpáti rapszódia / Karpatska rapsodija*, 1981), Radnóti Miklós (*Költői képeslapok / Razglednice pesnika*, 1984), Jókai Anna (*Jákob lajtorjája / Jakobova lestev*, 1984), Jókai Mór (*Az arany ember / Zlati človek*, 1985), Kardos G. György (*Palesztin trilógia / Palestinska trilologija*, 1985), Gárdonyi Géza (*Egri csillagok / Egerski junaki*, 1986), Konrád György (*Antipolitika / Antipolitika*, 1988) műveit. Az akkori aktuális közép-európai témák keretében több tanulmány is megjelent Magyarországról, annak irodalmáról és kultúrájáról.

Fordította: Štefan Sedonja

Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című művét Jože Hradil fordította szlovén

nyelvre, és *Egerski junaki* címmel jelent meg 1986-ban a Pomurska založba kiadásában. Gárdonyi regénye Magyarországon az egyik legkedveltebb szépirodalmi mű, hiszen félmillió példányban jelent meg. A regényt megfilmesítették, és ezzel elérték azt a sikert is, hogy a legnagyobb vizuális megjelenítésnek számított, hiszen a török hódítások témáját dolgozza fel Európa területén a 16. században. A regény közkedvelt olvasmánnyá vált a fiatalok és a felnőtt olvasók körében is. Egyeseknek a regény határtalan fantáziája, képzeletereje ragadt meg a figyelmét, másoknál a regény történetének az ereje, amely gazdag történelmi háttérrel vetít elénk. Az érdekes történet első részében a főhős Konstantinápolyba vetődik, hogy megkíséreljen kiszabadítani egy ma-

gyar főurat, majd a történet érdekfeszítően folytatódik Magyarországon, és Eger vára védésére összpontosít (1552). Számos véres jelenetnek vagyunk tanúi, a várvédők sokféle tetre képesek, tudnak hűségesek lenni hazájukhoz, de meg is vásárolhatók. A történetek folyamatában megfigyelhetjük a szereplők fejlődéstörténetét a jellemükben és az erkölcsükben is. A regény a mohácsi csatára (1526) is visszatekint. Rávilágít a magyar főurak hazugságaira, felelőtlen viselkedésére és a feudális társadalom népellenes rendszerére, amely a szolgáló népet egyenesen a török és a Habsburgok kezei közé vezényelte. Ennek ellenpólusa az a tény is, hogy a magyar népben is megerősödött az egységes összefogás akarata, amely a harcaikban nyilvánult meg. A regényben pusztá kézzel harcolt 120 ezer török ellen az egri katonaság és a várvédő nép. A regényben összhangban van a mesteri nyelvezet, a történelmi események tényszerűsége és több romantikus fejezet, amelyek a legérdekesebbek közé sorolhatók.

Fordította: Jože Hradil

Tevékenységről Jože Hradil a *Sorsdöntő szavak. Szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok* című tanulmányában így írt:

„Átestem a tűzkeresztségen, lefordítottam két könyvet, a kiadó jól tudta értékesíteni. Ezek után folytathattam a klasszikus művek válogatását. Napvilágot látott Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regénye, és két szlovén kiadást ért meg. Az újabb irodalmi korszak is nagyon érdekelt, és még Jókai előtt gondosan, folyamatosan olvastam a kortárs írók műveit. Összeállítottam az első antológiát, a válogatott kortárs magyar próza antológiáját, amely a *Szerelem* címet kapta Déry Tibor novellája után a Pomurska založba könyvkiadónál. A kötetben a következő kortárs alkotók művei szerepelnek: Lengyel József, Veres Péter, Tamási Áron, Illés Endre, Illyés Gyula, Kálmán Sándor, Kolozsvári Grandpierre Emil, Thurzó Gábor, Örkény István, Szabó Magda, Mándy István, Mészöly Miklós, Karinthy Ferenc, Sarkadi Imre, Hernády Gyula, Fejes Endre, Sánta Ferenc, Galambos Lajos, Salamon Pál, Galgóczi

Erzsébet, Szabó István, Szakonyi Károly, Moldova György, Csurka István. A bevezetőt Czine Mihállyal írtam. Ettől kezdve már csak lépésnyire voltunk a felismeréstől, hogy a szlovénoknak be kell mutatnunk a magyar irodalom legalább néhány kiemelkedő költőjét. Kezdve Ady Endrével, és folytatva Tandori Dezsővel.” (Jože Hradil, i. m. 4–5.)

Az *Igral je tudi sleparjem* (*Latroknak is játszott*) című tetralógia – Gion Nándor (1941–2002), szenttamási születésű, vajdasági író *Virágos katona*, *Rózsaméz*, *Ez a nap a miénk* és *Aranyat talált* című regényeinek gyűjteménye – is megjelent szlovén fordításban. A könyvek 1898-tól a 20. század derekáig követik nyomon több család történetét. A mesészerű cselekmény, a történet nagy részének helyszínt adó vajdasági kisváros, Szenttamás jellegzetes pontjainak és környékének megrajzolásával együtt, valós személyek felelevenítésével tudósít egy olyan többnemzetiségű közösség életéről, amelyben elsősorban magyarok, szerbek és németek élnek együtt, és akiknek egymáshoz fűződő viszonyát az aktuális politikai események is befolyásolják. A regényt szlovén nyelvre *Elizabeta Bernjak* fordította, 1980-ban jelent meg a Pomurska založba gondozásában, Bori Imre utószavát pedig Vlado Peteršič fordította le.

A könyvkiadási programokkal ellentétben, amelyek a 60-as évektől kezdve állandó érdeklődést mutattak a magyar költészet és próza iránt, a magyar drámák repertoárja a szlovén színházakban szerényebb volt. Ekkor a szlovén színházakban Fodor László (*Altató / Uspavanka*, 1955), Örkény István (*A tolvajok / Tatovi*, 1970; *Macskajáték / Mačja igra*, 1975, 1980) és Molnár Ferenc (*Liliomfi / Liliom*, 1975) műveit játszották.

A 80-as években nagyon kevés híradással találkozhatott irodalmi és egyéb lapokban a szlovén olvasóközönség. Štefan Barbarič 1980-ban írott dolgozatában a megelőző két termékeny évtizedet lezárva máig érvényes megállapításokkal szolgál fordítók és kritikusok számára egyaránt. Felhívja a figyelmet a fordítás előtti alapos történelmi és kultúrtörténeti előtanulmányok jelentőségére, és szól a megjelenést követő kritikai visszhang fontosságáról. A magyar irodalom szlovéniai fogadtatásánál gyakorta mindkét tényezőt figyelmen kívül hagyják. E korszak két kiemelkedő műfordítása egy újabb Ady-kötet és Weörös Sándor válogatott versei (Lukács István, 1992:87–88).

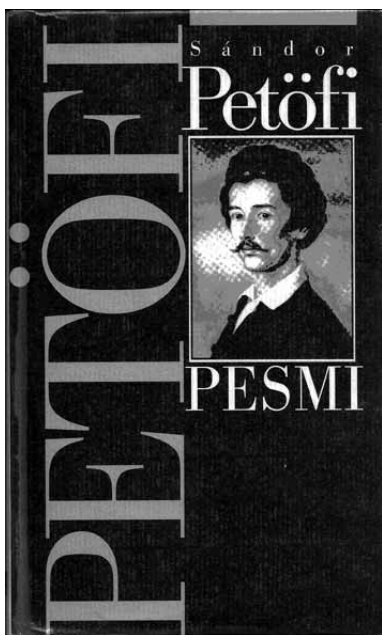
Rudaš Jutka irodalomtörténész véleménye szerint a 80-as évek második felétől hirtelen megsaporodtak a kortárs irodalom (rész) fordításai, és ebben fontos szerepet játszott az 1986-tól rendszeressé váló *Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztivál*. A Szlovén Írószövetség

minden év szeptemberének második hetében adja ki a nemzetközi irodalmi díját a Vilenica nevű karsztbarlangban. E hely önnön „poétikai szépségével” szimbólummá vált, a szlovén és a közép-európai kultúrát köti össze a tágabb európaival. A *Vilenica-díj* – amelyet a Szlovén Írószövetség önállóan ítelt oda akkor is, amikor Szlovénia még Jugoszlávia tagköztársasága volt – kiosztását nemzetközi rendezvények kísérik, irodalmi estek, megadott témákból rendezett viták. A rendezvény díjátadással és többnyelvű gyűjteményes kötettel zárul, amelyben a kiválasztott szerzők szövegeinek részlete található eredeti nyelven, majd szlovén és – kezdetben német, aztán az angol nyelv dominanciája miatt – angol fordításban (Rudaš Jutka, 2011–2013:15–16). Az 1988. évi Vilenica Nemzetközi Irodalmi Díjat, amelyet a Szlovén Írószövetség alapított, *Esterházy Péternek* ítelték oda. Szlovénia is figyelt a kelet-közép-európaiság gondolatára. Korábban tiltott írókat is lefordítottak, pl. Konrád György *Antipolitikáját* 1988-ban. Tapasztalható volt az érdeklődés a magyar irodalom iránt.

3. 2 4. Fordításirodalom a 90-es években a magyar irodalomból

„A rendszerváltás eufóriájában, a múltba való pillantáskor a '90-es években a kétirányú érdeklődés csökkenése érezhető. Szemben a nyolcvanas évekkel, amikor a civil szerveződések szabad hálózatai, a civil társadalom oszlopai kezdtek kialakulni, amikor a szabadon gondolkodó magyarok és szlovének meglátogatták egymást, ami egyben a fordítói tevékenység aranykora is volt. De végül is a '90-es évek is hoztak a láthatárra új víziókat, irányzatokat, egyéni kezdeményezéseket” – olvashatjuk Rudaš Jutka irodalomtörténész tanulmányában (i. m. 36.).

A 90-es években többnyire *Marjanca Mihelič* és *Jože Hradil* fordítottak magyar szépirodalmat szlovén nyelvre. Ebben az évtizedben Marjanca Mihelič két fontos magyar regényíró művét fordította le: *Esterházy Péter Hrabalova knjiga (Hrabal könyve)* című regényét, amely a Založba Wieser (Wieser Kiadó) gondozásában jelent meg Klagenfurtban (Celovec) 1993-ban; és Ottlik Géza *Šola na meji (Iskola a határon)* című regényét, amely a Zbirka 20. stoletja-ban (Huszadik század sorozatban) jelent meg a Cankarjeva založba kiadásában 1995-ben. 1999-ben jelent meg Petőfi Sándor *Pesmi (Versek)* című kötete, amelyet Kajetan Kovič és Jože Hradil fordítottak szlovén nyelvre, a kötet az Obzorja kiadónál jelent meg. A verseskötethez Lator László írt utószót.

Fordította:

Jože Hradil és Kajetan Kovič

mindkét költő habitusát tekintve karakterükben távol álltak egymástól. 1960-ban Illyés Gyula Petőfiről szóló monográfiáját lefordították szlovén nyelvre, ezáltal is megismerhették a szlovén olvasók a költőt, hiszen a monográfia versfordításokat is tartalmazott. 1973-ban jelent meg *Az apostol* szlovénul Jože Hradil fordításában a költő születésének 150. évfordulója tiszteletére. Ezt követte 1999-ben a *Pesmi* (*Versek*) c. válogatott fordításkötet kiadása. Lator László a kötet utószavában kiemelte Petőfi verseinek fordítását a világirodalomban, ugyanis több mint ötven nyelvre fordították le azokat. Az orosz és a kínai nyelvterületen Petőfi költészetének a fordítása sikert aratott, és tömegek olvasták. Goethe barátnője, Bettina von Arnim Petőfit „a nap Istenének” nevezte, míg Grimm a „nemzetek legnagyobb költőjének tartotta”. Viktor Hugo is felhasználta Petőfi nevét a költeményében, de sorolhatnánk tovább a világirodalmi elismertségét. Petőfi verseivel a 19. század alapeszméit hordozta, önfeláldozó, hősies halálával pedig erősítette verseinek őszinteségét, erejét. Hiteles költőnek számított, akinek az élete és a költészete erős egységet alkotott.

A kötet fülszövegében olvashatjuk, hogy a szlovének nagy lemaradással tudtak áttekintő képet kapni Petőfiről, az európai romantika egyik legnagyobb költőjéről, aki fiatalon hunyt el. A 19. század 70-es éveiben Kardos János muravidéki protestáns lelkész fordított le néhány verset, majd Anton Aškerc pedig a 80-as évek közepén ajánlott egy verset Petőfi emlékműve alatt (*Pod spomenikom Petőfija*) címmel. Szlovén folyóiratokban jelentek meg Petőfi-versfordítások Jože Udovič, Branko Rudolf és Alojz Gradnik tollából a költő halálának százéves évfordulója alkalmával. Alojz Gradnik foglalkozott a legtöbbet Petőfi költészetével, és a német, valamint a szerb közvetítő nyelv által le is fordította néhány versét, de a fordításkötet kiadására nem került sor, mivel

Hrabalova knjiga címmel jelent meg szlovénul Klagenfurtban a Wieser Kiadónál 1993-ban Esterházy Péter *Hrabal könyve* Marjanca Mihelič fordításában. A kitűnő, finom iróniával fűszerezett olvasmány, amelyet a jó fordítás tehetne élvezetessé a szlovén közösség számára, az érdeklődést keltő előszó ellenére sem talált nagyobb visszhangra a szlovén kulturális térségben. Pedig ez az (auto)biografikus elbeszélésre hangolt regény valóban az első olyan könyv, amely nem kapcsolódik annyira szorosan a magyar nemzeti történelemhez, a hagyományhoz, nyelvtanilag is sokkal radikálisabb, elbeszélőbb, mint a többi Esterházy-könyv (Rudaš Jutka, 2006:166). A magyar irodalmi művek szlovéniai recepcióját illetően fontos megemlíteni a vilenicai díjkiosztást, amely a 80-as évek második felétől jelentős mérföldkönek bizonyult. Esterházy Péter volt az első magyar író, aki megkapta a nemzetközi irodalmi díjat a karsztbarlangban (1988-ban, másodszor 1998-ban). Ennek ellenére művei még messzibb külföldön is (Németország, Franciaország) szélesebb körű recepcióban részesülnek, mint a szomszédos Szlovéniában. Rudaš Jutka kiemelte, hogy „Esterházy műveinek a fordításakor nagyon kell ügyelni, hogy a tömör magyar mondatok, szlovénul is tömörek maradjanak, és a nyelvi játék során elferdített mondatok a szlovénban is visszaadják elferdített jelentésüket.” (Rudaš Jutka, i. m. 162.)

Esterházy Péter a kortárs magyar irodalom egyik legjelentősebb alakja. Számos rangos irodalmi díjban részesült Magyarországon és külföldön egyaránt [Vilenica-díjak, Herder-díj, A német könyvszakma békedíja (*Friedenspreis des Deutschen Buchhandels*) a Frankfurter Könyvvásáron]. Regényeit és elbeszéléseit több mint húsz nyelvre fordították le, külföldön is széles körben elismerik. Esterházy a magyar posztmodern irodalom jelentős alakja, műveire intertextualitás, idézetek, fragmentáltság, kiváló humor, valamint mozaikszerűség jellemző. Ezek alapján jogosan feltételezhetjük, hogy műveinek fordítása nem a legegyszerűbb. A történet helyett számára elsősorban a nyelv fontos, és arra helyezi a hangsúlyt. Az elemzett regényben több önletrajzi elemet találhatunk, ami az olvasást izgalmasabbá teszi.

Marjanca Mihelič fordításában jelentek meg szlovén nyelven esszék Görömbei Andrásról *Minevanje prihodnosti* (*Múlik a jövőnk*) címmel, amely elhangzott a Radio Ljubljana-ban 1990-ben, majd Esterházy Péter *Strah, naša dediščina* (*Örökségünk – a félelem*) c. esszéje 1992-ben, Csordás Gábor *Narcis in mlečni bratje* (*Nárcisz és a tejtestvérek*) c. esszéje 1993-ban, és Konrád György *Identiteta in histerija* (*Identitás és*

hisztéria) című esszéje 1993-ban a Nova revija c., híres szlovén irodalmi folyóiratban, Ljubljanában. A magyar esszéirodalom ismertebb íróit is olvashatta már ekkor a szlovén olvasóközönség.

1998-ban jelent meg Kukorelly Endre *Obrežje spomina* (*A Memória-part*) című regénye Gabriella Zver fordításában a maribori Obzorja kiadónál. A könyv fogadtatása pozitív volt, csupán a magyarul is értő kritikusok fogalmaztak élesebben, hiszen feltártak néhány problémát a kétértelmű, illetve a szlenges szavak fordításával kapcsolatban. A józan kritika mindig jól jön, még akkor is, ha egy kicsit keményebben fogalmaz, figyelmeztet arra, hogy amiben a fordító bizonytalan, annak utána kell járni (Rudaš Jutka, 2011–2013 :14). „Száz fejezetből épülő könyv, kemény cím, következetlenségek a szövegben, persze akarva, minimalista próza, naplói eszmeforgács, gondolatszika, prózaversek, mindezt magyar írta... Ki emésztene ezt meg? Ennek ellenére a könyv mindjárt a kiadáskor az év könyve, a könyv, amely bosszant, frusztrál, sírásra késztet, zokogásra, amely egyfajta undort hív elő, amely kizökkent a kerékvágásból és provokál, amely igazán elgondolkodtat, amely annyit mond, mintha ötszáz oldala lenne, könyv, amely tud untatni, és ez egy könyv – nézzék meg a terjedelmét, miután elolvasták –, amely belül nagyobb, mint kívül! Ez mindenképpen nagyon különleges könyv, amely az utóbbi tíz évben jelent meg szlovén fordításban, és a szerzőt nagy igazságtalansággal vádolnánk, ha munkáját csak így jeleznénk: egy intellektualista költő feljegyzései, aki a korszerű Budapesten nevelkedik és nő fel. Ha az atomban igazán megelégedünk az úr mintáját, és ha azt állítjuk, hogy a könyvek az életről annyit mondanak, mint az atomok az úrról, akkor *A Memória-part*nak mindenképpen gazdag a molekuláris összetétele!” – olvashatjuk a regény fülszövegében.

1995-ben jelent meg Ottlik Géza *Šola na meji* (*Iskola a határon*) című, önéletrajzi elemekkel mélyen átszőtt regénye. Az ifjúkori nevelődés különös, katonaiskolai körülményei között az individualitásértékek, a szabadsághiány olyan kerettörténet, amely történelmi tapasztalat, kulturális tudás nélkül nehezen ért(elmez)hető. Ez az epikus folyamat a jele-
neteknek, a képszerűségnek és a reflektáltságnak juttat kitüntetett szerepet, olyan nyelvi univerzumot teremt, amely egy külföldi olvasó számára számos értelmetlen és érthetetlen kérdést tesz fel. Igényli a többértelmű befogadót. Mindezek tükrében jól megfigyelhető, hogy a regény egyszerre olvasható a múltbeli történetek és az azokra emlékeztető tudat

példázataként is. Ezért a metaforikus és metonimikus jelentésképzések a terrorhelyzet ellenállás nélküli szakaszában, valamint a személyiség létkérdései kialakította, egyéniségéhez szabott magatartásformái azok az egyes mozzanatok, amelyeket a külföldi olvasó nem vesz / vehet észre, azaz nem láthatja a műben azt a poétikai, nyelvi és egyéb újdonságot, amelyet a magyar olvasó észrevesz, és ami miatt az újabb magyar próza egyik mértékadó mestérének tekinti és kánonjába helyezi szerzőjét. (Rudaš Jutka, i. m. 29–30.)

Gaál Gabriella fordította le a Mátyás királyról szóló népmeséket szlovén nyelvre, a kötet *Madžarske pravljice o kralju Matjažu* címmel Muraszombatban jelent meg 1999-ben az „ONEJ – Društvo prekmurske pobude” nevű kiadónál.

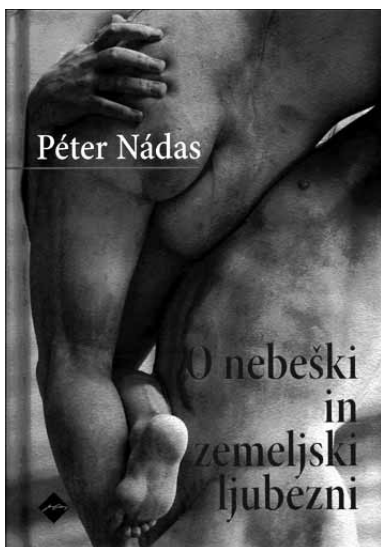

Fordította: Gaál Gabriella

3. 2. 5. Fordításirodalom a 2000-es években a magyar irodalomból

A 2000-es években *Marjanca Mihelič*, *Jože Hradil*, *Gaál Gabriella*, *Mladen Pavičić*, *Jože Smej*, *Judita Trajber*, *Stela Munk* fordítottak többnyire magyar szépirodalmat szlovén nyelvre. Ebben az időszakban a kortárs magyar írók műveiből válogattak a fordítók, pl.: Esterházy Péter, Nádas Péter, Zilahy Péter, Darvasi László, Gordon Agáta, Dragomán György, Grecsó Krisztián, Tolnai Ottó és Kertész Imre műveiből. Ezen kívül a klasszikus magyar irodalom kánonjának írói közül is fordítottak le műveket, pl.: Márai Sándor, Munk Artúr, Kosztolányi Dezső, Hamvas Béla, Szerb Antal, Gárdonyi Géza és Harsányi Lajos műveiből.

Marjanca Mihelič műfordító is folytatta a pályafutását, így az ő szlovén fordításában jelentek meg a következő magyar művek: Darvasi László *Dobiti žensko* (*Szerezni egy nőt*) című regénye a Študentska založba kiadásában 2005-ben; Zilahy Péter *Zadnje okno žirafa* (*Az utolsó ablak-zsiráf*) című regénye a LUD Apokalipsa kiadónál Ljubljánában 2006-ban; Kosztolányi Dezső *Neron, krvavi pesnik* (*Nero, a véres*

Péter Nádas

O nebeški
in
zemeljski
ljubezni

Fordította: Marjanca Mihelič

költő) című regénye a Moderni klasiki sorozatban a Cankarjeva založbánál Ljubljanában 2008-ban; Nádas Péter *O nebeški in zemeljski ljubezni* (Az égi és a földi szerelemről) című regénye a Cankarjeva založbánál Ljubljanában 2011-ben; Gordon Agáta *Kozja šminka (Kecskerúzs)* című regénye 2011-ben az ŠKUC kiadónál Ljubljanában, valamint több fordítóval a *Vzvalovano Blatno jezero – Antologija sodobne madžarske kratke proze* (A hullámmzó Balaton – Kortárs magyar rövidprózák antológiája) című kötet a Študentska založba gondozásában 2003-ban.

Rudaš Jutka irodalomtörténész a Delo szlovén napilap *Književni List* c.

mellékletében 2008-ban írta le kritikáját (12/24, 25.) (*Nem*)irodalmi *Nerók / Orisapoteozpodlosti:(ne)literarni Neroni* címmel, amelyben hangsúlyozza, hogy: „Nero, a vad figura örvénylésében sorban megöli vetélytársait, barátait, feleségét, anyját, mesterét, de akkor is képtelen az alkotásra, mert nem ismeri a művész voltának mélységét. A rossz poéták biztosok a dolgukban – tanítja Seneca –, azok mindig elégedettek, mert vakok. A jók ellenben látják a nehézségeket is, tudják, milyen ég-föld különbség van aközt, amit akartak, és amit létrehoztak. Nero csak a felszínt, a héjat, a kérget látja, ami alatta van, a mélységet még nem.”

2005-ben jelent meg Marjanca Mihelič fordításában szlovén nyelven Darvasi László *Szerezni egy nőt* című regénye *Dobiti žensko* címmel a Študentska založbánál Ljubljanában. A regényről két kurrens szlovén nyelvű kritika született, Rudaš Jutka és Nika Arhar tollából. Rudaš Jutka terjedelmes Utószava igen felvilágosító, hiszen tudatni akarja a szlovén olvasóközönséggel, hogy Magyarország „kiváló” kortárs írókkal rendelkezik. Rudaš Jutka írásával ellentétben, Arhart Darvasi műve nem ejtette ámulatba. Kritikája igen részletesen megvizsgálja a mű textúráját, mitikusságát és abszurdumát, mégis az alábbi szavakkal zárja gondolatát, hogy tulajdonképpen „minek is kellett ez a semmire se jó fájdalom...” Rudaš Jutka úgy véli, hogy Darvasi kvázi-történeteket és

fiktív egyéniségeket alkot saját fiktív világán belül. Novellisztikája újabb horizontot kínál nekünk, pont ezekkel a nehéz, megemészthetetlen, bizarr alakokkal, azoknak alakításával, dialógusokkal, monológokkal és egyszerű, pusztá mondatokkal rémült és nyugtalansággal teli világot hoz létre.

A kötet tizenhét novellát tartalmaz, mindegyik cselekménye egy címmé emelt nő köré fókuszálódik, mindegyiket férfi meséli el, mindegyik a háború sújtotta Balkánon „játszódik” (az alcím szerint is „Háborús novellák”-ról van szó), és nagyon sajátos módon majd mindegyikben feltűnik az Isten. Talán frappáns, alapjában nem félrevezető, ámde korántsem kielégítő ez a jellemzés – főként a novellák hatásának textuális előfeltételeit firtató elemzés szempontjából. A novellák cselekményvezetésében, elbeszélői modalitásában, nézőpontkezelésében, a szereplők megformáltságában, az epikai tér attribútumaiban, megidézett műfaji áthallásaiban megfigyelhető párhuzamok, analógiák elegendő okot szolgáltatnának egy prózapoétikailag megalapozott „Darvasi grammatika” megalkotásához.

Minden hasonlóság ellenére azonban a novellák nem egy kaptafára készültek, nem folynak össze egy történetté, az egyik nem téveszthető össze a másikkal, a felismerhető szerkesztésbeli analógiák ellenére ugyanis a kötet minden darabja egy nő története, egy valamilyen szempontból nem mindennapi, különös nő nem kevésbé különös története, amelybe további történetek szálai (nőké és férfiaké) fonódnak bele, és ágaznak el belőle más irányokba, nemegyszer egy korábbi novella (motívum) világába is torkollva. De a világ, amely Darvasi könyveiben megjelenik, egyáltalán nem normális. Alaposan kitért a megszokott kerékvágásból. Darvasi világa áttekinthetetlen, tele van erőszakkal, olyan lények népesítik be, akik sztoikusán elfogadnak mindent, ami történik velük, és minden együttérzés nélkül minden rosszat megtesznek másokkal, amire csak képesek. (Tilman Spreckelsen, 2003)

Ugyanakkor azonban ez a világ tele van érzékenységgel, túlságosan is szenzibilis, és olyan kábító szimbolizmus jellemzi, amely mintha közvetlenül a klasszikus meseirodalom arzenáljából származna. Mint például a szép Emília hajszála, melyet a szél a sírásóhoz sodor, s mely hozzásegíti a férfit ahhoz, hogy leküzdhessen minden akadályt, ami elválasztja őt a lánytól. Darvasi háborús történeteiben művészi egyensúlyban vannak a rettenetes és a csodálatos, a félelmetes és a humoros dolgok. Mint a hatalom és a tehetetlenség, az erőszak és a szenvedésre

való készség, a bűn és az ártatlanság. Nem a morál dönt a nemek és az ösztönök harcában, mert a harc forrása a félelem és a szorongás. A szorongás nem képzeleg, mert középpont, centrum. Félelemből szeretnek és gyilkolnak, gyűlölnék és remélnék, félelemből alázzák meg egymást, és félelemből imádkoznak. Darvasi mitikus történetei a képes beszéd archaizmusa révén időtlennek tűnnek.

A történetek provokatív sajátosságaihoz először hozzá kell szoknunk. És bele kell nyugodnunk, hogy összességükben ezek a történetek rejtélyesek, átláthatatlanok és makacsul megfeythetetlenek maradnak. Darvasi elbeszélői elmoszák az élet és halál között húzódó határt. Agyonlövik, és elássák az embereket, csak azért, hogy azok aztán feltámadjanak, és mások újra agyonlőjék őket. Minden oldalon történik valami mindeddig hallatlan. Nagy lenne rá az esély, hogy eltévedjünk a rengetegben, ha férfiak és nők viszonyát a pszichológia módszereivel próbálnánk meg értelmezni. Csak akkor mozgunk biztos terepen, ha az atmoszférára ügyelünk. Rothadás, bűz, mocsok, vér, valami nyomasztó hőség, valami meghatározhatatlan félelem, valami sötét élvezet: Ezek a hozzávalók fűszerezik a történeteket, belőlük áll a háború és az igazság (Benedikt Scherer, 2003).

Rudaš Jutka szerint a kortárs magyar irodalom szövegeiben nagyon sok az olyan szimbolikus információforrás, amelyek a valóság modelljei, kulturális minták. „Ezek a kulturális minták jelentéseket biztosítanak, ugyanis viszonylag objektív fogalmakat igyekeznek alkotni a társadalmi valóságról. – Ha nem vesszük észre és nem fogjuk fel a szimbólumok működési szándékát, ezeket a rejtett információkat, amelyekben valami új föltérképezésének a lehetősége rejlik, valami adottnak a képletes elvonatkoztatása, és ha nem tudunk elvonatkoztatni, akkor nem tudjuk megérteni a szövegek üzenetét. Meg kell tanulni olvasni ezeket a szimbólumrendszereket, hogy megértsük a jelentésüket, ugyanis többször szakadék van aközött, ami nyilvánvaló, és ami rejtetten bennük van. Ki kell tudni bontani a nyilvánvaló jelekből azt, ami úgy tűnik, hogy rejtetten bennük van.” (Rudaš Jutka, 2012:91) Ezt figyelembe kell venni Darvasi László regényeinél is.

2007-ben jelent meg a Študentska založba kiadásában Nadas Péter *Saját halál* című regénye szlovén fordításban *Lastna smrt* címmel. A regényt Jože Hradil fordította le szlovén nyelvre. Az alaptéma az 51 éves szerző váratlan szívinfarktuselménye, illetve a rövid, halálközeli állapot megélése. Nagy Ferenc kritikája szerint a történet a tradicionális

hármás felosztás vázlatát követi (1. a halál előtti történetek, 2. a halál a kórházban, 3. a halál utáni történetek), amelyben a fő témák egymást tükrözik a középpont (a halál) két oldalán. A könyv tehát lényegében arról szól, hogy az elbeszélő miként éli meg az infarktus tüneteit, hogyan meztelenítődik le személyisége a halál közeledtével, mit tapasztal a nem evilági dimenzióban, és onnan visszatérve, hogyan éli meg életét és benne „újjászületett” önmagát (Nagy Ferenc, 2011). Mario Galunič rövid recenziójában is hasonlóan interpretálja a történetet, mint Nagy Ferenc. Egyfajta nem evilági dimenzióról beszél, csak hogy ő ezt a léthelyzetet „a mindennapi tudatosság elvesztésének” nevezi, amelyet a szerző a klinikai halála közben tapasztal. A halálból való visszatérést, illetve az újjászületést Galunič ismét tudatosságnak nevezi, amelyet misztikus fénnel azonosít, ami viszont nem más, mint Isten jelképe (Mario Galunič: *Lastna smrt, Recenzija Bukla*. http://www.bukla.si/?action=books&book_id=2496). A mű témája erősen absztrakt, hiszen több interpretációs lehetőséget nyújt a befogadónak. Nádas igazán nagyszabású dolgokról ír, mint pl. a halál pillanatáról, illetve arról, ami mögötte rejtőzik. De ehhez a szemlélethez hozzá kell fűzni, hogy a mű fő témája lényegében az élet leírása, hiszen e nélkül nincs halál sem. Minden eddigi kritika, a szöveg témája kapcsán csak a halált említi, és szinte egyik sem ennek az alapját, az életet. A halál tematikája úgynevezett „nagy dolog”, mert a halál az emberiség számára mindig valamifajta örök rejtélyt jelentett, és ez manapság sem változott. Az élet az, ami számunkra ismert, a halálról pedig nagyon keveset, szinte semmit sem tudunk. És ebben a tényben rejtőzik a halál témájának az erotikuma, és ezért van az, hogy a halálról való írás végigkísérte az irodalmat, a kezdetektől egész máig. A halállal összefüggő tematika tehát valamilyen ismeretlen dologról szól, egy olyan eseményről, amely mindenki számára ismeretlen, ezért ebből ered a félelmetessége. De a szerző a műben nem a félelem nézőpontjából tekinti, illetve értelmezi a váratlanul érkező, ismeretlen halál közeledtét, hanem inkább a tibeti buddhista vallás filozófiájával, amelyben a halál egy teljesen természetes eseményként van felfogva. Nemcsak a buddhista vallásban, hanem a keleti hinduizmusban is hisznek a reinkarnációban, amely a test újjászületését, illetve más formába keltését jelenti. Ezért a keleti vallásokban sokkal kisebb a haláltól való félelem. Nádas Péter *Saját halála* csak kívülről kelti az egyszerű, rövid prózai alkotás látszatát. A sorok között viszont egy komplex, számos elbeszélési technikával, stíluselemekkel és érzelmekkel teli szemé-

Fordította: Gaál Gabriella

és a jövőben megeső bűnökért, esetleg mindkettőért: ez a büntetés. A kétely, a bizonytalanság, a nézeteltérések és az irracionális események sora, amelyeket a szöveg rájuk szabadít. Sáraságban életre kelnek az árnyékok. Fiatal lányok öszülnek meg csoportosan, egyik napról a másikra. Gallér Gergely gimnazista, a fantasztikus Klein Ede egylet vezetője, megszállottan kutatja a közös múlt csodáit, a falu védőszentjeinek az örökségét, egészen addig, míg végül teljesen magára marad. El kell hagynia gyermekkora helyszínét. A Didakta Kiadó ismertetőjében azt is olvashatjuk, hogy a regényben egy etnológiai kuriózumokkal és mitikus maradványokkal teli, 1980-as évekbeli magyar faluról írnak, amely nem a realitásban, hanem egy szent időben létezik, amelyet mélyen áthat a múlt. A falu lakói különlegesek. Az istenfélés, valamint a babonák és részegeskedés hatásán ingadoznak. Babonáikban minden falusi gondjukért Klein Edét, a zsidó kelmeárust okolják, akit több éve alaptalanul meggyanúsítottak egy szűzleány meggyilkolásával, majd kiűzték a faluból. Vele van rejtélyes kapcsolatban Gergely is, aki sok év után a faluba visszatérve tisztázza a múltját.

Márai Sándor regényeit és elbeszéléseit Jože Hradil fordította le szlovén nyelvre: a *Sveče so dogorele* (*A gyertyák csonkig égnek*) 2002-ben, a *Ljubimec v Bolzanu* (*Vendégjáték Bolzanóban*) 2011-ben és az

lyes vallomás bontakozik ki. Ezeket a bonyolult szövegrészeket csak egy olyan fordító tudja vállalni, aki jól ismeri Nádas többi művét és stílusát.

Dobrodošel – Kleinov dnevnik címmel jelent meg 2009-ben Gaál Gabriella fordításában Grecsó Krisztián *Isten hozott – A Klein-napló* című regénye a szlovéniai Didakta kiadónál (Didakta d.o.o., Radovljica). A Klein-napló egy titokzatos titkárnő irománya, aki arra emlékezik, ami majd csak ezután lesz. Mindenki mást olvas ki a naplóból, a falusiak többsége azonban úgy véli, hogy a saját haláluk időpontját jósolta meg benne – nem tudni, ki. Vagyis a Klein-napló egy halottas könyv. Talán a múltban elkövetett, talán a jelenben

Eszterina zapuščina (Eszter hagyatéka) 2013-ban jelent meg. Majd Kertész Imre *Brezusodnost* (Sorstalanság) c. műve 2002-ben, és a *Kadiš za nerojenega otroka* (Kaddis a meg nem született gyermekért) 2003-ban került kiadásra. A kötet egy esszé-regény, amely rendkívül hermetikusan van megírva, és megmagyarázza a főhős döntését, hogy az a világ, amelyet a holokauszt hozott létre, egyszerre ima és káromkodás, erőtlenség sorsalakítás és tragikus történet annak, aki átélte Auschwitzot. Kertész Imre regényei: a *Sorstalanság* (1975), a *Kaddis a meg nem született gyermekért* (1992) és a *Fizskó* (1988) a holokauszt trilógiájának számít. Kertész Imre az az első magyarul író, aki irodalmi Nobel-díjban részesült.

Fordította: Jože Hradil

Milan Vincetič, szlovén költő *Nenavadna lahkotnost strašljivega* (A rémület szokatlan könnyűsége) címmel említi, és kiemelkedő alkotásként ajánlja Kertész Imre *Sorstalanság* című művét, a Nobel-díjas könyvet a szlovén olvasónak. Olvasatában a történet beleíródik ugyan a koncentrációs táborok tematikájának hagyományába, de túl is lép ennek keretein. Kertész más szempontból közelít a témájához – amelyet személyes sorstörténete is meghatároz –, hiszen átélte a buchenwaldi és auschwitzi koncentrációs táborok szörnyűségeit. Mint ahogy regényének első személyű elbeszélője is, aki a birkenauai állomáson leszállva a vagonokból részese lesz a nagy náci megsemmisítő-iparnak, vagy ahogy az elbeszélőtől megtudjuk: „A továbbiakról azután nehéz volna beszámolnom: valami kásásan fortyogó, örvénylő áradat vitt, sodort, ragadott magával.” És hogyan lehet elmondani mindazt, ami már milliószor elhangzott? Az író ekképpen válaszol: „Mindenki csak a viszontagságokról, a »borzalmakról« kérdez: holott az én számomra tán ez az élmény marad a legemlékezetesebb. Igen, erről kéne, a koncentrációs táborok boldogságáról beszélnem nekik legközelebb, ha majd kérdik.” De milyen boldogságról van itt szó, kérdezi Vincetič. Majd hozzáteszi: bármilyenről is legyen szó, ha az olvasó leteszi ezt a regényt, megszűnik az a furcsa

zaklatottság, amelyet az elbeszélés könnyűsége nyújt, azok a képek, amelyek időről-időre mind jobban fonódnak össze a sorsok és történetek sötét kaleidoszkópjába, amelyek természetes hangon íródtak, patetikum és megvádolás nélkül. Ezzel Kertész éppen azt próbálja bemutatni, hogy a hős tényleges sorstalansága, a sors kétségessége programmá válik. A sors kollektív fogalmával Kertész az egyénileg megtapasztalt történelmet állítja szembe, írja Vincetič (Milan Vincetič, 2003:11).

Dragomán György *Beli kralj (A fehér király)* c. novelláskötete Jože Hradil fordításában jelent meg a Didakta Kiadónál 2007-ben. Dragomán György novellafüzére egy tizenegy éves fiú életének legnehezebb évét meséli el attól a pillanattól kezdve, hogy apját a Duna-csatorna munkatáborába viszik, egészen addig, amíg újra – bár csak egy pillanatra – nem láthatja. A hol vicces, hol tragikus történetekből kirajzolódik egy abszurd, de gyerekszemmel mégiscsak szép világ, amely inkább elemeiben, mint konkrét történelmében azonos a kora nyolcvanas évek Erdélyével és Romániájával. Hogyan dolgozza fel egy tizenegy éves kamaszfiú, ha apját a szeme láttára elhurcolják? Hogyan éli meg az apa hiányát és az elhurcolás köré épített családi hazugságokat vagy titkolt történeteket? Milyen remények éltetik a mindennapok amúgy sem könnyű kamaszviaraiban? A történetet a fiú nézőpontjából látjuk, aki-nek apja elvesztése miatt hirtelen szembesülnie kell a felnőtté válás terheivel, és aki a gyermekkor értetlen-ártatlan optimizmusának és a felnőttkor reménytelenségének határhelyzetében még képes arra, hogy játékosan és mitikusan lássa a brutális hétköznapiakat (Szabad Szellemi Műhely, 2011). Esterházy Péter *A szív segédigéi* c. műve Jože Hradil fordításában *Pomožni glagoli srca* címmel Ljubljánában jelent meg 1989-ben a Cankarjeva založba, majd 2014-ben a Beletrina gondozásában.

2003-ban jelent meg a Študentska založba kiadásában *Vzvalovano Blatno jezero* címmel a kortárs magyar rövidpróza antológiája is szlovén nyelven, Gaál Gabriella, Gabriela Zver és Jože Hradil fordításában. Gaál Gabriella a következő novellákat fordította le: Bodor Ádám: *Pasje borbe v Dolini*, Rotundi in Dobrinu; Márton László: *Čisto zares*; Kukorelly Endre: *Oblak, ovčica, meglica*; Németh Gábor: *Tam sem bil že v njem*; Körösi Zoltán: *O citronske klobasi*; Darvasi László: *Veinhagenske vrtnice*; Orbán János Dénes: *Velika P*.

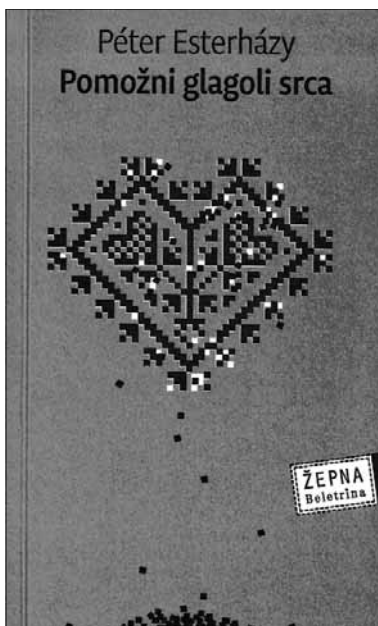
Gaál Gabriella fordításában jelent meg szlovén nyelven Hamvas Bélától a *Silencium – Skrivnostni zapisnik – Unikorn (Silentium – Titkos jegyzőkönyv – Unicornis)* 2003-ban, majd a *Patmos (Patmosz)* esszékötetét 2010-

ben. 2005-ben fordította Tolnai Ottó *Babica v rotterdamskem gangsterskem filmu* (*Ómama egy rotterdami gengsterfilmben*) című regényét, 2008-ban Örkény István *Enominutne novele* (*Egyperces novellák*) c. kötetét, és Esterházy Péter *Ženska* (*A nő*) című regényét 2011-ben.

Mladen Pavičić 2013-ban fordította le Esterházy Péter *Harmonia caelestis* c. regényét, amely nemcsak vérbeli Esterházy-alkotás, hanem igazi nagyepika, nem hagyományos módon. Esterházy regényében a családtörténet egyúttal a magyar történelmet is jeleníti, a családtörténet átmegy nemzet történetbe. A kitelepítés képei, a Rákosi-korszak egész szörnyű és (sokszor szörnyen humoros) valósága egybe-

montírozódik a magyar múlt hatalmas, de mindig intim képeivel, jeleneivel, a bohém, sokat ivó-nőző apa hatalmasra nőtt (nem növesztett, hanem szervesen alakult) figurája egy hatalmas történet metonímiájává válik (Legeza Ilona, <http://legeza...>). Történeti s nyelvi emlékezet összefonódása okozza, hogy Esterházy művei rendkívül erősen kötődnek a magyarul beszélő közösséghez. Ezért is fordíthatók nehezen más nyelvre. Mint korábbi műveiben, a *Harmonia caelestis* lapjain is a legkülönbözőbb beszédmódok keverednek egymással. Olyan nyelvjátékok is, amelyek távol állhatnak némely olvasótól. Esterházy nyelvének roppant bőségére jellemző, hogy egyrészt az ikes igéknek olyan alakjait is használja, amelyek manapság már régiesnek számítanak, másfelől a beszélt s írott nyelvnek igencsak mai fordulataival is él (Szegedy-Maszák Mihály, 2000).

2010-ben jelent meg Harsányi Lajos *Sveta žena* (*A szent asszony. Magyarországi Szent Erzsébet életregénye*) c. műve Jožef Smej szlovén püspök fordításában szlovén nyelven Ljubljanában. Árpád-házi Szent Erzsébetet nemcsak hazánkban (Magyarországon), hanem Németországban is az egyik legnagyobb szentként tisztelik. II. Endre királyunk leánya, Thüringia fejedelemsasszonya hasonló, mégis más utat választott,

Fordította: Jože Hradil

mint kortársa, Assisi Szent Ferenc. Míg utóbbi a vagyonát hártahagyva koldusként járta Itáliát, Erzsébet várúrnőként kórházat tartott fenn a nincsteleneknek, s jövedelmét a társadalmi nyomor enyhítésére fordította – küzdve családjá nyílt ellenségeskedésével és értetlenségével. Kortársa, Magdeburgi Matild írta róla: „Erzsébet követ volt, aki azokhoz a szerencsétlen asszonyokhoz küldetett, akik a váraikban ültek, akiket annyira átítatott a tisztátalanság, teljesen elborított a gőg, és állandóan körülvelt a hiúság, hogy jogosan kellett volna a mélységbe zuhanniuk.” Harsányi Lajos regénye a középkori legendák tömörségét idézve állítja elénk a „Szent asszony” alakját, aki szociálisan egyre érzékletlenebbé váló korunkban is példaképe lehet minden embernek a szegények és elesettek felkarolásában (moly, <http://moly.hu/>).

Judita Trajber műfordító szlovén fordításában jelent meg 2011-ben Szerb Antal híres regénye, a *Potnik in mesečina* (*Útas és holdvilág*), a Magyar Könyv Alapítvány támogatásával, amelyhez a fordító írt előszót. Ő fordította le Gárdonyi Géza *A láthatatlan ember* című történelmi regényét, és írt hozzá utószót is. A könyv 2011-ben jelent meg *Atila* címmel a Kmečki glaks kiadónál. Attila az utolsó és a legerősebb hun vezér volt. Nyolc évig kegyetlenül uralkodott, és veszélyeztette a Római Birodalmat. A könyv a görög ifjúról, Zétáról szól, aki urával, Priszkosz rétorral Attila hun uralkodó Tisza menti városába érkezik, hogy a Keletrómai Birodalom és a Hun Birodalom helyzetéről tárgyaljanak. Zéta azonban megpillant egy hun leányt, Emőkét, aki iránt olthatatlan szerelemre lobban a szíve, s ez minden szereplő számára számos kaland és élmény forrása lesz. Jókai Mór *Ubogi bogataši* (*Szegény gazdagok*) című regényét is ő fordította le szlovén nyelvre, 2011-ben jelent meg a celjei Mohorjeva družba kiadónál. Egy Fatia Negra nevezetű álarcos bandita, valamint egy gazdag uzsoráscsalád egymásba ágazó történetét meséli el. A mű Jókai alapvető stílusának megfelelően romantikus regény. Vámhidy Szilárd testesíti meg benne a forradalmi gondolkodású, tette kész fiatalembert, vele kapcsolatban már felmerül Jókai nemzeti romantikája, amikor Szilárd az állam alkalmazásába kerül – ezzel pont ellentétes Hátszegi Lénárd jelleme, aki élvhajász, költekező, a közügyekkel szemben szenvtelen, ráadásul rendkívül pénzéhes. A cselekmény fele az erdélyi havasokban játszódik, ez illik a romantika tipikus vadregényes hátteréhez. A regény egyik elemzője, Szilasi László felveti azt a gondolatot, hogy a *Szegény gazdagok* nem is annyira regény, mint inkább románc. A terminust Northrop Frye könyvéből (*A kritika anató-*

miája) veszi át: a románc olyan műfaj, amely a regény és a mítosz határán helyezhető el. Ebben a műfajban a főszereplők általában mitikus figurák, a mellékszereplők és a környezet megformálására inkább a realisztikus ábrázolásmód a jellemző (Wikipédia: Jókai...).

Bohlonaj, gospod doktor! ali Življenjepis nekega zdravnika (Köszönöm addig is..., 1956) címmel jelent meg Munk Artúr regénye szlovén nyelven Stela Munk fordításában 2005-ben. Ebben hivatásának gazdag tapasztalatai és jó emberismerete jut kifejezésre anélkül, hogy engedményeket tenne az „orvosregények” sztereotip formuláinak. Dr. Munk Artúr (1886–1955) szabadkai orvos-író mint a Carpathia¹ gőzös egyik orvosa részt vett a Titanic hajótörötteinek mentésében. A *Köszönöm addig is...* c., posztumusz megjelent kötetben emlékezik a mentés körülményeire. Munk regényei a magyar próza Mikszáthtal induló realista hagyományaihoz kapcsolódnak, s fő vonásuk a színes történetbonyolítás, az anekdotázó hajlam, az eleven, de többnyire nem eléggé elmélyült emberrajz s a folklorisztikus érdeklődés.

A muraszombati Franc-Franc Kiadó gondozásában jelent meg 2003-ban Zágorec-Csuka Judit *Slepici na zemljevidu* (Vakok a térképen) c. verseskötete a *Mostovi na meji* (Hidak a határszélen) sorozatban. A kötetet Maria Millas fordította le szlovén nyelvre, Neža Maurer ismert és elismert szlovén költő írta az utószót, amelyben a következőket emelte ki: „Az országunk az adott lehetőségek közt támogatja a szlovén kisebbséget Magyarországon (szlovén oktatásügyet, kulturális tevékenységeket); és a fordításokat is a szomszédos ország nyelvére. Kevesebb a törekvés – főleg a költészet területén – a kortárs magyar szépirodalomban. Ezért szerencsés véletlennek foghatjuk fel Zágorec-Csuka Judit fordításkötetét, hiszen, mint magyar nemzetiségű költő szlovén területen él (közel a határhoz). Személyiségének teljességével magyar identitású költő – de a hétköznapjait szlovén földön éli meg.” (Neža Maurer, 2003:90) 2010-ben jelent meg ugyanennél a kiadónál *V sebi zate* (Belőlem neked) című gyűjteményes kötet szlovén nyelven, szintén a *Mostovi na meji* (Hidak a határszélen) sorozatban, amely a szerző verseit, regényrészleteit és esszéit tartalmazza. A kötetet Bence Utroša Gabriella fordította szlovén nyelvre. A kiadó azzal a céllal indította ezta sorozatot, hogy bemutassa a nyilvánosságnak a szlovéniai

¹ A Carpathia volt az egyetlen hajó, amely 1912-ben a Titanic segítségére sietett. 1918-ban az ír partoktól délre német tengeralattjáró süllyesztette el.

Szlovénre Marjanca Mihelič, Maria Millas, Zágorec-Csuka Judit, németre Ruda Gábor fordította

nemzetiségi állampolgáraink érzékenységét, amelyet egy másik nyelven és kultúrában teremtenek meg, de nem utolsósorban az is fontos, hogy megismerjük a helyzetüket, amelyet a kisebbségi léthelyzetben élnek meg. A személyes irodalmi megnyilvánulásaik mellett az általuk teremtett irodalom bőségesen beszél erről a léthelyzetről is.” (Franci Just, 2010)

A muraszombati Franc-Franc Kiadónál jelentek meg a *Mostovi na meji* sorozatban a következő kötetek, amelyek a muravidéki magyar költők verseit tartalmazzák szlovén nyelvű fordításban: Bence Lajos: *Vzklit iz kamna* (2011), fordították: Bence Utroša Gabriella, Szomi Kralj Béla, Lebar Vesna; Halász Albert: *Vsestvarnost* (2012), fordította: Bence Utroša Gabriella; Szúnyogh Sándor: *Zvestoba travnih bilk* (2013), fordította: Vesna Dunko, társfordítók: Ernest Ružič, Milan Vincetič. Göncz László Bence Lajos költészetét a *Vzklit iz kamna* gyűjteményes kötetében a következő gondolatokkal méltatta: „Ki kell hangsúlyozni, hogy Bence elsősorban a hosszabb szövegű és tartalmilag meghatározott, többnyire melankolikus versek költője.

magyar nemzetiség irodalmát. A kötet alaptémája az identitáskeresés. *Franci Just* irodalomtörténész így méltatta a gyűjteményes művet: „Ez az irodalom a szélesebb szlovén kulturális nyilvánosság számára majdnem ismeretlen. Ha a lefordított művek mennyiségét tekintjük, ez még az egytizedét sem éri el annak, amelyet a muravidéki magyar írók eddig létrehoztak. Ez a felismerés volt indítéka annak, hogy elhatározzuk a muravidéki magyar irodalom alaposabb kiadását szlovén nyelven, de nem azzal a céllal, hogy a fordítási irodalom mennyiségét növeljük a kultúrakövetítésben, hanem hogy mélyítsük, javítsuk a megértését az irodalomban, vagyis, hogy az olvasók megismerjék az írók gondolkodását, érzelmvilágát,

Személyesen is ezzel az irodalmi-művészeti műfajjal azonosul, vagyis küldetéstudatú költő.” (László Göncz, 2011) Bence Lajos Halász Albert *Vsestvarnost* című kötetét a következő gondolatokkal méltatta: „Halász Albert kísérletező költészetére jellemző a magyar nyelv mélystruktúrájában való elmélyülés, a többértelműség keresése, „alkímiai” választás a metonímiák és a szavak közül, valamint az ezeréves költői hagyomány megújítása.” (Lajos Bence, 2012:8) Szűnyogh Sándor *Zvestoba travnih bilk* fordításkötetéről pedig így nyilatkozott a kötet fülszövegében: „El nem apadó forrása Szűnyogh Sándor költészetének a

szerelem megélése és a szülőföld iránti elkötelezettség érzése, amely fellángolt nemzetiségének nyelvhasználati és kulturális helyzetének kérdésfeltevéseiben is. A legjobban a költészet halálától és a „költészet agyagtábláinak” a széttörésétől félt, amelyek az életben maradás lehetőségét jelentették számára. Ez nem történt meg, ezt az ő költészete is bizonyítja, amely modernizálta és kultiválta a saját közösségének az anyanyelvét.” (Lajos Bence, 2013) A muravidéki magyar nemzetiségű költők és írók közül Zágorec-Csuka Juditnak válogatott verseit adta ki a pilisvörösvári Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület háromnyelvű kötetben *Új horizontok / Novi horizonti / Neue Horizonte* címmel (2013). A verseket szlovénre Marjanca Mihelič, Maria Millas és Zágorec-Csuka Judit, németre Ruda Gábor fordította. Varga Józsefnek pedig a *Tudatformáló idők* (2005) című napló-regényét szlovénül *Časi oblikovanja zavesti* címmel (2006), *Peter Oletič* fordításában. A napló-regény a muravidéki magyarság három évtizedes sorsát mutatja be, elsősorban a Trianon után keletkezett viszályokat, igaz emberhez nem méltó magatartásokat, szellemi és fizikai atrocitásokat, valamint lelki sérelmeket, azzal a céllal, hogy mindez a másság elfogadásával és megbecsülésével szembesüljön. Szintén a Muravidék Bartáti Kör Kulturális Egyesület adta ki Varga József *Vallomás* c. gyűjteményes

Fordította: Peter Oletič

verseskötetét (2005), amely a versek szlovén (B. Nagy Zsuzsanna tolmácsolásában) és német megfelelőit is tartalmazza.

A muravidéki magyar nemzetiség irodalmára, amely több mint 50 éves könyvkiadási múltra tekinthet vissza, jellemző, hogy távol esett / esik a nagyobb irodalmi központoktól (Budapest, Ljubljana), de az utóbbi évtizedekben a fordítási irodalomnak köszönhetően kezd ismertté válni. 2014-ben a muravidéki magyar költők versei is megjelentek szlovén fordításban az *Iz jezika v jezik* (Nyelvből nyelvbe, szerkesztő dr. Lidija Dimkovska) című antológiában, amely a Szlovéniában élő nemzetiségi és bevándorolt írók és költők műveit publikálta azzal a szándékkal, hogy a Szlovéniában élő más anyanyelvű szerzők alkotásai is ismertté váljanak a szlovén olvasóközönség számára. Zágorec-Csuka Judit költő 2014 szeptemberében részt vett a híres Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon, amelynek keretében felolvashatta a verseit Ljubljánában a Szlovén Írók Egyesületének a székházában.

3. 2. 6. A magyar szépirodalom közvetítő csatornái:

a vajdasági magyar irodalom, a Híd folyóirat és a szombathelyi Vasi Szemle, a muraszombati Pomurska založba és a Franc-Franc kiadó

A vajdasági magyar irodalom 1945 után is többirányú irodalomközvetítést látott el. A Magyarország felől érkező hatások gyakran innen jutottak tovább Ljubljánába. A múlt század ötvenes éveiben bizonyos szlovéniai irodalmi körökben felértékelődött a vajdasági magyar irodalom. A szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok terén közvetítő szerepe volt a *Híd* folyóiratnak, amelynek vállalt küldetése volt a jugoszláv népek irodalmának magyar nyelvű népszerűsítése, a magyar irodalom közvetítése és reflektálása is.

A HÍD – (1934–40; 1945–): folyóirat. – Szabadkán indult, 1947-től Újvidéken megjelenő irodalmi, művészeti, társadalomtudományi kiadvány. A „társadalomtudományi és irodalmi” megjelölésű folyóirat indulásakor, címéhez illően, a hídverés eszméjét hirdeti („a keserű ma és az ígéretes holnap között”, a „rég és az új kultúra közé”, a „magyar és a délszláv nép kultúrája közé”, „korok, életfelfogások, nemzetek – hídak ember és ember közé”). 1936-tól balra tolódik, 1938-tól Jugoszlávia Kommunista Pártjának orgánuma, ekkor a szépirodalom háttérbe szo-

rul, osztályharcosság, szociális világnézet jellemzi, ennek jegyében indul a Híd Könyvtár. 1940 végén betiltják, 1941-től a Világkép lépett örökébe, amelyet három szám után, 1941 áprilisában szintén betiltanak. Az 1945. október–novemberi kettős számmal újraindult. Továbbra is ideológiai folyóirat, irodalma szocialista, realista szellemiségű. Majtényi szerkesztésekor alakult vissza irodalmi folyóirattá. 1959-ben megalapítják a Híd Irodalmi Díjat. A Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat kiadói tanácsa által a Híd fennállásának negyed évszázados jubileumára alapított díj, amelyet évente ítélnek oda jugoszláviai magyar írónak az előző évben kiadott s a zsűri által legjobbnak nyilvánított könyvéért. A Híd létrehozását a fejlődő könyvkiadás és a gazdagodó irodalmi élet egyaránt indokoltta. Eredeti elképzelés szerint a Híd-díjas mű szerbhórvát fordításban is megjelenik, ez azonban egy esetben sem történt meg (Gerold László, 2001:95–97). 1963-tól az új magyar irodalom peremre szorult alkotóinak (Weöres Sándor, Déry Tibor, Mándy Iván, Hernádi Gyula, Mészöly Miklós, Tandori Dezső) nyújt közlési lehetőséget. A 60-as években előbb képzőművészeti, majd tematikus irodalmi mellékletek, antológiák, különszámok jelennek meg a Hídban.

VASI SZEMLE – A Pável Ágoston által 1933-tól szerkesztett, Szombathelyen megjelenő *Vasi Szemle* a lapalapító életében elkötelezte magát a szlovén–magyar kulturális közeledés mellett. Pável Ágoston a saját lapjában a Ljubljánában élő Novakhoz hasonlóan rendszeresen tájékoztatta olvasóit a legjelentősebb szlovéniai irodalmi eseményekről. Személyesen is ellátogatott a szlovén fővárosba, hogy ottani elvbarátait megismertesse a náluk zajló irodalmi életéről. A Budapest és Ljubljana közötti földrajzi távolságot is mintegy áthidalva, Szombathely szellemi kikötője, állomása lett a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatoknak. Pável Ágoston halálát követően vált igazán világossá, hogy a későbbiek folyamán intézményessé, s ezzel formálissá is váló kapcsolatok korábban a legteljesebb mértékben lelkes irodalombarátok odaadó igyekezetén alapultak. Štefan Barbarič így jellemzi a Pável Ágoston halálát követő korszakot: „Először is az ő halála, majd a jugoszlávellenes uszítások a sztálinizmus idején előidéztek azt, hogy a szlovén vonatkozású információk Magyarországon a hét esztendő alatt majdnem teljesen eltűntek, s a megváltozott körülmények ellenére ennek következményeit nem kis mértékben ma is érezzük, éspedig elsősorban a megbízhatat-

lan publicisztikai információkban, a pontatlan fordításokban, amelyek többnyire szerbhorvát nyelvű fordítások alapján készülnek.” (Lukács István, 1992:88–89).

A **POMURSKA ZALOŽBA** könyvkiadót és könyvkereskedési vállalatot 1954-ben hozták létre *Obmurska založba* néven, amely a *Naš tisk* folyóirat és könyvkiadási vállalat egységeként működött Muraszombatban (Murska Sobota). 1991-től lett önálló vállalat. Mint kiadó felkarolta a muravidéki szlovén és magyar alkotókat. A Pomurska založba adta ki a 60-as, a 70-es és a 80-as években egészen a 90-es évekig a Szlovéniában, a Muravidéken élő magyar szerzők (Varga József, Bence Lajos, Szomi Pál) műveit, a *Naptár* című évkönyvet (1970–1989) és az *Összhang* című antológiát (1979, 1981, 1989) is. Több évtizedig együttműködött a pécsi Jelenkor Kiadóval és a budapesti Európa Könyvkiadóval.

Jože Ternar, a Pomurska založba igazgatója fogalmazta meg 1980-ban a *Naptárban A kultúrhagyományokra alapozott fejlődés* című tanulmányában a következőket:

„Fejlődésének éveiben a Pomurska založba új feladatokat vállalt magára, vagy pedig azokat önmaga állította fel. Hadd említsük meg ezen a helyen a másik jelentős feladatát is: a Szlovéniában élő magyar nemzetiségű polgároknak az aktuális társadalmi, politikai, gazdasági és egyéb irodalmát, a tankönyveket és szépirodalmi műveket irodalmi nyelvükön közvetíteni, és ezzel serkenteni őket az önálló alkotásra.” (Jože Ternar, 1979:86–91)

A Pomurska založba munkatársai felismerték, hogy meg kell menteni a feledéstől a kultúrtörténeti, szociális, gazdasági és nemzetiségpolitikai hagyatékot. A kiadó első gyűjteményes sorozata a *DOMAČA KNJIŽEVNOST* (Hazai irodalom) című vállalkozás volt, amelynek keretein belül a muravidéki szerzőktől adtak ki műveket, de magas irodalmi értékű alkotásaikkal más szerzők is lehetőséget kaptak. A *PANONIKA* sorozatban a szépirodalmi művek mellett olyan kiadványok is megjelentek, mint a Pannon gyűjtemény, a Muravidék etnográfiaja, a Muravidék és Prlekija történelmi értékei, szociális, irodalmi és művészettörténeti monográfiák muravidéki szerzőktől, a Muravidék műemlékeiről stb.

A kiadó harmadik híres sorozata a *SOZVOČJE – ÖSSZHANG*, amelynek létrehozása néhány, különösen a magyar nemzetiségű irodalom és egyéb szellemi területeken dolgozó egyénnek a kívánsága volt,

hogy mondanivalójuk anyanyelvükön kapjon könyvformát. A *Naptár*-ban érték be az első magyar írók, alkotók, akiknek a műveiből aztán hamarosan elkészülhetett az első magyar nyelvű antológia (Tavaszcímzés, 1972).

FRANC-FRANC KIADÓ – 1992-ben jött létre Murszombatban (Murska Sobota). Alapítói Franci Just irodalomtörténész és Feri Lainšček. muravidéki szlovén író volt. 2014-ig közel 200 könyvet adott ki. A kiadó a szlovén kulturális térségben a szlovén kultúra népszerűsítését és az irodalmi fesztiválok szervezését vállalta fel a könyvkiadással párhuzamosan. A kiadó programja lényegét a szépirodalom, a humán irodalom és a szakirodalom kiadása képezi. Szépirodalmat a felnőttek és az ifjúság, valamint a gyerekek részére ad ki. A könyvkiadásban jelen levő sorozatai: *Križpotja* (Keresztutak) sorozat a szépirodalom területén, *Cicibanija* és *Mega* sorozatok a gyerekek és az ifjúság számára, valamint a *Misel o slovenski besedi* (Gondolat a szlovén szavakról) sorozat, amely a humanisztika területéről egységesíti a kiadott műveket.

A kiadó másik párhuzamos programjához tartozik a multikulturális környezetből fakadó speciális helyzetben levő szerepvállalás, s ennek eredménye a *Med Rabo in Muro* (*A Rába és a Mura közt*) című sorozat, amelynek keretében tervezetten adják ki azt az irodalmat, amely a magyarországi, rábavidéki szlovén nemzetiség részére íródott. A másik a *Mostovi na meji* (*Hidak a határsávban*) sorozat, amelynek keretében a Szlovéniában élő magyar nemzetiség szépirodalmi műveit adják ki szlovén fordításban, hogy a lefordított művek által közvetítsék a magyar nemzetiség irodalmát a többségi szlovén nemzetnek, olvasóközönségnek. A kiadó a roma származású szerzők könyveit is kiadja, amelyek a romák léthelyzetét tárják fel. Ezenkívül a *Podobe Panonije* (*Pannónia képei*) sorozatukban helytörténeti műveket és szakirodalmat adnak ki, amely a muravidéki régió különböző területeire vonatkozik. A magyar szépirodalomból és társadalomtudományi szakirodalomból a következő műveket adta ki a Franc-Franc murszombati kiadó szlovén nyelven:

MÁRAI Sándor: *Sveče so dogorele* (A gyertyák csonkig égnek), (zbirka Novi mostovi, 2002, ford. Jože Hradil)

ZÁGOREC-CSUKA Judit: *Slepci na zemljevidu* (zbirka Mostovi na meji, sorozat, 2003, ford. Maria Millas)

GÖNCZ László: *Madžari. Kratka zgodovina Madžarov* (Magyarok, a magyarok rövid története), (zbirka Podobe Panonije, sorozat, 2004)
 ZÁGOREC-CSUKA Judit: *V sebi zate* (zbirka Mostovi na meji, sorozat, 2010, ford. Gabriela Bence Utroša)
 BENCE Lajos: *Vzklit iz kamna* (zbirka Mostovi na meji, sorozat, 2011, ford. Bela Szomi Kralj, Gabriela Bence Utroša, Vesna Lebar)
 HALÁSZ Albert: *Vsestvarnost* (zbirka Mostovi na meji, sorozat, 2012, ford. Gabriela Bence Utroša)
 SZÚNYOGH Sándor: *Zvestoba travnih bilk* (zbirka Mostovi na meji, sorozat, 2013, ford. Vesna Dunko, Ernest Ružič, Milan Vincetič)

3. 2. 7. VILENICA – Nemzetközi irodalmi fesztivál összeköti a közép-európai irodalmat és kultúrát

Az 1986 óta rendszeressé váló szlovéniai *Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon* (Mednarodni Literarni Festival Vilenica) a Szlovén Írószövetség minden év szeptemberének második hetében adja ki nemzetközi *irodalmi díját* a Vilenica nevű karsztbarlangban. Az 1821-ben megnyílt cseppkőbarlangban (idegenforgalmi nevezetesség – a „vila” szó tündért jelent, és a legenda szerint ebből a szótöből ered a Vilenica név) rendezett esemény 1986 óta – szándéka szerint – a szlovén és a közép-európai kultúrát köti össze a tágabb európai szellemiséggel. A Vilenica-díj – amelyet a Szlovén Írószövetség önállóan ítelt oda akkor is, amikor Szlovénia még Jugoszlávia tagköztársasága volt – kiosztását nemzetközi rendezvények kísérik, irodalmi estek, megadott témákból rendezett viták. A díjazottat a legalább öt főből álló zsűri választja ki, ennek tagjait pedig a Szlovén Írószövetség vezetősége. A rendezvény díjátadással és többnyelvű gyűjteményes kötet kiadásával zárul, amelyben a kiválasztott szerzők szövegeinek részlete található eredeti nyelven, majd szlovén és angol (esetenként német) fordításban.

Az eddigi díjazottak: Fulvio Tomizza (1986), Peter Handke (1987), Esterházy Péter (1988), Jan Skácl (1989), Tomas Venclov (1990), Zbigniew Herbert (1991), Milan Kundera (1992), Libuša Monikova (1993), Josip Osti (1994), Adolf Muschg (1995), Adam Zagajewski (1996), Pavel Vilikovsky (1997), Esterházy Péter és Nádas Péter (1998), Erica Pedretti (1999), Slavko Mihalić (2000), Jaan Kaplinski (2001), Ana Blandiana (2002), Mirko Kovač (2003), Brigitte Kronauer

(2004), Ilma Rakusa és Karl-Markus Gauss (2005), Miodrag Pavlović (2006), Goran Stefanovski (2007), Claudio Magris (2009), Dževad Karahasan (2010), Mircea Cărtărescu (2011), David Albahari (2012), Olga Tokarczuk (2013), Krasznahorkai László (2014).

A „nagy” díj mellett 1987-től Vilenica Kristálya-díjat is kiosztanak, amely az év gyűjteményes kötetének legjobb szövegéért jár: Grendel Lajos (1991), Kukorelly Endre (1992), Vörös István (2000), Závada Pál (2002).

Az említettek mellett az alábbi magyar szerzők is részt vettek a vilenicai találkozón és nekik is ismert több-kevesebb szlovénra fordított művük: Vas István, Galgóczi Erzsébet, Nemes Nagy Ágnes, Csoóri Sándor, Lator László, Mészöly Miklós, Konrád György, Fodor András, Nagy Gáspár, Eörsi István, Jókai Anna, Somlyó György, Várady Szabolcs, Juhász Ferenc, Parti Nagy Lajos, Balla Zsófia, Márton László, Petri György, Krasznahorkai László, Marno János, Takács Zsuzsa, Tandori Dezső, Kovács András Ferenc, Háy János, Kovács István, Balázs Attila, Villányi László, Tolnai Ottó, Oravecz Imre, Garaczi László, Tóth Krisztina, Podmaniczky Szilárd, Rakovszky Zsuzsa, Borbély Szilárd, Bartis Attila, Oravecz Imre, Radics Viktória, Dragomán György, Darvasi László.

3. 2. 8. A bor és a költészet fesztiválja Medanában

A nemzetközi *Költészet- és borfesztivál* 1996-tól létezik Medanában, Szlovéniában. Medana egy bortermelő falu a szlovén–olasz határ közelében, ahol évente augusztus utolsó hetében szervezik meg a világ minden tájáról ide érkező költők fesztiválját. Míg a szlovén Vilenicán prózaírók is fellépnek, Medana arról híres, hogy elsősorban nemzetközi költészeti (és bor)fesztivál. A Študentska založba híres szlovén kiadó szervezi az egészet a közép-európai kulturális platform keretén belül. Ezen összejövétel gyűjteményes kötetében fordításban olvasható néhány Kukorelly-vers is. A fesztiválon több fiatal magyar költő is szerepelt már verseivel: Tóth Krisztina, Vörös István, Kemény István, Lackfi János, Kalász Orsolya, Zilahy Péter, Imreh András, Schein Gábor, Jónás Tamás és Szabó T. Anna.

3. 2. 9. Összegzés

A második világháború utáni korszakban, főleg az 50-es években *Vilko Novak* és *Štefan Barbarič* voltak azok a kiemelkedő fordítók, akik megfelelő irodalomismerettel és magyar nyelvtudással rendelkeztek az említett korszakban. Ők kezdték lefordítani a magyar szépirodalmat szlovén nyelvre. Štefan Barbarič szlavisztikát tanult a Ljubljana-i Egyetemen (Univerza v Ljubljani) és Budapesten. 1948-ban szerzett diplomát Ljubljánában. Azt követően 9 évben gimnáziumi tanár volt Ljubljánában, Črnomeljben és Ravne na Koroškemben. Négy évig a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szlovén Tanszéken asszisztensként dolgozott. 1965–1972 közt szlovén nyelvet és irodalmat adott elő a Zadari Egyetemen, majd a Slovenska matica titkára volt 1972–1980 közt. Részt vett az intézmény könyvkiadási programjának a tervezésében, szerkesztette a tanulmányköteteket, köztük a „Parasztfelkelések a szlovén művészetben”, a „Priatelj”-et, valamint az „Ivan Cankar szimpózium” című tanulmányköteteket, társszerkesztője volt a Glasnik című folyóiratnak is, a Slovenska matica kiadásában jelent meg doktori disszertációja *Turgenyev és a szlovén realizmus* (1983) címmel. Haláláig a „Slovanska knjižnica Ljubljana” (Ljubljana-i Szláv Könyvtár) igazgatója. Barbarič professzor több évig volt elnöke a Szlavisták Szlovéniai Egyesületének. Munkássága irodalomtörténeti jellegű, de fordítóként is tevékenykedett. Illyés Gyula, Molnár Ferenc és Móricz Zsigmond műveit fordította szlovén nyelvre. A 60-as években Barbarič szlovén irodalmi folyóiratokban több magyar szerzőt mutatott be (Tamási Áront, Déry Tibort, Sánta Ferencet, Németh Lászlót), irodalmi opusuk elemzése mellett alkotásaikból is közölt részleteket.

Vilko Novak a Ljubljana-i Egyetemen szlavisztika és néprajz szakon doktorált. Azt követően 15 évig középiskolai tanárként dolgozott Mariborban, Murszombatban, Kranjban, Zentán és Ljubljánában, 1947-től több mint harminc évig a fővárosi egyetem néprajzszakának professzora volt, utána már egyetemi főprofesszor lett. 1936-tól szülőhelye nyelvével, irodalmával, történetével, illetve kultúrájával kezdett el foglalkozni. Élete vége felé Temlin Ferenc, Küzmics István, Küzmics Miklós, Szijártó István, Augustich Imre, Kossics József, Terplán Sándor és Bagáry József irodalmi munkásságai nyomán összeállította a régi vend irodalmi nyelv szótárát, amelyben 160 ezer eredeti szó van. Magyarból fordított műveket, így Pável Ágoston magyarul írt műveit, továbbá hoz-

zá fűződik Kossics munkáinak újbóli megjelentetése. Ő adta ki először Kossics *A Magyar Országi Vendus-Tótokról* c. munkáját szlovénul. Ő és Tine Debeljak ültették át szlovénra Madách Imre *Az ember tragédiája* c. drámáját, amiért a PEN klub annak idején megjutalmazta.

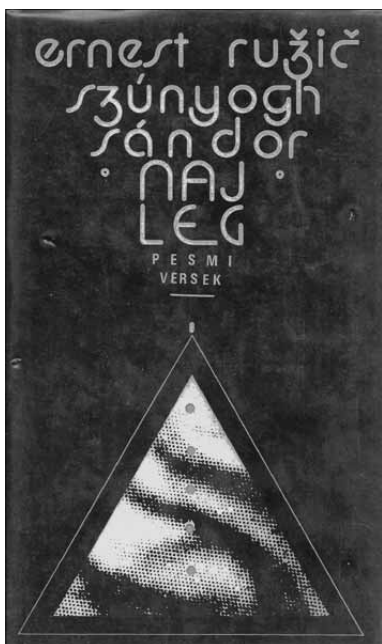
A 60-as években kezdtek el fordítani magyar szépirodalmat szlovén nyelvre és az évtized fordítóivá váltak: *Vlado Peteršič*, *Drago Grah*, *Jože Hradil*, *Jože Ftičar* és *Jože Olaj*. Ebben a korszakban Jókai Mór, Mikszát Kálmántól, Móricz Zsigmondtól, Németh Lászlótól, Zilahy Lajostól, Sánta Ferencről és Moldova Györgytől fordítottak regényeket, vagyis a 19. és 20. századi klasszikus és kortárs írók kánonját fordították le.

A 70-es évek elején *Palkó István* és *Gállos Orsolya* jelentetett meg tanulmányokat, amelyekben a szlovén olvasókat részletesen tájékoztatták a magyar költészetről és a magyar irodalomról általában. A tanulmányok témáit követve jelentek meg a magyar klasszikusok irodalmának a fordításai (Jókai Mór, Kolozsvári Grandpierre Emil, Láng György, Kardos G. György, Petőfi Sándor, Gárdonyi Géza, Kertész Ákos, Németh László, Székely János, Lakatos Menyhért, Móricz Zsigmond, Zilahy Lajos, Petőfi Sándor, Ady Endre) művei. A 60-as években jelentkező fordítók a 70-es években kezdtek kibontakozni, hiszen lehetőséget kaptak az akkor induló Pomurska založba nevű muraszombati kiadónál magyar szépirodalom fordítására. De új arcok is jelentek meg a fordítástörténet területén, elsősorban *Elizabeta Bernjak* szlovéntanár és fordító.

Új tendenciának számított a fordításirodalomban a *kétnyelvű verseskötetek* kiadása. 1973-ban jelent meg Petőfi Sándor *Az apostol / Apostol* című kétnyelvű (magyar–szlovén) kötetet, amelyet Jože Hradil fordított le szlovén nyelvre, és amelyet a nagy magyar költő, Petőfi Sándor születésének százötvenedik évfordulója alkalmával adták ki, hogy ezzel a kiadvánnyal is tisztelegjenek a költő emléke előtt. A kiadvány azért számít két-

Rudaš Jutka: Kulturális Intarziák/
Kulturne intarziје, 2012

Szlovénre Ernest Ružič, magyarra Szűnyogh Sándor fordította

nyelvűnek, mert ugyanabban a kötetben olvashatjuk magyar nyelven és szlovén fordításban is a művet. A kötethez Štefan Barbarič írt utószót, *A költő forradalmi hite* címmel. Mivel Petőfi verseinek, műveinek fordításjegyzéke igen szerény volt ebben az időben, a horvát és a szerb fordításirodalommal szemben, a kiadványnak nagy jelentősége volt, hiszen közvetítette Petőfi költői tudatát és forradalmi vallomásait. Ady Endre *Vér és arany / Kri in zlato* válogatott költeményeinek a kötete 1977-ben jelent meg a Pomurska založba kiadásában. A verseskötet anyagát Jože Hradil és Kajetan Kovič válogatták, és ebből a válogatásból készítettek egy magyar–szlovén kétnyelvű kötetet.

Szűnyogh Sándor és Ernest Ružič *Naj / Leg* című kétnyelvű verseskötete 1980-ban jelent meg a Pomurska

založba gondozásában. A verseket Szűnyogh Sándor fordította magyar, Ernest Ružič pedig szlovén nyelvre.

A 80-as években *Drago Grah*, *Jože Ftičar*, *Jože Olaj*, *Štefan Sedonja*, *Vilko Novak*, *Kajetan Kovič*, *Jože Hradil*, *Gállos Orsolya*, *Vlado Peteršič* és *Marjanca Mihelič* fordítottak magyar irodalmat, és így az olvasók szlovén fordításban olvashatták Ady Endre, Gion Nándor, Móra Ferenc, Illés Endre, Radnóti Miklós, Jókai Anna, Jókai Mór, Kardos G. György, Gárdonyi Géza, Konrád György műveit. Az akkori aktuális közép-európai témák keretében több tanulmány is megjelent Magyarországról, annak irodalmáról és kultúrájáról. Ekkor a lefordított magyar drámák közül szlovén színházakban Fodor László (*Altató / Uspavanka*, 1955), Örkény István (*A tolvajok / Tatovi*, 1970; *Macskajáték / Mačja igra*, 1975, 1980) és Molnár Ferenc (*Liliomfi / Liliom*, 1975) műveit játszották, vagyis a magyar drámáknak, amelyeket megelőzőleg szlovén nyelvre fordítottak, a 80-as években volt létjogosultságuk a szlovén színházi életben.

1993-ban *Hrabalova knjiga* címmel jelent meg szlovénul Klagenfurtban a Wieser Kiadónál Esterházy Péter Hrabal könyve, Marjanca Mihelič fordításában. Rudaš Jutka irodalomtörténész véleménye szerint kitűnő, finom iróniával fűszerezett olvasmány, amelyet a jó fordítás tehetné élvezetessé a szlovén közösség számára, az érdeklődést keltő előszó ellenére sem talált nagyobb visszhangra a szlovén kulturális tér-ségben, annak ellenére, hogy Esterházy Péter a kortárs magyar irodalom egyik legjelentősebb alakja. Számos rangos irodalmi díjban részesült Magyarországon és külföldön egyaránt (két Vilenica-díj, Herder-díj, A német könyvszakma békedíja a Frankfurter Könyvvásáron). Regényeit és elbeszéléseit több mint húsz nyelvre fordították le. Esterházy regényei majd a következő évtizedekben kapnak visszhangot a szlovén olvasóközönség köreiből. Marjanca Mihelič fordításában jelentek meg szlovén nyelven esszék Görömbei András irodalomtörténésztől, Esterházy Péter és Konrád György íróktól többnyire a Nova revija szlovén irodalmi folyóirat hasábjain.

A 2000-es években *Marjanca Mihelič, Jože Hradil, Gaál Gabriella, Mladen Pavičić, Jože Smej, Judita Trajber, Stela Munk* fordítottak többnyire magyar szépirodalmat szlovén nyelvre. Ebben az időszakban a kortárs magyar íróktól válogattak a fordítók, pl.: Esterházy Péter, Nádas Péter, Zilahy Péter, Darvasi László, Gordon Ágáta, Dragomán György, Grecsó Krisztián, Tolnai Ottó, Kertész Imre műveiből. Ezen kívül a klasszikus magyar irodalmi kánon írói közül is fordítottak, pl. Márai Sándor, Munk Artúr, Kosztolányi Dezső, Hamvas Béla, Szerb Antal, Gárdonyi Géza, Harsányi Lajos műveiből.

A muraszombati Franc-Franc kiadó gondozásában jelent meg 2010-ben Zágorec-Csuka Judit *V sebi zate* gyűjteményes kötete szlovén nyelven, a *Mostovi na meji* (Hidak a határszélen) sorozatban, amely a szerző verseit, regényrészleteit és esszéit tartalmazza. A kötetet *Bence Utroša Gabriella* fordította szlovén nyelvre. A kiadó azzal a céllal adta ki a sorozat első kötetét, hogy bemutassa a nyilvánosságnak a szlovéniai magyar nemzetiség irodalmát. A Franc-Franc kiadó gondozásában jelentek meg a *Mostovi na meji* sorozatban a következő kötetek, amelyek a muravidéki magyar költők verseit tartalmazzák szlovén nyelvű fordításban: Bence Lajos: *Vzklit iz kamna* (2011), fordították: Bence Utroša Gabriella, Szomi Kralj Béla, Lebar Vesna; Halász Albert: *Vsestvarnost* (2012), fordította: Bence Utroša Gabriella; Szűnyogh Sándor: *Zvestoba travnih bilk* (2013), fordította: Vesna Dunko, társfordítók: Ernest Ružič, Milan Vincetič voltak.

A fordítók közül ebben a gazdag korszakban kiemelhetnénk *Marjanca Miheličet*, *Jože Hradil*t és *Gaál Gabriellát*, akik minőségileg és mennyiségileg is sokat teljesítettek a magyar–szlovén műfordítás területén.

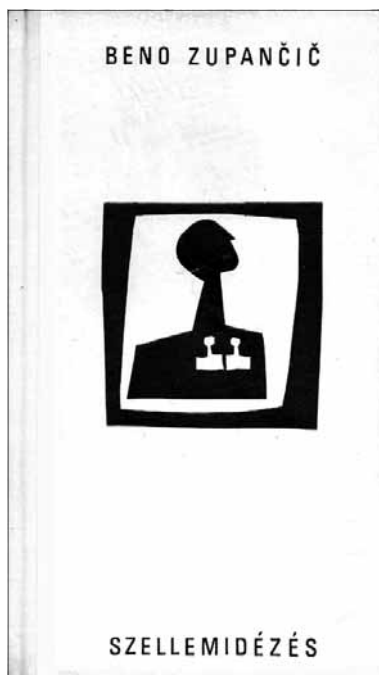
Az 1986 óta rendszeressé váló szlovéniai *Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon* (Mednarodni Literarni Festival Vilenica) a Szlovén Írószövetség minden év szeptemberének második hetében adja ki nemzetközi irodalmi díját. A Vilenica nevű karsztbarlangban számos magyar író, költő és megjelent díjazott lett, köztük volt Esterházy Péter (1988, 1998) és Nádas Péter (1998) is. A *Vilenica Kristálya-díjat* pedig 1991-ben Grendel Lajos, 1992-ben Kukorelly Endre, 2000-ben Vörös István, majd 2002-ben Závada Pál kapta meg.

Esterházy Péter *A szív segédigéi* c. műve Jože Hradil fordításában *Pomožni glagoli srca* címmel Ljubljánában jelent meg 1989-ben a Cankarjeva založba, majd 2014-ben a Beletrina gondozásában.

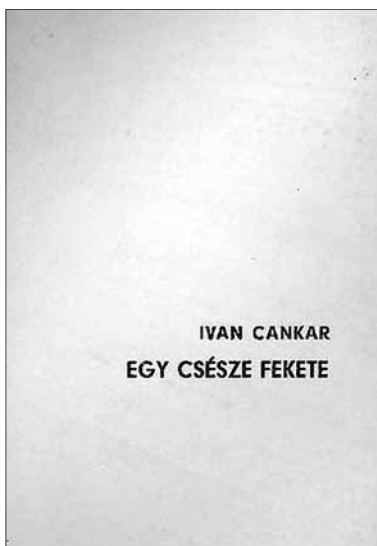
4. SZLOVÉN SZÉPIRODALOM MAGYAR NYELVEN A 20. SZÁZAD 60-AS ÉVEITŐL A 21. SZÁZAD ELEJÉIG

4. 1. Fordításirodalom a 19. század végén és a 20. század elején – előzmények

A szlovén irodalom magyar fordításai elsősorban a Muraszombatban kiadott *Népűjságban* (1926–1929) és a budapesti *Nyugat* című folyóiratban jelentek meg a 20. század 20-as éveiben, mégis meg kell említeni, hogy Imre Avgustič az *Életképekben* 1876-ban és 1877-ben jelentette meg két muravidéki szlovén mesének a magyar fordítását is: a Bolni lev / A beteg oroszlán (1876) és a V pekel ga nesi / Vidd a pokolba (1877) című népmeséket. A *Népűjságban* és a *Nyugatban* megjelent fordítások mellett a 20. század 30-as éveiben a legnagyobb fordítói és irodalomtörténeti munkát Pável Ágoston végezte el, elsősorban Ivan Cankar műveinek a fordítását. A *Nyugatban* 1937-ben mutatta be Cankar irodalmi munkásságát, majd lefordította Cankar művei közül a Jernej szolgalegény igazsága / Hlapec Jernej in njegova pravica (1937) című regényét, majd a Mihaszna Marko és Mátyás király / Potepuh Marko in kralj Matjaž (1937) című

Fordította: Bodrits István

Fordította: Cvetko Elvira

elbeszélését és a Szegénysoron / Na klancu (1941) című regényét. 1943-ban jelent meg *Hullámverés / Udarjanje valov* címmel Budapesten az az antológia, amelyben France Prešeren, Simon Gregorčič, Anton Aškerc, Dragotin Kette, Oton Župančič és Ivan Cankar szlovén költők verseit közölték.

A magyar olvasók 1945 után először a szlovén irodalmat a *vajdasági magyar irodalmi lapok*, továbbá a szegedi *Tiszatáj* és a budapesti székhelyű Magyar–Jugoszláv Társaság folyóirata, a *Déli Csillag* közvetítésével ismerhették meg. Az újvidéki *Híd*-ben az 50-es években megjelentették Oton Župančič verseit, Ivan Cankar

Hlapci / Szolgák című drámáját, France Bevk *Tito*, és Drago Grah Zanos / *Hevesség* című könyvét. A 60-as és 70-es években az újvidéki *Forum Könyvkiadó* a legnagyobb érdeklődést a szlovén ifjúsági irodalomnak szentelte. Ebben az időben adta ki az idősebb és fiatalabb szlovén költők fordításköteteit, pl. Oton Župančič, Dragotin Kette, Božo Vodušek, Anton Vodnik, Miran Jarc, Jože Udovič, Mile Klopčič, Tone Seliškar, France Bevk, Karel Destovnik Kajuh, Anton Ingolič, Matej Bor, Kristina Brenk, Ferdo Godina, Ela Peroci, Igo Gruden, Andrej Hieng, Branka Jurca, Peter Božič, Žarko Petan műveit.

4. 2. Fordításirodalom a 20. század 60-as és a 70-es éviben a szlovén irodalomból

A 60-as években az újvidéki *Forum* a magyar és a szlovén kiadók közötti együttműködés eredményeként jelentette meg Beno Zupančič (Sedmina / Szellemidézés, regény, 1962, 1968, Bordits István fordításában), Tone Seliškar (Bratovščina sinjega galeba / A kék sirály, 1959, 1967; Vesele in žalostne o mulah / Szomorú és vidám történetek az ösz-

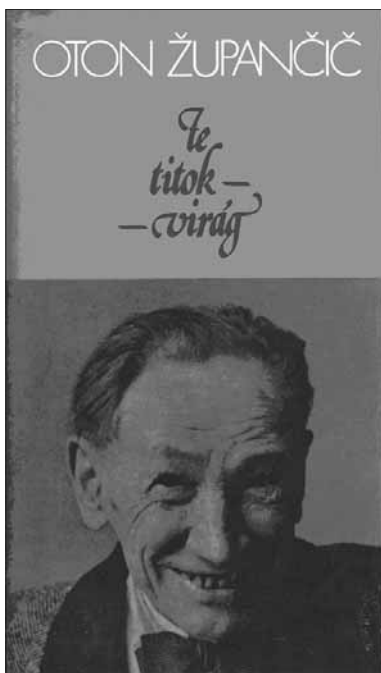
vérekről, 1965), Oton Župančič (Ciciban / Cicibán, Ács Károly fordításában), Fran Levstik (Martin Krpan, 1963, Tvrdko Ferenc fordításában, 1970, Beno Zupančič (Deček Jarbol / Árbocfiú, Gouth Zsuzsa fordításában) és Ela Peroci (Hišica iz kock / A kockaházikó, Szúnyogh Sándor fordításában) műveit, valamint balladák és románcok gyűjteményét, amelyet magyarra Pável Ágoston (Avgust Pavel) fordított és készített el (Szép Vida, 1959). Cankar rövid elbeszéléseiből *Cvetko Elvira* fordításában (Egy csésze fekete, 1963) készült kötet. 1963-ban jelent meg a *Jugoszláv költők antológiája* / Antologija jugoslovanskih pesnikov című kötet D. Sztojan Vujicsics szerkesztésében Budapesten a Móra Könyvkiadónál. *Bordits István* fordított le Tone Seliškar Szomorú és vidám történetek az öszvérről / Vesele in žalostne o mulah című elbeszélését 1965-ben.

A 60-as évek közepén a szlovén költők az akkori jugoszláv köztársaságok más költőivel együtt két antológiában voltak bemutatva: *Napjaink éneke I.* (1965) és *Napjaink éneke II.* (1967). Ezeket az antológiákat követte még a szlovén elbeszélések rövid antológiája, amelyet *Téli éj* (1971) címmel adtak ki, a kortárs szlovén költők válogatását pedig 1971-ben adták ki Vršacban *Mai szlovén költők* címmel, ez az antológia politikai tematikájú szövegeket is tartalmazott. Két évvel később jelent meg Budapesten. *A szlovén irodalom kistűkre* című antológia, amelyhez Stanko Janež válogatott irodalmi anyagot és ő írta hozzá az előszót. Ekkor jelent meg a *Csillagok és szívek* című antológia is. A 70-es évek végén jelent meg a *Slap / Zuhatag* (1979) kétnyelvű antológia, amely a magyar olvasóknak bemutatta az úgynevezett „szlovén modernisták” (slovenska moderna) irodalmi csoportjának az alkotóit.

A 60-as és 70-es években a szlovén irodalmi művek magyar nyelvű kiadásába bekapcsolódott a budapesti *Európa Könyvkiadó* is. Önállóan vagy együttműködve a muraszombati Pomurska založba nevű kiadóval szá-

Fordította: Csuka Zoltán

Fordította: Weöres Sándor és
Jože Hradil

mos művet adtak ki, köztük pl. Ivan Potrč (Zločin / Gaztett, 1960), Prežihov Voranc (Jamnica / Földindulás, 1961), Miško Kranjec (Os življenja / Az élet tengelye, 1969, Pomurska založba önálló kiadás; Na valovih Mure / A Mura hullámain, 1978, Tvrđko Ferenc fordításában), Mira Mihelič (April / Április, 1970), Rebula Alojz (Deček od Misisipija / A Mississippi gyermeke, 1970), France Prešeren (Sonetni venec / Szonettkoszorú – kétnyelvű kiadás, 1971, Versei, 1975), Matej Bor (Šel je popotnik skozi atomski vek / Átkelt a vándor az atomkoron – kétnyelvű kiadás, 1972; Kri v plamenih / Lángoló vér – kétnyelvű kiadás, 1974), Ciril Kosmač (Balada o trobenti in oblaku / Ballada a trombitáról meg a felhőről, 1975; Tantadruj / Ammega, 1975), Kajetan Kovič (Tekma / Verseny, 1975), Ivan Bratko (Dekletov dnevnik / Egy lány naplója, 1975), majd France Prešeren verseit 1975-ben Josip Vidmar utószavával. Ivan Cankar (Hlapec Jernej in njegova pravica / Jernej szolgalegény igazsága – kétnyelvű kiadás, 1976; Hiša Marije Pomočnice / Mária szeretet-háza, 1979), Ciril Zlobec (Moj brat svetnik / Testvérem, a szent, 1977), Pavle Rožnik (Lepa Mankica in druge prekmurske pravljice / A szép Mankica és egyéb murántúli mesék – kétnyelvű kiadás, 1978), Oton Župančič (Ti skrivnostni moj cvet / Te titok-virág – kétnyelvű kiadás, 1978) és France Bevk (Kaplan Martin Čedermac / A föld sója, 1979) műveit. A szlovén irodalmi művek magyar fordítói ebben az időben Pável Ágoston mellett még Szűnyogh Sándor, Varga József, Tóth Ferenc, Csuka Zoltán, Lator László, Tandori Dezső, Szilágyi Károly, Pór Judit, Weöres Sándor, Tvrđko Ferenc, Ács Károly, Bordits István, Gouth Zsuzsa, Cvetko Elvira, Gállos Orsolya és Jože Hradil voltak.

A budapesti Európa Könyvkiadó és a muraszombati Pomurska založba együttműködésével számos szlovén mű lett lefordítva magyar

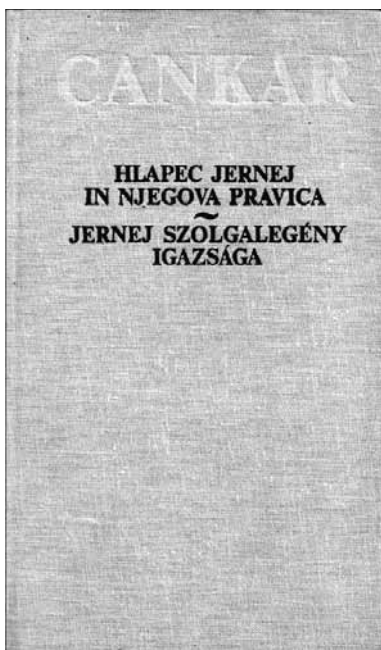
nyelvre. *Csuka Zoltán* vajdasági származású műfordító volt ennek az együttműködésnek az egyik ismert és elismert közvetítője. Ő fordította le a szlovén irodalomból a következő műveket magyar nyelvre: France Prešeren *Sonetni venec / Szonettkoszorú* (1971), Matej Bor Šelje *popotnik skozi atomski vek / Átkelt a vándor az atomkoron* (1972), Kri v plamenih / *Lángoló vér, válogatott partizán-versek, utószó* Franček Bohanec (1974).

1976-ban jelent a Pomurska založba kiadásában Muraszombatban Ivan Cankar *Jernej szolgalegény igazsága / Hlapec Jernej in njegova pravica* című regénye, amelyet Pável Ágoston fordított le 1937-ben (a mű előzőleg megjelent a Nyugat kiadásában is 1937-ben Magyarországon). A

lefordított műhöz dr. Bratko Kreft írt utószót. A művet két nyelven adták ki egy kötetben, szlovén eredetiben és magyar fordításban. Az idegen nyelvekre fordított művei közül ez az egyik legtöbbet fordított mű, annak ellenére, hogy Cankar egy agitációs választási brosúrát akart írni és megszületett a legjobb kisregénye. A *Jernej szolgalegény igazságát* választások alatt írta, amikor Cankar a szociáldemokrata párt listáján jelöltette magát az akkori Osztrák–Magyar Monarchiában. Cankar mint képviselőjelölt ugyan elbukott, de etikai, politikai és művészeti szempontból nemcsak, hogy győztesen került ki a harcból, hanem mint a szocializmus már jó ideje benne éledző eszméjének nagy szószólója, amely benne volt a kor körülményeiben és az író személyiségében. Cankar emberségének gyökereiből sarjadt, személyes humanizmusából, amelynek politikai, társadalmi, etikai és kulturális célja: minden időben úgy formálni az életet, hogy ember az embernek valóban társa legyen. A *Jernej szolgalegény igazságában* olyan műalkotást hozott létre, amelyben az alapeszme és a politikai tendencia tartalmi és formai egységben van. Cankar az elkötelezett szocialista író klasszikus példája. A

Fordította: Tvdko Ferenc

Fordította: Pável Ágoston

értvényes az, amit Marx és Engels mondott: „a munka eredménye azé, aki megteremtette”. Vagyis a te kezed munkája a te tulajdonod kell, hogy legyen. Jernej nem tudja megérteni, hogy miért nem ismerik el az ő jogát, hiszen esze és hite szerint Isten és ember előtt ez az ő sorsa. Így kezdődik az öreg cseléd kálváriája az egyik állomásról a másikig, míg nem bűnözőként kínhálálra vetik. Abba a tűzbe dobják, amelyet maga vetett lángra, mivel nem adta meg magát. Kezdetben Jernej tele van hittel és bizalommal, mert meg van győződve arról, hogy igazságát nem egyszerű emberek, de Isten alkotta, csak az uralkodó társadalmi rend nem valósítja meg úgy, ahogy kellene. Cankar ezzel a regényével figyelmezteti a Jernejek százazzeit, akik csak azért dolgoznak ezen a földön, hogy megélhessenek, a kapitalista kisebbség pedig élvezheti az életet, mert eltulajdonította a proletár Jernej munkájának értéktöbbletét. Jernej szerint az igazsága Istentől való, de ezt az egyház képviselői sem támasztják alá. Késérő vándorlásának utolsó keserű felismerését, utolsó igazságát nem a bírák, a poroszlók és a plébánosok világában kell keresnie, hanem önmagában. E létfontosságú felismerést követően Jernej

történet nagyon egyszerű, nem mondható egyszerűnek viszont az ok, amely miatt Jernej elindul, hogy megkeresse az igazát. Cankar *A szlovén nép és a szlovén kultúra* című előadásában a következőt vallotta erről: „Az egyetlen út a nép harca, s ez könnyörtelen harc, míg (...) el nem érjük a végső célt!” Nem egyszerű Jernej igazsága sem. A kapitalista társadalmi rendszerben Jernej igazságát nem ismerik el igazságnak. Jernej felismeri, hogy igazát – amit nem ismer el sem a hatalom, sem a társadalom, sem ennek törvényes világi és egyházi képviselői, sem az állam, sem az egyház, sem Isten, sem ember – saját magának kell kivívnia, és lázadásával, a tanya felgyújtásával figyelmeztetni kell arra, hogy jelen van, és nem engedi, hogy végérvényesen legyőzzék. Jernejre is

a világ proletárjainak a megszemélyesítője lett. Felgyújtotta a tanyát, munkájának, dolgos kezének a gyümölcsét, amely ezek után az ő tulajdona is, és úgy rendelkezik vele, ahogy akar. Ezt nem mondta ki nyíltan, de utolsó tette ezt tükrözte. Dr. Ivan Prijatelj erről így írt a Cankar-esszéjében: „A tűzvész végén Jernej a világforradalom jelképe.” Cankar nemcsak arra törekedett, hogy költő, elbeszélő és művész legyen, népének szószólója is akart lenni. Ezt érezzük minden művéből. Azokhoz szól, akik a boldogságért fáradoznak, de amikor elvégzett munkájuk elismerését és igazukat követik, nem kapják meg, ha csak maguk el nem veszik. Mindezt parabolisztikusan írta meg, amely epikus és didaktikus műnek számít és széles körben elterjedt műfaj volt akkoriban. Cankar műve létrehozásakor a kapitalista társadalmi rendet vette célba, amely kiszolgálja a polgári társadalom uralkodó osztályát. Bemutatja az állam világi és egyházi erőit. Az ellenkező oldalon ott állnak a Jernej szolgalegények, mint a kizsákmányolt népnek a képviselői. Ezenkívül a magántulajdon és a bér munkás közti viszonyt, a bér munkást mutatja be, akinek egyetlen tulajdona a munkaereje, de ezt is mások szolgálatába kell állítania. Jernej felismeri, hogy számára nincs igazság sem a világi, sem az egyházi urak előtt, már azt is tudja, hogy számára Isten sem létezik. Cankar így vezeti el Jernejt a következetes, szocialista és materialista világnézetig.

1979-ben jelent meg France Bevk *A föld sója* (Kaplan Martin Čedermac) című regénye az Európa Könyvkiadónál Budapesten, amelyet Gállos Orsolya fordított le magyar nyelvre és a kötethez is ő írt utószót, amelyben alapos elemzéssel mutatja be a regény cselekményét és a rá vonatkozó történelmi hátteret. A regényben egy hajlott korú vidéki káplán, Martin Čedermac harcba indul halálra ítélt népéért. A regény hőse valóban élt. Naplóját, amelynek cselekménye, teljes élményvilága gazdagon bontakozik ki előttünk a regény lapjain, ma is őrzik Nova Gorica múzeumában. A könyv problematikája semmit sem veszített elevenségéből, érvényessége nem kötődik országhatárokhöz: nem csoda, hogy számos nyelvre lefordították már. France Bevk a XX. századi szlovén próza egyik legmarkánsabb alakja. Az első világháború idején tűnt fel háborúellenes elbeszéléseivel. Regényeiben szűkebb hazája társadalmi ellentmondásait, történelmének drámai korszakait ábrázolta. 1979-ig magyarul csak elbeszélései jelentek meg. Martin Čedermac eleinte csak annyit fog fel, hogy hívei nem maradhatnak Isten ígéje nélkül, amit anyanyelvük közvetített eddig számukra. Aztán

Fordította: Gállos Orsolya

veit elsősorban a kisebbségi helyzetben élő népe iránti féltés írta vele. Bevk többször is járt a velencei szlovének közt, több plébániát és káplánt is felkeresett, megismerte a különféle állásfoglalású szlovén papokat, a megalkuvókat és a szilárd elvűeket egyaránt. Végül a Lazében élő Anton Kufolót (Cuffolo) választotta Čedermac modelljének. A regényt 1937-ben írta az akkor Olaszországhoz tartozó Nova Goricában, majd a határon átcsempészve, Pavle Sedmak álnéven juttatta el Ljubljanába, ahol 1938-ban jelent meg. Megjelenésnek másnapján már ott volt a ljubljana-i olasz konzul asztalán. Az olasz határőrség éberren vigyázta, nehogy becsempéssze valaki Olaszországba a veszedelmes könyvet. Az író, aki különben is állandóan összeütközésbe került az olasz hatóságokkal, egyelőre nem vonták felelősségre, noha hamarosan nyílt titok volt, hogy kit rejt az álnév. A légkör viszont érezhetően egyre fagyosabb lett körülötte. 1940-ben azután börtönbe zárták az olasz fasiszták, majd internálták. Olaszország kapitulációja után, 1943-ban Bevk partizánnak állt, s a tengeremléki felszabadítási front elnökeként politikai tisztségeket töltött be a szlovén közéletben. 1970-ben halt meg Ljubljanában. A világ persze nagyot változott a velencei szlovének lakta, szűk alpesi völgyekben meg a Friuli-síkságon is azóta, hogy Bevk regénye 1938-ban olyan megrázó erővel irányította rájuk a szlovén értelmiség,

egyre inkább tudatára ébred, mennyire elidegeníthetetlen tulajdona a népnek, az egyénnek az anyanyelv. A falusi káplán harcba indul halálra ítélt népért – erről szól France Bevk regénye, amely a hűség, a hazaszeretet és az értelmiségi feladatvállalásának apoteózis. France Bevk 1890-ben született a Tolmin-vidéki Zakojca pri Cerknem nevű településen, Európa egyik legkisebb etnikumának fiaként. Ez a nép az Osztrák–Magyar Monarchia széthullásáig, 1918-ig mintegy ezer éven át élt idegen uralom alatt. Bevk szülőföldje a versailles-i békeszerződés után Olaszországhoz került, míg Szlovénia nagyobb része csatlakozott az 1919-ben megalakuló Jugoszláviához. Mű-

az anyaország s talán Európa figyelmét is – hiszen a regényt később sok nyelvre lefordították. Ezt olvashatjuk a lefordított kötet utószavában (Gállos Orsolya, 1979:269–274).

1979-ben jelent meg a *Slap / Zuhatag* c. szlovén–magyar kétnyelvű verseskötet az Európa Könyvkiadó és a Državna založba Slovenije közös kiadásában, amelynek a nyersfordítását magyar nyelvre Jože Hradil készítette, a végső fordítás és átköltés pedig Weöres Sándor munkája. Négy szlovén költő, *Dragotin Kette*, *Ivan Cankar*, *Josip Murn Aleksandrov* és *Oton Župančič* verseit olvashatjuk a kötetben, amelynek utószavát Kajetan Kovič írta. A kötet anyagát Jože Hradil és Kajetan Kovič válogatta. Az irodalomtörténet a négy szlovén költő munkásságát a szlovén költészet „modern irányzata” meghatározásba sorolja, amely a 19. század végi lázas, útkereső korszakból származik. Az új irányzatok jóval később érnek el Közép-Európába. A szlovén irodalom a hirtelen rázúduló eszmei áradatot összefoglalóan „modern irányzatnak” nevezte. Ez az elnevezés a mai napig él az irodalomtudományokban. A négy költő művében sok a hasonlóság, hiszen mind a négyen a századforduló forrongó világából táplálkozik és életükben is sok az érintkezési pont. Alkotásaik azonban magukon viselik egyéniségüket, szellemi fejlődésük, formálódásuk sajátosságát. Az új irányzatok új szemléletet jelentettek. Sorsdöntő évek voltak ezek, már felsejlett a 20. század modern Európája. A művek nem üres térben keletkeznek, a költők alkotásai elválaszthatatlanok attól a kortól, amelyben éltek, dolgoztak. Az alkotást kiváltó impulzus mindig az élmények világából lép elő. Szlovénia különböző vidékeiről származó költők diákként találkoztak Ljubljanában, a ljubljanoi gimnáziumban tanultak, és az akkori neves „Zadruga” diák irodalmi kör munkatársai voltak. Életútjuk nehéz volt. Dragotin Kette az érettségi után Triesztben katonáskodik, hamarosan megbetegszik tüdőbajban. Visszatér Ljubljanába, ahol 1899-ben, 23 évesen a nincstelenek menedékházában, a Cukrarnában

Fordította: Weöres Sándor és
Jože Hradil

gyorsan végez vele a kór. Ugyanabban az épületben hal meg a 22 éves Josip Murn is két évvel később, szintén tüdővészben. Korábban Bécsben tanult, de pénze elfogyott és kénytelen volt hazatérni. Ivan Cankar független íróként élt ugyan, de élete nagy részét az anyagiakért való keserves küszködés töltötte be. Felváltva élt Bécsben és Ljubljában, s később itt is halt meg. A sors Župančičhoz volt a legkegyelmesebb. Sikeresen befejezve a tanulmányait Bécsben, Németországban élt hosszabb ideig, majd Párizsban volt tanár. Visszatérve Ljubljána, a város levéltárosa lett, később a helyi népszínház dramaturgja és igazgatója. Ljubljában halt meg a második világháború után. A teljesebb kép kedvéért elmondhatjuk, hogy abban az időben Ljubljana közép-európai városka volt, az Osztrák–Magyar Monarchia egyik provinciájának a fővárosa.

Ebben a konzervatív környezetben főleg a diákság képviselte a haladást, így a négy költő élete és pályafutása jellemző az akkori ifjúság helyzetére is. Ez a nemzedék a kilencvenes évek közepén publikált már az irodalmi folyóiratokban, mégis az 1899-es év jelenti igazán feltünésüket. Ekkor jelent meg Cankar *Erotika* és Župančič *A mámor pohara* című verseskötete és ekkortájt szakadt meg Kette életútja is. Négyük közül Kette volt a legidősebb, ő volt a legkiforrottabb egyéniség. Költészete friss, eleven, férfias – távol áll a 19. század kései tradicionális és formalista-epigon szlovén verselésétől. Munkássága bizonyos értelemben kapcsolat a régi haladó szlovén kultúra és irodalom és az új irányzatok között. Költeményeinek tárgya gyakran filozofikus jellegű, jellemzőbb azonban szerelmi lírája. Erotikus költeményei ifjúkori élményeiből táplálkoznak, vágyódás és rezignáció között ingadozik, az utolsó időszakában pedig érzelmi vívódásai a döntőek. Ő a szlovén szonett megújítója is. Cankar költészete sokban eltér Kette költészetétől, sorsa pedig drámaibb volt a másikinál. A ljubljana püspök az *Erotika* című kötetének összes példányát felvásároltatta és elégettette. A botrányos könyvégetés nagy vihart kavart a korabeli sajtóban. Könyve három év múlva új, bővített és javított kiadásban jelent meg. A szerelmi gyönyör, az érzelmi viharok, a sajátos dekadencia, mind-mind kiváltották a hivatalos kritika rosszallását. Josip Murn a négy költő közül a legfiatalabb. Életében kevesen ismerték és kevesen értették meg. A versek és románcok című kötete, amely halála után jelent meg két évvel, 1903-ban, valamelyest felkeltette a figyelmet. De még akkor is az a nézet uralkodott, hogy tehetsége csupán ígéret, amely korai halála miatt nem teljesedett

be. A költőt hol a szlovén föld énekesének, paraszti lírikusnak, naivnak, impresszionistának, hol a csend költőjének nevezték. Nem az érelemlre, az értelemre koncentrálódik, hanem a világ érzéki megjelenítésére törekszik. A látás, a hallás, a tapintás, az érzékelés döntő szerepet játszik verseiben. Háttérbe szorulnak az érzelmi, értelmi motívumok. Murn képei így önálló életet élnek. Murn a tiszta szépség énekes, mindig természetes, s még árnyalataiban sem tér gondolati síkra. A három költő kora a századforduló volt. A negyedik költő Oton Župančič életútja hosszú, így a századforduló nála csak a kezdet. Költészete összetettebb kortársainál. A *mámor pohara*, Župančič első kötete egy időben jelent meg Cankar *Erotika* című kötetével, s bár versei szembeszegülést jelentenek a megrögzött konzervatív dogmákkal, elkerülték a mostoha bánásmódot, és elnyerték a korabeli kritika tetszését. A költő egyéni problémákon túlmutató poézise nagy hatással volt a szlovén nemzet életére. Nagy erővel és hatással ír a hazai föld csodáiról és fájdalmairól, a modern technikai civilizáció áldásairól és veszélyeiről, érzékenyen reagál a szociális problémákra, az első világháború előtti kivándorlásra, a háborús szenvedésekre, a második világháborúra, a partizánharcokra és a forradalomra. A nemzet sorsát saját személyes felelősségeként élte át – olvashattuk a lefordított verseskötet utószavában (Kajetan Kovič, 1979:251–259).

Ezekben az évtizedekben a következő szlovén írók és költők műveit fordították le magyar nyelvre: *Beno Zupančič, Tone Seliškar, Oton Zupančič, Ela Peroci, Ivan Cankar, Ivan Potrč, Miško Kranjec, Alojz Rebula, Mira Mihelič, Prežihov Voranc, France Prešeren, Ciril Zlobec, Ciril Kosmač, France Bevk, Pavle Rožina, Ivan Bratko, Matej Bor, Dragotin Kette, Josip Murn Aleksandrov és Oton Župančič.*

4. 3. Fordításirodalom a 20. század 80-as éveiben a szlovén irodalomból

Az 1989-es rendszerváltás után eltűntek az ellenőrzés és a támogatás régi szabályai. Nem volt többé cenzúra, bármit ki lehetett adni és el lehetett olvasni. Ebben az évben született meg az a hivatalos közlemény, mely szerint bármely hivatalosan bejegyzett cég vagy szervezet foglalkozhat kiadással, a hatóságok előzetes hozzájárulása vagy engedélye

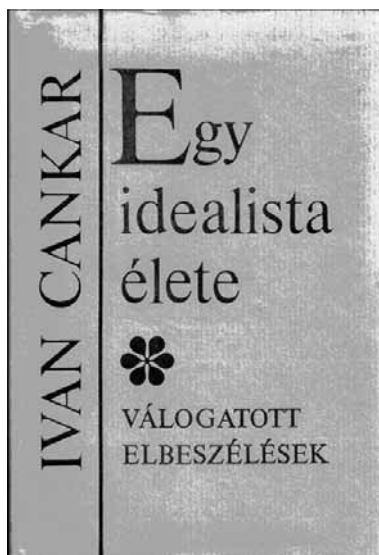

Fordította: Gállos Orsolya

szlovén népmeseegyűjteményt (1989), Edvard Kocbeket (*Strah in pogum / Félelem és bátorság*, 1989), Branko Hofmant (*Noč do jutra / Reggel is sötét van*, 1989) és Miloš Mikelt (*Stlin, despot / Sztálin: A zsarnok*, 1989). Ide tartozik a *Sozvočje / Összhang* (1981) című antológia, amelyben hat Ausztriában élő karintiai szlovén költő és öt Muravidéken élő magyar költő verseit publikálták, továbbá a *Hogy is állunk?* (1984) – a szlovén költészet új antológiája és a *szlovén dráma antológiája*, amely 1989-ben jelent meg *A hódító* címmel, és tartalmazza Andrej Hieng azonos című drámáját, Drago Jančar Veliki briljantni valček (*Nagy briliáns valcer*, amelyet ebben az évben mutattak be Vesz-

nélkül. A világirodalom kiadását továbbra is főként az Európa Könyvkiadó képviselte.

A szlovén irodalmi művek magyar nyelvű fordításai, amelyek a 80-as években jelentek meg, fokozott érdeklődésre utalnak a magyar kiadók részéről, tudniillik Ivan Cankar Martin Kačur (*Egy idealista élete*, 1981) művének fordítása mellé – ebben az évtizedben a legtöbb munkát *Gállos Orsolya* végezte – csatlakoztatták Vitomil Zupant (*Menuet za kitaro / Menüett gitárra*, 1981), Lojze Kovačičt (*Resničnost / A Valóság*, 1984), Srečko Kosovelt válogatott verseit (*Ősz a karsztokon*, 1984), Drago Jančart (*Galjot / A gályarab*, 1985), a *Kígyómennyasszony* című

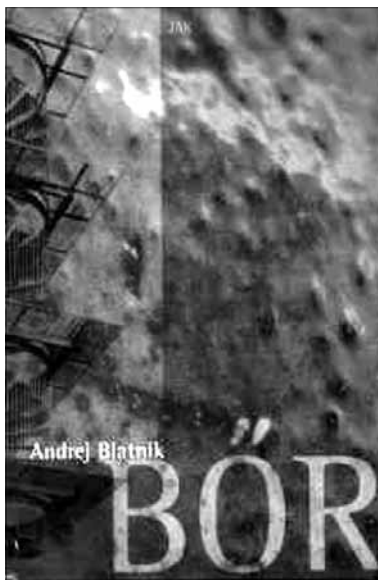

Fordította: Tóth Ferenc, Gállos Orsolya és Gyertvai Mária

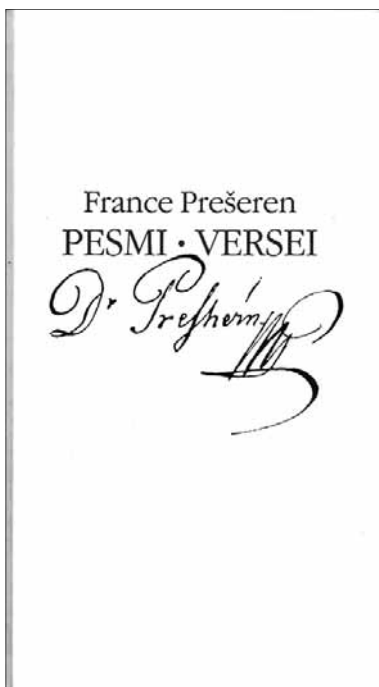
prémberben) című drámáját is. Az említett drámai antológia a magyar olvasóközönséget megismertette a Szlovéniában jelen levő új eszmei és kulturális törekvésekkel. 1986-ban jelent meg az az antológia is, amelyet Pável Ágoston már a 40-es években előkészített, tartalmazta a szlovén népdalok fordításait, valamint Anton Aškerc, Ivan Cankar, Igo Gruden, Simon Jenko, Fran Levstik, Josip Murn, France Prešeren, Prežihov Voranc és Oton Župančič műveit, valamint válogatást Pável Ágoston (Avgust Pavel) költészetéből, munkásságából, vagyis *Válogatott műfordításai és versei* című művét.

4. 4. Fordításirodalom a 20. század 90-es éveiben a szlovén irodalomból

A 90-es évek nagy társadalmi-politikai változásai miatt mindkét ország (Szlovénia, Magyarország) könyvkiadásában a gazdasági viharok fergetege számos változást hozott, amelynek következtében az addig zökkenőmentes fordítói programok közül számos megszűnt. A bizonytalan könyvkiadási utak keresésében megállapítható volt az is, hogy csökkent a lefordított művek mennyisége és a fordításirodalom egyre jobban a piaczgazdaság sikerességétől függő viszonyrendszerbe került. A magyar olvasók azonban megismerhették számos szlovén mű magyar fordítását, pl. Kajetan Kovič *Utazás Trentóba* című regényét (Pot v Trento, 1998 – fordító Körtvélyessy Klára), Feri Lainšček *Akit a köd hozott* és *Argo nagycirkusz* című műveit (Ki jo je meglja prinesla, 1996 – fordító Halász Albert, *Velecirkusz Argo*, 1999 – fordító Gállos Orsolya), Andrej Blatnik *Bőr* c. novelláskötetét (Menjave kož, 2002 – fordítók: Reiman Judit és Gállos Or-

Fordította: Reiman Judit és
Gállos Orsolya

Fordította: Gállos Orsolya és
Lator László

solya), Aleš Debeljak *A csend szótára* (izbrane pesmi, 1996 – fordítók Gállos Orsolya, Csordás Gábor, Parti Nagy Lajos) című válogatott verseit és az *Otthon és külföld* című válogatott esszéit (1998 – fordító Babarczy Eszter), Drago Jančar *Kaján vágyak*, *Az angyal pillantása* c. regényeit (Posmehljivo poželenje, Pogled angela, 1997 – fordító Gállos Orsolya), Janko Messner *Dalok* című verseskötetét (1999 – fordítók Strutz Josef és Ódor László), Tomaž Šalamun *Póker* című verseskötetét (Poker, 1993 – fordítók Csordás Gábor, Gállos Orsolya, Parti Nagy Lajos), France Prešeren *Versei* című kötetét (Pesmi, 2000 – fordítók: Lator László és Gállos Orsolya) és Boris A. Novak rádiójátékait. Gállos Orsolya Drago Jančar regényeit és novelláit is sorozatosan fordította: *Az angyal pillantása* (válogatott novellák, 1997), *Kaján*

vágyak (regény, 1997), *Halstat. Nyílt Fórum* (1997), de rádiójátékot is fordított: Svetlana Makarovič *A halott jön kedveséért* (rádiójáték, 1995), Andrej Blatnik *Karmolások* (rádiójáték, 1995) és Milan Jesih *A stewardess* (rádiójáték, 1995).

Szíjartó Imre véleménye szerint Kajetan Kovič *Utazás Trentóba* című regénye kettős értelemben vett utazást tartalmaz, hiszen főhőse egyrészt bejárja a térség számos pontját, másrészt ez az utazás az időben is megvalósul. Az *Utazás Trentóba* földrajza azt jelzi, hogy a könyv főhőse, Franc M. afféle regionális világpolgár, aki otthonosan mozog a Friulitól a Monarchia Vas megyéjéig terjedő vidéken. Útjaira azonban nem mindig saját elhatározásából kerül sor, sorsát a katonai behívók éppúgy irányítják, mint a szerelmek vagy a megélhetés kényszerei. A pikareszk szabályai szerint a főhős kalandjai a mellérendelés elve alapján következnek egymás után, kapcsolatukat a véletlen és a hős elhatározása egyformán határozza meg. Az *Utazás Trentóba* ebben

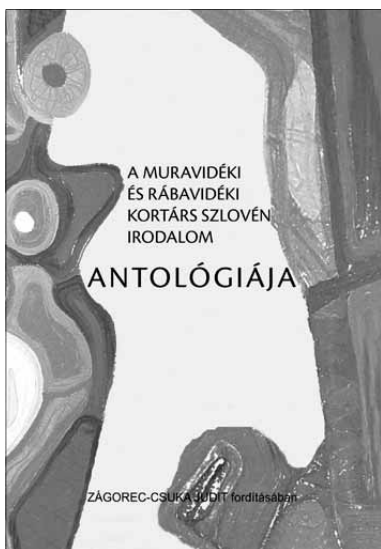
az értelemben több is és kevesebb is egy kóperegénynél, hiszen szerkezetét éppen a nagytörténelem és a személyes sors metszéspontjai határozzák meg, epikai törvényeit egyfelől a mindenkori történelmi események, másfelől az egyszemélyes mítosz fordulatai alakítják. Kovič mélységesen hisz mindezen történések szerves mivoltában és dokumentálhatóságában, viszonyát hozzájuk a regényvilágban való személyes szerepével hitelesíti. (Szíjártó Imre, 2002:210)

A fordításirodalom csökkenését valamelyest pótolta a magyarországi folyóiratokban, pl. az *Életünkben*, az *ef-Lapokban*, a *Jelenkorban*, a *Nagyvilágban*, a *Holmiban*, a *Magyar Naplóban*, a *Tiszatájban* szlovén irodalomból származó fordítások megjelenése. A muravidéki alkotókat a magyar olvasók a magyar nemzetiségi közösség közvetítésével megjelenő két antológiából is megismerhették: az első a *Sozvočje / Összhang* című kétnyelvű antológia, amelyet 1989-ben adtak ki a muravidéki szlovén és magyar költők verseinek a válogatásából.

4. 5. Fordításirodalom a 21. század első évtizedében a szlovén irodalomból

2003-ban adták ki a *Mostovi / Hidak* című kétnyelvű antológiát, amely a muravidéki költők verseit tartalmazza. 2006-ban jelent meg *Zágoréc-Csuka Judit* fordításában *A muravidéki és a rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája*, amely a muravidéki és a rábavidéki írók közül Štefan Huzjan, Olga Paušič, Štefan Kardoš, Millász Mária, Ernest Ružič, Branko Pintarič, Zdenko Huzjan, Tine Mlinarič, Karel Turner, Feri Lainšček, Lučka Zorko, Jože Olaj, Suzanne Király-Moss, Milan Vincetič verseit, Feri Lainšček, Milan Vincetič, Karolina Kolmanič, Karel Holec, Irena Barber, Francek Mukič, Ernest Ružič, Olga Paušič, Miki Milivoj Roš, Zdenko Huzjan, Štefan kardoš, Norma Bale, Robert Titan Felix, Dušan Šarotar és Bea Baboš Logar prózáját, valamint Evgen Car drámájának részletét, Franci Just, Marija Kozar-Mukič és Zágoréc-Csuka Judit tanulmányait tartalmazza.

Franci Just szlovén irodalomtörténész szerint a fordítóknak még több ezer le nem fordított oldal marad fordításra, amelyek kitűnő irodalmi művekben vannak megírva, és feltételezik egymás szellemi megismerését, ezért is üdvözljük újra és újra az olyan antológiákat, mint a

Fordította: Zágorec-Csuka Judit

jelenlevőt. Ezek az antológiák ablakok, amelyek által a magyarországi és a szlovéniai olvasók betekinhetnek a szomszédos nemzet szellemtörténetébe. A *muravidéki és rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája* Zágorec-Csuka Judit eddigi fordítási és irodalomközvetítői munkájának a csúcsteljesítménye, ugyanakkor pedig egy azon ablakok közül, amely a magyar olvasóknak szellemi látókört nyit a szlovén irodalom azon területére, amely a Muravidéken és a Rábavidéken keletkezik. A fordítót a Muravidék és a Rábavidék irodalmának a lefordításához két indok is vezérelte. Zágorec-Csuka Judit a Muravidéken él, s bár ismeri azokat az alkotókat is, akik Szlovénia más tájegységein élnek, és ismeri az úgynevezett szlovén irodalom klasszikusait is, de mégis a legtöbb és a legösszintébb emberi és szellemi kapcsolatot azokkal az írókkal és költőkkel alakította ki, akik a Muravidéken és a Rábavidéken élnek. Az antológia szerzőinek a kiválasztását nem irodalomtörténeti, vagyis „objektív” mércék alapján végezte el, hanem saját irodalmi „szubjektivitása” által: ezek a szerzők irodalmilag és személyesen is közel állnak hozzá. A másik kapcsolódási indoka pedig abból adódik, hogy előtérbe helyezte a pannon vidék szlovén részének regionális meghatározottságát. Ez a szemlélet és hozzáállás lehetőséget nyújt kevésbé ismert, de érdekes irodalmi jelenségek, szerzők bemutatására is a nemzeti irodalomban. A kortárs szlovén irodalomra az 1990-es éveket követően el lehet mondani, hogy szerteágazó, és szellemi arca nemcsak a legsikeresebb irodalom-esztétikai mércékkel mérhető, nemcsak kanonizált szerzők és azok művei alkotják, hanem kiegészíti ezt még számos irodalmi folyamat és jelenség is. (Franci Just, 2006a:16–17)

Zágorec-Csuka Judit fordításában 2009-ben jelent meg Evgen Car A *golyák is elpusztulnak* / Štrki umirajo című drámája magyar nyelven a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület kiadásában. A kötethez Zágorec-Csuka Judit írt utószót Evgen Car drámája az öregedés ellent-

mondásiról címmel, amelyben kihangsúlyozta, hogy az idős kort megért embereknek nincsenek választási lehetőségeik, nincsen következő lépés az életükben, nincs reményük. Nincsen túlélési stratégiájuk, nem is akarnak megváltozni, de teljes passzvitásba sem szeretnének vonulni. Nem harcolnak, nem is akarnak konfrontálódni, mert értékvesztés érte őket, de még élnek. Nem az a kérdés, hogy milyenek az emberi kapcsolataik, hanem az, hogy mennyi szeretet rejtőzik bennük. (Zágorec-Csuka Judit, 2009:61–65) 2004-ben Balasko Enikő, Györköcs Bernarda, Gyurkač Bianka és Kocon Doris fordították le Andrej Blatnik *Zakon želje / A vágy törvénye* című kisprózáját, amely a Lendvai Középiskola *Ernyeget Órák* c. diáklapjának az irodalmi mellékletében jelent meg. 2013-ban Jože Hradil *Slike brez obrazov* c. regényét fordította le magyar nyelvre Körtevényessy Klára *Képek arc nélkül* címmel, amely az Európa Könyvkiadónál jelent meg. A hetvenes éveiben járó Jože Hradil kezét fogott Jókai Mórral. Weöres Sándorral, Örkény Istvánnal, Kertész Imrével, Esterházy Péterrel, Nádas Péterrel, Dragomán Györggyel ugyancsak, és nincs ebben semmi különös. A kézfogás hagyományozódik, elég hozzá egyvalaki, akinek a rokonságában volt egy budapesti nyomdász annak idején, amikor Jókai művei megjelentek. Jože Hradilnak volt. A többi már magától értetődik. A Muravidék központja, Muraszombat a huszadik század során hol az Osztrák–Magyar Monarchiához, hol a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz, hol Magyarországhoz, hol Jugoszláviához tartozott. Ma a Szlovén Köztársaság városa. Mozgalmas történelmének szemtanúi, egy nagycsalád szétszóródott tagjai próbálják ebben a regényben emlékképek és valóságos fényképek segítségével összerakni saját mikrohistóriájukat, egy évszázad mozaikos történetét a tizenkilencedik század végétől a két világháborún át napjainkig. A történetnek számtalan magyar vonatkozása van, a családtagok közül ugyanis többen Magyarországon telepedtek le, és lélekben is magyarokká akartak lenni, vagy a rendszerváltás után Nyugaton próbáltak szerencsét. Mások, mint a szerző magyar édesapja is, Jugoszláviában éltek le az életüket. Jože Hradil Muraszombatban született. Oroszlánrésze van benne, hogy a magyar irodalom színe-java, klasszikus és kortárs, szlovénul is olvasható. Évtizedekig dolgozott a Pomurska založba szerkesztőjeként. Mindhárom műfajban jártas fordítóként tekintélyes életművet hozott létre, és bár Jókaival csak áttételesen, de például Weöres Sándorral, Kertész Imrével, Örkény Istvánnal valóságosan is kezét fogott. Neki köszönhetjük többek közt a Tóték

Fordította: Gállos Orsolya

című regénye a pécsi Jelenkor kiadónál, és az Alexandra Könyvkiadónál Kajetan Kovič *Képzelt tanár úr* c. regénye. Drago Jančar 1948-ban született Mariborban. A legismertebb szlovén prózaírók egyike, jelentős szlovén és nemzetközi díjak birtokosa. Új regényének, a *Katerina, a páva és a jezsuita* története a 18. század második felében játszódik, Közép-Európában és dél-amerikai, illetve portugál helyszíneken, keretét a hétéves háború és a jezsuita rend feloszlata adja. Szlovén zarándokok tömege indul a németországi Köln am Rhein csodatévő ereklyéihez, köztük Katarina és a felszámolt dél-amerikai jezsuita mintaállamból csalódottan hazatérő Simon. Windisch, a császári hadnagy ugyanakkor élete első csatájába indul. A *zajgás a fejben* című regény az 1989-es fordulat irodalmi megformálása: börtönlázadás tör ki a Balkán mélyén, és sajátos rendszerváltásnak lehetünk tanúi. A főszereplő fegyencvezér álmai az egykor Flavius által megörökített biblikus erőd, Maszada eszméjéhez kalauzolnak. Az események az akkori áldozatkészséget torzultan tükrözik, a történelem most komikusan ismétlődik meg. A szellemes történet számot vet az eltelt évtized balkáni eseményeivel, a terror

trieszti bemutatóját, az évente megrendezett Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztivál szervezését, az első szlovén–magyar és magyar–szlovén szótárt, és most mint írónak, ezt a varázslatos családi krónikát, amelynek szereplői közt jelen van ő is, az örökké változó, huzatos történelem viharában helyt állni, tájékozódni vágyó európai (<http://www.litera.hu/hirek/joze-hradil-kepek-arc-nelkul>).

Gállos Orsolya számos kortárs szlovén író művét fordította ebben az évtizedben magyar nyelvre, elsősorban Drago Jančar, Aleš Debeljak, Kajetan Kovič, Aleš Čar, Aleš Šteger és Boris Pahor regényeit és esszéköteit. 2001-ben jelent meg az ő fordításában Drago Jančar *Zajgás a fejben* című regénye, 2006-ban pedig Drago Jančar *Katerina, a páva és a jezsuita*

ideológiájával is. 2008-ban jelent meg Gállos Orsolya fordításában Mojca Kumendrej *Fragam* című kisprózáját, amelyről Rudaš Jutka irodalomtörténész véleménye szerint a következőket lehet elmondani. A *Fragma* Kumendrej második könyve, amely rövidprózákat tartalmaz. Az enigmatikus cím kettős jelentéssel bír: egyrészt a szövegter töredezettségére, fragmentáltságára utal, másrészt az alakoknak a vágy szorításában való szétesettségében, hasadásában kerül felszínre igazi énjük. Ha viszont a cím mélyebb szemantikai rétegét is figyelembe vesszük, hiszen a cím összetett fokú jeleket produkál, amelyben egy harmadik értelem is rejtőzködik, akkor a „fragma”, a diafragma [pesszárium] hüvelyi fogamzást gátló értelemjelentését is kihall(hat)juk a szöveguniverzumból. E szimbólum a gátlás, elfojtás jelentését hordozza. Tudniillik Kumerdej nyomasztó, kegyetlenül bizzarr történetei az emberi természetről szóló teóriákat radikálisan gondolják újra, amelyekben az egyén lényege önmaga elfojtásában mutatkozik meg. Az elfojtott tartalmak negatív színezetűek, vagyis obszcén, infantilis, szexuális karakterűek, amelyek a tudat számára elfogadhatatlannak látszanak. A tizenhárom rövid történet a pszichoanalízis miniatűrái: a szexualitás és erőszak, a titokzatosság, perverzitás, szenvedély, bűn, félelem és halálérzet irodalmi artikulációi. Véres történetei felfedik és láttatják mindazokat a mindennapok mögötti – a felszín alatti – lelki folyamatokat (a perverzek teljesen tudatos fantáziáján át, a paranoiások szorongásos téveszméin keresztül, a hisztériások tudatlan fantáziáig), amelyeket a külvilág még mindig tabuként kezel. (Rudaš Jutka, 2010:1152)

Gállos Orsolya esszéköteteket is fordított a szlovén irodalomból. Boris Pahor: *A tenger mint jelkép* (esszé, 2002), Drago Jančar: *Elavult volna Közép-Európa eszméje?* (esszé, 2003) és *Tito szigete: Brioni* (esszé, 2003), Aleš Debeljak: *Európa európaiak nélkül* (esszékötet, 2006), Mitja Čander: *Feljegyzések az éjszakában* (irodalmi esszé, 2009) című köteteket. Gállos

Fordította Gállos Orsolya

Fordította: Lanczkor Gábor

Orsolya Körtvélyessy Klárával és Reiman Judittal együtt lefordította a *Kronske priče* c. kötetet *Koronatanuk* címmel, a kilencvenes évek fiatal szlovén elbeszélőit is, amelye a Jelenkor Kiadónál jelent meg 2002-ben. 2011-ben jelent meg a L'Harmattan Kiadónál Drago Jančar *A névtelen fa* (Drevo brez imena) című regénye Gállos Orsolya fordításában, aki jegyzeteket is írt a fordításhoz. A kötet utószavában Lovas Ildikó a következőket írta a műről: „Az otthon megteremtése egyik tétje Drago Jančar regényének. Miközben sem az otthonra, sem a térre, sem az időre nem mondhatjuk többet azt, hogy tudnánk, merre található, miből áll össze, miért fontos úgy, mint a nagyszüleinknek (ragaszkodást jelent), miért nem az

többé (»ahol a macskám, én is ott vagyok otthon«).” (Lovasi Ildikó, 2011:275) A regényben megelevenednek a múlt mítoszai, Szlovénia, a Balkán és a kontinens válsága, a második világháború ideje és a fél évszázaddal későbbi balkáni háború időszaka.

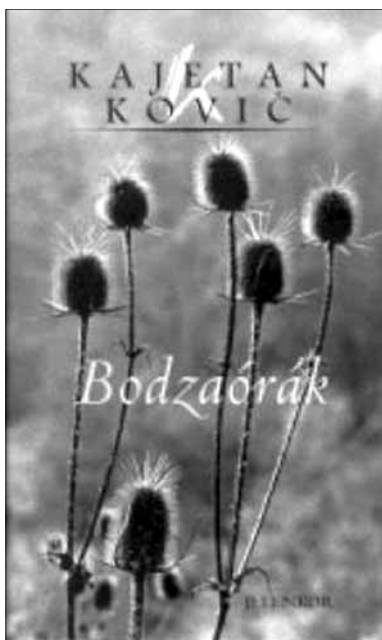
Aleš Čar *Kutyatangó* / Pasji tango című regényét Lanczkor Gábor fordította magyar nyelvre, amely 2006-ban jelent meg a JAK – L'Harmattan Kiadó gondozásában, a JAK Világirodalmi sorozatban. A kortárs szlovén irodalom meghatározó regénye Ljubljánában játszódik, 1999 füledt augusztusában. Főszereplője Viktor Viskas, a magánéleti válságba került és otthontalanságra jutott fiatal író, valamint egy köztéri szobor, amelyet Edvard Kardeljnek, a volt jugoszláv állam egyik vezéralakjának emeltek, és amely, Viktorhoz hasonlóan, hirtelen elveszti a lába alól a talajt, a múltat jelképező alkotás ugyanis politikai és művészeti viták kereszttüzébe kerül. A „főhősöknek” ezt a kapaszkodók nélküli útkeresését, célját vesztett és önmagába forduló haláltáncát jeleníti meg a *Kutyatangó*, szatirikus panorámát nyújtva az ezredvégi fiatal szlovén állam mindennapjairól.

Aleš Čar prózaíró Ljubljánában született, művei a legrangosabb szlovén irodalmi folyóiratokban jelentek meg. Legelső regényével (*Igra*

angelov in netopirjev – „Denevérek és angyalok játéka”) elnyerte az 1996–97-es évek legjobb szlovén elsőkönyves szerzőjének járó díjat. A *Kutyatangó* 1998-ban megjelent, második regénye. Čar olyan világot teremt, amin keresztül a vizsgált társadalmi-politikai jelenségek ironikus fénytörésben látszanak: az egyesek által nemzeti hősnek, mások által árulónak tartott Kardelj szobrának eltávolítása körüli érzelmi felárgolások, a brezjei Mária-kegyhely felértékelődése, a boszniai háborúból menekültek helyzete és így tovább. Redukált eszközökkel, de állandó humorral kíséri figuráit a pusztuláshoz, az erőszakhoz, a leépüléshez vezető úton, hogy egyszerre sírjon és nevessen rajtuk. Regényében atmoszférát teremt, amelyre emlékezni fog, aki olvasta (<http://www.litera.hu/hirek/ales-car-kutyatango>).

2006-ban jelent meg a BabelPress kiadásában Aleš Šteger *Protuberancia* című kötete *Orcsik Roland* fordításában. A kötet utószavában Darvasi László méltatta a költőt és költészetét a következő gondolatokkal: „Šteger közeli rokona a »mi« Pilinszkynknek, vagy Orbán Ottónak, vagy a cseh Holannak, az amerikai Lowellnek, Celannak, Bennek, s mondok valami bátrát, rokona ő a szakralitás pompáját oly hidegen, pontosan, már-már kegyetlen fénnel felfestő Mészöly Miklósnak is. Šteger néhol úgy használja a mondatot, mint a szikét. Merészen megmetszi az élet anyagát, mert tudja, igazán látni annyi, mint a felszín alá hatolni.” (Darvasi László, 2006:89)

2003-ban jelent meg az Európa Könyvkiadónál Vladimir Bartol *Alamut* című regénye Körtvélyessy Klára fordításában. Vladimir Bartol szlovén keletkutató 1938-ban írta a regényt, de kezdetben nem volt ilyen visszhangja a műnek, csak 2001. szeptember 11. után figyelt fel rá a világ. A regény története szerint a tizenegyedik századi Perzsia északi hegyvidékén áll a bevehetetlen sásfészek, Alamut vára. Innen indítja el szent háborúját a perzsa birodalom ellen a hitében csalódott várúr, Haszan ibn Szabáh. A borotvaéles eszű, hallatlanul művelt filozófust kiválóan képzett harcosok, hitoktatók, tudósok maroknyi csapata segíti. Feladatuk, hogy kéttucatnyi jó képességű, önként jelentkező fiatalembert természettudományra, matematikára, zenére, verstanra, irodalomra tanítsanak. A fiatalok kemény harci kiképzést is kapnak. Minden lépésüket a Koránból vett idézetek irányítják. Ők lesznek majd ibn Szabáh követői, terveinek végrehajtói, mozgalmának terjesztői az iszlám világban. A legkiválóbbakat ibn Szabáh fejedelmien megjutalmazza: már most beléphetnek a paradicsomi kertekbe, amelyeket a Korán azoknak

Fordította:

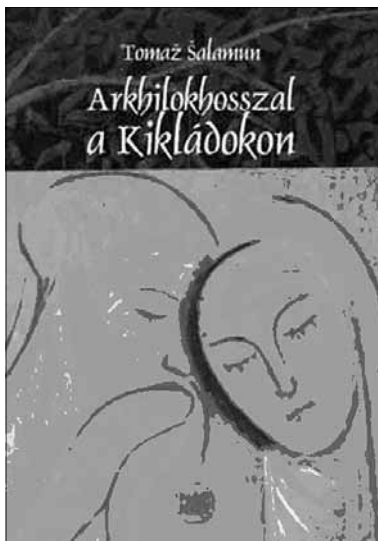
Baka István, Csordás Gábor,
Lator László, Tótfalusy István

Edvard Kocbek szlovén költő, író, esszéista verseiben egyszerre érződik a világ sötétségének tapasztalata, és ezzel szemben az emberi tartásból táplálkozó morális erő, hősies magatartás, az állandó változtatni akarás pátosza. Kétpólusú költészete a kételkedés és a hit küzdelme az egzisztencia és az esszencia egyesítéséért. A kötetben kifejeződő etikának mégis köze politikussághoz, didaxishoz, hiszen ez az apró dolgokból, a mindennapi létből kiinduló költészet a létezés metafizikai egységének megragadására törekszik. Kocbek költő, akinek lírája és élete egyaránt felelősségvállalás (http://www.port.hu/ejszakai_unnepely/pls/w/document.document_page?i_document_id=106578). Kajetan Kovič *Bodzaórák* című, válogatott versekötetét Baka István, Csordás Gábor, Lator László és Tótfalusy István fordították magyar nyelvre, és a Jelenkor Kiadó jelentette meg 2002-ben.

Kovič a korhoz kötött és korok feletti, az ünnepien fénylő és a köznapias, a személyes és a közös, az eszmény és a valóság szembesítésével keresi az emberhez méltó cselekvés szabályait – írja a szerzőről Lator László. A szlo-

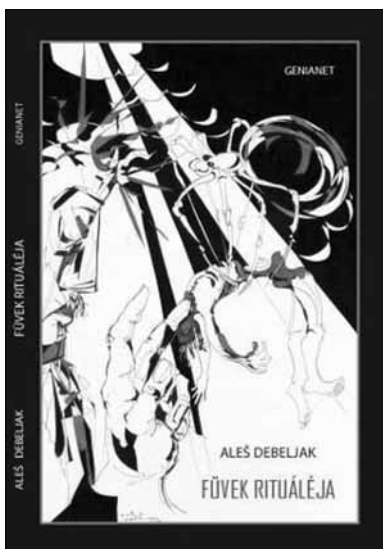
a hívőknek ígér, akik a hitükért halnak meg. Ibn Szabáh ismeri a hasis hatását, a vár tövében pedig, egy rejtett és szigorúan őrzött édeni ligetben húrinnak öltözött, kitanított, szebbnél szebb lányok fogadják a fiatalembereket. A kiválasztottak ezután mindenre képesek azért, hogy viszontláthassák a paradicsomot. A csoda híre a váron kívül is gyorsan terjed (http://www.libri.hu/konyv/vladimir_bartol.alamut.html). Andrej Blatnik *Bőr / Menjave* közhírnévű novelláskötete Reiman Judit és Gállos Orsolya fordításában jelent meg 2002-ben a JAK Füzetek sorozatban Budapesten. 2006-ban Edvard Kocbek két művét is kiadták. A Jelenkor Kiadónál Csordás Gábor fordításában *Az éjszakai ünnepélyt*, Lukács Zsolt fordításában pedig a *Kisfű a fán* címmel dialektikus versei válogatását a Széphalom Könyvműhelynél.

vén költő, író számos más klasszikus mellett a magyar irodalom nagyjait, Babitsot, József Attilát, Kosztolányit is megszólaltatta már anyanyelvén. Jelen kötet Kajetan Kovič költeményeinek folyóiratokban megjelent fordításait, az 1979-ben publikált verseskötet anyagát, illetve számos új, a magyar közönség számára még ismeretlen versét gyűjti egybe. Kajetan Kovič 1931-ben született Mariborban. 1953-ban az egyike volt annak a négy költőnek, akik a szocialista realizmus követelményével szakítva új, bensőséges, individuális és képzeletgazdag versbeszéddel jelentkeztek. Georg Trakl, Rilke és más német klasszikusok fordítója, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia tagja volt.

Fordította: Lukács Zsolt

2006-ban adta ki a Bábel Kiadó Tomaž Šalamun *Megrozsdáll a szerelem, ha követelik* c. kötetét Lukács Zsolt fordításában. Majd 2007-ben jelent meg a költőnek a Napkút Kiadónál a szintén Lukács Zsolt fordította, következő fordításkötete, *Arkhiłokhosszal a Kikládokon* címmel. 2008-ban Lukács Zsolt fordításában jelent meg Tomaž Šalamun *Almafa* című válogatott verseskötete a Ráció Kiadónál, amelyhez a fordító írt utószót, amelyben a következőképpen méltatta a költőt, s annak verseit: „Tomaž Šalamun a kortárs szlovén költészet kiemelkedő alakja, az elmúlt 20 év számos költőjének szellemi atyja, akit napjainkban a világ 10 legbefolyásosabb költője között tartanak számon. Legújabb versesköteteinek a nyelvezetét a legtisztább absztrakcióig radikalizálta, ide leginkább csak a beavatottak képesek követni, a hagyományos költészet kedvelőit pedig elképeszti a már asszociáció útján is alig egybeilleszthető szavak összekapcsolásával. Kötetünk Šalamun teljes költői életművének első magyar nyelvű áttekintése.” (László Zsolt, 2008:286) Lukács Zsolt fordításában jelent meg *Küszöbön aludni – A fiatal szlovén költészet antológia* 2007-ben a Hanga Kiadó gondozásában és Matevž Kos előszavával. Az antológia Matevž Pikalo, Peter Semolič, Taja Kramberger, Tone Škrjanec, Jurij Hudolin, Primož Čučnik, Meta Kušar, Barbara Korun, Lucija Stupica, Tomislav Vrečar, Jure Jakob és

Fordította: Lukács Zsolt

Aleš Šteger verseit tartalmazza. Azokról a költőkről lenne szó, akik a 1990-es években és később léptek színre, és arról lehetne őket felismerni, hogy kollektívek és a régi alternatívái lennének, elsősorban az őket megelőző 80-as évek nemzedékének – olvashatjuk Matevž Kos fűlszövegében.

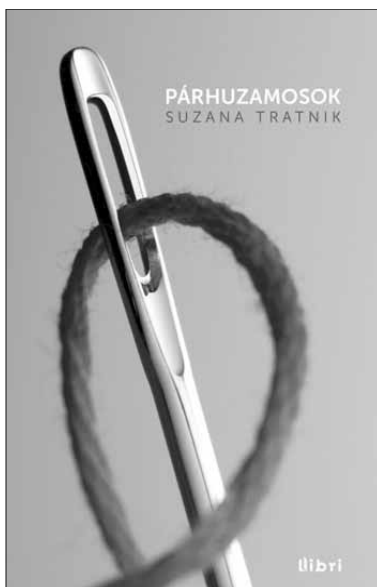
2008-ban jelent meg a Pro Pannonia Kiadónál Lukács Zsolt fordításában Taja Kramberger *Ezernyi csend* című verseskötete. Szirtes Gábor szerkesztő véleménye szerint a kortárs szlovén költészet eredeti hangú, sajátos költői eszközöket alkalmazó képviselője, Taja Kramberger verseiben egyszerre és egyidejűleg vannak jelen a történelmi emlékezés szövedékei és a jelen időben meg-

élt hétköznapi tapasztalatai, a magánszféra legintimebb, rejtett zugai és a társadalmi lét sokszínű történései, az időnként megjelenő lírai emelkedettség finom árnyalatai és az intellektuális megközelítéssel együtt járó szigorú tárgyilagosság. És ha a hazai olvasók úgy is fogják érezni, hogy nehezen járható útra tévedtek ebben a verseskötetben kalandozva, mégse riadjanak meg a feladattól, mert egy tehetséges, fiatal, több önálló kötettel rendelkező, a világ-egészről alakoskodás nélkül szóló, érdekes megoldásokkal kísérletező költővel ismerkedhetnek meg (http://www.polc.hu/konyv/ezernyi_csend/104138/).

2011-ben jelent meg a pécsi GeniaNET kiadónál a szintén Lukács Zsolt fordította Aleš Debeljak: *Füvek rituáléja. Válogatott versek (1996–2009)* c. kötet. Ennek a korszaknak a kiemelkedő fordítói voltak: *Gállos Orsolya, Körtvélyessy Klára, Lukács Zsolt, Csordás Gábor, Orcsik Roland, Baka István, Lator László, Tótfalusi István, Lanczkor Gábor, Reiman Judit és Zágorec-Csuka Judit.*

2014-ben fordította le magyar nyelvre Szíjártó Imre Suzana *Tratnik Vzporodnice* című kötetét, amely *Párhuzamosok* címmel jelent meg a Libri Kiadónál Budapesten. A mű a családi titkok, zágrábi abortusz, elajándékozott zöld eprek, nehézségek egy könyvtári olvasójegy megszerzése körül forog. A novellák megfigyelő elbeszélője, gyakran az

események főhőse egyben, mindig egy kislány vagy kamaszlány. Az események a hétköznapi csalódásoktól a gyerekek közti árulásokon, a családokban elkerülhetetlenül bekövetkező haláleseteken és a súlyos tragédiákon keresztül a durva erőszakig mennek el. A gyerek- és kamaszelbeszélők törekvése, hogy megbirkozzanak ezekkel a helyzetekkel, alakító lehessenek sorsuknak még a legnehezebb helyzetekben is. Így tesz az utolsó novella főszereplője is, aki lesbikussága miatt vernek meg a helyi kamasz fiúk. A felnőttvilág képmutató felszíne töredezik darabokra a gyerek nézőpontjából elbeszélte történetekben. A helyszíni szolgáltató Muravidék módot ad a kis közösségek működési mechanizmusainak bemutatására, így a *Párhuzamosok* voltaképpen játszódhatna bárhol a világon, miközben a helyi jellegzetességeket is felvillantja egy-egy utalásában.

Fordította: Szíjártó Imre

4. 6. Összegzés

A szlovén irodalom magyar fordításai elsősorban a Muraszombatban kiadott *Népújság* (1926–1929) és a budapesti *Nyugat* című folyóiratban jelentek meg. A *Népújságban* és a *Nyugatban* megjelent fordítások mellett a 20. század 30-as éveiben a legnagyobb fordítói és irodalomtörténeti munkát *Pável Ágoston* végezte el, elsősorban Ivan Cankar műveinek a fordítását. A magyar olvasók 1945 után először a szlovén irodalmat a *vajdasági irodalmi lapok* közvetítésével ismerhették meg, amelyeket a magyar nemzetiségi közösség adott ki. A 60-as években az újvidéki *Forum*, a magyar és a szlovén kiadók közötti együttműködés eredményeként jelentették meg a szlovén irodalmat magyar nyelven. A *60-as és a 70-es években* a szlovén irodalmi művek magyar nyelvé

adásába bekapcsolódott a budapesti *Európa Könyvkiadó* is. Önállóan vagy együttműködve a muraszombati szlovén *Pomurska založba* nevű kiadóval számos művet adtak ki. 1976-ban jelent meg a Pomurska založba kiadásában Muraszombatban Ivan Cankar *Jernej szolgálégény igazsága* (Hlapec Jernej in njegova pravica) című regénye, amelyet Pável Ágoston fordított le 1937-ben. A lefordított műhöz dr. Bratko Kreft írt utószót. A művet két nyelven adták ki egy kötetben, szlovén eredetiben és magyar fordításban. Az idegen nyelvekre ez az egyik legtöbbet fordított mű, annak ellenére, hogy Cankar egy agitációs választási brosúrát akart írni, megszületett a legjobb kisregénye. Dr. Ivan Prijatelj erről így írt a Cankar-esszéjében: „A tűzvész végén Jernej a világforradalom jelképe.” Cankar nemcsak arra törekedett, hogy költő, elbeszélő és művész legyen, népének szószólója is akart lenni. Ezt érezzük minden művéből. 1979-ben jelent meg France Bevk *A föld sója* (Kaplan Martin Čedermac) című regénye, amelyet Gállos Orsolya fordított le magyar nyelvre és a kötethez ő írt utószót is, amelyben alapos elemzéssel mutatja be a regény cselekményét és a rá vonatkozó történelmi hátteret. A regényben egy hajlott korú vidéki káplán, Martin Čedermac harcba indul halálra ítélt népéért. A regény hőse valóban élt. Naplóját, amelynek cselekménye, teljes élményvilága gazdagon bontakozik ki előttünk a regény lapjain, ma is őrzik Nova Gorica múzeumában. 1979-ben jelent meg a *Slap / Zuhatag* c. kétnyelvű verseskötet, amelynek a nyersfordítását magyar nyelvre Jože Hradil készítette, a végső fordítás és átköltés pedig Weöres Sándor munkája. Négy szlovén költő, *Dragotin Kette, Ivan Cankar, Josip Murn* és *Oton Župančič* verseit olvashatták az olvasók magyar nyelven. A szlovén irodalmi művek magyar fordítói ebben az időben Pável Ágoston mellett még Szűnyogh Sándor, Varga József, Tóth Ferenc, Csuka Zoltán, Lator László, Tondori Dezső, Szilágyi Károly, Pór Judit, Weöres Sándor, Tvrdko Ferenc, Ács Károly, Bordits István, Gouth Zsuzsa, valamint Gállos Orsolya és Jože Hradil voltak. Ezekben az évtizedekben a következő szlovén írók és költők műveit fordították le magyar nyelvre: Beno Zupančič, Tone Seliškar, Oton Zupančič, Ela Peroci, Ivan Cankar, Ivan Potrč, Miško Kranjec, Alojz Rebula, Mira Mihelič, Prežihov Voranc, France Prešeren, Ciril Zlobec, Ciril Kosmač, France Bevk, Pavle Rožina, Ivan Bratko, Matej Bor, Dragotin Kette, Josip Murn és Oton Župančič.

A szlovén irodalmi művek magyar nyelvű fordításai, amelyek a 80-as években jelentek meg, fokozott érdeklődésre utalnak a magyar ki-

adók részéről, tudniillik Ivan Cankar Martin Kačur (Egy idealista élete, 1981) művének fordítása mellé – ebben az évtizedben a legtöbb munkát Gállos Orsolya végezte. Megjelent a *Sozvočje / Összhang* (1981) című antológia, amelyben hat Ausztriában élő karinthiai szlovén költő és öt Muravidéken élő magyar költő verseit publikálták, továbbá a *Hogy is állunk?* (1984) – a szlovén költészet új antológiája és a *szlovén dráma antológiája*, amely 1989-ben jelent meg *A hódító* címmel. 1986-ban jelent meg Pável Ágoston antológia, amely tartalmazta a szlovén népdalok fordításait és a *Válogatott műfordításai és versei* című műve.

A 90-es évek nagy társadalmi-politikai változásai miatt mindkét ország (Szlovénia, Magyarország) könyvkiadásában a gazdasági viharok fergetege számos változást hozott, amelynek következtében az addig zökkenőmentes fordítói programok közül számos megszűnt. A bizonytalan könyvkiadási utak keresésében megállapítható volt az is, hogy csökkent a lefordított művek mennyisége és a fordításirodalom egyre jobban a piaczgazdaság sikerességétől függő viszonyrendszerbe került. A magyar olvasók megismerhették számos szlovén mű magyar fordítását, pl. Kajetan Kovič, Feri Lainšček, Andrej Blatnik, Aleš Debeljak, Drago Jančar, Janko Messner, Tomaž Šalamun, France Prešeren műveit és Boris A. Novak rádiójátékait. Gállos Orsolya Drago Jančar regényeit és novelláit is sorozatosan fordította: *Az angyal pillantása* (válogatott novellák, 1997), *Kaján vágyak* (regény, 1997), *Halstat*. Rádiójátékát is fordított: Svetlana Makarovič *A halott jön kedveséért* (rádiójáték, 1995), Andrej Blatnik *Karmolások* (rádiójáték, 1995) és Milan Jesih *A stewardess* (rádiójáték, 1995). Kajetan Kovič *Utazás Trentóba* című regénye kettős értelemben vett utazást tartalmaz, hiszen főhőse egyrészt bejárja a térség számos pontját, másrészt ez az utazás az időben is megvalósul. Az *Utazás Trentóba* földrajza azt jelzi, hogy a könyv főhőse, Franc M. afféle regionális világpolgár, aki otthonosan mozog a Friulitól a Monarchia Vas megyéjéig terjedő vidéken. A fordításirodalom csökkenését valamelyest pótolta a magyar folyóiratokban, pl. az *Életünkben*, az *ef-Lapokban*, a *Jelenkorban*, a *Nagyvilágban*, a *Holmiban*, a *Magyar Naplóban*, a *Tiszatájban* szlovén irodalomból származó fordítások megjelenése.

2003-ban dták ki a *Mostovi / Hidak* című kétnyelvű antológiát, amely a muravidéki költők verseit tartalmazza. 2006-ban jelent meg Zágorec-Csuka Judit fordításában *A muravidéki és a rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája*, amelyben a muravidéki és a rábavidéki

írók szerepeltek. 2013-ban Jože Hradil regényét fordította le magyar nyelvre Körtvélyessy Klára *Képek arc nélkül / Slike brez obrazov* címmel, amely az Európa Könyvkiadónál jelent meg. A hetvenes éveiben járó Jože Hradil kezét fogott Jókai Mórral. Weöres Sándor, Örkény István, Kertész Imre, Esterházy Péter, Nádas Péter, Dragomán György ugyancsak személyes ismerőse (volt), és nincs ebben semmi különös. A kézfogás hagyományozódik, elég hozzá egyvalaki, akinek a rokonságában volt egy budapesti nyomdász annak idején, amikor Jókai művei megjelentek. Jože Hradilnak volt. A többi már magától értetődik. A Muravidék központja, Muraszombat a huszadik század során hol az Osztrák–Magyar Monarchiához, hol a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz, hol Magyarországhoz, hol Jugoszláviához tartozott. Ma a Szlovén Köztársaság városa. Mozgalmas történelmének szemtanúi, egy nagycsalád szétszóródott tagjai próbálják ebben a regényben emlékképek és valóságos fényképek segítségével összerakni saját mikrohistóriájukat, egy évszázad mozaikos történetét a tizenkilencedik század végétől a két világháborún át napjainkig. A történetnek számtalan magyar vonatkozása van, a családtagok közül ugyanis többen Magyarországon telepedtek le, és lélekben is magyarokká akartak lenni, vagy a rendszerváltás után Nyugaton próbáltak szerencsét. Mások, mint a szerző magyar édesapja is, Jugoszláviában éltek le az életüket. Jože Hradil már Muraszombatban született.

Gállos Orsolya számos kortárs szlovén író művét fordította ebben az évtizedben magyar nyelvre, elsősorban Drago Jančar, Aleš Debeljak, Kajetan Kovič, Aleš Čar, Aleš Šteger és Boris Pahor regényeit és esszé-köteteit. 2001-ben jelent meg az ő fordításában Drago Jančar *Zajgás a fejben* című regénye, 2006-ban pedig Drago Jančar *Katerina, a páva és a jezsuita* című regénye a pécsi Jelenkor kiadónál, az Alexandra Kiadónál pedig Kajetan Kovič *Képzelt tanár úr c.* regénye. 2008-ban jelent meg Gállos Orsolya fordításában Mojca Kumendrej *Fragma* című kisprózája. 2011-ben jelent meg a L'Harmattan kiadónál Drago Jančar *A névtelen fa* (*Drevo brez imena*) című regénye Gállos Orsolya fordításában, aki jegyzeteket is írt a fordításhoz.

2006-ban jelent meg a BabelPress Bt. kiadásában Aleš Šteger *Protuberancia* című kötete Orcsik Roland fordításában. A kötet utószavában Darvasi László méltatta a költőt és a költészetét.

2003-ban jelent meg az Európa Könyvkiadónál Vladimir Bartol *Alamut* című regénye Körtvélyessy Klára fordításában. Vladimir Bartol

szlovén keletkutató 1938-ban írta a regényt, de kezdetben nem volt ilyen visszhangja a műnek, csak 2001. szeptember 11. után figyelt fel rá a világ. A tizenegyedik századi Perzsia északi hegyvidékén áll a bevehetetlen sasfészek, Alamut vára. Innen indítja el szent háborúját a perzsa birodalom ellen a hitében csalódott várúr, Haszan ibn Szabáh. Andrej Blatnik *Bőr / Menjave kož* című novelláskötete Reiman Judit és Gállos Orsolya fordításában jelent meg 2002-ben a JAK Füzetek sorozatban Budapesten. 2006-ban Edvard Kocbek két művét is kiadták, a Jelenkor kiadónál Csordás Gábor fordításában *Az éjszakai ünnepélyt*, Lukács Zsolt fordításában pedig a *Kisfű a fán*, c. dialektikus versei válogatását a Széphalom Könyvműhely kiadásában. 2006-ban adta ki a Bábel Kiadó Tomaž Šalamun *Megrozsdáll a szerelem, ha követelik* c. kötetét, amelyet Lukács Zsolt fordított magyar nyelvre. Majd 2007-ben jelent meg a költőnek a Napkút Kiadónál szintén Lukács Zsolt fordításában a következő fordításkötete, *Arkhilokhosszal a Kikládokon* címmel. 2008-ban Lukács Zsolt fordításában jelent meg Tomaž Šalamun *Almafa* című válogatott verseskötete a Ráció Kiadónál, amelyhez a fordító írt utószót.

A muraszombati Franc-Franc Kiadó gondozásában jelent meg 2010-ben Zágorec-Csuka Judit *V sebi zate* gyűjteményes kötete szlovén nyelven, a *Mostovi na meji* (Hidak a határszélen) sorozatban, amely a szerző verseit, regényrészleteit és esszéit tartalmazza. A kötetet Bence Utroša Gabriella fordította szlovén nyelvre. A kiadó azzal a céllal adta ki a sorozat első kötetét, hogy bemutassa a nyilvánosságnak a szlovéniai magyar nemzetiség irodalmát. A Franc-Francnál jelentek meg a *Mostovi na meji* sorozatban a következő kötetek, amelyek a muravidéki magyar költők verseit tartalmazzák szlovén nyelvű fordításban: Bence Lajos: *Vzklit iz kamna* (2011), fordították: Bence Utroša Gabriella, Szomi Kralj Béla, Lebar Vesna; Halász Albert: *Vsestvarnost* (2012), fordította: Bence Utroša Gabriella; Szűnyogh Sándor: *Zvestoba travnih bilk* (2013), fordította: Vesna Dunko, társfordítók: Ernest Ružič, Milan Vincetič.

5. A KIADÓK SZEREPE A MAGYAR–SZLOVÉN KÖNYVKIADÁSBAN

5. 1. Az Európa Könyvkiadó és a Pomurska založba (könyvkiadó) szerepe a magyar és szlovén szépirodalom fordításának kultúráközvetítésében

A szlovén irodalom fordításban a következő magyarországi kiadóknál jelent meg: *Jelenkor*, *Senca*, *Európa*, *József Attila Kör (JAK)*, *Napkút*, *BabelPress*, *Átjáró*, *Magyar Napló*, *Czupi Kiadó*, *Pro Pannonia Kiadói Alapítvány*, *Blesok*, *GeniaNet Kiadó*, *Kijárat Kiadó*, *Ráció Kiadó*, *Univ Kiadó*, *Blesok*, *Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület* stb., ill. *AB-ART* (Szlovákia). A legtöbb lefordított szlovén szépirodalmi mű magyar nyelven Budapesten, az *Európa Könyvkiadónál* jelent meg, Szlovéniában pedig a magyar irodalom szlovén nyelven a *Pomurska založbánál*. A megelőző 20 évben számos kiadó vállalta fel a magyar és szlovén szépirodalom kiadását mindkét országban.

Az *Európa Könyvkiadó* nagy hagyományokkal rendelkező magyar irodalmi könyvkiadó. 1946-ban alapították Új Magyar Könyvkiadó név alatt. 1948-tól tevékenysége főképp a szovjet irodalom közvetítésére szorítkozott. 1955-ben szervezték újjá a magyarországi szépirodalmi kiadókat, az Új Magyar Könyvkiadó tevékenységi köre bővült, ezentúl a világirodalom egésze ennek a kiadónak a gondozásában jelent meg. 1957-ben a kiadó felvette az *Európa* nevet.

A kiadó a szépirodalom elterjesztését tűzte ki célul, számos szépirodalmi sorozatot jelentetett meg, így a *Diákkönyvtár*, a *Világirodalom klasszikusai* és a *Népek meséi* sorozatot. 1958-ban indult a legfrissebb világirodalmi alkotásokat bemutató *Modern Könyvtár* és az egyes nemzeti irodalmak modern novellatermését reprezentáló *Dekameron* sorozat. 1966-ban kezdte meg az *Európa Zsebkönyvek* kiadását. Az Európa Könyvkiadó 1993 óta száz százalékos magyar magántulajdonban lévő, korlátozott felelősségű társaságként működik. Évente mintegy 180–200 új

könyvet jelentet meg 1 millió körüli példányszámban; ezek 20–30 nemzet irodalmát, illetve 15–20 nyelvet képviselnek.

Jože Hradil műfordító és a *Pomurska založba* nevű könyvkiadó szerkesztője a következőképpen írta le Sorsdöntő szavak, szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok című tanulmányában a szlovén és magyar kiadók együttműködését, valamint az Európa Könyvkiadóval való kapcsolatteremtés lehetőségét: A szlovén kiadónak készülő recenziók, lektori jelentések és más írások a magyar irodalmi alkotásokról látszólag jelentéktelen tevékenységnek számítottak, némelyik mégis érdeklődést keltett, és hatására újabb fordítások láthattak napvilágot. Az irodalmi művek kiadását Szlovéniában is nagymértékben meghatározza az egyes kiadók szerkesztői politikája. Az olvasók, vásárlók többnyire a világnyelveken írt, úgynevezett nagy irodalmi alkotásokat keresik, a kiadók ezért ezeknek a kiadását helyezték előtérbe. Az angol és az amerikai, a francia, a német irodalom és néhány olasz szépirodalmi mű kapott nagyobb hangsúlyt, de velük a kör be is zárult. Az ismeretlen magyar irodalom is a kelet-európaiság, tehát a kevésbé érdekes irodalom bélyegét hordozta magán.

A rókaravaszul alkalmazkodó és karizmatikus politikus, Josip Broz Tito Jugoszláviában szélesebbre tudta nyitni az államhatárokat, és ezzel utat nyitott a nyugat-európai térségek felé, megfelelő terepet biztosítva majdnem minden nyugati irodalmi mű számára. Csak úgy záporoztak a fordítások. A külföldről érkező irodalmi műveket többnyire nem cenzúrázták. Amit bárhol máshol a világon az olvasók a kezükbe vehettek, az eljutott hozzánk szlovénul. Kivétel volt persze a szlovén emigránsok irodalma vagy a hallgatásra ítélt hazai alkotók műveinek sora. A magyar határ közelében, a Pomurska založba nevű kicsiny könyvkiadóban olyan újdonságokkal is szerettünk volna érvényesülni, amellyel más szlovén kiadók nem álltak elő. Úgy gondoltuk, az lesz a legjobb, ha az olvasóinkhoz azoknak a magyar irodalmi alkotásoknak a közvetítésével kerülünk közelebb, amelyek a világ más országaiba is eljutottak. Tudtuk, hogy a magyar klasszikusok, Jókai, Gárdonyi, Mikszáth, Molnár alkotásainak közvetítésével kell kezdenünk. Ennél a kicsiny kiadónál, amelyet akkor Jože Vild vezetett, kiötlöttük a megoldást. A kiadó vezetője egy munkatársával eljött Budapestre, és csak úgy az utcáról bement egyenesen a New York kávéház melletti épületbe, az *Európa Könyvkiadóba*. Felkeresték a kiadó igazgatóját, Domokos Jánost, és azonnal megállapodtak abban, hogy a két kiadó egymás íróinak munkáit fogja

publikálni. Miért is ne, mondták, jó ötletnek látszott az államhatár két oldalán élő magyar és szlovén kisebbség kontextusában gondolkodni. A találkozó eredménye: az Európa Könyvkiadó és a Pomurska založba bibliográfiája. A kötet az 1964-től 1984-ig tartó időszakra vonatkozó adatokat foglalja magába, és olyan irigylésre méltó mennyiségű címet tartalmaz, hogy érdemes lenne kiállítani, igazolandó a két könyvkiadó példaszerű együttműködését.

Jože Hradil műfordító és szerkesztő véleménye szerint az Európa Könyvkiadó az említett időszakban pontosan harminchat (36) magyar nyelvre fordított szlovén művet adott ki, a PZ-nél pedig ötvenegy (51) alkotás látott napvilágot szlovén köntösben – olvashatjuk a bibliográfiában. A magyar klasszikusok kincsestárából szlovénul napvilágot látott kötetek szerzői közül itt csak a legfontosabbakat sorolom: Petőfi Sándor (Az apostol), Radnóti Miklós, Jókai Mór, Gárdonyi Géza, Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán, Molnár Ferenc, Zilahy Lajos, a fiatalabb generációból: Illyés Gyula, Német László, Illés Béla, Szerb Antal, Tamási Áron, Weöres Sándor, Lator László, Fejes Endre, Kertész Ákos, Moldova György, Lakatos Menyhért, Jókai Anna, Passuth László. Ezek a nevek bizonyították az olvasóknak, meggyőzték a szerkesztőket, hogy a gazdag magyar irodalom bő forrásai nem száradnak ki, az egyirányú politika sodrása sem rekesztheti el őket, a „szocialista üstben” is jöhetnek létre kitűnő alkotások. Így jutottunk a szerkesztőségben arra a felismerésre, hogy megkezdhetjük a kortárs szerzők bemutatását is. Az olvasók egyre jobban fogadták a legújabb munkákat is, például olyan regényeket, mint a Füstös képek vagy a Makra.

A szlovén csomagból – azoknak a műveknek a sorából, amelyeket a Pomurska založba közvetített a magyar olvasókhoz – elsősorban minden idők szlovén költőjére hívom fel a figyelmet, France Prešerenre, valamint a már említett szlovén modern költőóriások és Srečko Kosovel verseire. A közelmúlt irodalmából pedig Ciril Kosmač, Lojze Kovačič, Vitomil Zupan műveire és Kajetan Kovič verseire. (Jože Hradil, 2008:7–8)

A szlovéniai magyar könyvek kiadói közül három évtizedes múltra tekinthet vissza a muraszombati Pomurska založba (Könyvkiadó és Könyvkereskedési Vállalat), amelyet 1954-ben hoztak létre. Ez a kiadó adta ki a hatvanas évektől a nyolcvanas évekig a szlovén szerzők mellett a muravidéki magyar szerzők munkáit is: a Naptár c. évkönyvet és az Összhang c. kétnyelvű antológiát. Felvállalták a kétnyelvű tankönyvek kiadását is a muravidéki kétnyelvű iskolák számára. Hosszú évekig

még a pécsi Jelenkor és a budapesti Európa Könyvkiadóval is együttműködtek. A hatvanas években veszteségesek voltak, raktáron maradtak a magyar könyvek, a csekély dotáció nem fedte a kiadás költségeit, ezért a kiadónak új programokat kellett kitalálnia. Mivel nem volt elegendő magyar értelmiségi a szlovéniai könyves szakmában a kezdeti időkben, kétnyelvű magyar szerkesztők hiányában az újvidéki Forum és a budapesti Európa Könyvkiadó segített a magyar könyvek megjelenítésében. A hetvenes években a Pomurska založba országos szintűvé vált, egyaránt nyitott volt a szlovén, a jugoszláv és a magyar kultúra, illetve a muravidéki magyar nemzetiség irányában. Kiadási koncepciói is ezekre a területekre terjedtek ki. A fordításiirodalom (magyar–szlovén) összterméke 81 mű volt a hatvanas évektől kezdve egészen a 80-as évekig. (Zágorec-Csuka Judit, 2007)

A két kiadó szimbiózisa ösztönzést jelentett más szlovéniai kiadók számára is, vagyis nem múlik el olyan év, hogy valamelyik kiadó ne jelentetne meg új magyar művet. Ezt igazolja az a tény is, hogy három magyar alkotó is – Esterházy Péter, Nádas Péter és Krasznahorkai László – első díjat kapott a Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon.

Említésre méltó még a pécsi *Jelenkor* és a szlovén *Apokalipsa* című folyóirat és kiadó együttműködése. Az utóbbi 2004-ben, a 86. számban számos kortárs magyar írótól és költőtől készült műfordítást jelentetett meg: Bertók László, Kovács Ferenc András, Parti Nagy Lajos, Szabó T. Anna, Szakács Eszter, Tolnai Ottó és Konrád György műveit. Az újonnan létrejött szlovén kiadók a következők, amelyek magyar szépirodalmat is kiadnak szlovén fordításban: Franc-Franc, Beletrina és Didakta, valamint a régóta működő Slovenska matica stb.

6. MŰFORDÍTÓK – A MAGYAR ÉS A SZLOVÉN IRODALOM KÖZVETÍTŐI

A fordítók hozták létre az új tudományágat, a fordítástudományt. A XX. század második felében született meg a nyelvészeti fordítástudomány. Ami most történik, az túlnő a nyelvészet határain, szinte azt mondhatnánk, hogy a fordítástudomány az európai integráció tudománya lett. Az Európai Unió 28 tagországában 2013. július 1. óta 24 hivatalos nyelv van, ez 552 fordítási-tolmácsolási relációt jelent (pl. a magyar–szlovén és a szlovén–magyar két relációnak számít). Születőben van egy új nyelvi bürokrácia is. Minden tudomány fejlődésében nagyon fontos szerepet játszanak a műhelyek, azok a kutatóintézetek, egyetemi tanszékek, amelyekben egy-egy kutatóegység megszabja a kutatás irányát, tanítványokat gyűjt maga köré, nemzetközi konferenciákat rendez stb. A műhelyeknek megvan a saját történetük. A műfordítás szépirodalmi művek áttétele egy nyelvből a másikba. Az ily fordítás már céljánál fogva sem törekedhetik másra, mint hogy a fordított mű ugyanazt a hatást tegye, azt a gyönyörözetet keltse, amit az eredeti.

„Kik hát a műfordítók? Mesterek vagy művészek? (...) Tehát nehéz mesterség ez, ráadásul még csak elismerést se nagyon nyújt, az anyagi oldalról nem is beszélve. De hát mitől is jó egy műfordítás? Ha azt érzi az olvasó, hogy fordítás, vagy ha szinte önállóan megállja a helyét? De ha az utóbbi, akkor már nem is fordítást olvasunk, hanem mit is? Vissza lehet-e adni ugyanazt a hangulatot, érzést, szellemiséget, vagy csak ferdíteni lehet fordítás helyett? Meddig terjed a fordító szabadsága? Menynyire kell kompromisszumokra törekedni? Mennyire zseniális csalás a fordítás, hiszen ha hü vagy, nem vagy szép, ha szép vagy, nem vagy hü?” (Nagy Sándor István, 2011)

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség és az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága A többnyelvűség gyönyörködtet címmel konferenciát szervezett 2011. április 27-én, amelynek fő témája a fordítás volt, különös tekintettel az Európai Unió soknyelvű társadalmában elfoglalt helyére. A rendezvény helyszíne a 2010-ben Az

év könyvtára címet elnyert Országos Idegennyelvű Könyvtár műemlék jellegű épületének hangulatos olvasóterme volt. Idézzük (Pálfai Annamária után) dr. Klaudy Kinga egyetemi tanárt, az ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszékének vezetőjét: „A soknyelvűség gyönyörködtet, de vajon boldog-e a fordító? – tette fel a kérdést Klaudy Kinga. A fordító személyével nem foglalkozik szinte senki, a fordító láthatatlan. Ennek a láthatatlanságnak a különféle értelmezéseit, a fordító személyiségének hatásait a fordításra világította meg a professzorasszony. A fordítás minőségére hatással van a fordító kognitív állapota, tudása, élettapasztalata, önképe, attitűdje, érzelmi állapota, szociokulturális körülményei. Külön figyelmet érdemel a fordítók terminológus szerepe.” (Pálfai Annamária, 2011)

Kik azok a műfordítók, akik a közelmúltban és jelenleg is fordítják a magyar és a szlovén szépirodalmat mindkét nyelvre? Ebben a fejezetben szeretnénk bemutatni azokat a reprezentatív műfordítókat, akik műfordításaikkal gazdagították és ma is gazdagítják a szlovén és a magyar irodalmat, a két szomszédos nemzet kultúráját.

BABOŠ LOGAR, Bea (Bea Baboš Logar) szlovéntanár, író, újságíró, műfordító (Muraszombat, 1945. május 14.)

Édesapja magyar, édesanyja szlovén anyanyelvű volt. Az általános és középiskolát Muraszombatban végezte, majd a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán folytatta tanulmányait, ahol szlovén nyelvet és irodalmat, valamint összehasonlító irodalomtudományokat tanult. 1970-től 2005-ig szlovén nyelvet és irodalmat tanított a muraszombati Technikai és Szakmunkásképző Középiskolában. 1999-től a *Vestnik*

Bea Baboš Logar

(muravidéki regionális szlovén hetilap) kulturális rovatát, a Kulturális horizontot (Kulturna obzorja) szerkeszti szerződéses alapon. Ebben a rovatban publikált a kultúra és az irodalom területéről (közel 300 beszámoló, kritika, kommentár, interjú). A múlt század 60-as éveitől magyar irodalomból fordít szlovén nyelvre, a 90-es évektől pedig önállóan is publikál kisprózát és elbeszéléseket. (Franci Just, 2006:21–22)

Művei:

Zaznamovane. Ženske zgodbe. Elbeszéléske, több szerzővel együtt.

Ljubljana. Mihelač. 1994.

Grlica. Malomestne zgodbe. Murska Sobota. Franc-Franc. 1997.

Mala ulica, črtice. Ljubljana. Buča. 2010.

Spominke. Murska Sobota. Franc-Franc. 2013.

Műfordításai:

Szerb Antal: Legenda o Pendragonu. (A Pendragon legenda). Murska Sobota. Pomurska založba. 1980.

Szabó Magda: Ples v maskah. (Álarcosbál). Ljubljana. Mladinska knjiga. 1967.

Németh László: Pregreha. (Bűn). Ljubljana. Mladinska knjiga. 1979.

Passuth László: Bog dežja objokuje Mehiko. (Esőisten siratja Mexikót). Murska Sobota. Pomurska založba. 1975.

Mag. BÁLINT ČEH Júlia (Sopron, 1969)

A Ljubljanaí Egyetem Bölcsészettudományi Karán szlovén nyelvet és irodalmat, valamint angol nyelvet és irodalmat hallgatott. Diplomamunkáját a szlovén és magyar homonimákról írta. Szlovén szótári homonima szótára a Ljubljanaí Egyetem Tudományos Kutatói Központja gondozásában jelent meg 1997-ben. 1999-ban fejezte be posztgraduális tanulmányait újkori szlovén irodalomból a Ljubljanaí Egyetem BTK-n. 1991 óta fordít és tolmácsol intézményi keretek közt és szabadúszóként. A szlovén Tudományos és Szakfordítók Egyesületének szlovén–magyar szakfordítói licencét 2010-ben kapta meg. Számos önálló publikációja és fordítása is megjelent szlovén és magyar nyelven. Habilitált lektor a Maribori Egyetem BTK Fordítástudományi Tanszékén, ahol 2010 óta óraadó.

Mag. Bálint Čeh Júlia

Műfordítások:

Ex ponto. András Visky: Dolgi petek, igra v petnajstih dejanjih : Ljubljana, Stara elektrarna, 14. september 2008. Ljubljana, 2008.

BALOG, Žuža. Kecse és Bukarest = Koza in Bukarešta. *Paralele*, ISSN 1318-5063, 2004, letn. 8, št. 8, str. 37–38.]

Monográfia:

BÁLINT ČEH, Júlia. *Slovar slovenskih homonimov : na podlagi gesel Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, (Razprave Filozofske fakultete). Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1997. 114 str.

Recenziók, tanulmányok Szlovéniában megjelent műfordításokról:

BÁLINT ČEH, Júlia. Na meji med prevedljivostjo in nep prevedljivostjo – madžarski kulturnospecifični izrazi v slovenskih literarnih prevodih. *Primorska srečanja*, ISSN 0350-5723, 2009, letn. 22 [i. e. 33], št. 328/329, str. 55–61.

BÁLINT ČEH, Júlia. Madžarski klasiki in sodobniki v slovenskih prevodih - založniški in prevajalski mostovi. *Porabski koledar ...*, ISSN 2061-4888, 2013, str. 55–57.

- BÁLINT ČEH, Júlia. Márai o zapeljivcu, Nádas o ljubezni : pomembna madžarska pisca : oživila slovensko-madžarska medkulturna književna komunikacija. *Delo*, ISSN 0350-7521, 31. jan. 2012, leto 54, št. 25, str. 16, ilustr.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Eseja o edinem srcu in kolektivu pod krošnjo divje hruške : Péter Nádas. *Delo*, ISSN 0350-7521, 16. jan. 2008, leto 50, št. 12, str. 19, ilustr., portret.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Dve zgodbi o edinem srcu in kolektivu pod krošnjo divje hruške. *Porabje*, ISSN 1218-7062, februar 2008, št. 8, str. 4, ilustr.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Grozote totalitarizma kot privzgojeno dejstvo življenja : madžarska globalna uspešnica. *Delo*, ISSN 0350-7521, 21. nov. 2007, leto 49, št. 268, str. 19, ilustr.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Globalna uspešnica Györgya Dragomána na Slovenskem knjižnem sejmu. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 20. december 2007, št. 51–52, str. 3, ilustr
- BÁLINT ČEH, Júlia. Ukročena madžarska razprostranost!. *Delo*, ISSN 0350-7521, 7. jan. 1999, leto 41, št. 4, str. 18.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Slovnica za delovne dni, zgodbe v narečju pa za praznik : založništvo v Porabju v letu 1998. *Delo*, ISSN 0350-7521, 30. dec. 1998, leto 40, št. 301, str. 11, ilustr.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Svoboda, ljubezen - obema zavezan : prevod Petőfijevih pesmi ob stopetdesetletnici pesnikove smrti. *Delo*, ISSN 0350-7521, 13. jan. 2000, leto 42, št. 10, str. 19, portret.

Tanulmányok:

- BÁLINT ČEH, Júlia. A Mátyás-motívum a szlovén népköltészetben. *Korunk*, ISSN 1222-8338, 2000, št. 8, str. 110–114, ilustr.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti. V: DERGANC, Aleksandra (ur.). *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture : ob 80-letnici Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*, (Obdobja, 18). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, str. 479–493.
- BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti. V: BOKOR, József (ur.), SZÍJÁRTÓ, Imre (ur.). *Szomszéd népek – szomszédos kultúrák*, (A Maribori Magyar Intézet

kiadványai, II.). Maribor; Pedagoška fakulteta; Szombathely: Berzsényi Dániel Főiskola, 2001, str. 31–45, grafi in tabele.

BÁLINT ČEH, Júlia. Mátyás, az igazságos, (Pravični Mátyás), Ildikó kríza, urednica serije Ilona Nagy, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990, 231 str. *Traditiones*, ISSN 0352-0447, 1998, 27, str. 306–308.

Ismeretterjesztő cikkek:

BÁLINT ČEH, Júlia. Tinat 2000. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 25. januarja 1996, št. 2, str. 8.]

BÁLINT ČEH, Júlia. Őrség-Raab-Goričko. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 4. aprila 1996, št. 7, str. 8.

BÁLINT ČEH, Júlia. Porabski Slovenci v Sopronu. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 16. maja 1996, št. 10, str. 4.

BÁLINT ČEH, Júlia. Posvetovanje v Županijski knjižnici Berzsényi Dániel. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 13. junija 1996, št. 12, str. 2.

BÁLINT ČEH, Júlia. Porabski Slovenci v Sopronu. *Porabje*, ISSN 1218-7062, 13. junija 1996, št. 12, str. 3.

BÁLINT ČEH, Júlia. Slovenci v Sopronu : „V dolinci prijetni je ljubi moj dom.” *Porabje*, ISSN 1218-7062, 11. julija 1996, št. 14, str. 5.

Konferenciák alkalmával megjelent tudományos munkák, előadások:

BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti. V: DERGANC, Aleksandra (ur.). *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture : ob 80-letnici Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*, (Obdobja, 18). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002, str. 479-493.

Konferenciák alkalmával megjelent szakcikkek és szakmai előadások:

BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti = A Mátyás-motivum a szlovén és a magyar irodalomban. V: *Szomszéd népek - szomszédos kultúrák = Sosednji narodi - sosednje kulture : [povzetki referatov]*. Maribor; Pedagoška fakulteta, 2000, str. 9–11.

BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti. V: DERGANC, Aleksandra (ur.). *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture : mednarodni*

simpozij ob 80-letnici Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 9.-11. december 1999 : povzetki predavanj. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1999, str. 7–8.

Monográfiákban megjelent önálló tudományos mű vagy fejezet:

BÁLINT ČEH, Júlia. Szlovén–magyar és magyar–szlovén fordító- és tolmácsképzés a Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kara Fordítástudományi Tanszékén. V: KOLLÁTH, Anna (ur.), GRÓF, Annamária (ur.), MERÉNYI, Annamária (ur.). *30 éves a Maribori Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke.* Maribor: Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kar: = Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru: Maribori Magyar Kultúrklub: = Madžarski kulturni klub v Mariboru, 2012, str. 74–77.

BÁLINT ČEH, Júlia. Motiv kralja Matjaža v slovenski in madžarski književnosti. V: BOKOR, József (ur.), SZÍJÁRTÓ, Imre (ur.). *Szomszéd népek - szomszédos kultúrák,* (A Maribori Magyar Intézet kiadványai, II.). Maribor; Pedagógia fakulteta; Szombathely: Berzsenyi Dániel Főiskola, 2001, str. 31–45, grafi in tabele.

Szerkesztés:

FEJES Erzsébet, KANCZLER Gyuláné, BÁLINT ČEH, Júlia (urednik). *A természet ünnepei.* Szombathely: Kincs Könyvkiadó, 1999. 283 str.

FEJES Erzsébet, KANCZLER Gyuláné, BÁLINT ČEH, Júlia (urednik). *Mesélő természet.* Szombathely: Kincs Könyvkiadó, 1995. 188 str. ISBN 963-85563-0-5.

GOSSEN, Diane Chelsom, BÁLINT ČEH, Júlia (urednik). *Restitúció : az iskolai fegyelmezés rendszerének átalakítása.* Szombathely: Kincs Könyvkiadó Kft, 1995. 139 str. ISBN 963-855-34-13.

Iz jezika v jezik : antologija sodobne manjšinske in priseljske književnosti v Sloveniji / Valerija Skrinjar Tvrz ... [et al.] ; [glavna urednica Lidija Dimkovska, Ljubljana : Društvo slovenskih pisateljev, 2014

Megjelent szakfordítások:

ZVER, Helena (urednik). *Slikoviti glasovi, govoreče slike : 50 let radijskega in 30 let televizijskega programa v madžarskem jeziku,* (Muratáj, 2008, 1–2). Lendava = Lendva: Zavod za kulturo

- madžarske narodnosti: = Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet: JZ RTV Slovenija, Studio madžarskih programov: = Szlovén RTV, Magyar Műsorok Stúdiója, 2008. 269 str., ilustr.
- HÖNIGSFELD ADAMIČ, Marjana (avtor, fotograf). *A Hódosi-tó Goričkón : a vidraparadicsom*. Gornji Petrovci: Inštitut Lutra, 2004. 1 zgibanka (8 str.), ilustr.
- NOVAK, Vilko, LOŽAR-PODLOGAR, Helena (urednik), LUTHAR, Oto (avtor dodatnega besedila, urednik). *Zgodovina iz spomina : polemika o knjigi Tiborja Zsige Muravidéktől Trianonig = Történelem emlékezetből : polémia Zsiga Tibor Muravidéktől Trianonig című könyvéről*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004. 232 str. ISBN 961-6500-34-1.
- KOLLÁTH, Anna (urednik, avtor dodatnega besedila), GRÓF, Annamária (urednik, avtor dodatnega besedila), MERÉNYI, Annamária (urednik, avtor dodatnega besedila). *30 éves a Maribori Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke*. Maribor: Maribori Egyetem Bölcsészettudományi Kar: = Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru: Maribori Magyar Kultúrklub: = Madžarski kulturni klub v Mariboru, 2012. ISBN 978-961-6656-85-6. <http://www.ff.uni-mb.si/dotAsset/32256.pdf>.
- KOLLÁTH, Anna. *A szlovéniai magyar nyelv a többnyelvűség kontextusában*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 92). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2012. 170 str., tabele. ISBN 978-961-6656-95-5.
- HORVÁTH, Jenő. *Naravni park ob Krki : (kot del trideželnega naravnega parka ob tromeji)*. Zalaegerszeg: Értékeinkért, [2000]. 84 str., ilustr. ISBN 963-03-9010-8.
- NATEK, Karel. *Szlovénia*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995. 136 str., [1] zganj. zvd., barvne ilustr. ISBN 86-361-0950-7.
- KLOPČIČ, Vera (glavni urednik, prevajalec povzetka). *Živeti z mejo = A határral élni = Živjeti uz granicu = Leben mit der Grenze, Materinščina, dejavnik osebnosti in skupnostne narodnostne identitete, = Az anyanyelv, az egyén és a közösség nemzeti identitásának tényezője, = Materinski jezik, element osobnoga i zajedničkoga nacionalnog identiteta, = Die Muttersprache als Faktor der persönlichen und gemeinschaftlichen nationalen Identität : [zbornik referatov na znanstveno-kulturnem srečanju v Murski Soboti, 5.-6. junija 1998]*, (Narodne manjšine, 4). Ljubljana: Inštitut za

narodnostna vprašanja: = Institute for Ethnic Studies: Slovenska akademija znanosti in umetnosti; Monošter = Szentgotthárd: Zveza Slovencev na Madžarskem, 2000. 404 str., tabele. ISBN 961-6159-18-6.

Konferenciák, beszélgetések, tolmácsolások irodalmi esteken:

Literarni večer s Péтром Nádasem : Ljubljana, Cankarjev dom, Kosovelova dvorana, 21. januar 2008. Ljubljana, 2008.

The Interpreter in Works of Fiction - Personality Traits of Consecutive and Conference Interpreters : Mednarodna konferenca Tolmačeslovje na stičišču znanstvenih disciplin = International Conference Interpreting Studies at the Crossroads of Disciplines, Maribor, 25.-26. oktober 2013. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za prevodoslovje, 2013.

Egy csésze Maribor = Skodelica Maribora v seriji Skodelica Evrope : pogovorna prireditev o Sloveniji v centru Predstavništva Evropske komisije in Urada za informiranje Evropskega parlamenta = Az Európai Bizottság Magyarországi Képviselőtének és az Európai Parlament Tájékoztatási Irodájának közös új létesítménye : Budimpešta, 25. november 2013. Budimpešta, 2013.

Na meji med prevedljivostjo in neprevedljivostjo: Prevajanje kulturnospecifičnih izrazov v slovenskih literarnih prevodih : Mednarodni prevajalski simpozij Izvirnost in potujevanje v prevodih, Vloga in značaj prevoda v sedanjem času, Maribor, 4-6. oktober 2013. Maribor: Društvo slovenskih književnih prevajalcev: Univerza v Mariboru, 2013.

Dr. BARBARIČ, Štefan (Dr. Štefan Barbarič) szlovén irodalomtörténész, műfordító (Turnišče / Bántornya, 1920. október 19–Ljubljana, 1988. június 30.)

Štefan Barbarič a gimnáziumot Mura-szombatban (Murska Sobota) és Ljubljánában végezte, ezt követően szlavisztikát tanult a Ljubljana-i Egyetemen (Univerza v Ljubljani) és Budapesten. 1948-ban diplomázott Ljubljánában, majd kilenc évig gimnáziumi tanár volt Ljubljánában, Črnomeljben és Ravne na Koroškemben.

Négy évig a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szlovén Tanszéken asszisztensként dolgozott. 1965–1972 közt szlovén nyelvet és irodalmat adott elő a Zadari Egyetemen, majd a Slovenska matica titkára volt 1972–1980 közt. Részt vett az intézmény könyvkiadási programjának a tervezésében, szerkesztette a tanulmányköteteket, köztük a *Parasztfelkelések a szlovén művészetben*, a *Prijatelj*ev, valamint az *Ivan Cankar szimpózium* címűt, társszerkesztője volt a Glasnik című folyóiratnak is, a Matica kiadásában jelent meg könyv formájában a doktori disszertációja, vagyis *Turgenyev és a szlovén realizmus* (1983) című műve. Haláláig (1981–1988 közt) a Slovanska knjižnica (Szláv Könyvtár) igazgatója volt. Barbarič professzor több évig volt elnöke a Szlavisták Szlovéniai Egyesületének. Munkássága irodalomtörténeti jellegű. Az irodalomtudomány elméleti kérdéseivel foglalkozott, írt az irodalomtörténeti iskolákról és azoknak a módszereiről, az irodalmi műfajokról. Összehasonlító irodalomtudományokkal is foglalkozott. Recenzióit, tanulmányait és értekezéseit a *Sodobnosti*, *Naših razgledih*, *Jeziku in slovstvu*, *Slavistični reviji* című szlovén folyóiratokban, valamint a *Delo* napilap Književni listi című mellékletében, de hazai és külföldi enciklopédiákban és tanulmánykötetekben is publikálta. Szlovén írók, költők és esszéírók műveit méltatta a protestánsoktól kezdve napjainkig, a legtöbbet Josip Jurčič íróról, és a tudósok közül Ivan Prijateljről, Matija Murkuról és Anton Slodnjakról írt. Kutatta a muravidéki szlovének történelmét, szokásait és a szlovén–horvát, szlovén–magyar, szlovén–szlovák és szlovén–orosz irodalmi kapcsolatokat. Műveit szlovén, szerbhorvát, magyar, német és francia nyelven jelentette meg. Magyar szépirodalmat is fordított szlovén nyelv-

Dr. Štefan Barbarič

re. Számos utószót, irodalmi méltatást írt a magyar irodalomból másoktól vagy személyesen lefordított művekhez, pl. Petőfi: Apostol / Az apostol (1973), A költő hite a forradalomban (utószó); Tamási Áron: Ábel (1968), Tamási Áron író szellemi arca (utószó); Móricz Zsigmond: Rózsa Sándor a lovát ugratja (1954), utószó; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (1965, 1967), Molnár Ferenc (utószó).

Művei:

Štefan Barbarič: *Josip Jurčič* (1986)

Štefan Barbarič: *Študija o slovenskem jeziku* (1973), társszerző Franc Zdravec

Štefan Barbarič: *Turgenjev in slovenski realizem* (1983)

Ismertebb műfordításai:

Illyés Gyula: *Madžarske pravljive* (Magyar népmesék). Ljubljana, 1960.

Molnár Ferenc: *Dečki Pavlove ulice* (A Pál utcai fiúk). Ljubljana, 1952, 1965, 1967, 1969, 1978.

Móricz Zsigmond: *Šandor Roža* (Rózsa Sándor a lovát ugratja). Ljubljana, 1954.

Zlata puščica in druge madžarske pravljice (Iz: Túl az Operencián). Ljubljana, Mladinska knjiga, 1956 (Vilko Novakkal együtt).

Gyula Illyés: *Petőfi*. Ljubljana, Cankarjeva Založba, 1960 (másokkal együtt).

Pastirica Drobtinica. Ljubljana. Mladinska knjiga, 1965 (másokkal együtt).

Értekezései, cikkei és tanulmányai:

BARBARIČ, Štefan: A szlovén protestáns irodalom az európai humanizmus áramában. *Helikon* 1971, 344–352.

BARBARIČ, Štefan / Š. B.: Beležka o pisatelju. Déry Tibor. *Problemi* (Ljubljana) 1965, 27–28., 432–433.

BARBARIČ, Štefan: Die Beziehungen der slowenischen Protestanten zu Ungarn. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 25 (1979), str. 37–43.

BARBARIČ, Štefan: Ivan Cankar v madžarščini. *Slavistična revija* 1969, 241–247.

BARBARIČ, Štefan: Ljudska modrost Árona Tamásija. Pokojnemu pisatelju za slovo in v spomin. *Dialogi*, 1967, 1, 45–48.

- BARBARIČ, Štefan: Manifestacija tvornega sosedstva. Bogata slovensko-madžarska izmenjava. *Naši razgledi (Ljubljana)* 29 (1980), št. 15, str. 438–439.
- BARBARIČ, Štefan: Popravila in dopnila o Petőfiju v slovenščini. *Nova obzorja*, 1949, 10, 479–482.
- BARBARIČ, Štefan: Prijatelj pregled slovenske književnosti v madžarščini. *Jezik in slovstvo (Ljubljana)* 1970/71, 150–152.
- BARBARIČ, Štefan: Slovenski protestantizem na Madžarskem. *Studia Slavica*, 1979, 37–45.
- BARBARIČ, Štefan: Slovenskomadžarski publicist Imre Agustič. *Hasonlóságok és különbözőségek = Ujemanja in razhajanja. Budapest: Košičev sklad*, 1998, str. 259–266.
- BARBARIČ, Štefan: Stopetdeseta obletnica Petőfijevega rojstva. *Knjiga*, 1973, 495–497.

Dr. BERNJAK, Elizabeta (Dr. Elizabeta Bernjak) rendkívüli egyetemi tanár, műfordító, szlavista, nyelvész (Gyertyános, 1947. október 27.)

Az általános iskolát Lendván, a középiskolát pedig Muraszombatban végezte el. 1973-ban szerzett tanári oklevelet a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán szlovén nyelv és irodalomból, német nyelv és irodalomból, valamint lengyel nyelv és irodalomból. Úgyszintén a Ljubljana-i Egyetem BTK-n 1990-ben mesteri oklevelet szerzett, majd 2000-ben a Jezikovnosistemski

Dr. Elizabeta Bernjak

razlogi primanjkljaja v slovensko-madžarskem jezikovnem stiku (*A szlovén–magyar nyelvi kontaktus okozta nyelvi hiányosság nyelvrendszerbeli okai*) című disszertációjával megszerezte a doktori címet. 1972-től 1982-ig a lendvai középiskolában szlovén és német nyelvet tanított. 1986-tól 1990-ig Mariborban és Szombathelyen dolgozott mint lektor. 1990-től vendégtanárnaként szlovén nyelvet és irodalmat adott elő a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskolán, új megnevezése szerint a Nyugat-magyarországi Egyetem–Savaria Egyetemi Központ, Bölcsészettudományi Karának Szlovén Nyelv és Irodalom Tanszékén. 1995-ben szlovén–magyar és magyar–szlovén szótárt szerkesztett. A szlovén–magyar kétnyelvűséget kutatja, elmélyültebben foglalkozik a szlovén és a magyar nyelv kontrasztív kutatásával. Kutató munkája eredményeit 1999-ben a Jezikovnosistemski razlogi interferenčnih pojavov v slovensko-madžarskem jezikovnem stiku (*A szlovén–magyar nyelvi kontaktus okozta interferenciák nyelvrendszerbeli okai*) című tudományos monográfiában és más kiadványokban is közzétette. Egyebek között a *Studia Slavica Savariensia* című kiadvány és a *Lindua* folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, a Muravidéki Akadémiai Tudományos Unió (PAZU), a Szlovéniai Szlavisztikai Társaság, a Szlovén Alkalmazott Nyelvészeti Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia Vas Megyei Tudományos Testületének tagja. Tudományos tevékenysége a kétnyelvűség, a kétnyelvű oktatás, a szlovén–magyar–német kontrasztív frazeológia, a szlovén–magyar kontrasztív nyelvtan kutatására terjed ki.

Műfordításai a magyar szépirodalomból:

GION, Nándor: Igral je tudi sleparjem. (A latroknak is játszott), (Ford. Elizabeta Bernjak). Murska Sobota, 1980.

ZILAHY, Lajos: Ararat. (Ararát), (Ford. Elizabeta Bernjak). 2. knj. Murska Sobota, 1977.

Szótára:

Madžarsko-slovenski, slovensko-madžarski slovar = Magyar-szlovén, szlovén-magyar szótár. Ljubljana. Cankarjeva založba, 1995. 1046 str.

Tudományos művei:

BERNJAK, Elizabeta. *Jezikovnosistemski razlogi primanjkljaja v slovensko-madžarskem jezikovnem stiku : doktorska disertacija.* Ljubljana: [E. Bernjak], 1998. VIII, 345 f., graf. prikazi, tabele.

BERNJAK, Elizabeta. *Kontrastivna obravnava dvojezičnosti s posebnim poudarkom na slovensko-madžarsko dvojezičnost na narodnostno mešanem območju Prekmurja : magistrska naloga,* (Filozofska fakulteta, Ljubljana, Magistrska dela). Ljubljana: Filozofska fakulteta, PZE za slovanske jezike in književnosti, 1990. 348 f.

BERNJAK, Elizabeta. *Primerjava dveh umetniških upodobitev prve svetovne vojne : Prežihov Voranc: Doberdob, Zalka Máté: Doberdo : diplomatska naloga.* Ljubljana: [E. Bernjak-Fabčič], 1972. 1 mapa (125 f.).

Fordításai – humán és társadalomtudományi szövegek, tanulmánykötetek, tankönyvek:

GASPARICS, Judit (urednik), RUDA, Gábor (urednik). *Muravidék : adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához.* Pilisvörösvár: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2013. 159 str., ilustr. ISBN 978-615-5026-34-8.

BOKOR, József. *Nyelviség és magyarság a Muravidéken.* Lendva: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2009. 182 str

JESENŠEK, Marko (urednik). *Slang master.* Maribor: Egyetem, 2007. 142 str., ilustr.

HUBERT, Ildikó. *Kulcsár György, az alsólendvai prédikátor = György Kulcsár dolnjelendavski pridigar : Alsólendva, 1577. június 11. : Dolnja Lendava, 11. junija 1577..* Lendva; Lendava: Galéria-Múzeum: Galerija-Muzej; Budapest: Országos Széchényi Könyvtár: Nacionalna knjižnica Széchényi, 2001. 80 str.

- GÖNTÉR, Endre (umetnik). *Endre Göntér : slike, risbe 1974-1999 : Galerija Murska Sobota, 19. februar-9. marec 1999, Galerija Lendava, Galéria Lendva junij-julij 1999*. Murska Sobota: Podjetje za informiranje: Galerija; Lendava: Galerija, 1999. 23 str., ilustr.
- GOLJA, Darko (umetnik), KIRÁLY, Ferenc (umetnik), et al. *II. regionalis kispasztikai tárlat : Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg, 1998. augusztus 25 - szeptember 27. : Alsólendva, Várgaléria, 1998. október 2 - november 1.. Zalaegerszeg: Göcseji Múzeum, 1998. 36 str., ilustr.*
- BORBÁS, György. *Zala György : 1858-1937*, (Lendvai füzetek, 15). Lendva = Lendava: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet: = Zavod za kulturo madžarske narodnosti, 1996. 115 str., ilustr.
- ZALA, György (umetnik), GERICS, Ferenc (urednik). *Zala György : 1858-1937 = György Zala : [1858-1937]*. [Lendva = Lendava]: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet: = Zavod za kulturo madžarske narodnosti, [1996]. 19 str., ilustr.
- STIPKOVITS, Ferenc. *Porabski Slovenci : dodatki k zgodovini porabskih Slovencev : 1945-1949*. Celldömölk: Módszertani Szakcsoport, 1994. 85, 87 str., tabele
- FEKETE, Pál. *Zgodovina za 8. razred osnovnih šol*. Budimpešta: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. 192 str., ilustr.
- FÜSI, Lajos, MÉSZÁROS, Rezsőné, NAGY, Károlyné, TÓTH, Ágnes, VÍZVÁRI, Albertné. *Delovni zvezek iz zemljepisa : za 7. razred osnovnih šol*. 9. predelana izd. Budapest: Tankönyvkiadó, 1993. 67 str., ilustr.
- NAGY, Vendelné, UDVARHELYI, Károly. *Zemljepis za 8. razred osnovnih šol*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 175 str., ilustr.
- HELMÉCZY, Mátyás. *Zgodovina in spoznavanje družbe za 7. razred osnovnih šol*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 198 str., [8] str. pril., ilustr.
- NAGY, Vendelné, UDVARHELYI, Károly. *Delovni zvezek iz zemljepisa : za 6. razred osnovnih šol*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1992. 72 str.
- NAGY, Vendelné, UDVARHELYI, Károly. *Zemljepis za šesti razred osnovnih šol*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1992. 191 str., ilustr. ISBN 963-18-3939-7.

- BALLA, Árpád. *Zgodovina in spoznavanje družbe : za šesti razred osnovnih šol*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1992. 240 str., ilustr. ISBN 963-18-3981-8.
- FILLA, István. *Zgodovina in spoznavanje družbe za 5. razred osnovnih šol*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1991. 182 str., ilustr.
- ARPÁD, Balla. *Zgodovina in spoznavanje družbe za 5.razred*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1990. 250 str.
- BENCE, Lajos, SZABO PAHIČ, Suzana, VUGRINEC, Jože. *Prekmurska madžarska književnost = Muravidéki magyar irodalom : 1945-1987 : Pokrajinska in študijska knjižnica v Murski Soboti, 28.XII 1987. - 23.I 1988.. Murska Sobota: Kulturni center "Miško Kranjec", 1987. 31 str., fotogr.*
- GALIČ, Štefan (umetnik). *Štefan Galič : pregledna razstava grafik 1972-1981, Kulturni center Miško Kranjec Murska Sobota, DE Galerija, marec, Kemenesaljai Művelődési Központ Celldömölk, marec, Sólyom László Művelődési Központ és Helyőrségi Művelődési Központ Lenti, april, Szakszervezeti Művelődési Központ Zalaegerszeg, maj, Zavod za kulturo občine Lendava, DE Galerija-Muzej, septemember. Murska Sobota: Kulturni center Miško Kranjec, DE Galerija; Lendava: Zavod za kulturo občine Lendava, DE Galerija - Muzej, 1987. 23 str., fotogr.*
- MÁMMEL, Roza, FARTEK MUKIČ, Irena. *Okvirni načrt : za jezikovni pouk v slovenskih vrtcih. 1.* Budimpešta: [Državni pedagoški inštitut], 1986. 157 str.
- MÁMMEL, Roza, FARTEK MUKIČ, Irena. *Okvirni načrt : za jezikovni pouk v slovenskih vrtcih. 2.* Budimpešta: Državni pedagoški inštitut, 1986. 172 str.
- MÁMMEL, Roza, FARTEK MUKIČ, Irena. *Okvirni načrt : za jezikovni pouk v slovenskih vrtcih. 3.* Budimpešta: Državni pedagoški inštitut, 1986. 83 str.
- KIRÁLY, Ferenc (urednik). *11. mednarodna razstava Likovne kolonije v Lendavi : [Galerija Lendava], 25. november - 30. december 1983 = [11] Lendvai művésztelep nemzetközi tárlata : [Galéria Lendva], 1983. november 25-től - december 30-ig. Lendava: Zavod za kulturo občine, DE Galerija - muzej, [1983]. [12] str., ilustr.]*
- LIŠKA, Janko (urednik), RAVBAR, Miroslav (urednik). *Revolucionarno vrenje v Pomurju v letih 1918-1920 : zbornik razprav s simpozija v Radencih od 27. do 29. maja 1979. [Murska Sobota]: Pomurska založba, 1981. 372 str.*

BODRITS István műfordító, szerkesztő (Szabadka, 1910. március 10–Újvidék, 1978. szeptember 29.)

A gimnázium elvégzése után (1928) a Zágrábi Egyetem Orvostudományi Karára iratkozik, de a gazdasági válság éveiben négy lehallgatott félév után abbahagyja tanulmányait. 1931–39: a szabadkai *Napló* munkatársa, 1939-ben a szabadkai filmszínház vezetője, részt vesz a háborúban, 1945–1951: a *Föld Népe* c. lap szerkesztője, közben megbízzák a nemzetiségi tankönyvkiadási terv irányításával, 1951–58: a Testvériség–Egység Könyvkiadó magyar szerkesztőségének vezetője. 1958–1976: a *Magyar Szó* szerkesztője. 1976: nyugdíjas. 1977: Bazsalikom Műfordító Díj, 1977: a Szlovén Írószövetség műfordítói díja. (Gerold László, 2001:31)

Bodrits István

Műfordításai a szlovén irodalomból:

Kosmač, Ciril: Szép tavaszi nap, r., Újvidék, 1961.

Peroci, Ema: Százszorszép, ifjúsági elb., Újvidék., 1963.

Seliškar, Tone: Szomorú és vidám történetek az öszvérekről. Novib Sad –Murska Sobota, 1965.

Zupančič, Beno: Szellemidézés, r., Újvidék, 1967.

Hieng, Andrej: Káró király, r., Újvidék–Budapest, 1969.

Šeligo, Rudi: Rövid kirándulás, ksr., Újvidék, 1969.

Ingolič, Anton: A gimnazista lány, Mladisnka knjiga. Ljubljana, 1969 és Móra Könyvkiadó, Budapest, 1970.

Božić, Petar. Az élet peremén, r., Budapest, 1970.

Zupančič, Beno: Vészharang, r., Budapest, 1970.

Téli éj. Mai szlovén elbeszélők (többekkel), Budapest, 1970.

Bevk, France: Tito, életrajz, Újvidék, 1973, 1975, 1978.

Šeligo, Rudi: Agata Schwarzkobler triptichonja, regény. Forum. Novi Sad / Újvidék.1970.

CVETKO Elvira könyvtáros, újságíró, műfordító (Muraszombat, 1924–Muraszombat, 1969)

Nemzetiségileg vegyes házasságból származik. 1943-ban érettségizett a muraszombati magyar gimnáziumban. A második világháború után nem tudott mindjárt elhelyezkedni, valószínűleg ennek az volt az oka, hogy édesanyja Baboš Tibor magyar tisztviselővel kötött házasságot. Az első munkahelye a könyvtárban volt, majd azt követően néhány évig az újvidéki *Magyar Szó* c. újság tudósítója volt. Amikor Muraszombatban megjelent a *Népújság*, a szlovéniai magyarok hetilapja, azonnal munkatársa lett, és 1968-ig dolgozott a szerkesztőségben mint újságíró és fordító, amikor rokkantnyugdíjasként megvált munkahelyétől. 45 évesen hunyt el.

Cvetko Elvira

Műfordításai:

CANKAR, Ivan: *Egy csésze fekete* : válogatott elbeszélések, novellák és karcolatok. Murska Sobota. Pomurska založba, 1963.

KARDELJ, Edvard: *Utazás a századokon át* (Potovanje skozi čas). Murska Sobota. Pomurska založba. 1965.

CSORDÁS Gábor József Attila-díjas (2006) magyar költő, műfordító, szerkesztő, kritikus, a Jelenkor Kiadó igazgatója (Pécs, 1950. augusztus 6.)

A pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban érettségizett, majd 1968–1974 között a Pécsi Orvostudományi Egyetem hallgatója. 1974–1980 között a Pécsi Orvostudományi Egyetem Élettani Intézetének Idegéletani Kutatócsoportjának tanársegéde. 1978–1985 között a József Attila Kör tagja, 1980–1984 között vezetőségi tagja. 1981 óta a Magyar Írószövetség tagja. 1980-tól öt éven át a *Jelenkor* szerkesztője, ekkor belépett az MSZMP-be, 1986–1987

Csordás Gábor

között a lap olvasószerkesztője, 1987–1990 között főszerkesztője. 1985–1986 között szabadfoglalkozású író. 1989–1993 között a Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, 1993-tól a Jelenkor Kiadó Kft. igazgatója. 1997-től könyvkiadói ismereteket oktat a PTE BTK-n. A neoavantgárd ösztönzését és a klasszikus formakultúrát egyaránt gazdagon felhasználó, ironikus-groteszk szemléletű versei bonyolult utalásokkal, gazdag árnyalatokkal fejezik ki a széttört világ élményét, s az egyén kiszolgáltatottságát. Lengyel, cseh, szlovák, szerbhorvát, szlovén, román, angol, francia nyelvből fordít. Kritikák, esszék, tanulmányok szerzője.

Művei:

A nevelő nevelése (vers, 1980)

Kuplé az előcsarnokban (vers, 1984)

Műfordításai:

W. P. Szymanski: Órák helyett percek (regény, 1987)

Wisniewski–Snerg: A robot (regény, 1987)

František Halas versei (1988)

Wisława Szymborska: Csodák vására (versek, 1988)

Herman Wouk: Háború és emlékezet I–III. (1989–1991)

Herman Wouk: Végző győzelem (regény, 1990)

Mircea Dinescu: A halál újságot olvas (Csiki Lászlóval, versek, 1991)

Dan Brown: Az ég urai (regény, 1992)

J. Higgins: Dillinger (regény, 1992)

K. Wozencraft: Drog (bűnügyi regény, 1992)
 Dan Brown: A parancs (regény, 1994)
 Richard Rorty: Esetlegesség, ironia és szolidaritás (Boros Jánossal, 1994)
 Nedjelko Fabrio: Város az Adrián (1995)
 Jacques Derrida: Marx kísérletei (Boros Jánossal és Orbán Jolánnal, 1995)
 Jacques Derrida: Esszé a névről (Boros Jánossal és Orbán Jolánnal, 1996)
 Reynold Nicholson: Az iszlám misztikája (1997)
 Jacques Derrida: A másik egynyelvűsége avagy Az eredetprotézis (1997)
 Jacques Derrida: Ki az anya? (1997)
 Wisława Szymborska: Kilátás, porszemmel (1997)
 Karl-Markus Gauss: Keserű tinta: esszék a XX. századi közép-európai irodalomról (1997)
 Jacques Derrida: A disszemináció (1998)
 Friedirike Mayröcker: Utazás az éjszakán át (1999)
 Miljenko Jergovic: Szarajevói Marlboro (1999)
 Jacques Derrida: Istenhozzád Emmanuel Lévinasnak (2000)
 Michel de Montaigne: Esszék I. (2001)

Műfordításai a szlovén irodalomból:

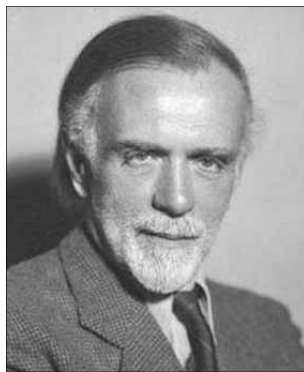
Šalamun, Tomaž: Póker (Parti Nagy Lajossal és Oravec Imrével, versek, 1993)
 Debeljak, Aleš: A csend szótára (Gállos Orsolyával és Parti Nagy Lajossal, versek, 1996)
 Kocbek, Edvard: Éjszakai ünnepély. Jelenkor. Pécs. 2006.
 Kovič, Kajetan: Bodzaórák. Jelenkor. Pécs. (Baka Istvánnal, Lator Lászlóval, Tótfalussy Istvánnal, versek, 2002)

Díjai:

A Művészeti Alap Elsőkötetesek Díja (1981)
 KISZ-díj (1985)
 Wessely László műfordítói díj (1986) Az Európa Könyvkiadó Nívódíja (1987)
 Pécs Város Művészeti Díja (1998)
 A lipcei nemzetközi könyvvásár díja (2004)
 József Attila-díj (2006)
 A szerb Pen Club műfordítói díja (2007), Doszitej Obradovics-díj (2009)
 Mészöly Miklós-díj (2009)
 Bazsalikom Műfordítói Díj (2009)

CSUKA Zoltán, vajdasági magyar költő, szerkesztő, műfordító, irodalomtörténész, (Zichyfalva, 1901. szeptember 22–Érd, 1984. március 23.)

1906-tól Szabadkán élt és járt gimnáziumba, majd 1915-ben került családjával Pécsre. Itt érettségizett le. Pécsen indult írói, szerkesztői pályája: 1919-ben a *Diák*, 1920-ban a *Krónika* című lapot szerkesztette. 1921-ben vizsátért Újvidékre, és 12 évig itt is maradt (1933-ig). 1933-ban Érdligetre költözött, ahol folytatta írói tevékenységét. Megindította a *Láthatár* című folyóiratot 1933-ban, ő szerkesztette megszűnéséig, 1944 őszéig. 1945-től szerb, horvát, szlovén regényeket fordított. Még ebben az évben az *Új Dunántúl* felelős szerkesztője lett. 1946-tól a *Magyar–Jugoszláv Társaság* ügyvezető titkára. Ő szerkesztette a *Déli csillag* (1947–1948) c. folyóiratot is, amelyben helyet kaptak a szlovén szerzők is: Oton Župančič, Prežihov Voranc és Ivan Cankar. 1950-ben koholt vádak alapján 15 évre ítélték, de 1955-ben rehabilitálták. Még 1922-ben indította el az első jugoszláviai magyar irodalmi lapot, *Út* címmel, de később fontos szerepe volt a *Vajdasági Írás* (1928–1929), a *Reggeli Újság*, a *Kalangya* (1933) c. lapok megjelenésében is. Irodalomszervező tevékenységének fontos állomása a *Kéve* (1928) című első vajdasági magyar költői antológia szerkesztése. Költészetének első korszakát az expresszionizmus jellemzi, ezzel hagyományt teremtett a vajdasági magyar lírában. Az 1930-as évek közepétől formakincse hagyományos lett. Sok évszázados hagyománya van a délszláv művek magyarra ültetésének, de ebből is kimagasodik Csuka Zoltán tevékenysége, hiszen ő élete egyik fő feladatának tekintette a műfordítást. Egymagában több mint száz kötetet adott a magyar olvasók kezébe. A teljesség igénye nélkül hadd említsünk néhányat a legjelentősebbek közül: Petrović Petar Njegoš, Tin Ujević, Miloš Crjanski, Ivan Goran Kovačić, Mesa Seimović, műveit, Ivo Andrić majdnem minden művét, köztük a Nobel-díjas *Híd a Drinánt*. A róla nagyon elismerően szóló Miroslav Krleža verseit is az ő fordításában olvashatjuk. De megtanult macedónul és szlovénul is, hogy a népek költészetét is bemutatthassa. Az 1971-ben megjelent *Csillagpor* című jugoszláv lírai antológiában bemutatta az egész délszláv nyelvű költészetet a népköltészettől kezdve a 20. századi irodalomig.

Csuka Zoltán

Művei:

Mindent legyűrő fiatalság (versek, 1931)
Tűzharang (versek, 1933)
Életív (versek, 1936)
Sötét idők árnyékában (versek, 1939)
Buzgó kiáltás (válogatott versek, 1957)
Előretolt állásban (versek, 1966)
A szentendrei rebellis. Jakov Ignjatović életrajza (1969)
Ellentmondás a halálnak (versek, 1971)
Csillagpor. Jugoszláv lírai antológia (1971)
Poezia (válogatott versek, 1975)
Az idő mérlegén (versek, 1977)
Bizonyosságul (versek, 1983)

Műfordításai:

Ivo Andrić: Híd a Drinán
Miroslav Krleža: Zászlók; Éjszakának virrasztója
Simo Matavulj: Fráter Barnabás

Szlovén irodalomból:

Csillagok és szívek, mai szlovén költők antológiája. France Filipič, France Forstnerič, Vladimir Gajšek, Alojz Gradnik, Slavko Jug, Miroslav Košuta, Janez Menart, Ludvik Mrzel, Jože Olaj, Erik Prunč, Jože Snoj, Gregor Strniša, Tomaž Šalamun, Jože Šmit, Veno Taufer, Jože Udovič, Anton Vodnik, Dane Zajc, Ciril Zlobec, Branko Žužek. Versválogatás. Ford.: Ács Károly, Ágh István, *Csuka Zoltán*, Szilágyi Károly, Vujicsics Stojan. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1973. Utószó és jegy. Csuka Zoltán írta, Budapest, Európa Könyvkiadó. 1973.

BOR, Matej: *Átkelt a vándor az atomkoron* (Šel je popotnik skozi atomski vek). Ford. Csuka Zoltán. Budapest–Murska Sobota. Európa Könyvkiadó–Pomurska založba. 1972.

CANKAR, Ivan: Mária szeretetháza (Hiša Marije pomočnice). Ford. Csuka Zoltán és Tóth Ferenc. Murska Sobota. Pomurska založba. 1979.

PREŠEREN, France versei: *Szonettkoszorú*. Ford. Csuka Zoltán. Budapest. Európa Könyvkiadó. 1975, (társfordítók Lator László, Tandori Dezső, Gállos Orsolya).

- A SZLOVÉN IRODALOM KISTÜKRE. Szerk. Stanko Janež. Ford.: *Csuka Zoltán*, Gállos Orsolya, Lator László, Nemes Nagy Ágnes, Székely Magda, Tóth Ferenc, Tótfalusi József, Vujicsics D. Sztoján, Európa Könyvkiadó. Budapest. 1973.
- TÉLI ÉJ. Vál. Novellák. Ferdo Godina, Danilo Lokar, Mira Mihelič, Alojz Rebula, Dominik Smole. Ford. Bodrits István, *Csuka Zoltán*. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1970.
- POTRČ, Ivan: Gaztett. Ford.: Csuka Zoltán. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1960.
- PREŠEREN, France: Szonettkoszorú – Sonetni venec. Ford.: Csuka Zoltán. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1971.
- A szlovén költészet arányosan kapott helyet a *Jugoszláv költők antológiájában* (1963)
- VORANC, Prežihov: *Földindulás*. 1961. Ford. Csuka Zoltán.

FTIČAR, Jože (Jože Ftičar) szlovén nyelvész, dialektológus, forgatókönyvíró, író és műfordító (Gomilica, 1930. április 10.)

Jože Ftičar szlovén nyelvész, dialektológus, forgatókönyvíró, író és műfordító 1930-ban született a ma Bántornyához tartozó, muravidéki Lendvaszentjózsefen (Gomilica). 1941-ben Muraszombatban folytatta az alsó gimnáziumot, az érettségi vizsgát megszerezve 1949-ben folytatta a tanulmányait Ljubljana Egyetem bölcsészkarán, ahol szlovén nyelvet és

Jože Ftičar (jobbra) Jože Horvat politikussal (balra)

irodalmat, valamint szerbhorvát és orosz nyelvet tanult, majd 1958-ban Božidar Raič publicisztikájából írta meg a diplomamunkáját. Dialektológiával is foglalkozott. Később a Triglav Filmstúdióban dolgozott mint lektor, és több film elkészítésében is részt vett. A 60-as évek közepén ljubljana RTV-nél helyezkedett el a TV munkatársaként, itt 25 évig dolgozott mint az idegen nyelvű filmek fordításának szlovén lektora. A 80-as évektől kezdve tájnyelvű prózát is ír. 2004-ben adta ki az első regényét tájnyelven *Za nápršnje vedrine* címmel. Számos magyar nyelvű rádiójátékot fordított le szlovén nyelvre. A fordítások és műfordítások mellett irodalomkritikát és irodalomtörténeti tanulmányokat is írt, közülük a legtöbbet a *Stopinje* című kalendáriumban jelentette meg. (Franci Just, 2006:184–189)

Ismertebb műfordításai:

ZILAHY Lajos: *Nekaj plava po vodi*. (Valamit visz a víz), 1963.

MÓRICZ Zsigmond: *Bodi dober do smrti*. (Légy jó mindhalálig), 1966.

GÁL György Sándor: *Zgodbe iz Dunajskega gozda*. (A bécsi erdő meséi), 1976.

GAÁL Gabriella műfordító, dramaturg (Muraszombat, 1966. március 26.)

A gimnáziumot Muraszombatban fejezte be, oklevelet pedig 1991-ben szerzett a ljubljanoi Színművészeti Akadémia (Akademija za gledališče, radio, film in TV) dramaturgia szakán. A *Magyar drámák szlovén színpadokon* c. diplomamunkájáért az egyetemen Prešeren-díjat kapott. Hivatalos magyar nyelvű fordítóként dolgozik a Muraszombati Közigazgatási Egységben. Tagja a szlovén Tudományos és Műszaki Fordítók Egyesületének, a Szlovén Műfordítók Egyesületének.

Gaál Gabriella

Műfordításai:

Örkény István: Pišti v viharju krvi / Pisti a vérzivatarban (dráma) 1988–89.

Örkény István: Jutranji telefon / Reggeli telefon (egyperces novella), Separatio, kulturális folyóirat, próbakiadás, ZKO v Murski Soboti, 1988–89. 44–47.

Végel László: Judita (Judith, dráma), Maska (5, 16/17.sz., 1990. 106–127.)

Végel László esszéinek fordításai:

- Srednje-vzhodno-evropska alkimija, Naši razgledi, 1989. szeptember 22., 535–536.
- Brezdomovinski lokalpatriotizem, Naši razgledi, 1991. május 10., 269–270.
- Nach Berlin, Naši razgledi, 1991. szeptember 13., 495–496.
- Zareze (Jugoslavija, poleti 1991), Naši razgledi, 1992. március 6., 143–145.
- Zareze (Jeseni 1991), Naši razgledi, 1992. július 3., 427–428.
- Zapiski z obrobja, Separatio, 1. szám, 1991, 37–40.

Göncz Árpád: Politika in literatura: Politika v literaturi in literatura v politiki – Politika az irodalomban és irodalom a politikában (esszé), Nova revija, 12., 132. szám, 1993. 404–412.

Székely András Bertalan: Od Rabe do Mure – A Rábától a Muráig (tanulmányok), Zveza Slovencev na Madžarskem. Monošter. 1994.

Müller Péter: Zadnja predstava – Búcsúelőadás (dráma), Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici. 1994.

Nádas Péter: Srečanje – Találkozás, SNG Drama – Szlovén Nemzeti Színház, Ljubljana. 1995.

- Részlet fordítása Nádas Péter: Egy családregegy vége c. regényéből, Razgledi, 1998. szeptember 30., 18/1121. szám, 22–23.
- Madžarske pravljice o Kralju Matjažu – Magyar mesék Mátyás királyról, válogatás. Phare projekt. 1999. A fordításért a magyar Oktatási és Kulturális Minisztérium díjában részesült, és a könyv az 1999-es Frankfurti Könyvvásáron képviselte a magyar irodalmat.
- Németh Gábor: Hatetepe/veveve/német/hő és Subotičanka (novellák), Sodobnost, 65, 2001, 7–8. sz.
- István Tasnádi: Skupni sovražnik / Közellenség (dráma), SNG Drama – Szlovén Nemzeti Színház, 2001.
- Csáth Géza novellái: Umor matere, Čarovnikov vrt in Rdeča Eszti – Anyagyilkosság, A varázsló kertje, Vörös Eszti., (novellák) Apokalipsa (55–56, 2002), 67–84.
- Novellák a Hullámmző Balaton c. antológiában: Antologiji sodobne madžarske kratke proze z naslovom Vzvalovano Blatno jezero: Ádám Bodor: Pasje borbe v Dolini, Rotundi in Dobrinu, László Márton: Čisto zares, Endre Kukorelly: Oblak, ovčica, meglica, Gábor Németh: Tam sem bil že v njem, Zoltán Kőrösi: O citronski klobasi, László Darvasi: Veinhagenske vrtnice, Dénes János Orbán: Velika P, Študentska založba. 2003.
- Hamvas Béla: Silentium, Skrivni zapisnik, Unikorn – Silentium, Titkos jegyzőkönyv, Unicornis, Študentska založba. 2003.
- Lőrinczy Attila: Fahim, SNG – Szlovén Nemzeti Színház Nova Gorica. 2004.
- Hamvas Béla: Filozofija vina – A bor filozófiája, KUD France Prešeren. 2005.
- Tolnai Ottó: Babica v rotterdamskem gangsterskem filmu – Ómama egy rotterdami gengszterfilmben, Društvo Apokalipsa. 2005.
- Bodor Ádám: Okraj Sinistra – Sinistra körzet, Modrijan. 2008.
- Örkény István: Enominutne novele – Egyperces novellák, Društvo Apokalipsa. 2008.
- Nádas Péter: Brezmejno, Tóth Krisztina: Duša (Megatelo, Vzhodnoevropski triptih, Danyi Zoltán: Vedrina, sreča. Kuhinjska omara c. novellák, Hamvas Béla Direktna morala in slaba vest c. esszéjének fordítása az Apokalipsa folyóiratban (131, 132, Ljubljana) 2009.
- Grecsó Krisztián: Dobrodošel (Isten hozott), Založba Didakta, Radovljica, 2009.

Füredi Műfordítói Füzetek, Kertész Imre: A boldogtalan 20. század (részlet) 2010.

Tandori Dezső (Medana, Študentska založba), Radics Viktória (Vilenica – zbornik), Ákos Györfly (Medana – Festival poezije in vina, Študentska založba), 2010.

Haiku: Bertók László, Fodor Ákos, Gergely Ágnes, Kányádi Sándor, Zalán Tibor (revija Apokalipsa, št.143–144, 2010)

Predstava Mož na kocki / Kockavető (festival Ex Ponto, Cankarjev dom 18.9.2010), Ladijska družba Sputnik

Antologija: Zdaj pa: Ljubljana (Tandori Dezső, Nádas Péter) (Študentska založba, 2010)

Béla Hamvas: Patmos I (KUD Apokalipsa) 2010.

Hét nap, (Hamvas Béla írása alapján), DVD feliratok fordítása. 2010.

Péter Esterházy: Ženska (Egy nő), Društvo Apokalipsa, 2011 (96 str.)

Béla Hamvas: Patmos II., Društvo Apokalipsa, 2012 (193 str.)

Füredi Műfordítói Füzetek, Szilasi László: A harmadik híd (részlet) 2014.

Dénes Krusovszky versei (Dnevi poezije in vina, Študentska založba) 2014.

Nyomdában van Tóth Krisztina Pixel (Piksel) c. könyvének a fordítása.

Folyóiratokban megjelent 10 legfontosabb műfordítása:

László Végel: Judita, Maska (5, št. 16/17, str. 1990. 106–127.)

Árpád Göncz: Politika in literatura: Politika v literaturi in literatura v politiki, Nova revija, 12, št. 132, str. 1993. 404–412.

Péter Nádas: Konec družinskega romana, Razgledi, 30.sept. 1998, št.18/1121, str. 22–23.

Gábor Németh: Hatetepe/veveve/német/hő in Subotičanka, Sodobnost, letnik 65, 2001, št. 7–8

Géza Csáth: Umor matere, Čarovnikov vrt in Rdeča Eszti. Apokalipsa (55–56, 2002), 67–84. str.

Ádám Bodor: Pasje borbe v Dolini, antologija Vzvalovano Blatno jezero, Študentska založba (2003)

László Márton: Čisto zares, antologija Vzvalovano Blatno jezero, Študentska založba (2003)

Péter Balassa: Leonorini papirji, revija Apokalipsa št. 86, 2004, projekt Revija v reviji

Béla Hamvas: Metapoiezis, založba Medio, 2007, mednarodni projekt Karneval karneval

Péter Nádas: Stanje stvari, spletna objava na strani Življenje na dotik, EPK Maribor, 2012.

A 10 legfontosabb publikációjának a bibliográfiája:

GAÁL, Gabriella, Madžarske drame na slovenskih odrih (Magyar drámák a szlovén színpadon). Naptár (Lendava), (1991), str. 205–209.

GAÁL, Gabriella, NÁDAS, Péter. Je svet en sam? (A világ egy vagy sok?) Intervju z avtorjem ob podelitvi nagrade Vilenica leta 1998 in: Népszerűség (Lendva), 8. X. 1998, let. 41, št. 40, str. 10.

GAÁL, Gabriella. Géza Csáth. Apokalipsa, maj/junij 2002, št. 55/56, str. 65–66.

NÁDAS, Péter. Péter Nádas: Ima svet konstrukcijo ali je kaos? Razgledi (Ljublj.), 30. sept. 1998, št. 18/1121, str. 6–8, portreti.

GAÁL, Gabriella. Ákos Kertész in njegova dramatika. Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, 1989/90, 39, št. 6, str. 99–100.

GAÁL, Gabriella. Dvojno zrcalo. Sodobnost, 37, št.6/7 (1989), str.695–696. Portret.

GAÁL, Gabriella. „Ne, končáš lahko enkrat in potem končáš še enkrat”. Gledališki list SNG, Drama, apr. 1998, letn. 77, št. 10[i.e. 11], str. 17–18,

Antal Dúl in Gabriella Gaál: Življenje in delo Béle Hamvasa, Študentska založba, 2003.

GAÁL, Gabriella. Diktatura in suženjstvo sta v človeški duši, Ádám Bodor: Okraj Sinistra, str. 163–170, Ljubljana, Založba Modrijan, 2008.

GAÁL, Gabriella. Gledališče me dolgočasi, Gledališki list predstave Prah, letnik XCI, številka 4, sezona 2011/12.

Elismerései:

Študentska Prešernova nagrada za diplomsko delo Madžarske drame na slovenskih odrih

Nagrada Ministrstva za kulturo Republike Madžarske za izbor in prevod Madžarskih pravljic o Kralju Matjažu; knjiga je l. 1999 predstavljala madžarsko literaturo v tujem jeziku na mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu.

GÁLLOS Orsolya magyar pedagógus, szlavista, műfordító, a Pécsváradi Várbaráti Kör alapító elnöke (Siklós, 1946. július 8.)

Gállos Orsolya

1968-ban magyar–orosz szakon végzett a Pécsi Tanárképző Főiskolán (diplomamunka: A hatvanas évek orosz kisprózája). 1991-ben diplomázott szlovén nyelv- és irodalomból a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán (diplomamunka: A történelmi téma a kortárs szlovén regényben). 1968–1969 között Himesházán általános iskolai pedagógusként dolgozott. 1969–1971 között a Pécsváradi Művelődési Ház művészeti előadója. 1971-től öt évig a pécsváradi mezőgazdasági szakiskola tanára, 1973 óta fordít magyarra szlovén, horvát és szerb irodalmat, a *Dunántúli Napló* munkatársa és kulturális rovatvezető-helyettese (1976–1989), a *Helyzet* főmunkatársa és a *Jelenkor* szerkesztője (1989–1991). 1990–1998 között, valamint 2006 óta önkormányzati képviselő. Fordítás mellett tanulmányokat közöl a szlovén irodalom témáiból, szlovén művek magyarországi, magyarok szlovéniai megjelenését készíti elő. Helytörténettel foglalkozik. A szlovéniai Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztivál konzultánsa. 1998–2003 között magyar lektor a Ljubljana-i Egyetemen. Pécsváradon él. A szlovén, magyar, horvát irodalmi kapcsolatokról ír tanulmányokat. Szlovén, horvát, szerb írók műveit, szlovén népmeséket, drámákat, esszéket fordít (pl. France Prešeren, Ivan Cankar, Edvard Kocbek, Ciril Kosmač, Vitomil Zupan, Tomaž Salamun, Aleš Debeljak, Drago Jančar műveit).

Műfordítások

Önálló kötetek:

BEVK, France: A föld sója – Kaplan Martin Čedermac. Regény. Fordítás és utószó: Gállos Orsolya. Európa Kiadó. Bp. 1979. Pomurska založba. Murska sobota. 1983.

BLATNIK Andrej: Bőr – Menjave kož. Vál. Novellák. Ford.: Reiman Judit, Gállos Orsolya. JAK Füzetek. Bp. 2002.

BRATKO Ivan: Egy lány naplója – Dekletov dnevnik. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Európa Kiadó. Bp. 1976.

CANKAR Ivan: Egy idealista élete – Martin Kačur. A kisasszony – Gospodična. A kis varróleány – Šivilja. Kisprózák. Ford.: Gállos

- Orsolya. Pomurska založba, Murska Sobota, 1980. Európa Könyvkiadó, Budapest. 1981.
- CANKAR, Ivan: Szép Vida - Lepa Vida. Dráma. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió. 1995.
- DEBELJAK Aleš: A csend szótára – Slovar tišine. Vál. Versek. Ford.: Csordás Gábor, Gállos Orsolya, Parti Nagy Lajos. Jelenkor. Pécs. 1995.
- DEBELJAK Aleš: Otthon és külföld – Med domom in tujino. Vál. Esszék. Ford.: Gállos Orsolya, Babarczy Eszter, Reiman Judit, Szilágyi Imre. Jelenkor, Pécs. 1998.
- GRUM, Slavko: Mi történt Goga városában – Dogodek v mestu Gogi. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió, 1988.
- HOFMAN Branko: Ringo Star. Gyermekregény. Ford.: Gállos Orsolya. 1986. Móra Kiadó. Budapest. 1986. Magyar Rádió 1989.
- JANČAR, Drago: A gályarab – Galjot. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Regény. Európa Kiadó, Budapest. 1985.
- JANČAR, Drago: A nagy briliáns valcer – Veliki briljantni valček. Dráma. Ford.: Gállos Orsolya. Rendezte Paál István. Veszprémi Petőfi Színház. 1989.02.17.
- JANČAR, Drago: Godot-ra lesve – Zalezujoč Godoja. Dráma. Ford.: Gállos Orsolya. Híd. 1989. 7–8.
- JANČAR, Drago: Az angyal pillantása – Pogled angela. Válogatott novellák. Ford.: Gállos Orsolya. Jelenkor, Pécs, 1997.
- JANČAR, Drago: Kaján vágyak – Posmehljivo poželenje. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Osiris 2000. Budapest. 1997.
- JANČAR, Drago: Halstatt. Dráma. Ford.: Gállos Orsolya. Nyílt fórum füzetek. Bp. 1997. Veszprémi Petőfi Színház. 2001. dec.6.
- JANČAR, Drago: Zajgás a fejben – Zvenenje v glavi. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Jelenkor. Pécs. 2001.
- JANČAR, Drago: Katarina, a páva és a jezsuita. Regény. Ford. Gállos Orsolya, Jelenkor. Pécs. 2006.
- JANČAR, Drago: A névtelen fa. Regény. Ford. Gállos Orsolya. L'Harmattan. Budapest. 2011.
- JESIĆ, Milan: Koloratúra. Rádiókomédia. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió. 1986.
- JESIĆ, Milan: A stewardess – Stewardesa. Rádiójáték. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió. 1995.
- KOCBEK, Edvard: Félelem és bátorság – Strah in pogum. Négy novella. Ford.: Gállos Orsolya. Forum–Európa Könyvkiadó. Novi Sad–Bp. 1989.

- KOSMAČ Ciril: Ballada a trombitáról meg a felhőről. Ammega – Balada o trobenti in oblaku. Tantadruj. Ford.: Gállos Orsolya. Kisregény, novella. Európa Könyvkiadó, Budapest. 1975.
- KOVAČIČ, Lojze: A valóság – Resničnost. Kisregény. Ford., utószó: Gállos Orsolya. Európa Könyvkiadó, Budapest. 1984.
- KOVIČ, Kajetan: Verseny – Tekma. Kisregény. Ford.: Gállos Orsolya. Európa Könyvkiadó, Budapest. [1975].
- KOVIČ, Kajetan: Képzelt tanár úr regénye. Regény. Ford. Gállos Orsolya. Alexandra. Pécs. 2006.
- KRANJEC Miško: A Mura hullámain – Na valovih Mure. Novellák. Ford.: Gállos Orsolya, Jaksity György, Szilágyi Károly. Európa Könyvkiadó, Budapest. 1978.
- KUMERDEJ, Mojca: Fragma. Kispróza. Ford. Gállos Orsolya. L'Harmattan. Budapest. 2008.
- LAINŠČEK, Feri: Argo Nagycirkusz – Velecirkus Argo. Meseregény. Ford.: Gállos Orsolya. Franc-Franc. Murska Sobota. 1999.
- MAKAROVIČ, Svetlana: A halott jön kedveséért – Mrtvec pride po ljubico. Rádiójáték. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió. 1995.
- MIHELIČ Mira: Szivárvány a város felett – Mavrica nad mestom. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Európa Európa Könyvkiadó, Budapest. 1974.
- MIKELN, Miloš: Sztálin a zsarnok élete – Stalin. Življenje samodržca. Életrajz. Ford.: Gállos Orsolya. Reform-Corvina. Budapest. 1989.
- PREŠEREN France: Versei – Pesmi. Ford.: Lator László, Tandori Dezső. Utószó: Josip Vidmar. Jegyzetek: Gállos Orsolya. Európa Európa Könyvkiadó, Budapest. 1975; Pomurska založba, Murska Sobota, 2000.
- SUHODOLČAN Leopold: Foltocska szabócska – Hlaček krojaček. Mese. Ford.: Gállos Orsolya. Mladé Letá–Móra Könyvkiadó. Bratislava–Budapest. 1982.
- ŠALAMUN, Tomaž: Póker. Izbrane pesmi. Válogatott versek. Ford.: Gállos Orsolya, Csordás Gábor, Parti Nagy Lajos. Jelenkor. Pécs. 1993.
- ŠAROTAR, Dušan: Biliárd a Dobray szállóban, regény. Ford. Gállos Orsolya. Pécs. Pro Pannonia. 2012.
- ŠEBJANIČ Franc: A pannóniai szlovének protestáns mozgalma – Protestantsko gibanje panonskih Slovencev. Ford.: Gállos Orsolya, Gyetvai Mária, Tóth Ferenc. Pomurska založba. Murska Sobota. 1979.

- ZAJC, Dane: Kivégzés – Likvidacija. Rádiójáték. Ford.: Gállos Orsolya. Magyar Rádió, Budapest. 1981.
- ZLOBEC, Ciril: Testvérem, a szent – Moj brat, svetnik. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Kisregény. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1977.
- ZUPAN, Vitomil: Menüett gitarra – Menuet za kitaro. Regény. Ford.: Gállos Orsolya. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1982.

Antológiák:

- A SZLOVÉN IRODALOM KIS TÜKRE. Szerk. Stanko Janež. Ford.: Csuka Zoltán, Gállos Orsolya, Lator László, Nemes Nagy Ágnes, Székely Magda, Tóth Ferenc, Tótfalusi József, Vujicsics D. Sztoján, Európa Könyvkiadó. Budapest. 1973.
- HOGY IS ÁLLUNK? – Fiatal szlovén költők. Versválogatás. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1988.
- A HÓDÍTÓ – Osvajalec. Mai szlovén drámák. Andrej Hieng: Osvajalec, Drago Jančar: Veliki briljantni valček, Dušan Jovanovič: Igrajte tumor v glavi ali onesnaženje zraka. Vál., utószó: Gállos Orsolya. Ford: Gállos, Szilágyi Károly. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1989.
- AZ ELTÖRT KORSÓ – Razbiti vrč. Szlovén esszék. Válogatás, előszó: Gállos Orsolya. Ford.: Gállos Orsolya, Reiman Judit. Jelenkor, Pécs, 1992.
- A MAI NAP – Kronske priče. A kilencvenes évek fiatal szlovén elbeszélői. Vál. Mitja Čander. Ford.: Gállos Orsolya, Körtvélyessy Klára, Reiman Judit. Jelenkor. Pécs, 2002.

Esszék:

- PAHOR, Boris: A tenger mint jelkép. Esszé. Részletek. In: Limes. Adria-Trieszt. 2002/6. 27–33.
- JANČAR, Drago: Elavult volna Közép-Európa eszméje? Esszé. Európai Utas, 2003/3. 6–8. In: Közép-európai olvasókönyv. 2005. Osiris-K-eur. Kult. Int. Budapest.
- JANČAR, Drago: Tito szigete: Brioni. Esszé. Európai Utas, 2002/3. 47–51.
- JANČAR, Drago: Katarina, a páva és a jezsuita. Regény. Jelenkor. Pécs. 2006.
- DEBELJAK, Aleš: Európa európaiak nélkül. Esszékötet. Napút. Budapest. 2006.

SZLOVÉNIAI változatok, esszék, tanulmányok, interjúk. Ford. Gállos Orsolya. Pécs. Pannóniai. 2012.

Díjak:

Az Európa Könyvkiadó nívódíja 1976, 1983, 1986. évben, Wessely László műfordítói díja, 1983.

A Magyar Rádió nívódíja 1987-ben.

Ezüstkoszorús jugoszláv zászlórend kitüntetés, 1988.

A Szlovén Műfordítók Egyesületének Lavrin-diplomája fordítói életművéért, kulturális közvetítő tevékenységéért 2006-ban.

Pretnar-díj fordítói életművéért, kulturális közvetítő tevékenységéért 2012-ben.

Dr. GRAH, Drago (Dr. Drago Grah) szlovén író, műfordító, újságíró, német lektor és egyetemi oktató (Sveti Jurij, 1937. február 12–Borovnica, 1980. november 13.)

Dr. Drago Grah 1964-ben szerzett diplomát a Ljubljana Egyetem Bölcsészettudományi Karán germanisztikából, ugyanezen az egyetemen 1977-ben doktorált. 1966-tól 1980-ig ugyanitt német irodalmat adott elő. Szakmailag a Hamburgi (1970/71) és a Lipcsei Egyetemen képezte tovább magát, előadott a Grazi Egyetemen (1975/76). A *Pomurski Vetsnik* muravidéki szlovén hetilap újságírója

Dr. Drago Grah

is volt. Prózákat írt, elbeszéléseket, novellákat, regényeket és útleírásokat már középiskolás éveitől kezdve. Fordított szlovén nyelvre német, angol és magyar nyelvből, de szlovénből németre is. Néhány műve magyarul is megjelent. Kiadta az afrikai négerek antológiáját *Zlato črni h dlan* címmel, de kutatta az ausztráliai irodalmat is. Fő kutatási területe a modern német próza. Szerkesztője (1956–1959) a *Malda pota* folyóiratnak, de más irodalmi és kulturológiai folyóiratoknak is munkatársa. A Szlovén Rádió és Televízió (RTV) rádióprogramjai részére fordított szépirodalmat (1967–1969) Kosztolányi Dezső, Krúdy Gyula és Heltai Jenő műveiből. A kortárs magyar próza *Ljubezen* (Szerelem) című antológiájához is fordított magyar prózákat 1969-ben. Ismert regénye a *Deveta nebesa* (Kilencedik mennyország, 1969), amelyben a Muravidékről kivándoroltakról ír (Franci Just, 2006. 208–219).

Ismertebb műfordításai:

NÉMETH László: *Groza* (Iszony). Murska Sobota, 1966.

MIKSZÁTH Kálmán: *Nenavadna proka* (Különös házasság). Murska Sobota, 1968.

Dr. HALÁSZ Albert költő, néprajztudós, könyvtárigazgató (Felsőlakos, 1969. február 5.)

1989 és 1994 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán két önálló szakon végezte el ötéves egyetemi tanulmányait, mégpedig néprajz szakon és magyar nyelv és irodalom szakon. A posztgraduális képzést követően 2000-ben a Folklóre Tanszéken doktorált. A doktori disszertációja címe: *Jeles napok, népi ünnepek a Muravidéken*. 2010-ben a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán az általános néprajz és a néprajzi / antropológiai metodológia habilitált docensévé avatták.

Dr. Halász Albert

Több mint tizenhat évig a Szlovéniában élő magyar nemzeti közösség médiájában dolgozott mint újságíró (*Népújság* című hetilap, Szlovén RTV, Lendvai Tévéstudió), illetve mint a Szlovén RTV magyar műsorainak programigazgatója. Jelenleg a Lendvai Könyvtár igazgatója. A múlt század kilencvenes éveinek végén Lendván kiadót és grafikai stúdiót alapított és vezetett. Szakterületén kívül a Szlovéniában élő magyar nemzeti közösségről, a turizmusról, a médiáról is publikál, emellett pedig szépirodalmi műveket is ír. Elsősorban a Szlovéniában élő magyar nemzeti közösség néprajzával, az etnikumok közötti kapcsolataival és a multikulturalitással foglalkozik. Több tudományos és szakmai egyesület, társaság tagja mind Magyarországon, mind Szlovéniában, így pl. a Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületi tagja, a Magyar Néprajzi Társaság, a Nemzetközi Magyararságtudományi Társaság, a Magyar Szemiotikai Társaság, a Magyar Írószövetség, a Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, a Muravidéki Magyar Írók Társasága és a Muravidéki Akadémiai Tudományos Unió (PAZU) tagja. Kezdeményezője volt a lendvai székhelyű Tudományért Egyesület megalapításának. Rövid ideig előadott a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Néprajzi Intézetében és a doktori vizsgabizottságok tagja volt. 2011-ben a Magyar Tudományos Akadémia a tudomány területén elért eredményeiért Arany János-éremmel tüntette ki, A Magyar Páneurópa Unió Eötvös József sajtódíját is 2011-ben vehette át.

Művei:

mosolymorzsák, Szlovéniai Magyar Írócsoport, Lendva, 1991.

kör-kör / cor-kör, Muravidéki Magyar Nemzetiségi Közösség, Lendva, 1993.

Ikonok, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 1996.

Mindenszó(l), Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2006.

Könnyű versek, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2011.

Tükörben pocsolya, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2012.

Vsestvarnost, Franc-Franc, Murska Sobota, 2012 (válogatott versek szlovén nyelvű fordításban).

Műfordításai:

Feri Lainšček : *Akit a köd hozott. regény*/Ki jo je meгла prinesla. Roman. 1996. Fordította: Halász Albert, Halász Gordos Márta, Utószó: Simon Balázs

Hommage à Bellosics Bálint. Bellosics Bálint mellszobrának avatása alkalmából. Ob odkritju doprsnega kipa Bálinta Bellosicsa. Szakmonográfia, 2013. Párhuzamosan magyar és szlovén nyelvű, fordította: Halász Albert.

Vsestvarnost. Pesniška zbirka. Murska Sobota, Franc-Franc, 2012. Szlovén fordítás a szerzővel együtt végezte: Bence Utroša Gabriella.

Intenzív fordítói tevékenységet végeztem 2007-től 2012-ig az RTV Slovenija Lendvai Tévéstúdiója újságíró szerkesztőjeként. A készített anyagot, adásokat ugyanis magyar nyelvről szlovén nyelvre, ill. fordítva kellett elkészíteni.

HERCEG János író, szerkesztő, műfordító (Zombor, 1909. május 11–Zombor, 1995. január 29.)

Az elemi iskolát és a gimnáziumot szülővárosában végzi. 1929-ben IKSZ címen folyóiratot ad ki, egyetlen száma jelent meg. 1932–34: nyomdai tisztviselő Zomborban, 1934–36: az *Új Hírek* munkatársa, 1936–38: Budapesten a Dante Könyvkiadó szerkesztője, 1939-től az *Új Hírek* munkatársa, rövid ideig főszerkesztője, az újvidéki *Reggeli Újság* újságírója, 1941-től a zombori városi könyvtár igazgatója, 1941–44: a *Kalangya* főszerkesztője, 1949–1953: az újvidéki Testvériség–Egység Könyvkiadó Vállalat szerkesztője, 1953–55: és 1957–1977: az Újvidéki Rádió szerkesztője, 1955–57: a *Híd* főszerkesztője. 1977: nyugdíjas. – 1981: a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia tagja. 1972: Szenteleky Kornél Irodalmi Díj, 1977, 1979, 1989: Híd Irodalmi Díj, 1982: Életmű Díj, 1986: Szirmai Károly Irodalmi Díj, 1994: Déry Tibor-díj. 1998: Doroszlón emlékére irodalmi díjat alapítanak. (Gerold László, 2001:92–93)

Herceg János

Művei:

Viharban, nov., előszó Szenteleky Kornél, Zombor, 1933; Tó mellett város, r., Bp., 1937; Gyászoló kőművesek, nov., Zombor, 1943; Változó világban, szociogr., Újvidék, 1950; Bors és fahéj, elb., Újvidék, 1950; Papírhajó, esszék, Újvidék, 1953, Három halász meg egy molnár, elb., Újvidék, 1953; Vas Ferkó, a vitéz kovács, mese, Újvidék, 1953, 1958, 1980; Anna búcsúja, r., Újvidék, 1955, Bp., 1957; Ég és föld, r., Újvidék, 1959; Leányvári levelek, naplójegyz., esszék, Újvidék, 1959; A tengerkirály, elb., Újvidék, 1959; Hazulról, naplójegyz., Újvidék, 1965; Gyaloghintó, elb., Újvidék, 1965; Ég és föld, vál. írások, Újvidék, 1967; Egy meg egy, arcképek, uo., 1968; Kiáltás a ködből, v., Újvidék, 1970; Évek és könyvek, kr., esszék, Újvidék, 1971; Két világ, emlékezések, Újvidék, 1972; Előjáték, emlékezések, Újvidék, 1975; Embersors, riportok, Újvidék, 1977; Kék nyárfás, elb., Újvidék, 1979; Visszanéző, helytörténeti emlékek, Újvidék, 1979; Árnnyak, elb., Újvidék, 1982; Távlatok, napló helyett, esszék, Újvidék,

1983; A bohóc, ÚjvSzh, 1983; Összegyűjtött elbeszélések I–III., 1929–1984, bev. Szeli István, Újvidék, 1986; Iketánia, r., Újvidék, 1987; Vuk és kora, esszék, uo., 1987; Kitekintő, napló helyett, esszék, Újvidék. 1989; Módosulások, r., Újvidék., 1989; Nyíló idő, esszék, emlékezések, Újvidék., 1991; Régi dolgainkról, esszék, Újvidék., 1993; Mulandóság, nov., Újvidék, 1994; Medvecukor, gyermek- és ifjúsági történetek, Újvidék., 1995; Összegyűjtött esszék, kritikák I. (1928– 1960), összegyűjt., utószó, jegyz. Pastyik László, Belgrád, 1999.

Műfordításai a szlovén irodalomból:

Voranc Prežihov, *Gyöngyvirág*, elb., 1951; Novi Sad / Újvidék.

Voranc Prežihov, *Lenn a völgyben*, r., 1953; Forum. Novi Sad / Újvidék.

Voranc Prežihov, *Vadócok*, r., 1960; Forum. Novi Sad / Újvidék.

Ivan Tavčar, *Viszokói krónika*, Novi Sad, Forum, 1960; Forum. Novi Sad / Újvidék.

HRADIL, Jože (Jože Hradil) műfordító, szótárszerkesztő, író, szerkesztő (Muraszombat, 1934. április 12.)

Az általános iskolát Belatincon (Beltinci) látogatta, amikor a Muravidék vissza volt csatolva Magyarországhoz és erősen magyar nyelvű oktatás folyt. Később a muraszombati gimnáziumban tanult. A Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán folytatta tanulmányait szlavisztika és germanisztika szakon, itt mélyítette el szlovén és angol, valamint szerbhorvát és orosz nyelvtudását. 1965-ben a diploma megszerzését követően magyar nyelvet is tanult több hónapig a Debreceni Egyetem nyelvtanfolyamain, majd hungarisztikát egy évig a budapesti ELTE BTK-n. Az 1960–1970 közti időszakban Muraszombatban tanított különböző középiskolákban (gimnázium, közgazdasági és egészségügyi szakközépiskola) szlovén és angol nyelvet. Öt évig szabadfoglalkozású kultúrmunkásként dolgozott, főleg mint fordító és publicista. Szakmai tekintélyre és tudásra tett szert ebben az időszakban, és az akkor létrejövő Pomurska založba nevű könyvkiadó fő- és felelős szerkesztője lett. A kiadónál szerkesztette többek közt az ismert *Hidak* (Mostovi) elnevezésű (77 kötetes) könyvsorozatot, amelyet az UNESCO is támogatott. 1992-ig dolgozott a Pomurska založbánál, nyugdíjazásáig. Magyar és angol szépirodalomból fordított szlovén nyelvre. A szlovén irodalomból is fordított magyar nyelvre, s ezzel a két irodalmat és kultúrát is közvetítette mindkét nyelven, a két szomszédos nemzet irodalmának a közvetítőjévé vált. Munkásságáért számos díjat és kitüntetést vehetett át, 2008-ban a Magyar Tudományos Akadémia, azaz a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tiszteletbeli tagja, majd 1991-ben a Magyar Írószövetség rendkívüli tagja lett. *Déry Tibor*, *Petőfi* és *Ady* plakettet, valamint a *Magyar Pen Klub emlékérmét* vehette át, amelyet az említett írók és költők műveinek a fordításáért adományoztak. *Pro Litteris Hungaricis* elismerésben is részesült 1986-ban. Szintén 1986-ban vehette át azt a *diplomát*, amelyet a *Magyar szépirodalom fordításáért és az irodalom közvetítéséért tett Jugo-szláviában*. 2004-ben a Magyar Kulturális Minisztérium *Pro Cultura Hungarica* életmű-díját is átvehette. Jože Hradil nevéhez szótárak és

Jože Hradil

műfordítások kapcsolódnak elsősorban. Ennek alapjait a szlovén és a magyar kultúrához való kettős kötődése határozta meg. Ebből született meg az a terjedelmes családregény, amelyet először szlovén nyelven *Slike brez obrazov* címmel adtak ki 2012-ben a Založba Pivec szlovén kiadónál, majd magyar fordításban *Képek arc nélkül* címen jelent meg 2013-ban az Európa Könyvkiadónál. A Muravidék központja, Mura-szombat a XX. század során hol az Osztrák–Magyar Monarchiához, hol a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz, hol Magyarországhoz, hol Jugoszláviához tartozott. Ma a Szlovén Köztársaság városa. Mozgalmas történelmének szemtanúi, egy nagycsalád szétszóródott tagjai próbálják ebben a regényben emlékképek és valóságos fényképek segítségével összerakni saját mikrohistóriájukat, egy évszázad mozaikos történetét a XIX. század végétől a két világháborún át napjainkig. A történetnek számtalan magyar vonatkozása van, a családtagok közül ugyanis többen Magyarországon telepedtek le, és lélekben is magyarokká akartak lenni, vagy – a rendszerváltás után – Nyugaton próbáltak szerencsét. Mások, mint a szerző magyar édesapja is, Jugoszláviában éltek le az életüket. (Franci Just, 2006:239–240) Jože Hradil Mura-szombatban él, aktív műfordító.

Művei:

Hradil, Jože: *Slike brez obrazov*, roman. Maribor. Založba Pivec. 2012.
Hradil, Jože: *Képek arc nélkül*, regény. Budapest. Európa Könyvkiadó.
2013. Fordította: Körtvélyessy Klára.

Műfordításai:

ADY Endre: Vér és arany – Kri in zlato. Válogatott versek. Ford.: Jože Hradil, Kajetan Kovič. Murska Sobota. Pomursak z. 1977.
ADY Endre válogatott versei – Ady. Vál. Ford: Jože Hradil, Kajetan Kovič. Ljubljana. Mlandinska K. 1980.
CSURKA István: Krtača za čevlje : radijska igra / rádiójáték. Ljubljana. Radiotelevizija, Uredništvo radijskih iger, [1976?]
DRAGOMÁN György: A fehér király - Beli kralj novelláskötet. Radovljica. Didakta. 2007-ben.
ESTERHÁZY Péter: A szív segédigéi – Pomožni glagoli srca. Ljubljana. Cankarjeva založba. 1989., Beletrina. 2014.
GÁL István: Gaži Škrtoroki : (po komediji neznanega starejšega avtorja) : (radijska igra) / rádiójáték. Ljubljana. Radiotelevizija, Uredništvo radijskih iger, [1976?]

- GÁRDONYI Géza: Az egri csillagok – Egerski junaki. Murska Sobota. Pomurska založba. 1986.
- GÁRDONYI Géza: Az egri csillagok – Zvezde nad Egrom. Ljubljana, DZS. 1973.
- JÓKAI Mór: Egy magyar nábob – Velikaš. Murska sobota. Pomurska založba. 1969.
- JÓKAI Mór: Kárpáthy Zoltán – Velikašev sin. Murska Sobota. Pomurska založba. 1970.
- KARDOS G. György: Avraham Bogatir hét napja. (Ford.: Jože Hradil) Hová tűntek a katonák. A történet vége – Palestinska trilogija. (Ford.: Jože Hradil és Jože Olaj). Murska Sobota. Pomurska založba. 1985.
- KERTÉSZ Ákos: Özvegyek – Vdove. drama. Mestno gledališče Ljubljana. 199?
- KERTÉSZ Imre: Sorstalanság – Brezusodnost. Ljubljana. Študentska založba. 2003.
- KERTÉSZ Imre: Kaddis a meg nem született gyermekért – Kadiš za nerojenega otroka. Radovljica. Didakta. 2003.
- KOLOZSVÁRY GRANDPIERRE Emil: Dráma félvállról – Krisztina. Murska Sobota. Pomurska založba. 1971.
- KOSOVÉL, Srečko: Ősz a karsztokon / Jesen na Krasu. Fordították: Pór Judit, Tandori Dezső, Weöres Sándor. Vál. és az utószót írta Jože Hradil, Budapest. Európa Könyvkiadó, 1984.
- LÁNG György: Primavera : življenje Sandra Botticellija. Ljubljana. Državna založba Slovenije, 1972.
- MÁRAI Sándor: A gyertyák csonkig égnek – Sveče so dogorele. Murska Sobota. Franc-Franc. 2002.
- MÁRAI Sándor: Vendégjáték Bolzanóban – Ljubimec v Bolzanu. Radovljica. Didakta. 2011.
- MÁRAI Sándor: Eszter hagyatéka – Eszterina zapuščina. Ljubljana. Modrijan. 2013.
- MOLNÁR Ferenc: Liliom. Ford. Osip Šest. SNG Lj. 1922; Ford.: Jože Hradil. SNG Trst. 1975.
- NÁDAS Péter: Egy családragény vége – Konec družinskega romana. Murska Sobota. Pomurska založba. 1999.
- NÁDAS Péter: Saját halál – Lastna smrt, A helyszín óvatos meghatározása – Skrbna opredelitev kraja. Ljubljana. Študentska založba. 2008.
- ÖRKÉNY István: Tóték – Totovi : groteska v dveh delih. Murska Sobota. Uprizoritve; SNG Trst, 1970 in KUD „Štefan Kovač”. 1984.

- ÖRKÉNY István: Macskajáték – Mačja igra, uprizoritvi: Mestno gledališče ljubljansko, 1975 in 1980.
- PETŐFI Sándor: Az apostol – Apostol. Murska Sobota. Pomurska založba. 1973.
- PETŐFI Sándor versei – Petőfi. Vál.: Jože Filo, Lator László. Ford.: Jože Hradil, Kajetan Kovič. Utószó: Lator László. Založba Obzorja. 1999.
- RADNÓTI Miklós: Razglednicák – Razglednice. Vál. Ford.: Jože Hradil, Kajetan Kovič. Murska Sobota. Pomurska založba. 1984.
- WEÖRES Sándor: Dob és tánc – Boben in ples. Vál. Ford. Jože Hradil, Kajetan Kovič, az utószót Vilko Novak írta. Ljubljana. DZS. 1983.
- ŽUPANČIČ, Oton: Te titok virág / Ti skrivnostni moj cvet. Válogatta, szerkesztette és a nyersfordítást készítette Jože Hradil; fordította Weöres Sándor. Budapest: Európa Könyvkiadó; Murska Sobota: Pomurska založba. 1978.
- SOZVOČJE – Összhang. Hat karintiai szlovén és öt szlovéniai magyar költő. Ford.: Bence Lajos, Jože Hradil, Jože Ternar. Pomurska založba. Murska Sobota. 1981, 1989.
- SZERELEM – Ljubezen. Kortárs magyar elbeszélők. Antológia. (Csurka István, Déry Tibor, Fejes Endre, Galambos Lajos, Galgóczi Erzsébet, Hernádi Gyula, Illés Endre, Illyés Gyula, Karinthy Frigyes, Kolozsvári Grandpierre Emil, Lengyel József, Mándy Iván, Mészöly Miklós, Moldova György, Örkény István, Salamon Pál, Sándor Kálmán, Sántha Ferenc, Sarkadi Imre, Szabó István, Szabó Magda, Szakonyi Károly, Tamási Áron, Thurzó Gábor, Veres Péter). Utószó: Czine Mihály. Szerk.: *Jože Hradil*. Ford.: Drago Grah, *Jože Hradil*, Jože Olaj, Štefan Sedonja. Pomurska založba. 1969.
20. SZÁZADI MAGYAR LÍRA – Madžarska lirika 20. stoletja. Antológia. (Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Kassák Lajos, Karinthy Frigyes, Füst Milán, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Zelk Zoltán, Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Benjámín László, Csanádi Imre, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Váci Mihály, Nagy László, Simon István, Lator László, Juhász Ferenc, Garai Gábor, Csoóri Sándor, Székely Magda, Tandori Dezső). Utószó: Jože Hradil. Ford.: *Jože Hradil*, Kajetan Kovič. Državna založba. 1977.
- SLAP – ZUHATAG, 1979-ben jelent meg Kéthnyelvű szlovén–magyar nyelvű verseskötet, amelynek a nyersfordítását magyar nyelvre

Hradil Jože készítette, a végső fordítás és átköltés pedig Weöres Sándor munkája. Négy szlovén költő *Dragotin Kette*, *Ivan Cankar*, *Josip Murn Aleksandrov* és *Oton Župančič* verseit olvashatták az olvasók magyar nyelven. A kötet utószavát Kajetan Kovič írta. A verseskötet az Európa Könyvkiadó és a Državna založba Slovenije közös kiadásában jelent meg. A kötet anyagát *Jože Hradil* és Kajetan Kovič válogatták.

VZVALOVANO BLATNO JEZERO antologija sodobne madžarske kratke proze. Fordították: Gabriella Gaál, Gabriela Zver, Marjanca Mihelič, *Jože Hradil*. Študentska založba. 2003.

A Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztiválon résztvevő magyar írók és költők műveit fordította, többek közt: Nemes Nagy Ágnes, Galgóczi Erzsébet, Spíró György, Eörsi István, Villányi László műveit, szövegeit.

Szótárak:

Madžarsko-slovenski slovar. Szerk. F. Šebjanič ; [slovarsko gradivo so sestavili V. Novak, *Jože Hradil* in F.Šebjanič, slovnici del F. Šebjanič, madžarsko besedišče pa je pregledal J. Vörös]. Ljubljana. Državna založba. 1961. 179 o.

Hradil, Jože: Madžarsko-slovenski slovar : z izbranim šolskim besediščem : válogatott iskolai szóanyaggal. Budapest : Tanönyvkiadó ; Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1982. (a magyar nyelvi rész szerzői Kosaras István és Szabó Gyula), 635 o.

Hradil, Jože: Magyar–szlovén = szlovén–magyar piročni slovar / kézi-szótár. Ljubljana. Državna založba. 1990. 48 o.

Hradil, Jože: Slovensko–madžarski slovar = Szlovén–magyar szótár. Ljubljana. Državna založba. 1996. 691 o.

Jože Hradil: Madžarsko–slovenski slovar = Magyar–szlovén szótár. Murska Sobota. Pomurska založba. 1998. 927 o.

Trijezični pahljačasti slovar. Slovensko–angleški–madžarski, madžarsko–angleški–slovenski = Háromnyelvű legyezőszótár. Magyar–angol–szlovén, madžarski–angleški–slovenski / szerkesztette Jože Hradil. Murska Sobota : Abc Group, 2006 (S-tisk).

Navzkrižni / Kereszt ONLINE SLOVAR / ONLINE SZÓTÁR: slovensko–madžarsko in madžarsko–slovensko = szlovén–magyar és magyar–szlovén. <http://www.krog-znak-sp.si/slovensko.php/slo-hun-slovar-szotar>. 2006-05-14.

KÖRTVÉLYESSY Klára szlovákiai magyar műfordító, szerkesztő (Eperjes, 1943. szeptember 19.)

1958–1963 között a kassai Konzervatóriumban tanult. 1987–2003 között a Nagyvilág rovatvezetője volt. Szabadfoglalkozású műfordító, cseh, szlovák, lengyel, szlovén irodalmat fordít.

Körtvélyessy Klára

Műfordításai a szlovén szépirodalomból:

Hofman, Branko: *Reggel is sötét van*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989.

Jančar, Drago: *Az angyal pillantása*, elbeszélések. Fordította: Gállos Orsolya, Reiman Judit, *Körtvélyessy Klára*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 1997.

Kovič, Kajetan: *Utazás Trentóba*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1987.
Az első nap. A kilencvenes évek fiatal szlovén elbeszélői: Maja Novak, Andrej Morovič, Jani Virk, Andrej Blatnik, Mart Lenardič, Tomaž Kosmač, Mohor Hudej, Dušan Čater, Aleš Čar. Válogatta Mitja Čander. Ford. Gállos Orsolya, *Körtvélyessy Klára*, Reiman Judit, Jelenkor. Pécs. 2002.

Bartol, Vladimir: *Alamut*. Európa Kiadó, Budapest, 2005.

Hradil, Jože: *Képek arc nélkül*, regény. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2013.

Díjai, kitüntetései:

Az Európa Könyvkiadó Nívódíja (1986, 1988, 1989)

Az Év Könyve-jutalom (1993)

József Attila-díj (1996)

Pro Literatura díj (1997)

A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2003)

LANCZKOR Gábor kortárs magyar költő, műfordító (Székesfehérvár, 1981)

1999-ben érettségizett a szombathelyi Nagy Lajos Gimnáziumban. Egyetemi tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végezte. Közben 2002–2003-ban Ljubljanában és Rómában, majd 2006–2007-ben Londonban folytatta tanulmányait. 2007–2010 között a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán Összehasonlító irodalomtudomány PhD képzésen vett részt. Jelenleg Szegeden él. Első kötete 2005-ben jelent meg a JAK – L'Harmattan gondozásában, *A tiszta ész* címmel.

Lanczkor Gábor

Művei:

- 2005 – *A tiszta ész* (versek, JAK – L'Harmattan)
- 2007 – *Fehér daloskönyv* (versek, L'Harmattan)
- 2008 – *Vissza Londonba* (versek, Kalligram)
- 2010 – *A mindennapit ma* (kisregény, Kalligram)
- 2011 – *Hétsarkúkönyv* (versek, Kalligram)
- 2014 – *Folyamisten* (regény, Libri)

Műfordításai:

El Kazovszkij: *Homokszökökút* című kötetben (Magvető Kiadó, 2011)

Műfordításai a szlovén irodalomból:

Čar, Aleš: Pasji tango. *Kutyatangó*. Ford. Lanczkor Gábor. JAK. 2006.
Čučnik, Primož: *Versek nem fogadott hívásokra*. Ford. Lanczkor Gábor és Orcsik Roland. Universitas Szeged Kiadó, 2011.

Díjai, elismerései:

- 2006: Gérecz Attila-díj
- 2008: Faludy-díj; Junior Prima díj; Móricz Zsigmond-ösztöndíj
- 2009: A „Radnóti-100” pályázat díja
- 2010: A Magyar Rádió drámapályázatának 3. díja
- 2011: Nemzeti Kulturális Alap Alkotói ösztöndíj; Gundel művészeti díj
- 2013: Sziveri-díj; Örkény István drámaírói ösztöndíj

Dr. LUKÁCS István magyar, horvát, szlovén irodalomtörténész, az MTA doktora. 2011-től az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet igazgatója. Anyanyelvi szinten beszél magyar, horvát, szerb és szlovén nyelven. (Letenye, 1958. november 13.)

Általános iskolai tanulmányait Tótszerdahelyen kezdte 1966-ban. 1974-től a budapesti Horvátszerb Gimnázium diákja volt. 1979 és 1983 között az ELTE BTK-n tanult és szerzett diplomát magyar–horvátszerb szakon. 1988 és 1992 között a Ljubljana-i Edvard Kardelj Egyetem² Bölcsészettudományi Karának magyar lektora. 1993-tól az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézetében a Szláv Filológiai Tanszék munkatársa, horvát és szlovén irodalmat tanít. 1993-ban a Kossics Alapítvány létrehozója Bajzek Máriával. 1995-ben Friedrich Nietzsche eszméinek hatása Ivan Cankar és Miroslav Krleža irodalmi munkásságára (Vplivi filozofije Friedricha Nietzscheja na literarno dejavnost Ivana Cankarja in Miroslava Krleže) című disszertációjával megszerezte az egyetemi kisdoktori fokozatot (dr. univ. fokozat) a szegedi József Attila Tudományegyetem (JATE) Bölcsészettudományi Karán, majd 1997-ben a PhD-fokozatot. 1996-tól az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet Szláv Filológiai Tanszékének adjunktusa.

1996 és 1999 között a *Riječ* című magyarországi horvát nyelvű folyóirat szerkesztője, majd főszerkesztője. 1999-ben az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet Szláv Filológiai Tanszékének docense lett, 2003-ban habilitált. 2004-től a Zágrábi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának vendégtanára, ahol magyar irodalmat ad elő. Ugyanebben az évben az Opera Slavica Budapestinensia című könyvsorozat sorozatszerkesztője lett. 2003 és 2008 között az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet Szláv Filológiai Tanszékének vezetője. 2009-től az ELTE egyetemi tanára. 2005 és 2008 között az ELTE BTK Kari Tanácsának tagja volt. 2007-től a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság tagja (tagság: Plénum, Társadalomtudományi Kollégium, Irodalomtudományi Bizottság, Stratégiai Bizottság), ezzel egy időben egyetemi tanár a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi

Dr. Lukács István

² 1979–1990: a Ljubljana-i Egyetem neve Ljubljana-i Edvard Kardelj Egyetem.

Központban. 2008-tól a *Slavia Centralis* (Maribor) című nemzetközi szlavisztikai folyóirat szerkesztőségi tagja.

2010-ben nagydoktori címet szerzett a Magyar Tudományos Akadémián. 2011-től az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézetének igazgatója. Felesége, Dr. Lukácsné Dr. Bajzek Mária fordító, az ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet Szláv Filológiai Tanszékének adjunktusa, szlovén nyelvész.

Pályafutása kezdete óta kutatja a horvát–szlovén, horvát–magyar és magyar–szlovén irodalmi kapcsolatokat, valamint a mindhárom nemzet által igen kedvelt Mátyás királyt övező mítoszokat, a Mátyásról szóló népdalokat és történeteket. Tudományos közleményeinek jelentős része a 19. és a 20. század fordulójának irodalmi korszakaihoz (premodern, modern, avantgarde) és nevesebb íróihoz (Silvije Strahimir Kranjčević, Miroslav Krleža, *Ivan Cankar*, *Srečko Kosovel*) kapcsolódik, de nem kerülték el a figyelmét az ezt megelőző évszázadok irodalmi jelenségei (horvát passióhagyomány, szlovén romantika) és mellőzött vagy elfeledett szerzői, sem pedig térségünk irodalmi kapcsolatrendszerében a posztmodern kor komparatív szempontból figyelemre méltó irodalmi párhuzamai (Ivan Slamnig, Esterházy Péter). Komparatisztikai vizsgálódásaiban a hagyományos filológiai módszereken kívül sikerrel alkalmazza a modern és a posztmodern irodalomtudomány legkülönbözőbb iskoláinak eredményeit. Legjelentősebb kroatisztikai eredménye egy Csíksomlyón felfedezett, mikházai provenienciájú kaj-horvát nyelvű dramatizált Mária-síralomszerzőségének megállapítása, a szöveg filológiai és irodalomtörténeti elemzése, közreadása és fordítása. Bemutatta a horvát passióhagyomány közel évezredes történetét, a középkori kezdetektől egészen a közelmúltban gyűjtött folklórszövegekig. Az értekezés kiemelkedő része az Andrija Knezajicnak tulajdonított planctus (siratóének) elemzése és forrásainak azonosítása, amely a legrégebbi, kaj-horvát nyelven íródott passiószöveg. A Knezajic-féle passióval a szerző megtalálta a horvát szenvedéstörténeti hagyomány hiányzó láncszemét, és így teljessé tette a műfaj történetét. (http://hu.wikipedia.org/wiki/Luk%C3%A1cs_Istv%C3%A1n_%28irodalom%C3%B6rt%C3%A9n%C3%A9sz%29)

Könyvek:

Paralele. Slovensko-madžarska literarna srečanja. Maribor, 2006. Zora. 152 p.

Térközök. Horvát–magyar irodalomtörténeti tanulmányok. Budapest, 2004. ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék. 196 p. (Opera Slavica Budapestinensia. Litterae Slavicae).

Közel s távol. Szlovén–magyar irodalomtörténeti tanulmányok. Budapest, 2005. ELTE BTK. Szláv Filológiai Tanszék. 194 p. (Opera Slavica Budapestinensia. Litterae Slavicae).

Műfordítások:

Tomaž Šalamun: Uroš (vers) – Katarina Zrinka Matijević: A múzeum lángoló termei (vers) – Alojz Ihan: A földön állók (vers) – Feri Lainšček: Redő (regényrészlet). Pannon Tükör, 1996/6, 43–49.

Dubravka Ugrešić: A folyam-regény forszírozása (regényrészlet) Pannon Tükör, 1998/4. 32–35.

Árpád Göncz: Nasljeđe. In: Árpád Göncz: Nasljeđe. Preveli s mađarskoga: Stjepan Blažetin ml., Janja Horvat, Stjepan Lukač, Marin Mandić. Zagreb, 1997. 31–48. Hrvatska sveučilišna naklada.

Tislér Jolán: Szivárványtükörben – Jolanka Tišler: V zrcalu rodice. A verseket fordította: Lukács István. Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés Nemzeti és Etnikai Bizottsága, 1998.

Péter Esterházy (Lili Csokonai): Szedemnajszt laboda (fragment). Kolo (Zágráb), 2002/3, 219–224.

Szegényhorvátköltő szegényemberversei. Antun Branko Šimić (1898–1925). Tiszatáj, 2005/6, 49–55. (Az alábbi versek fordítása: Szegényemberek, Szegényemberek napja, Szegényemberek tekintete, Két szegényember ebédje, Déltől délig táplálkozó szegényemberek, A szegényemberhez, Ablakok a szegényemberek házain, Szegényemberek szerelme, Post scriptum, Pohárköszöntő, Vég)

Gáspár Nagy: Vječno ljeto: napunio sam 9 godina (Republika, 2006/11, 50.)

Szlovén irodalmi antológia II. (kétnyelvű). Szerk.: Lukács István, Mladen Pavičić ELTE BTK, Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2008. 340 p. (Opera Slavica Budapestinensia. Litterae Slavicae). (Az alábbi költők: Lili Novy, France Balantič, Ivan Hribovšek).

Szakmai fordítások:

France Bernik: A szlovén Matica kulturális küldetése. Európai utas, 1994/3, 70–72.

Marko Juvan: Prešeren szonettjei és a költői önreflexió. Tiszatáj 2000/12, 104–113.

Könyv szerkesztése:

- A vend kérdés. Válogatás eszmék és téveszmék bőséges tárházából. Budapest, 1996. Kossics Alapítvány.
- Radoszav Miklós: Szerelmeskönyv. Versek és versfordítások – Nikola Radosav: Istočne razglednice. Pesme (kétnyelvű verseskötet). Budapest, 1996. Slovenika.
- István Póth: Hrvatska drama na mađarskoj pozornici. Pečuh–Budimpešta, 1997. Hrvatsko kazalište.
- Slovensko-mađarski jezikovni in književni stiki od Košiča do danes. Budapest, 1998. Kossics Alapítvány.
- Hasonlóságok és különbözőségek – Ujemanja in razhajanja. Tanulmányok a magyar- szlovén irodalmi kapcsolatok köréből / Študije o slovensko-mađarskih literarnih stikih. Budapest, 1998. Kossics Alapítvány.
- A csend relációi – Relacije tišine. (Kricskovics-emlékkönyv). Budapest, 1999. Budapesti Horvát Önkormányzat.
- Hrvati u Budimu i Pešti. Budimpešta, 2001, Hrvatska samouprava Budimpešte.
- Zastrašivanje strašila. Antologija mađarske kratke priče. Zagreb, 2001. Naklada MD.
- Mađarski kulturoskop. Kolo (Zagreb), 2002/3, 141–235. (Magyar irodalmi és tudományos panoráma: tanulmányok és fordítások).
- Stjepan Blažetin: Porcija besmisla. (verseskötet). Pečuh, 2003. Hrvatski znanstveni zavod.
- Hrvatski književni jezik. Zbrnik radova. Budimpešta, 2003. Hrvatska samouprava Budimpešte.
- Opera Slavica Budapestinensia. Linguae Slavicae. Litterae Slavicae. Symposia Slavica. Budapest. 2004. Sorozatszerkesztő: Lukács István [Eddigi kötetetek: Nyomárkay István: Nyelveink múltja és jelen; Milosevits Péter: Az emberiség költeménytöltől a trükkregényig; Zsilák Mária: Dynamika jazyka Slovákov v Maďarsku; Lukács István: Térközök; Nyomárkay István, Vig István: (szerk.) Kis szláv lexikográfia; Stepanović Predrag: A régi szerb irodalom története; Lukács István: Közel s távol. Szlovén-magyar irodalomtörténeti tanulmányok; Petar Milošević: O deseterca do hiperteksta; Kiss Szemán Róbert: Ma-

gyarország panaszától Szlavia panaszáig; Zsilák Mária (szerk.): Aktualne problémy slovakistiky; Nyomárkay István: Rövid horvát és szerb nyelvtörténet; Petar Milošević: Danas, juče, prekuče. Skice i eseji o našoj književnosti u Mađarskoj; Lukács István, Mladen Pavičić (szerk.) Szlovén irodalmi antológia I–II.; Dudás Mária (szerk.) A bulgarisztika ma; Heé Veronika, Oleg Fedoszov (szerk.) A cseh szak 50 éve; Zsilák Mária (szerk.) Aktuálne problémy slovakistiky].

Na brzu ruku skupljeni skup. Budimpešta, 2005. Hrvatska samouprava Budimpešte.

Nemzetközi, szlovéniai konferenciakiadványban megjelent lektorált cikkek:

Slovensko-madžarska literarna ujemanja in razhajanja (Szlovén–magyar irodalmi hasonlóságok és különbségek). In: Murkov zbornik. Maribor, 1999, 519–523.

A szlovén irodalom magyar irodalomtörténeti megközelítésben. In: Szomszéd népek – szomszéd kultúrák. (Szerk.: Bokor József, Szijártó Imre) Maribor–Szombathely, 2001. 9–18.

Martjanska pesmarica – vir za identifikacijo Andrije Knezajica (Matyánci énekeskönyv – Andreas Knezaic azonosításának forrása). In: Prekmurska narečna slovstvena ustvarjalnost. Murska Sobota, 2005. 299–305.

Vrnitev k periferiji (Visszatérés a perifériára). In: Vloga meje. Slovenski slavistični kongres. Lendva 2005. (Szerk: Miran Hladnik) Ljubljana, 2005. 33–36. Slavistično društvo Slovenije.

Egyéb szakmai tudományos előadások (nem publikált):

Idegen nyelven

A ljubljani egyetem Bölcsészettudományi Kara Szlovén Nyelv és Irodalom Tanszéke meghívásának eleget téve, két előadás 1999-ben: Nietzsche hatása Ivan Cankar irodalmi munkásságára, Névszimbolika Cankar és Krleža irodalmi műveiben.

A Ljubljani Egyetem Bölcsészettudományi Kara Szlovén Nyelv és Irodalom Tanszéke meghívásának eleget téve előadás 2004. április 5-én: Költők a világ felett (Simon Gregorčič, Silvije Strahimir Kranjčević, Jenő Komjáthy)

A Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos-kutatási Központja Történeti Szemináriuma meghívásának eleget téve elő-

adás 2004. április 6-án: Honnana “megváltó” Mátyás király alakja a szlovéneknél? címmel.

Magyar nyelven

Szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok. Keszthely, 1996. március 8. Szabadelvű Társaskör.

A magyarországi horvátok története és kultúrája. Tatabánya, 1996. május 8. Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés, Népismereti Szabadegyetem.

A magyarországi szlovének kultúrájának múltja és jelene. Budapest, 1996. szeptember 27. Magyarországi Nemzetiségi Alkotók I. Találkozója.

Horvát–magyar irodalmi kapcsolatok. Budapest, 1996. december 13. „Ezerszáz éves magyar-horvát kapcsolatok” c. ünnepség, a XXI. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala.

Monográfiák, monografikus tanulmányok:

Dramatizált kaj-horvát Mária-síralom Erdélyből 1626 – Dramatizirani kajkavski Marijin plač iz Erdelja 1626. Budapest, 2000. Slovenika-Hrvatska samouprava Budimpešte. 260 p. (kétnyelvű).

A megváltó Mátyás király színeváltozásai a szlovén néphagyományban és szépirodalomban. Budapest, 2001. Lucidus Kiadó. 160 p.

Friedrich Nietzsche eszméinek hatása Ivan Cankar irodalmi munkásságára. Filológiai Közlöny, 1996/3–4, 181–209.

Der kajkavische planctus aus Siebenbürgen 1626. Studia Slavica Hung. 46 (2001), 25–61.

Tri „dobro zgodbe“ o kralju Matjažu. Historični seminar 5. Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Ljubljana, 2006. 61–81.

Egyetemi segédletek:

A szlovén irodalom története (a kezdetektől a két világháború közötti irodalomig) („Szláv civilizáció” című digitalis tananyag (HEFOP 3.3.1-P-2004-09-01341/1.0- 4123-079/2005.sz.) (2006) http://www.btk.elte.hu/slav/szlavtsz/slav_civil/main.html

A horvát irodalom története („Szláv civilizáció” című digitalis tananyag (HEFOP- 3.3.1-P-2004-09-01341/1.0-4123-079/2005.sz.) (2006) http://www.btk.elte.hu/slav/szlavtsz/slav_civil/main.html

Szlovén irodalmi antológia I. (kétnyelvű). Szerk.: Bajzek Mária, Lukács István, Mladen Pavičić. ELTE BTK, Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2007. 307 p. (Opera Slavica Budapestinensia. Litterae Slavicae).

Szlovén irodalmi antológia II. (kétnyelvű). (Szerk.: Lukács István, Mladen Pavičić.) ELTE BTK, Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2008. 340 p.(Opera Slavica Budapestinensia. Litterae Slavicae).

Lektorált magyar nyelvű folyóiratcikkek:

A műfaji megjelölés bizonytalanságai (A szlovén regény magyar recepciójának kezdeteihez). *Studia Slavica Savariensia*, 2003/1–2, 282–291.

A Jesse-vessző esete egy ószláv aorisztosszal. *Magyar Nyelv*, 2004/3, 313–321.

Nem lektorált magyar nyelvű folyóiratcikkek:

Az ismeretlen-ismerős klasszikus – Petőfi Sándor a szlovéneknél. Ki-sebbségkutatás, 1999/3, 348–354.

Demiurzi Krležinih legendi (Krleža legendáinak demiurgoszai). *Riječ*, 1999/3, 59–63.

Párhuzamos életrajzok a Monarchiából. Kállay Béni és Silvije Strahimir Kranjčević. *Európai utas*, 1999/2, 15–20.

A „nagy Szomorú”. Portrévázlat France Prešeren szlovén költőről. *Európai utas*, 2000/1, 57–58.

Egy kis nemzet nagy fia. Kétszáz éve született France Prešeren szlovén költő. *Korunk (Kolozsvár)*, 2000/8, 106–109.

France Prešeren és a népköltészet. *Életünk*, 2000/11–12, 998–1003.

A horvát irodalom mediterrán arculata. *Limes*, 2003/6, 45–56.

Szegényhorvátköltő szegényemberversei. Antun Branko Šimić (1898–1925). *Tiszatáj*, 2005/6, 45–55.

Sem utódja, sem őse? Ivo Andrić – két part között. *Ex Symposion* 2007/61–62, 15–18.

A középkori passióhagyomány továbbélése Marko Marulić költészetében. *Tiszatáj*, 2008/6, 106–115.

LUKÁCSNÉ Dr. habil. BAJZEK Mária
egyetemi adjunktus, szakfordító, nyelvész
(Szentgotthárd, 1960. január 24.)

Általános iskolai tanulmányait Felsőszől-
nőkön végezte. 1974-ben beiratkozott a bu-
dapesti Horvátszerb Gimnáziumba. 1978–83
között szlovén–horvátszerb szakra járt a
Ljubljana-i Edvard Kardelj Egyetem³ Bölcsé-
szettudományi Karára, ahol diplomázott.
1988-ig a *Narodne novine* szerkesztőségének
újságírója volt. 1989–1992 között szlove-
nisztikai magiszteri tanulmányokat folytatott

Lukácsné dr. Bajzek Mária

a Ljubljana-i Egyetem BTK-n, dialektológia
témakörben. 1992-től szlovén fordítással és tolmácsolással foglalkozik.
2007-ben egyetemi doktori fokozatot szerzett az ELTE BTK-n. 2009-
től egyetemi adjunktus az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszékén. 2010-
ben vendégoktató volt a Maribori Egyetem BTK-n, ahol szlovén-
magyar fordítási gyakorlatokat tartott. 2010-ben ugyanitt, majd 2014-
ben az ELTE BTK-n szlovén nyelvészetből habilitált. A Szláv Filológi-
ai Tanszék szlovén szakán szlovén nyelvészetet oktat (leíró nyelvészet,
nyelvtörténet, fordítás). Oktatási tevékenysége: BA-képzés: bevezetés a
szláv nyelvek tanulmányozásába, a szláv nyelvek története, szlovén
leíró nyelvtan. MA-képzés: a mai szlovén nyelv rendszere
(lexikológiai, frazeológia, szövegnyelvészet, szociolingvisztika, stilisz-
tika), a szlovén nyelv története. Tudományos tevékenysége: a szlovén
lexikográfia története, muravidéki szlovén Biblia-fordítások, muravidé-
ki szlovén nyelvjárások kutatása, Pável Ágoston nyelvészeti munkássá-
ga, a muravidéki szakterminológia fejlődése. Az egyetemen szakkollé-
giumi és szakszemináriumi órákat vezet, amelyeken a hallgatókkal
Fliszár János kéziratos szótárának kiadását készíti elő és szlovén-
magyar frazeológiai szótárt ír.

Külföldön megjelent könyve:

Slovar Gornjega Senika A–L. Maribor, 2009, Zora 66. 198 p.

³ 1979–1990: a Ljubljana-i Egyetem neve Ljubljana-i Edvard Kardelj Egyetem.

Könyv szerkesztése:

- Jožef Košič: Življenje Slovencev med Muro in Rabo. Izbor del. Szerk.: Marija Bajzek. Budimpešta. 1992.
- Košič in njegov čas. Szerk.: Zinka Zorko, Marija Bajzek, Stjepan Lukač. Košičev sklad, Budapest. 1994.
- Lukács István: Dramatizált kaj-horvát Mária-siralom Erdélyből 1626 – Dramatizirani kajkavski Marijin plač iz Erdelja 1626. Szerk.: Marija Bajzek. Slovenika, Hrvatska samouprava Budimpešte, Budapest. 2000. 260 p. (kétnyelvű).
- Szlóven irodalmi antológiái I. (Slovenska literarna antologija I.). Szerk.: Bajzek Mária, Lukács István, Mladen Pavičić. Opera Slavica Budapestinsia. Litterae Slavicae. ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2007.

Gyűjteményes kötetben megjelent tanulmányai:

- Madžarske izposojenke v Küzmičevem prevodu Novega zakona. In: Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika. Ur.: Marko Jesenšek. Zora 32, Maribor, 2005. 436–448.
- O zgradbi in vsebini gornjeseniškega slovarja In: Marko Jesenšek, Silvo Torkar, Melita Zemljak Jontes, Agnieszka Będkowska-Kopczyk, Janez Dular (szerk.) Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja. 491 p. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011. 220–237. (Zora; 75.)
- Pastí pri prevajanju frazemov iz slovenščine v madžarščino in iz madžarščine v slovenščino In: А Золтан, О Федосов, С Янурик (szerk.) БОДА в славянской фразеологии и паремииологии 1–2. / A víz a szláv frazeológiában és paremiológiában. Budapest, Magyarország Budapest: Tinta Kiadó, 2013. 135–142.

Cikk szerkesztett könyvben:

- Strokovno izrazje v slovarjih Jánosa Flisárja. In: Jezikovna predanost. Akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici. Maribor, Zora, 2006. 555–559.
- Od rokopisa do prevoda in objave Pavlove slovnice. In: Avgust Pavel. Prekmurska slovenska slovnica. Maribor: Zora, 2013. 379–394.
- Položaj prekmurščine v Miklošičevem času – v senci jezikovnih nacionalizmov. In: Miklošičeva monografija. Ljutomer, 2013. 333–347.

Egyetemi segédletek:

- A szlovén nyelv (Slovenski jezik). (Soavtor: Mladen Pavičić). In: Szláv civilizáció. Spletna stran: http://szlavintezet.elte.hu/szlavtsz/slav_civil/main.html
- A szlovén szótárirodalom (Slovensko slovaropisje). In: Kis szláv lexikográfia. Ur.: István Nyomárkay in István Vig. Opera Slavica Budapestinensia. Linguae Slavicae. ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék, Budapest, 2004. 28–49.

Folyóiratcikkek:

Lektorált idegen nyelvű itthoni folyóiratcikk

- Küzmičev prevod Novega zakona v luči prevzemanja besed iz madžarščine Stud. Slav. Acad. Sci. Hung. = Studia Slavica Hung., 2009, vol. 54, n. 2, str. 345–357.
- Lukácsné Bajzek Mária Narečni slovarji in prekmurščina v njih STUDIA SLAVICA SAVARIENSIA 19:(1–2) 7–14. (2010)

Lektorált magyar nyelvű folyóiratcikk

- Pável Ágoston levele Jászi Oszkárhoz (Pismo Avgusta Pavla Oszkárju Jásziyu). Vasi Szemle 2003/1, 44–47.

Nemzetközi konferenciakiadványban megjelent lektorált cikkek:

- Krátki Návuk Vogrszkoga Jezika – nastanek in izrazje. In: Košič in njegov čas. Szerk.: Zinka Zorko, Marija Bajzek, Stjepan Lukač. Košičev sklad, Budapest, 1994. 187–193.
- Pavlova Prekmurska slovnica (Vend nyelvtan). Szerk.: Marko Jesenšek. Murkov zbornik. Maribor, 1999. 175–190.
- Preteklost in prihodnost slovenščine in slovenistike na Madžarskem In: Perspektive slovenistike ob vključevanju v Evropsko zvezo. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 14. Ur.: Marko Jesenšek. Slavistično društvo Slovenije. Ljubljana, 2003. 237–242.
- Prekmurščina v slovarjih. In: Prekmurska narečna slovstvena ustvarjalnost. Murska Sobota, 2005, 126–137.
- Priložnosti za slovenščino na madžarskem. In: Prihodnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Ljubljana, 2014. 165–171.

Bírálat, recenzió:

- Délszláv urbáriumok (Južnoslovanski urbariji). (Udvari István: A Mária Terézia-féle úrbérrendezés forrásai magyarországi délszláv népek nyelvén I.

- Nyomtatványok. Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 2. Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke, Nyíregyháza, 2003. 326 o.). Kisebbségkutatás Letnik XII, 2003/2, 428–429.
- Marko Jesenšek: Prekmuriana. Fejezetek a szlovén nyelv történetéből. SLAVIA CENTRALIS 1: 122–123. (2012)

Elektronikus formában közzétett mű:

- A szlovén nyelv (Slovenski jezik). (Soavtor: Mladen Pavičić). In: Szláv civilizáció. Spletna stran: http://szlavintezet.elte.hu/szlavtsz/slav_civil/main.html
- Tine Logar : (1916–2002). Stud. Slav. Acad. Sci. Hung. = Studia Slavica Hung., 2003, vol. 48, n. 1/3, str. 343. Zu den Anfängen der koratischen visualen Dichtung. Ladislaus Simandi (1655–1715). Studia Slavica Hung., 49/3–4 (2004). 305–313.

Szakfordítások:

- Jožef Kosič: O Slovincih na Ogrskem (Življenje Slovencev med Muro in Rabo, Izbor del, Budimpešta, 1992)
- Nace Šumi: Szlovénia Műemléki kalauz, Ljubljana, 1992.
- Avzug Pavel: Madžari in Slovenci (Ujemanja in razhajanja, Študije o slovensko-madžarskih literarnih stikih, Košičev sklad, Budimpešta 1998)
- István Lukács: Recepcija madžarske književnosti v Sloveniji v 20. stoletju (Ujemanja in razhajanja, Študije o slovensko-madžarskih literarnih stikih, Košičev sklad, Budimpešta 1998)
- Stojan Vujičić: Revija Nyugat in slovenska književnost (Ujemanja in razhajanja, Študije o slovensko-madžarskih literarnih stikih, Košičev sklad, Budimpešta 1998)
- István Lukács: Kralj Matjaž v slovenskem leposlovju (Ujemanja in razhajanja, Študije o slovensko-madžarskih literarnih stikih, Košičev sklad, Budimpešta 1998)
- Adam Bohorič: Articae Horulae (iz latinskega predgovora) (Szlovén irodalmi antológia I. Budapest, 2007)
- Stevan Küzmics (társszerző: Torkos József) Nouvi Zákon (Predgovor) (Szlovén irodalmi antológia I. Budapest, 2007)
- Marko Jesensek: Prekmuriana. Budapest. Balassi Kiadó, 2010.
- Avzug Pavel: Prekmurska slovenska slovnica Maribor: Zora, 2013.

LUKÁCS Zsolt, műfordító, szlavista, szerkesztő, (Nagykanizsa, 1971)

1989-ben az esztergomi Temesvári Pelbárt Ferences Gimnáziumban érettségizett. A Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Kar szlovén–összehasonlító irodalomtudomány szakán diplomázott 2010-ben. A Radio Ognjišče által kiírt novellapályázaton (szlovénül) első díjat nyert 2003-ban. A Vilenicai Nemzetközi Irodalmi Fesztivál tiszteletbeli meghívott vendége (2006-ban).

Lukács Zsolt

Műfordításai, verseskötetek:

Tomaž Šalamun: *Megrozsdáll a szerelem, ha követelik* (Erotikus versek antológiája) Bábel Könyvkiadó, Budapest, 2006.

Edvarda Kocbek: *Kisfiú a fán* (Dialektikus versek) Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2006.

Tomaž Šalamun: *Arkhilokhosszal a Kikládokon* (Válogatott legújabb versek, 2001–2007) Napkút Kiadó, Budapest, 2007.

Srečko Kosovel: *Éles ütemek* (Konstruktivista versek) Magyar Napló, Budapest, 2007.

„Küszöbön aludni”: *A Fiatal Szlovén Költészet Antológiája (1990–2005)*, Tipp Cult (Parnasszus könyvek), Budapest, 2007.

Dane Zajc: *Mindegy merre* (Válogatott versek), Napkút Kiadó, Budapest, 2008

Matjaž Pikalo: *Fényutazás*, Czupi Kiadó, Nagykanizsa, 2008.

Tomaž Šalamun: *Almafa* (Antológia 1966–2006) Ráció Kiadó, Budapest, 2008.

Taja Kramberger: *Ezernyi csend*, ProPannónia, Pécs, 2008.

Pesniki, čakajoči na angela: Antologija Transilvanskih pesnikov, Založba AB-ART – Apokalipsa, Bratislava–Ljubljana, 2009.

Svetlana Makarovič: *Holdfényes húr* (magyar nyelven), Aleph, Ljubljana, 2009.

Az éjszaka virágai – Rože noči (magyar–szlovén kétnyelvű CD-Rom).

A kortárs szlovén költészet antológiája. R&D-Art, Budapest, 2009.

Jurij Hudolin: *Bestiák* (magyarul). AB-ART, Bratislava, 2009.

Aleš Debeljak: *Füvek rituáléja. Válogatott versek (1996–2009)* GeniaNET, Pécs, 2011.

Eva Petrič: *Világskatulya*. Czupi Kiadó, Nagykanizsa, 2013.
Dokumentumfilm – Kocbek, költő a történelem süllyesztőjében, dokumentumfilm, Puskin Mozi, 2007. nov.

Publikációk szlovén nyelven:

MMR madžarski radio lendava – Literarni dialog – predstavitev prevedenih zbirk, 6.8.09.
PRIMORSKA SREČANJA 2009 jul. (Erdélyi költők versei 135-142 old.) 2007/318-319
APOKALIPSA – 131–132/2009 MÁJUS–JÚNIUS: Erdélyi költők versei és Térey János versei; 165–184. old.
PRIMORSKA SREČANJA.; dec. 2008 (József Attila versfordítások)
APOKALIPSA 118/119/120 2008: József Attila versfordítások, Riport.
POETIKON 17-18, 4 letnik / jan.-febr.-mar.-apr. 2008. József Attila versfordítások
TRNOVSKI TERCETI (2008 febr.), Orcsik Roland verseinek fordítása T. Škrjanccal
NOVA REVIIJA jan. 2008: József Attila: Medáliák és Eszmélet versfordítása T. Šalamunnal + Tanulmány a két versről
Kulturni-klub KOPER, dec. 2007 József Attila versfordítások és egyéb prózai iratainak fordítása
AIRBELETRINA dec. 2007: József Attila portré
WIKIPEDIJA dec. 2007: József Attila életrajza kronológiai sorrendben (szerk. Tverdota György)
Önéletrajzi drámajáték József Attila (fordítás, rendezés, forgatókönyv) Ljubljana Bolcsészkaron, KUD France Prešeren kultúrházban, HUM Koper, Lj-i Magyar Nagykövetség (szlovénül), Nagykanizsai Városi Könyvtárban (magyarul), dec. 2007.
DIALOGI, 2007/7: József Attila versfordítások (Jure Jakobbal közösen)
DIALOGI, 2007/1–2: Darvasi László: 15 másodperc a boltban, 3 feljton (fordítás)

Magyar nyelvű publikációk:

Szárnyak Hullámver(É)Sben (Kaleidoszkop könyvsorozat, 2004),
Srečko Kosovel, Valentin Brun, Brigita Ramovž, versek
Irodalmi Rádió: 2004. november – S. Kosovel, E. Kocbek, T. Šalamun

PARNASSZUS: 2004/4: S. Kosovel, E. Kocbek, T. Šalamun; 2005/2 (vojna & mir) – D. Zajc (Slamnig, Kaštelan, Bečković); 2005/4: J. Hudolin, T. Kramberger, T. Vrečar (Fiatal szlovének)

ÜZENET: 2004. tél: E. Kocbek; 2005. tavasz: A szlovén költőnők bemutatása; 2005. tél: Gregor Strniša; 2006/ 2-3 Dane Zajc; 2007 dec. FSZK

FOSSZÍLIA: 2004/1 – S. Kosovel (nemrég megtalált újabb kiadatlan versek); 2007 – T. Šalamun, E. Kocbek versei

KORUNK: 2005. február – E. Kocbek, T. Šalamun, versek

EZREDVÉG: 2005. márc. – E. Kocbek; 2005. dec. G. Strniša; 2006. május: T. Šalamun; 2007. január: G. Strniša; 2007. aug-sept.: D. Zajc: Láthatatlan szemek

DUNATÜKÖR: 2005. febr–ápr.: T. Šalamun; 2005. dec. – T. Šalamun, szerelmes versek; 2006. febr–ápr. – Fiatal szlovén költők (Semolič, Pikalo, Kramberger)

NAPÚT: 2005. ápril. – T. Šalamun; 2006. jan–febr. – T. Šalamun, humoros versek

SZKHOLION: 2005. máj. – E. Kocbek, S. Kosovel, T. Šalamun, S. Makarovič, L. Stupica; 2006. 2. – L. Stupica, G. Podlogar, P. Čučnik, P. Svetina

HÍD: 2005. máj. -- T. Šalamun, 3 szerelmes verse; 2006. márc., ápril. Fiatal szlovén költők bemutatása

Spanyolnátha: 2005 máj. szlovén átlplánta. A Fiatal Szlovén Költészet Antológiája, 1990–2004; Belép a művészeti hálóterembe; 2006. jún.: T. Šalamun újabb versei, esszé, M. Kušar interjúja

POLÍSZ: 2005. jún. – E. Kocbek; 2005. dec. – Gregor Strniša; 2006. júl–aug. – D. Zajc, S. Makarovič (96. szám); 2006. szept. – B. Korun, B. Senegačnik (97. szám); 2007. júl–aug. D. Zajc, S. Makarovič (106. szám); 2008. ápr.– U. Zupan, két vers (113. szám); 2008. jún. – T. Škrjanec, 3 vers

Egyetemi Élet: 2005. szept. (44/7): B. Mozetič, S. Makarovič, D. Zajc; 2006. nov. (45/4): T. Vrečar verse; 2007/3 (45/8) T. Vrečar versei

Vár Ucca Műhely: 2005/2 – T. Šalamun versei; 2005/4 – Aleš Debeljak: Az élők enciklopédiája (esszé); 2006/2 (18. szám) – Interjú T. Šalamunnal

MŰHELY, Győr: 2005/6: Versek a folyókról: U. Zupan, P. Semolič, D. Zajc, T. Salamun, A. Debeljak, A. Ihan; + I. Geister (esszé); 2006/3 Dane Zajc esszéi; 2006/6 Otthonos város, U. Zupan; M. Rožanc

MURAVIDÉK 9: (2005) – L. Stupica, P. Čučnik
SZŐRŐS KÖ: 2005/5 – T. Šalamun, szerelmes versek; 2006/1 – D. Zajc versei; 2006/4 – A. Ihan versei
NAGYVILÁG: 2006. jan. – Alojz Ihan, versek; 2006. febr. – T. Šalamun, új versek, interjú; 2007. jún. – D. Zajc, 4 vers; 2008/4 – M. Pikalo versei 321–324. old.; 2008/6 – B. Senegačnik versei, 530–534. old.; Interjú K. Kovičcsal 558–569. old.
SZÉKELYFÖLD: 2006. márc. – Fiatal szlovén költők bemutatása
SYMPOSION: 2005. 0044-0046
MAGYAR NAPLÓ: 2006. jún. – Költők szlovéniából (18 kortárs szlovén költő)
Helikon: 2006. NOV. 10–21. (476.) sz. – P. Čučnik: Hotel Transilvania; 2007. márc. 10 (475. sz.) – Aleš Debeljak 6 verse
Magyar Műhely: 2006/2 (139) – T. Šalamun legújabb versei; 2007 nyara (141–142) – S. Kosovel: Integrálok
Zempléni Múzsá: 2005. nyár.; T. Šalamun, E. Kocbek, S. Kosovel, Debeljak, D. Zajc + esszé a szlovén modernizmusról
ÁRGUS: 2005. márc. – T. Šalamun, versek, esszé, interjú; 2006. ápr.: – S. Makarovič in D. Zajc versek és esszé
Irodalmi Jelen: 2005. február – E. Kocbek, versek
BARÁTSÁG: 2007 szept. – B. Mozetič, B. A. Novak, 2 old.
PARTIUM: 2007 nyara – versek: B. Mozetič, B. A. Novak, J. Snoj, T. Šalamun,
KALLIGRAM: 2008 júl–aug. – J. Hudolin versei: 66–67. old.; P. Čučnik versei: 68–69. old.; 2010. dec. Tomaž Šalamun 10 verse; 46–50. old.
AZ ÉV MŰFORDÍTÁSAI 2008 (*Magyar Napló*, Bp, 2008) – M. Komelj; A velencei dózse többször invitált, 267.
AZ ÉV MŰFORDÍTÁSAI 2009 (*Magyar Napló*, Bp, 2008) U. Zupan: Kert, Bach; Imádság; Primož Čučnik: A köznyelv privilégiumai

MIHELIČ, Marjanca (Marjanca Mihelič) szlovéntanár, műfordító, kritikus, szerkesztő, (Radovljica, 1959. január 17.)

Érettségi után Ljubljanába költözött, ott folytatta a tanulmányaimat. 1977-én a Ljubljana Egyetem Bölcsészettudományi Karán szlovén nyelvet és irodalmat, valamint filozófiát kezdett el tanulni. 1982-ben és 1983-ban mind a két szakból diplomát szerzett. Jelenleg Ljubljanában él, de 1986 és 1992 között Budapesten az ELTE BTK-n szlovén lektorként dolgozott. Ott megtanult magyarul, felsőfokú nyelvvizsgát tett magyar nyelvből. 1986 óta jelennek meg rendszeresen műfordításai és magyar témájú cikkei jelentős ljubljana kulturális és irodalmi folyóiratokban és lapokban. Jelenleg szövegírói munkát végez a Mladinska knjiga nevű, legnagyobb szlovén kiadóban. Továbbra is igyekszik követni a magyarországi kulturális és irodalmi életet és közvetíteni eredményeit, kiemelkedő irodalmi alkotásait a szlovéneknek. Kétszer részesült Füst Milán Ösztöndíjban, 2012 júliusában pedig nagy örömmel fogadta el a Magyar Érdemrend lovagkeresztje állami kitüntetést.

Marjanca Mihelič

Műfordítások

Regények, szépirodalmi antológiák:

Péter Esterházy: *Hrabalova knjiga* (Hrabal könyve). Založba Wieser, Celovec [Klagenfurt], 1993.

Géza Ottlik: *Šola na meji* (Iskola a határon). Zbirka 20. stoletje. Cankarjeva založba, 1995.

Vzvalovano Blatno jezero (Hullámozó Balaton, több ford.). Antologija sodobne madžarske kratke proze. (Kortárs magyar szépirodalom antológiája). Študentska založba, 2003.

Darvasi László: *Dobiti žensko* (Szerezni egy nőt). Študentska založba, 2005.

Péter Zilahy: *Zadnje okno-žirafa* (Az utolsó ablakzsiráf), LUD Apokalipsa, Ljubljana, 2006.

Dezső Kosztolányi: *Neron, krvavi pesnik* (Nero, a véres költő), Moderni klasiki, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2008.

Nádas Péter: *O nebeški in zemeljski ljubezni* (Az égi és a földi szerelemről), Cankarjeva založba, Ljubljana, 2011.

Gordon Agáta: *Kozja šminka* (Kecskerúzs), ŠKUC, Ljubljana, 2011.

Előszók regényekhez:

Péter Nadas: *Konec družinskega romana*

Géza Ottlik: *Šola na meji*

Dezső Kosztolányi: *Neron, krvavi pesnik*

Verseskötetek:

Zágorec Csuka Judit: V ognjenem kresu (pesniška zbirka). Szikrázó tüzben. Samozaložba. Lendava 2001.

Zágorec Csuka Judit: Új horizontok, Novi horizonti, Neue Horizonte. Válogatott versek. Pilisvörösvár. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület. 2013.

Esszék:

György Konrád: Uresničljiva Evropa (Európa megcsinálható). *Naši razgledi*. 9-1989.

Péter Kende: Zveza podonavskih držav. *Nova revija*. 9/10-1989.

András Görömbei: Minevanje prihodnosti (Múlik a jövőnk). *Radio Ljubljana* III. 5-1990.

Péter Esterházy: Strah, naša dediščina (Örökségünk – a félelem). *Nova revija*. 4-1992.

Gábor Csordás: Narcis in mlečni bratje (Nárcisz és a tejtestvérek). *Nova revija*. 1993/št. 150.

György Konrád: Identiteta in histerija (Identitás és hisztéria). *Nova revija*. 8/9-1993.

Imre Szilágyi: Milan Kučan in skrivnosti slovenske politike (Milan Kučan és a szlovén politika rejtélyei). *Nova revija*. 8/9-1993.

Zsolt Farkas: Sodobna madžarska književnost (Kortárs magyar szépirodalom). *Sodobnost* 7/8 2001.

Lajos Kántor. Ampak. 3/2002.

Orsolya Gállos. Ampak. 6/2002.

László Végel. Slovenska steza (Szlovén ösvény). Zdaj pa: Ljubljana, Beletrina, Ljubljana, 2010.

Irodalmi összeállítások:

Nova revija. 5-1992. [Péter Esterházy: 3 poglavja iz Hrabalove knjige. (3 fejezet Hrabal könyvéből); Marianna D. Birnbaum: 2 poglavji iz

knjige Vodnik po Eszterházyju (2 fejezet Esterházy-kalauz-ból);
 Eva Kocziszy: Penelopin pajčolan (Penelopé leple, esszé)]
Nova revija. 4-1993. [László Krasznahorkai: 2 poglavji iz romana
 Melanholija upora (2 fejezet Ellenállás melanholiája c. regényből);
 Tibor Keresztury: Manjkajoča povezava (esej). (Hiányzó összefü-
 gés, esszé); Intervju z avtorjem (Interjúk)]
 Sodobna madžarska proza (Kortárs magyar szépirodalom). Zsolt Far-
 kas, Endre Kukorelly, László Garaczi, Lajos Parti Nagy. *Sodobnost*.
 65-2001.
Rácz Péter versei, Lirikon, Velenje, 2011.

Regényrészletek:

Péter Nádas: Epizoda iz spominskih listov (odlomek iz romana Knjiga
 spominov). (részletek az Emlékiratok könyve c. regényből).
Literatura. 10-1993.
 Miklós Mészöly: Dekle in trgovski potnik (novela). Az ügynök és a
 lány (elbeszélés). *Razgledi* 6-1998.
 Miklós Mészöly: Leščanje polkovnika Suttinga (odlomka iz kratkega
 romana). Sutting ezredes tündöklése (2 részlet). *Radio Ljubljana* III.
 12-1998.
 Pál Závada. Jadvigina blazina (odlomek iz romana). Jadviga párnája.
Literatura. 130-2002.
 Péter Zilahy: Zadnje okno-žirafa (odlomek iz romana). Az utolsó ablak-
 zsiráf. *Sodobnost* 66-2002.
 Péter Nádas: Vzporedne zgodbe (odlomek iz romana). Párhuzamos tör-
 ténetek (részlet a regényből). Festival Fabula, *Dnevnik*, februar,
 2008.

Rádió Szlovénia:

Literarni nokturno: István Eörsi. Literarni nokturno (Danilo Kiš). 5-
 1990.
 Literarni večer: Gáspár Nagy, Minevanje prihodnosti. Radio Slovenija,
 5-1990.
 Literarni nokturno: Leščanje polkovnika Suttinga (odlomki), 1999.
 Literarna oddaja: Radio Slovenija III Po padcu berlinskega zidu
 (Bodor, Esterházy, Kertész, Nádas), 2008.
 S knjižne police, Neron, krvavi pesnik, pogovor, Radio Slovenija, 2009.

Versek (különböző kötetekben)

I. Vilenica:

Gáspár Nagy. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1990.
Gáspár Nagy. Literarni večer. Irodalmi est. Radio Slovenija III. 5-1990.
István Eörsi. Literarni nokturno (Danilo Kiš). Irodalmi est. 5-1990.
János Marno. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1994.
György Petri. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1994.
Zsuzsa Takács. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1995.
János Háy. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1996.
Ferenc András Kovács. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1996.
Balázs Attila. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1997.
Ottó Tolnai. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 1999.
Imre Oravecz. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2000.
István Vörös. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2000.
László Garaczi. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2001.
Závada Pál. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2002.
Podmaniczky Szilárd. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2004.
Rakowszky Zsuzsa. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2005.
Darvasi László. Zbornik Vilenice. Vilenica-kötet. 2012.

II. Medana – Festival poezije in vina:

Krisztina Tóth, István Vörös. Zbornik. Medana-kötet. 1997.
András Imreh, Keményi István. Zbornik. Medana-kötet. 1998.
Orsolya Kalász, János Lackfi, Zbornik. Medana-kötet. 1999.
Tamás Jónás, Anna Szabó T. Zbornik. Medana-kötet. 2004.

III. más kiadónál:

Marcell Szabó. Halma. Novo mesto. 2009.
Trnovski terceti (Gábor Lanczkor, Mátyás Sirokai), 2009.
Mátyás Dunajcsik, Ádám Nádasdy. Moral bi spet priti, sodobna
gejevska poezija, Škuc, 2009.
Ottó Tolnai: Pomagaj mi prikazati drobno lobanjo na blazini za
klekljanje (Segíts a kis koponyát a verőpárnán felmutatni...) Zdaj
pa: Ljubljana. Beletrina, 2010.

Szlovéniában élő más nemzetiségű költők és írók antológiája – évente

Tanulmányok, cikkek (szakfolyóiratokban, kötetekben):

- K madžarski slovenistiki od Avgusta Pavla. Slavistična revija 1990/1.
Hasonlóságok és különbségek (Študije o madžarsko-slovenskih književnih stikih). Budimpešta, 1998.
- Približevanje zgodovini. Miklós Mészöly: Leščanje polkovnika Suttinga. Znanstveno posvetovanje ob 500-letnici smrti kralja Matjaža. Maribor, 1990.
- Klasifikacija jezikovnih napak v prispevkih za Slovenski koledar 1988. Mednarodni slavistični dnevi. Sombotel, 1988.
- Članki o madžarsko-slovenskih kulturnih odnosih. Enciklopedija Slovenije VI Madžarska proza v 90. letih. Literatura 4/1994.
- Posvetovanje o madžarsko-slovenskih stikih (Prevajanje, literarna srečanja. Zbornik). Maribor, 2000.
- Ujemanja in razhajanja: Madžarska slovenistika od Avgusta Pavla, Budimpešta, 1998.
- Pogledi na novejša prevajanja madžarske književnosti v slovenščino in gostovanje madžarskih književnikov pri nas. Szomszéd népek – szomszédos kultúrák (Sosednji narodi – sosednje kulture), Maribor–Szombathely, 2001.
- Fordítás mint alkotás. Irodalmi előadás, beszélgetés és olvasás (Gállos Orsolyával). Berlin, 2007.

Útleírás:

Do Budimpešte in nazaj. Ljubljana. *Razgledi* 4/1993

Egyéb:

- Delovni zvezek za spoznavanje okolja za 3. razred osnovnih šol. Budimpešta, 1990. (Környezetismereti munkafüzet)
Maribor 2012, EPK (kb. 23 publiciztikai vagy kis-prozai mű)
450-éves budapesti egyetemi könyvtár kincsei. Zakladi univerzitetne knjižnice v Budimpešti ob njeni 450-letnici (katalog), 2010.

Újságcikkek, kulturális lapok:

- Na kad obsojena ribica razmišlja o Srednji Evropi. Naši razgledi. 2/1989.
- Madžarski veliki briljantni valček. Naši razgledi. 5/1989.
- Osvajalec – sodobne slovenske drame. Magyar Napló. Budimpešta. 5/1990.

Narodnostne manjšine so lahko spontani, a tudi vsiljeni mostovi.
Pogovor z madžarskim pesnikom Gáspárjem Nagyem. Književni listi. Delo 9/1990.

Most -Punte-Híd. Blok iz slovenskega prevajanja na Madžarskem.
Književni listi. Delo 11/1993.

Šalamun po madžarsko. Književni listi. Delo 1/94.

Domovina – loža ali veža narodov. Književni listi. Delo 9/1994.

Plodna srečanja z madžarsko književnostjo. Književni listi. Delo 9/95.

Na breščecih med Rabov in Murov. Pogovor o Porabju. Sobotna priloga. Delo 2/1996.

Madžarska knjiga o osamosvajanju Slovenije. Književni listi. Delo 6-1998.

Nádas – lavreat Vilenice. Konec družinskega romana. Književni listi.
Delo 9/1999.

Srednjeevropjci tečejo častni krog. Književni listi. Delo 9-2000.

Europai szlovén–magyar és magyar-szlovén kisszótár:

Evropski slovensko–madžarski in madžarsko slovenski slovarček.
Cankarjeva založba. Ljubljana. 2006.

Dr. NOVAK, Vilko (Dr. Vilko Novak), szlavista és néprajztudós, a Muravidék történetének és nyelvének, a vend nyelvnek napjainkban is jelentős és elismert kutatója [Beltinci (Belatinc) 1909. április 28–Ljubljana, 2003. október 8.]

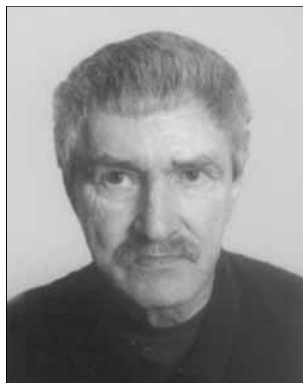
Dr. Vilko Novak Pável Ágoston kutatásait követve képviselte azt az álláspontot, hogy a szlovén nyelv legnagyobb önálló nyelvjárásának számít a vend (prekmurjei) nyelv abban a tekintetben, hogy második szlovén nyelvként rendelkezik irodalmi nyelvvel is. A Trianon előtti Magyarország területén, az akkori Vendvidéken született, iskoláit szülőhelyén végezte. A ljubljanaei egyetemen szlavisztika és néprajz szakon doktorált, előbbiből 1933-ban, utóbbiból tizennégy évvel később diplomázott. Azt követően 15 évig középiskolai tanárként praktizált Mariborban, Murszombatban, Kranjban, Zentán és Ljubljanában. 1947-től több mint harminc évig a fővárosi egyetem néprajzszakának professzora volt, utána már egyetemi főprofesszor lett. 1936-tól szülőhelye nyelvével, irodalmával, történetével, illetve kultúrájával kezdett el foglalkozni. Élete vége felé Temlin Ferenc, Küzmics István, Küzmics Miklós, Szijártó István, Augustich Imre, Kossics József, Terplán Sándor és Bagáry József irodalmi munkásságai nyomán összeállította a régi vend irodalmi nyelv szótárát, amelyben 160 ezer eredeti szó van. Néprajzi kutatásai közül kimagaslik a muravidéki fazekasság, gasztronómia, borászat, népszokások, építkezés és egyéb hagyományok feltárása, elemzése és összegyűjtése teljes terjedelemben. Magyarból fordított, elsősorban Pável Ágoston magyarul írt műveit, továbbá hozzá fűződik Kossics József munkáinak újbóli megjelentetése. Ő adta ki először Kossics József *A Magyar Országi Vendus-Tótokról* c. munkáját szlovénul. A régi martyánczi énekeskönyv feldolgozása és újra megjelentetése eredeti nyelvezetben is az ő érdeme. Szerkesztője volt az *Emološki pregled* néprajzi lapnak és a *Stopinje* katolikus kalendáriumnak, amely vendül is publikál. 1989-ben Jugoszlávia néprajzi atlaszának szerkesztéséből is kivette részét. A Muravidéken kívül Szlovénia más tájainak népi kultúrájával is foglalkozott, valamint a karintiai szlovének néprajzával, amit német nyelven Münchenben adtak ki. Tine Debeljakkal ültették át szlovénra Madách Imre *Az ember tragédiája* c. drámáját, amiért a PEN klub annak idején megjutalmazta.

Dr. Vilko Novak

OLAJ, Jože (Jože Olaj) szlovén költő, műfordító és humorista (Maribor, 1939. október 17–Rakičan, 2008. február 27.)

Az általános és középiskolát Mura-szombatban végezte. Szlavisztikát tanult, majd Szlovénia különböző városaiban tanított, de íróként és újságíróként is tevékenykedett. Írásai a *Delo*, a *Dnevnik*, a *Pavliha*, a *Pomurski Vestnik* és a *Tovariši* c. lapokban és folyóiratokban jelentek meg. Költészetében keresi az új kifejezéseket és számos ismeretlen, szokatlan érzést fejez ki, főleg a szürrealisztikus metaforáiban, szövegeiben. Termékeny műfordító is volt, magyar irodalmat fordított szlovén nyelvre. A rakičani idők óta otthonában hunyt el 2008-ban.

Jože Olaj

Műfordításai:

JÓKAI Anna: *Jakobova lestev* (Jákob lajtorjája) 1984.

KARDOS G. György: *Palestinska trilogija* (Kardos G. György regény-trilógiája), (Jože Hradil társfordítóval), 1985.

BRASNYÓ István: *Kako hladni so postali večeri* (rádiójáték), 1981.

CSUKÁS István: *Ubogi Artur Cmok* (pravljice), 1986.

FEJES Endre: *Pokopališče rje* (Rozsdatemető, regény), Murska Sobota: Pomurska založba, 1964.

SZABÓ Magda: *Srna* (Az őz). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967.

MOLDOVA György: *Temni angel* (Sötét angyal, regény). Murska Sobota: Pomurska založba, 1966.

Sodobna madžarska lirika. *Dialogi* (Ljubljana) 1966.

Sodobna vojvodinska madžarska poezija. *Tribuna* (Ljubljana)

DÉRY Tibor: O novi pesmi. *Objave* 1968 (št. 2/3), str. 131–133.

JANIKOVSZKY Éva: *Din in dan*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1969.

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE Emil: *Meščanska ljubezen* (Polgári szerelem). Ljubezen: Izbor madžarske poezije. Pomurska založba (Murska Sobota), 1969.

MÁNDY Iván: *Imena na zidu* (Nevek a falon). Ljubezen: Izbor madžarske poezije. Pomurska založba (Murska Sobota), 1969.

- SARKADI Imre: *Pobalini* (Vagányok). Ljubezen: Izbor madžarske poezije. Pomurska založba (Murska Sobota), 1969.
- MOLDOVA György: *Mandarin, sloviti pobalin* (Mandarin, a hires vagány). Ljubezen: Izbor madžarske poezije. Pomurska založba (Murska Sobota), 1969.
- CSURKA István: *Krmar na vlačilcu* (Uszálykormányos). Ljubezen: Izbor madžarske poezije. Pomurska založba (Murska Sobota), 1969.
- MÁNDY Iván: *Predmeti* (Tárgyak, rádiójáték). Ljubljana: Radiotelevizija, uredništvo radijskih iger, [1975].
- CSUKA Zoltán: *Pesem večnega upora*: izbor pesmi. Murska Sobota: Pomurska založba.
- MÁNDY Iván: *Če si med nami, Endre Holman...* (Ha köztünk vagy Holman Endre): radijska igra. Ljubljana: Radiotelevizija, Uredništvo kulturno-umetniških oddaj, [1978?].
- TARBAY Ede: *Prinašalci toplote* (Meleghezók): pravljica igra. Ljubljana: Radiotelevizija, uredništvo igranega programa, [1979?].
- BRASNYÓ István: *Kako hladni so postali večeri*: radijska igra. Ljubljana: Radiotelevizija, [1981].
- MÁNDY Iván: *Če si med nami, Endre Holman...* (Ha köztünk vagy Holman Endre, rádiójáték). Ljubljana: Radiotelevizija, Uredništvo kulturno-umetniških oddaj, [1978?].
- TARBAY Ede: *Prinašalci toplote* (Meleghezók): pravljica igra. Ljubljana: Radiotelevizija, uredništvo igranega programa, [1979?].
- Sozvočje (Összhang): izbor pesmi slovenskih in madžarskih pesnikov Pomurja. [Murska Sobota]: Pomurska založba, 1989.

ORCSIK Roland költő, műfordító, a Tiszatáj szerkesztője (Óbecse, 1975)

Költő, esszéista, tanulmányíró, kritikus, délszláv nyelvekből fordít. 1992 óta tartózkodik Magyarországon, Szegeden él. Végzettség: magyar nyelv és irodalom szakos tanári diploma. Munkahely: Szegedi Tudományegyetem, Szláv Filológiai Tanszék, tanársegéd. Oktatási tevékenység: szerb nyelv és irodalomtörténet, horvát és szlovén irodalomtörténet. Tudományos munka: délszláv–magyar irodalmi kapcsolatformák.

Orcsik Roland

Verseskötetei:

Rozsdamaró. Vár Ucca Műhely, Veszprém, 2000.

Holdnak, Arccal. Tiszatáj, Szeged, 2007.

Műfordítás a szlovén irodalomból:

Šteger, Aleš: *Protuberancia.* Veszprém. BabelPress, 2006.

Más műfordítások:

Magánszféra reinkarnációja. Kortárs horvát költők (Messzelátó, Szeged, 2002)

Zastrašivanje strašila – antologija mađarske kratke priče (Zagreb, 2001, Esterházy Péter egyik novelláját fordította le horvátra)

Robert Mlinarec: *Álomszövegek* (novelláskötet, horvátról magyarra; Messzelátó, Szeged, 2003)

Branko Maleš: *Valóság elleni gyakorlatok* (verseskötet, Fiatal Szegedi Írók Köre – BabelPress Bt., 2005)

Igor Štiks: *Illés próféta széke* (Magvető, 2007)

Delimir Rešicki: *Meghalni a pandákkal* (Baláca, Veszprém, 2008)

Mirko Kovač: *Város a tükörben* (Magvető, Bp., 2009)

Díjak, ösztöndíjak:

2003 – OTDK I. díj + Különdíj

2004 – Faludy-díj

2005 – Tiszatáj-jutalom

2006 – Az MTA Szegedi Területi Bizottságának (SZAB) I. díja + ezüstérem

2007 – Sinkó Ervin irodalmi díj

2010 – Sziveri János-díj

2007 – 4 hónapos Babits Mihály Műfordítói ösztöndíj

Nyári egyetemek: MÖB: Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, Szlovénia, 2001. 06. 26–07. 14., 3 hét; MÖB: Zagrebačke slavističke škole, Dubrovnik, 2004. 08. 23–09. 04., 2 hét; Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, 2004. 07. 05–07. 17., 2 hét, MÖB: Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, Szlovénia 2005. 06. 26–07. 14., 2 hét, MÖB: Zagrebačke slavističke škole, Dubrovnik, 2005. 08. 23–09. 04., 2 hét.

Dr. PÁVEL Ágoston (Dr. Avgust Pavel), néprajzkutató, költő, műfordító, lapszerkesztő, kiváló tudós, elhivatott tanár, sokoldalú szlavista, igazi polihisztor [Vashidegkút (ma Cankova, Szlovénia), 1886–Szombathely, 1946]

Dr. Pável Ágoston

Vend (szlovén) családban született, a vend nyelv volt az anyanyelve. Származását a későbbiekben sem tagadta meg, mindig büszkén vállalta kettős (szlovén és magyar) identitását. Illyés Gyula, aki Dombóváron Pável Ágoston diákja volt, később őt „*a két nép hű fiának*” nevezte. 1905-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–latin szakára iratkozott be, de már itt is erősen foglalkoztatta a szláv filológia. Nagy hatást gyakorolt az életére Asbóth Oszkár, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem szlavisztikaprofesszora, aki felismerte Pável Ágoston a népi kultúra és a vend népnyelv iránti (későbbi nyelvészeti és néprajzi vizsgálódásait megalapozó) szeretetét – nem csupán tanítványának, hanem munkatársának is tekintette, figyelmét a szláv nyelvek felé fordította. Az ő felügyelete alatt készült el, majd az ő javaslata alapján jelent meg az Akadémia kiadásában 1909-ben az akkor 23 éves fiatal tudós egyetemista első nagy lélegzetű, máig forrás értékű szlavisztikai munkája, *A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana*, amelynek köszönhetően doktori fokozatot szerzett 1913-ban összehasonlító szláv nyelvészetből. Elnyerte az egyetem pályadíját és az Akadémia kitüntetését, s neve ismertté vált külföldön is. Tanári pályafutásának első állomása a délvidéki Újverbász volt, ahonnan több település iskoláján át vezetett az út az 1920-as években a szombathelyi leánygimnáziumig. Életútját munkahelyi problémák és családi tragédiák nehezítették. 1919-ben a Muravidéket a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz a csatolták, őt a Muravidékre hívták tanügyi tanácsosnak, de nem vállalta. Alig egyéves ikerfiai halála után 1919 júniusában magába roskadva lelkiismeretvizsgálatot tart, újraértékel sok mindent: kezdeti (délsláv) műfordítói és költői kísérletei, akárcsak ragyogóan indult tudós pályája is megtorpantak. Tartós következményekkel járó háborús sebesülése, megbélyegzett közéleti szereplése és délsláv kapcsolatai, valamint családja tragédiája a csöndes elvonultság és az anyagi nehézségekben bővelkedő erőgyűjtés

éveit hozták el életében. Csupán diákjainak a szeretete, valamint fiának és lányának születése jelentett gyógyírt eme állapotra. 1920-ban meghívták tanárnak a Ljubljanoi Egyetemre, családi okok miatt nem vállalta. 1924-től haláláig a Szombathelyi Múzeum könyvtárának őre volt. 1941-ben a Szegedi Tudományegyetemen magántanárként habilitálják a délszláv irodalom és nyelvészet docenseként. Székfoglaló előadásának a címe: *Mátyás király és a szlovének* (Kralj Matjaž in Slovenci) volt. A Vasi Szemle című folyóirat főszerkesztője. Ott szolgálta a tudományokat, ahol alkalma adódott rá. Számtalan szlovén és horvát novellát, verset, balladát és irodalmi szemelvényt fordított ebben az időben magyar nyelvre, önálló verseket is írt. Az 1930-as években két verseskötete jelent meg: *Vak völgy ölén így zsolozsmázok; Felgyújtott erdő*. Lírája figyelemre méltó, és nemcsak a szűkebb hazájában élő magyarok, illetve szlovének figyelnek rá, hanem Szlovéniában, de még az Ausztriában élő szlovén nemzetiségűek is. Ennek ékes bizonyítéka a stájerországi szlovének grazi székhelyű egyesülete, az Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark és a laafeldi, Pável Ágostonról elnevezett kulturális központjuk, a Pavelhaus által közösen kiadott háromnyelvű (magyar, szlovén, német) válogatáskötet *Mein grimmiges Jahrhundert* (2005), ill. *Mein frostsarrendes Jahrhundert* (2006, 2. kiadás) (Dermesztő századom) címmel. Lírájánál talán még jelentősebb fordítói munkássága. Költészetén és fordításain túl is sokat tett a magyar irodalomért. A Faludi Ferenc Irodalmi Társaság alelnöke. Mentorként segítette többek irodalmi elindulását. Ezek közül Weöres Sándor és Gazdag Erzszi költők vallották mesterüknek Pável Ágostont. Egyetemi diáktársa, Király György 1909-ben egy Pável életrajzban a következőket írta. „Ki kell emelnünk rajongó fajszeretetét, amely a pusztuló vend nép szomorú sorsa felett érzett bánatával egyesülten alig 9 éves korában arra az elhatározásra bírta, hogy egész életét a szláv filológiának szentelje.” Nemcsak a délszláv nyelveket ismerte, hanem megtanult oroszul és lengyelül is, hogy más szláv nyelvek sajátosságait is megismerje. Minden vendet rokonának tekintett. Az elesetteket és a szegényeket szerető és segítő, a magyarok és a szlávok közötti baráti kapcsolatok kialakításáért buzgón dolgozó, tiszta jellemű Pável Ágoston munkásságának gyümölcse több komoly (szlovén, szerb, horvát és orosz nyelvhez kötődő) nyelvészeti munka.

Önálló kötetként megjelent szépirodalmi alkotásai:

Vak völgy ölen így zsolozmázok (versek), Szombathely. 1933.

Felgyújtott erdő (versek), 1936.

Pável Ágoston válogatott műfordításai és versei, 1976.

Mein grimmiges Jahrhundert. Eine Auswahl an Gedichten von August Pavel in ubgarischer, slowenischer und deutscher Sprache, 2005.

Mein frostsarrendes Jahrhundert. Eine Auswahl an Gedichten von August Pavel in ubgarischer, slowenischer und deutscher Sprache, 2006 (2. kiadás).

Műfordításai:

CANKAR, Ivan: *Jernej szolgalegény és az ő igazsága* (Hlapec Jernej in njegova pravica) és Mihaszna Marko és Mátyás király (Potepuh Marko in kralj Matjaž). Nyugat Kiadó és Irodalmi R. T., 1937., Pomurska založba. Murska Sobota. 1976. Forum. Novi Sad. 1982.

CANKAR, Ivan: *Szegénysoron* (Na klancu). Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1941. Előszót írt hozzá Pável Ágoston, amelyben taglalja a mű alap gondolatát

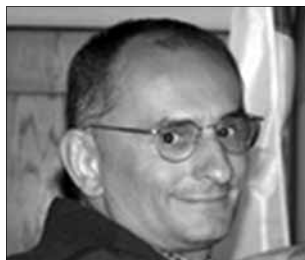
Szép Vida – Lepa Vida. Szlovén népdalok. Pomurska založba. Murska Sobota. 1959.

Szlovén népdalok. Pomurska založba. Murska Sobota. 1967.

CANKAR, Ivan: *Jernej szolgalegény és az ő igazsága – A szegénysoron*. Budapest. Új Magyar Könyvkiadó. 1955; Európa Könyvkiadó. 1976; Újvidék. Fórum, 1980.

A szlovén irodalom kistükre. Európa Könyvkiadó. 1973. (Pável Ágoston ... [et. al.])

Dr. PAVIČIĆ, Mladen (Dr. Mladen Pavičić), szlavista, szlovén lektor, műfordító (Ljubljana, 1961. április 14.)

Dr. Mladen Pavičić

1987-ben szlovén nyelv és irodalom szakon végzett a Ljubljana-i Egyetem Bölcsészettudományi Karán (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti). 1987–1988 közt középiskolai tanár a ljubljana-i „Srednja šola za družboslovje in splošno kulturo Vide Janežič” nevű középiskolában. Majd (1988–1992) szlovén lektor a krakkói Jagelló Egyetemen. 1989-ben a ljubljana-i „Poletna šola slovenskega jezika” nevű nyári egyetemen tanított. 1992-től szlovén lektor a budapesti ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszéken. 2009-ben PhD fokozatot szerzett Budapesten az ELTE BTK-n irodalomtudományból, disszertációjának a címe: *Spremembe pripovedovalca v novejšem madžarskem in slovenskem romanu* (Az elbeszélő átváltozásai az újabb szlovén és magyar regényben). Oktatási tevékenységei: BA-képzés: szlovén nyelvórák, szlovén kultúra, szlovén civilizáció; MA-képzés: szlovén nyelvórák. Magyar és lengyel nyelvből fordít szlovén nyelvre.

Műfordításai:

Könyv

Péter Esterházy: *Harmonia caelestis*. Študentska založba, Ljubljana, 2013

Folyóiratokban és újságokban megjelent műfordítások:

Péter Esterházy: Srednjeevropskega moškega tožbe, *Naši razgledi*, 10. 5. 1991.

Tomaž Šalamun-Jolán Sárbogárdi: Dušan, tvoj Kossuth sem, tvoj železničar, *Republika*, 8. 5. 1994.

István Kovács: Ločitev prostora, Blišč otroštva, Freska v Csetneški cerkvi, Arboretum, *Vilenica '97*, Ljubljana, 1997.

Ferenc Molnár: Pingvini se pozdravljajo, *Delo, Književni listi*, 5. februarja 1998.

Péter Nádas: Na božji dlani sediva, *Vilenica 98*, Ljubljana, 1998.

Péter Esterházy: Popravljen izdaja, *Delo, Književni listi*, 24. junija 2002, str. 11.

Gábor Csordás: Mejaš Kajetan Kovič, *Delo*, Književni listi, 11. novembra 2002.

Imre Kertész: Brezusodje (odlomek), *Literatura*, št. 137/138 (november/december 2002), str. 197–212.

Ákos Szilágyi: Pisec pravzaprava, *Literatura* 141 (marec 2003), str. 107–113.

Péter Nádas: Osmo pismo, *Delo*, Književni listi, 13. oktobra 2003, str. 15.

Deset madžarskih pesnikov. *Literatura*, Ljubljana, 263–264 (maj–junij 2013), str. 101–162.

Fordításai – társadalomtudományi, humán művek, szövegek:

Könyv

Tone Pretnar: *Prešeren in Mickiewicz* (társfordító Niko Jež), Ljubljana, Slovenska matica, 1998

Folyóiratokban, tanulmánykötetekben

István Fried: O življenjski poti Jožefa Košiča, *Košič in njegov čas*, Budimpešta 1994, str. 73–77.

István Fried: Slovensko-madžarske interference, *Hasonloságok es különbségek/Ujemanja in razhajanja*, Budimpešta, Košičev sklad, 1998, str. 179–183.

István Fried: O vzhodnosrednjeevropskih posebnostih nacionalnega epa, *Hasonloságok es különbségek/Ujemanja in razhajanja*, Budimpešta, Košičev sklad, 1998, str. 236–248.

István Fried: Slovensko-madžarske povezave, *Hasonloságok es különbségek/Ujemanja in razhajanja*, Budimpešta, Košičev sklad, 1998, str. 293–299.

Tanulmányai:

Zgodnji komparativist Meltzl in jubilant Grün. Soavtor: Tone Smolej. Objavljeno v Anton Aleksander grof Auersperg – Anastazij Grün. Razprave. (Úr. Mira Miladinović Zalaznik in Stane Granda.) *Nova revija*, Ljubljana, 2009. 117–140.

O pripovedovalcu v dveh srednjeevropskih postmodernističnih romanih. Sodobna slovenska književnost (1980–2010). Obdobja 29. Ur. Alojzija Zupan Sosič. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 2010. (ISBN 978-961-237-383-2.) 187–193.

Sproščeno rabljena klasika, *Razgledi*, 12. 5. 1999, str. 23.

Kajetan Kovič, *Nagyvilág*, 1999/9-10, str. 871–875.

Osrednje delo aktualnega nobelovca, *Delo*, Književni listi, 13. 10. 2003, str. 12.

Dr. PETERŠIČ, Vlado, (Dr. Vlado Peteršič) orosz- és némettanár, író, műfordító (Ptuj, 1926–Maribor, 1999)

Dr. Vlado Peteršič a második világháború ideje alatt csatlakozott a partizán felkelőkhöz, 1945-ben fiatal párttitkár volt a ptuji körzetben, majd 1946-ban a fiatalok munkabrigádjának a parancsnoka. Közben folytatta a tanulmányait és érettségi vizsgát tett a maribori gimnáziumban. Egy évig a Szovjetunióban járt egyetemre. 1948-ban Ljubljanában egyetemista körökben ellenzéki megnyilvánulásai és a Kominformos múltja miatt üldözik, ezért Magyarországra emigrál.

Családját, édesapját és nővérét a Goli otok-i (csupasz sziget) munkatáborba viszik. Budapesten a rádiónál dolgozik szerkesztőként, szlovén nyelvű bemondó, aki a műsoraiban szembeszáll a jugoszláv titkosrendőrség, az UDBA megtorlásaival. Budapesten szerzett orosz- és némettanári diplomát. 1964-ben ugyanott német irodalomtörténetből doktorált, Heinrich von Kleist és a német romantika c. disszertációval. 1953-tól Budapesten az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán, majd az ELTE Szláv Tanszékén megindult a szlovén nyelv oktatása, főleg a rábavidéki tanítók számára, ahol Vlado Peteršič is tanított Hadrovics Lászlóné Szép Gabriellával és Boris Prstovšekkel együtt. A Magvető Kiadónál jelenik meg a *Brazgotina* című regénye magyar fordításban *Sebhely* címmel 1964-ben. Később amnesztiát kap és 1967-ben visszatér Jugoszláviába. Mariborban helyezkedik el a Pedagógiai Főiskolán mint német- és történelemtanár. Hamarosan a maribori Kommunista Párt döntése alapján elbocsátják a főiskolai munkahelyéről. Azt követően is politikai nyomást gyakorolnak rá, egy ideig munkanélküli lesz, majd elhelyezkedik egy maribori vendéglátóipari középiskolában. A 60-as és a 70-es években magyar szépirodalmat fordít szlovén nyelvre. 1969-ben jelenik meg a maribori Obzorja Kiadónál a *Brazgotina* című regénye, amelyet már az emigrációja idején írt meg Budapesten, s amelyben a partizán múltját és az OZNA (Jugoszláv Titkosszolgálat) tetteit írja le a második világháború utolsó évében. A regény a tiltott kiadványok listájára került. 1974–77 közt megvonják tőle az útlevelét. Irodalmi munkássága egy ideig megszakad, mivel zaklatásoknak van

Dr. Vlado Peteršič

kitéve politikai múltja miatt. A második regénye 1995-ben jelenik meg, amely telítve van humorral és későbbi időszak valóságábrázolásával, a 90-es évek aktuális témáival. (Vlado Peteršič. In: Prešernov koledar, 1996.)

Művei:

Sebhely, regény. (Brazgotina, roman). Budapest. Magvető, 1964.

Brazgotina, roman (regény). Maribor. Obzorja, 1969.

Pokvarjenka, roman (regény). Ljubljana. Prešernova družba, Vrba, 1995.

Műfordításai:

MÓRICZ Zsigmond: *Gospodje se zabavajo*, roman (Úri muri). Murska Sobota. Pomurska založba, 1979.

LAKATOS Menyhért: *Zadimljene podobe*, roman (Füstös képek). Murska Sobota. Pomurska založba, 1977.

BART István: *Rudolf, nesrečni prestolonaslednik*, ljubezenski roman (A boldogtalan sorsú Rudolf trónörökös, szerelmes regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1987.

SZÉKELY Júlia: *Chopin v Parizu*, roman (Chopin Párizsban, regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1976.

JÓKAI Mór: *Črni diamanti*, roman (Fekete gyémántok, regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1969.

TAMÁSI Áron: *Abel*, roman, (Ábel, regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1968.

SOMOGYI TÓTH Sándor: *Bil si prerok*, roman (Próféta voltál, szívem – regény). Maribor. Obzorja, 1969.

NÉMETH László: *Žalovanje*, roman (Gyász, regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1974.

KERTÉSZ Ákos: *Makra*, roman (Makra, regény). Murska Sobota. Pomurska založba, 1973.

Dr. REIMAN Judit irodalomtörténész, műfordító (Budapest, 1954)

1978-ban szerzett oklevelet Budapesten az ELTE BTK angol–lengyel szakán. Tudományos fokozata: bölcsészdoktor. Disszertációjának a címe: „*A valóság a szó árnyéka*” – az „*értelem*” nyomában. *Elbeszélői stratégiák Bruno Schulz prózájában*. A disszertációját 1996-ban védte meg Budapesten az ELTE BTK-n. Jelenleg irodalomtörténész, műfordító, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Lengyel Tanszékének tanára. Lengyelből és szlovénből fordít. Oktatói tevékenységéhez tartozik: irodalomtörténet, műfordítás, lengyel nyelv és stilsztika, szlovén nyelv.

Dr. Reiman Judit

Műfordításai a szlovén szépirodalomból:

Blatnik, Andrej: *Menjave kož / Bőr*. Fordították Gállos Orsolya és Reiman Judit, 2002.

Az első nap, a szlovén kortárs kispróza antológiája: Maja Novak, Andrej Morovič, Jani Vrik, Andrej Blatnik, Mart Lenardič, Tomaž Kosmač, Mohor Hudej, Dušan Čater, Aleš Čar (antologijo slovenske sodobne kratke proze Prvi dan, 2002). Válogatta Mitja Čander. Ford. Gállos Orsolya, Körtvélyessy Klára, Reiman Judit.

Az eltört korsó. Szlovén esszék. Válogatás, előszó: Gállos Orsolya. Ford. Gállos Orsolya, Reiman Judit. Jelenkor. Pécs. 1992.

Debeljak, Aleš: *Otthon és külföld*. Esszék. Ford.: Gállos Orsolya, Babarczy Eszter, Reiman Judit, Szilágyi Imre. Jelenkor. Pécs. 1998.

Jančar, Drago: *Az angyal pillantása*. Jelenkor, Pécs, 1997.

Számos más fordítás folyóiratokban, pl. a Tiszatáj 1992. októberi számában egy szlovén blokk, a Magyar Napló szlovén száma (1997 vagy 1998).

Szlovén témájú publikációk:

Egy jóslat nyomában. A legújabb szlovén próza néhány jellemzője. – In: „Ember lenni mindig, minden körülményben”. Tanulmányok Kiczenko Judit születésnapja alkalmából. – In: Pázmány Irodalmi Műhely. Tanulmányok / Szerk. Radvánszky Anikó. – Piliscsaba: Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, 2008, 378–385.

- 2008 – *Szlovénia*. – In: Magyar Katolikus Lexikon XIII. kötet. Szentl – titán. / Főszerkesztő: Diós István. – Budapest: Szent István Társulat, 2008, 344–349.
- 2014 – „*Czefurzy raus!*” Gorana Vojnovicia. Słoweńska powieść kultowa w świetle bałkanizmu. In: Porównania. Kultura sytuacji postkolonialnej. Poznań, 2014/14. 99–107.

SEDONJA, Štefan (Štefan Sedonja) műfordító, szlavista, középiskolai tanár, szerkesztő, könyvtárigazgató (Muraszombat, 1926. december 16– Muraszombat, 2012)

1952-ben szerzett diplomát szlovén nyelvből és irodalomból a Ljubljana-i Egyetemen. A muraszombati gimnáziumban tanított, és a Pomurska založba szerkesztője volt. A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár igazgatója is volt. Magyar szépirodalmat fordított szlovén nyelvre.

Štefan Sedonja

Műfordításai:

ILLYÉS, Gyula: *Ljudstvo s puste* (Puszták népe). Murska Sobota (MS). Pomurska založba (PZ), 1962.

JÓKAI Mór: *Zlati človek* (Az arany ember). MS. PZ, 1966, 1967, 1985; Ljubljana. Cankarjeva založba, 1975.

SULHÓF József: *Čarovna palica* (Varázsvessző). Ljubljana. Cankarjeva založba, 1957.

Dr. SZÍJÁRTÓ Imre egyetemeken és főiskolán oktató tanár, média-kutató, műfordító (Sárvár, 1962. április 13.)

Általános és középiskolába szülővárosában járt. 1988-ban végezte el a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar–oroszlengyel szakát. Tíz évig középiskolai tanár volt, közben a magyar nyelv és irodalom, majd a mozgóképkultúra és médiaismeret szaktanácsadójaként dolgozott a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézetnél. Doktori fokozatot 2002-

Dr. Szíjártó Imre

-ben neveléstudományból szerzett a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi doktori iskolában. Az értekezés címe: A filmesztétikától a médiaismeretig. A magyar mozgóképek-tatás 1960–2000. Habilitációs előadásait 2010. 04. 28-án tartotta a Debreceni Egyetemen. Értekezése címe: Kánon, kanonizáció, iskola. A filmes műveltségfogalom átalakulása a kelet-közép-európai országokban a rendszerváltás után. A tantermi előadásai: A rendszerváltás utáni film megjelenése a kelet-közép-európai országok filmoktatásában, a tudományos előadása: A filmoktatás szerepe a magyar film kanonizációs folyamataiban, a német nyelvű előadása címe: Die Rolle der Filmerziehung in der kinematographischen Kanonbildung in Ungarn.

A felsőoktatásban főállásban, illetve óraadóként 1987 óta dolgozik. 1998–2002 között a Maribori Egyetem magyar lektora volt. Munkatársa volt a KLTE Szláv Filológiai Intézetében az Oroszlengyel Irodalom, valamint a Lengyel Nyelv és Irodalom Tanszéknek, főállásban 2002 és 2005 között az Európai Tanulmányok Központjában dolgozott. Óraadó volt az ELTE Művészetelméleti és Médiakutatási Intézetében, a Filmtudomány Tanszéken, valamint a Pécsi Tudományegyetem Kommunikáció- és Médiatudomány Tanszékén. Jelenleg az Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Karán a Mozgóképkultúra Tanszék tanszékvezető főiskolai tanára.

Pályája kezdetén magyar, orosz és lengyel irodalomtörténetet tanított. Az utóbbi években oktatói tevékenysége elsősorban a film- és médiapedagógia, valamint a magyar és az egyetemes filmtörténet felé irányult. Közreműködött a mozgóképkultúra és médiaismeret alapszak megalapításában és intézményi akkreditációjában. Az ELTE-n a filmelmélet-filmtörténet szakon, majd az EKF mozgóképkultúra és médiais-

meret szakán kidolgozta a mozgóképkultúra és médiaismeret tanári MA szak tantárgypedagógiai tárgyainak anyagát. Az EKF mozgóképkultúra és médiaismeret tanári MA szak felelőse – a képzés 2008 őszén indult, a magyar tanárképzési rendszer új elemeként. A terület intézményesülését a Mozgóképkultúra Tanszék 2009 tavaszán történt létrehozása jelzi.

Szakmai pályafutását két érdeklődési terület határozza meg: egyrészt a kelet-közép-európai országok rendszerváltás utáni filmjével foglalkozik, másrészt tagja annak a csoportnak, amely a mozgókép és a média közoktatásbeli meghonosítását tűzte ki célul Magyarországon és Magyarországon kívül. Kutatási területei: a médiaműveltség (media literacy) fejlesztése, nemzetközi modelljei, gyakorlata, valamint módszertana; kanonizációs folyamatok a kelet-közép-európai országok kortárs filmjében.

Szaktudományos és neveléstudományi publikációkat szlavisztikai, filmes, médiaelméleti és pedagógiai kiadványokban közölt. Két monográfiája közül az egyik (a doktori dolgozata továbbfejlesztett változata) neveléstörténeti munka, a Magyar Nemzeti Filmarchívum gondozásában jelent meg. A másik a médiaműveltség terjesztésével kapcsolatos (A mozgóképkultúra és médiaismeret tanításának módszertana). Tizenhat tanulmányt tartalmazó kötete jelent meg továbbá *Moszkva, Varsó, Maribor. Válogatott tanulmányok* címmel. Írásait több magyar és lengyel felsőoktatási intézményben használják kötelező és ajánlott olvasmányként. Fordításokat és műfordításokat készített lengyel, szlovén és orosz nyelvről irodalmi és filmes folyóiratoknak.

Nemzetközi együttműködésekben elsősorban Lengyelországban, Szlovéniában, Oroszországban, Ausztriában és Svájcban vesz részt. Részes a médiaműveltséggel és médiapedagógiával foglalkozó szakemberek nemzetközi hálózatának.

Felsőfokú nyelvvizsgálója van orosz és lengyel nyelvből, középfokú nyelvvizsgálója németből. Társalgási szinten beszél szlovénül, olvas angolul, horvátul, szerbül és szlovákul.

Fordítói-műfordítói tevékenysége – szlovén nyelvből:

Suzana Tratnik: *Párhuzamosok*. Libri Kiadó, 2014. p. 133.

Milan Vincetič: Milivoja feltámadása. *Jelenkor*, 2000. 2. pp. 217–229.

Ilija Tomanič: A vég kezdete vagy a kezdet vége. A szlovén film a kilencvenes években, a nemzeti önazonosság válsága és a rendszerváltás terhei. *Metropolis*, 2002. 3–4. pp. 62–68. ISSN 1416-8154

- Dane Zajc: A reménytelenségbe vetett tekintet (Jurij Hudolin beszélgetése). *Jelenkor*, 2004. október pp. 1037–1044.
- Miklavž Ocepek: A totalitarizmus és az idő. *Jelenkor*, 2004. október pp. 1065–1069.
- Martina Soldo: Totalitarizmus: a rend délibábja. *Jelenkor*, 2004. október pp. 1069–1071.
- Vinko Möderndorfer: Külváros. *Napút*, 2004. 9. pp. 77–83.
- A szó számomra csupán ugródeszka. Beszélgetés Boštjan Hladnik filmrendezővel. *Nagyvilág*, 2006. 8. pp. 774–786.
- Franci Just: A muravidéki líra a XX. század első felében. *Nagyvilág*, 2007. 10. pp. 785–794.
- Feri Lainšček: Elvászlom a habot a hullámoktól. *Nagyvilág*, 2007. 10. pp. 794–805.
- Milivoj M. Roš: Vissza az örökkévalóságból. *Nagyvilág*, 2007. 10. pp. 813–820.
- Suzana Tratnik: Érettségi tétel; Szilveszteri csók. *Nagyvilág*, 2007. 10. pp. 820–824.
- Robert Titan Felix: A kortárs (szlovén) irodalom két problémája. *Nagyvilág*, 2007. 10. pp. 826–831.

Szlovéniával kapcsolatos publikációk:

Tanulmánykötet

Moszkva, Varsó, Maribor. Válogatott tanulmányok. Líceum Kiadó, Eger, 2009. 184 p. ISBN 978-963-9894-09-9

Tanulmányok, cikkek

- Tradicija in kontinuiteta v madžarski književnosti v Sloveniji. In: *Sosednji narodi - sosednje kulture – Szomszédos népek – szomszédos kultúrák.* Szerk.: Bokor József és Szíjártó Imre, Maribor, 2001. pp. 109–114.
- A lengyel irodalom fogadtatása Szlovéniában. In: *Lengyelek és magyarok Európában – Polacy i Węrzy w Europie.* Szerk.: Nagy László Kálmán, Kossuth Egyetemi Kiadó Debrecen, 2001. pp. 199–211.
- A szlovéniai magyar civilszervezetek. *Muratáj* 2001. 2. pp. 144–153.
- Murán innen, Murán túl. Regionalitás a mai szlovén prózában. *Jelenkor* 2002. 2. pp. 210–217.
- <http://www.jelenkor.net/main.php?disp=muvek&ID=278&v=0>

- „A szlovén tavasz” filmjei. *Filmkultúra* <http://www.filmkultura.hu/regi/2002/articles/reviews/szloventav.hu.html>
- Films of 'Slovenian Spring'. *Moveast* 7. 2002. pp. 3–29.
- Igék a megmaradásért. Jegyzetek a szlovéniai magyar irodalomról. *Tiszatáj* 2002. 8. pp. 61–69.
- <http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/tiszataj/02-08/szijarto.pdf>
- Visszafogott himnusz a hazához. Szlovén filmek. *Filmvilág* 2002. 11. pp. 49–52.
- http://filmvilag.hu/xereses_frame.php?cikk_id=2748 ISSN 0428-3872
- Poglavje iz zgodovine slovensko-polskih književnih stikov: Lojze Krakar in Tadeusz Różewicz. *Studia Slavica Savariensia* 2002. 1–2. pp. 606–613.
- (D. Molnár Istvánnal) What is the Rationale of Periodization? On the Epochs of Hungarian, Polish and Slovenian Literature from the 16th Century to 1939. *Studia Slavica Hungarica* 48/1–3 (2003) pp. 189–204. ISSN 0039-3363
- Słoweński poeta Lojze Krakar a poezja polska. *Slavica* XXXII. 2003. pp. 109–125. ISSN 0583-5356
- (D. Molnár Istvánnal) Cy periodyzacja ma sens? O okresach w literaturze węgierskiej, polskiej i słoweńskiej od XVI wieku do 1939. *Porównania* 1/2004 pp. 21–35.
- A maguk földjén. Szlovén irodalom és film 1990-ig. *Napút* 2004. 9. pp. 64–70. http://www.inaplo.hu/na/2004_09/064.htm
- Kevés munka, kevés szerelem. Az új szlovén film. *Filmkultúra* <http://www.filmkultura.hu/regi/2006/articles/essays/szlovenfilm.hu.html>
- Akkreditáció Szlovéniában. In: *Felsőoktatási akkreditáció Közép-Európában*. Szerk.: Kozma Tamás és Rébay Magdolna, Felsőoktatási Kutatóintézet és Új Mandátum Könyvkiadó, 2006. pp. 130–143.
- Muravidéki szlovén irodalom. *Nagyvilág* 2007. 10. pp. 777–778. ISSN 0547-1613
- Popularne gatunki filmowe w krajach socjalistycznych. In: *Prowincja. Świat, Europa, Polska. Zbiór studiów*. Red.: Mirosław Ryszkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Lublin, 2007. pp. 391–399. ISBN 978-83-227-2664-8
- Cenzura w kinematografiach Europy Środkowej i Wschodniej. In: *Drogi do wolności w kulturze Europy Środkowej i Wschodniej 1956–2006*. Red.: Bogusław Bakula i Monika Talarczyk-Gubała, Wydawnictwo WiS, Poznań, 2007. pp. 305–311. ISBN 978-83-60844-00-7

- Így jönnek. Elsőfilmesek Kelet-Közép-Európában I–II. *Filmvilág* 2008. 2–3. pp. 48–50. és 46–48. ISSN 0428-3872
- Fragen der Kanonbildung in der Kinematographie der ost- und mitteleuropäischen Länder nach der Wende. *Studia Slavica Hungarica* 53/2 (2008) pp. 459-465. ISSN 0039-3363 (print), 1588-290X (online)
- Tiszta beszéd. Filmtörvények Kelet-Közép-Európában. *Filmvilág* 2008. 10. pp. 39–40.
- Irodalmi feldolgozások a kelet-közép-európai országok filmgyártásában a rendszerváltás után. *Átkelő*, 2008. 2. pp. 30–37. ISSN 1786-4399
- Literary Adaptations in Post-communist Eastern and Central European Cinema. In: *Words and Images on the Screen: Language, Literature and Moving Pictures*. Cambridge Scholars Publishing Ltd, 2008. ISBN 978 1847 188434
- Nagy mennyország. A határon túli magyar film. *Filmvilág* 2009. 9. pp. 54–56. ISSN 0428-3872
- Kelet-közép-európai emigránsok a nyugat-európai filmekben. In: *Fejezetek a brit film történetéből*. Szerk.: Győri Zsolt, Líceum Kiadó, Eger, 2010. pp. 57–71. ISBN 978-963-9894-56-3
- A filmoktatás Szlovéniában. In: *Szépbe szőtt hit. Köszöntő könyv Varga József tiszteletére*. Szerk.: Kolláth Anna és Gróf Annamária. Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Maribor – Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2011. pp. 245–254.
- Obraz socjalizmu w filmach zrealizowanych po transformacji w krajach Europy środkowo-wschodniej. In: *Doświadczenie i dziedzictwo totalitaryzmu na obszarze kultur środkowoeuropejskich*. Red.: Joanna Goszczyńska, Joanna Królak, Robert Kulmiński, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa, 2011. pp. 347–359. ISBN 978-83-7151-013-7
- A médiaműveltség összehasonlító pedagógiai megközelítésben. In: *A tanárok tanárának lenni. Tanulmányok Szabó László Tamás 70. születésnapjára*. Szerk.: Pusztai Gabriella, Fenyő Imre és Engler Ágnes. DE – CHERD, Debrecen, 2012. pp. 181–190.
- Media Education: From the Classroom to the Knowledge Bases. In: *ICI 12 International conference on information. Learning Unlimited*. Open University Malaysia. pp. 121–128. ISBN 978-967-429-013-4
- Понятие национальной кинематографии – два примера: Словения и Беларусь. *Studia Slavica Hungarica* 58 (2013) pp. 175–183.

<http://akademaii.com/content/7557164278k82280/?p=1efc268ece304ed8b6feeee7349f4aad&pi=14> ISSN 0039-3363 (print), 1588-290X (online)

Az Alpok napos oldalán. Az új szlovén film. *Filmvilág* 2013. 12. pp. 46–49. ISSN 0428-3872

Hagyomány és folytonosság a szlovéniai magyar irodalomban. In: *Muravidék – Adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához / Prekmurje – Dodatki o jeziku in kulturni Madžarov v Sloveniji*. Szerkesztette / Uredniki: Gasparics Judit, Ruda Gábor. Kiadó / Založba: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 2013. ISBN 978-615-5026-35-5 (online) ISBN 978-615-5026-34-8 (nyomtatott) http://muravidek.eu/wp-content/uploads/2015/01/e_muravidek_adalekok1.pdf

A Muravidék a szlovén irodalomban és filmben. In: *Sokszínű nyelvészet – nyelvi sokszínűség a 21. század elején. Írások Kolláth Anna tiszteletére*. Szerk.: Gróf Annamária, N. Császi Ildikó, Sztókai Szilvia. Tinta, UMIZ, Imre Samu Nyelvi Intézet, Budapest–Alsóőr, 214. ISBN 978-615-5219-92-4 pp. 340–346.

Lektorálás és részvétel kötetek megjelenésében

Identitás – nyelv – irodalom / Identita – jazyk – literatúra / Identiteta – jezik – literatura. Kérdések és válaszadási lehetőségek a Muravidéken és Dél-Szlovákiában / Otázky a možné odpovede na Pomurí a na južnom Slovensku / Vprašanja in možni odgovori v Pomurju in v južni Slovaški. Szerkesztő / Editor / Urednik: Ruda Gábor, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Gramma Nyelvi Iroda, Pilisvörösvár–Dunaszerdahely, 2008. (Lektorai ajánlás a kiadónak)

Nemzetiségi iskolák Magyarországon, Szlovákiában és Szlovéniában / La scuole delle comunità... / Národnostne školy... / Narodnostne šole... Szerk: Ruda Gábor, MBKKE, Pilisvörösvár, 2011. ISBN 978-615-5026-09-6 (Lektorai ajánlás a kiadónak)

Nemzetkép és identitás a nemzetiségi iskolák tankönyveiben / Obraz národa a identita v učebniciach pre národnostné školy. Szerk.: Ruda Gábor és Szabó Mihály Gizella, MBKKE, GRAMMA Egyesület, Nyitrai Konstanti Filozófus Egyetem, PPKE, Selye János Egyetem, Pilisvörösvár–Dunaszerdahely–Komárom–Nyitra–Esztergom, 2013. ISBN 978-615-5026-29-4, ISBN 978-615-5026-30-0 (CD), ISBN 978-615-5026-31-7 (online) (Lektorai ajánlás a kiadónak)

Szerkesztőségi recenziók a varsói Quarterly 'Culture-Media-Theology' (Kwartalnik *Kultura – Media – Teologia*) című lapnak.
Gállos Orsolya: *Szlovéniai változatok. Esszék, tanulmányok, interjúk.* Pannónia könyvek. Pécs, 2012. ISBN 978 963 9893 65 8

Szerkesztés

(Bokor Józseffel) *Sosednji narodi – sosednje kulture – Szomszédos népek – szomszédos kultúrák.* Maribor–Szombathely, 2001. 121 p.

Muravidéki magyar irodalom: *Tiszatáj* 2002. 5. pp. 79–86.

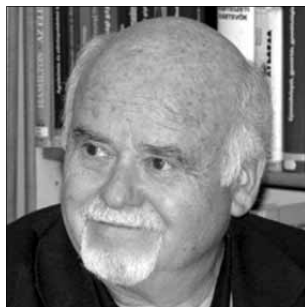
Kelet-európai film a rendszerváltás után. *Metropolis*, 2002. 3–4. 94 p.
ISSN 1416-8154

Film és irodalom összeállítás. *Nagyvilág* 2006. 8. pp. 677–825. <http://www.nagyvilag-folyoirat.hu/2006-8-ok.pdf>

Muravidéki szlovén irodalom összeállítás: *Nagyvilág* 2007. 10. pp. 777–839.

SZILÁGYI Károly, Archie újságíró, szerkesztő, műfordító, idegenvezető, tanár (Maribor, 1940. december 8.)

Az újvidéki József Attila Általános Iskolában, a Moša Pijade Gimnáziumban és a Pedagógiai Főiskolán végzi tanulmányait. 1961-ben magyar és szerbhorvát nyelv és irodalom szakon végez. 1961–1974-ig az Újvidéki Rádió újságírója, a Gyermekrádió, majd az Iskolarádió szerkesztőségében dolgozik, nyilvános műsorokat, vetélkedőket vezet. 1974–1982-ig a Forum Könyvkiadó szerkesztője, a Forum Könyvterjesztő boltvezetője. 1982–1992-ig az Újvidéki Rádió szerkesztője. 1992–1993-ig a Világszövetség c. lap újságírója, 1993–1994 között az MTV szerkesztője. 1994–1999-ig a Házat Hazát Alapítvány sajtófőnöke. 2000-ben az ATV főszerkesztője, jelenleg szak- és műfordító, tolmács, a Nyugati Magyarság szerkesztője, számítástechnikát tanít a budapesti Gábor Dénes Főiskolán.

Szilágyi Károly, Archie

Művei:

Rendszeresen írt az újvidéki és szabadkai lapoknak, több tanulmánya és publicisztikai írása jelent meg Magyarországon. A merülő fullantyú (1977), Déli szomszédaink (1993), Budajenő kis község Pest-Pilis-Solt-Kiskun megyében 1198–1998 (1998), Windows 95 (társsz., 1998), Access (társsz., 1998), Dobri susedi, loši susedi? (2000). Srpsko-hrvatsko-madžarski rečnik (másokkal, 1968), Marad a gyerek, ha látszik (szerk., 1974), Sok az eszkimó, kevés a móka (szerkesztő, 1975), Botlik–Csorba–Dudás: Eltévedt mezsgyekövek (szerk., 1994). Több publicisztikai, szépirodalmi könyv szerkesztője (1974–1980). Új könyv, új írás, Könyvek írók, emberek, Lírai kistükör, Irodalmi kistükör – az Újvidéki Rádió irodalmi műsorainak szerkesztése. Magyar félmúlt címen tíz, egyórás dok. film az MTV-ben (1993–1994).

Fordításaiért 1982-ben megkapta a Magyar Művelődési Minisztérium és az Európa Könyvkiadó nívódíját (Zsivko Csingo: Hogyan öltem meg a pajtásomat c. könyvéért), 1986-ban a Vajdasági Írók és Műfordítók Egyesületének Bazsalikom-díját, szerkesztésért pedig 1994-ben a Magyar Televízió nívódíját a Magyar félmúlt c. sorozat tíz dokumentumfilmjéért. Munkássága termésének javát három gyűjteményes kötet őrzi:

Mesélek egy tavaszciról. Budapest, Mackensen Kiadó, 2008. (fordításkötet *szlovén*, szerb és macedón novellisták műveiből); *Nyílt pályán.* Budapest, Pannon-kultúra, 2011. (cikkek, tanulmányok – köztük több *szlovén* vonatkozású); *Szólnak, intenek, óvnak.* Budapest, Pannon-kultúra, 2013. (interjúk – köztük több *szlovén* vonatkozású).

Eredeti írások, tanulmányok, könyvek:

Cankar a Vajdaság területén élő nemzetiségek nyelvén. *Naptár*, 1977. 132–134.

Ivan Cankar: A szegénysoron – Pável Ágoston fordításának egybevetése az eredetivel, (tanulmány), *Hungarológiai Közlemények*, Újvidék, 1987/szept.

O madžarskih prevodih „Sonetnega venca” (A Szonettkoszorú magyar fordításairól, tanulmány, szlovén nyelven), *Radovljiski prevajalski zbornik*, Društvo slovenskih književnih prevajalcev, Ljubljana, 1989.

Handke és a szlovének (esszé), *Kortárs*, Budapest, 1993/10.

Déli szomszédaink (*A szerbek, szlovének és horvátok története*), (társszerzők: Sokcsevits Dénes és Szilágyi Imre), Bereményi Könyvkiadó, Budapest, 1993.

Egy XX. századi országalapító (beszélgetés Milan Kučan szlovén köztársasági elnökkel), *Hitel*, 1995/6. (tévéváltozatban a Magyar Televízió 1-es műsorán 1995. jún. 26-án)

Műfordításai szlovén szépirodalomból:

Téli éj (Mai szlovén elbeszélők), Európa Könyvkiadó, Budapest, 1972.

Josip Vidmar: A drámaíró Ivan Cankar, *Híd*, Újvidék, 1976/5.

Josip Vidmar: *Esszék és meditációk*, Forum, Újvidék, 1977.

Miško Kranjec: *A Mura hullámain*, elb. (Gállos Orsolyával, Jaksity Györggyel), Európa Könyvkiadó, Budapest, 1978.

A mai szlovén irodalomtudományi gondolkodás, (esszék) Jože Pogačnik, Anton Slodnjak, Josip Vidmar, Janko Kos, Dušan Pirjavec, Taras Kermauner, Andrej Inkret tanulmányai, Újvidék, *Híd* (különnyomatként is), 1979/7–8.

A hódító (Mai szlovén drámák; más fordítókkal együtt), Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989.

Dr. Miha Likar: *Doktor úr, igaz-e...?* (499 hiedelem az egészségről), Ister Kiadó, Budapest, 2000.

SZÚNYOGH Sándor, szlovéniai magyar újságíró, költő, televíziós szerkesztő (Alsólakos, 1942. március 3–Lendva, 1998. január 9.)

Szúnyogh Sándor

Az általános iskolát Lendván, a tanítóképzőt 1963-ban Muraszombatban fejezte be, majd később a szombathelyi Tanárképző Főiskola magyar szakán szerzett diplomát. 1963–1969 között Domonkosfán tanító, 1969–1971 között Lendván községközi fordító. 1972–1991 között a Népújság c. hetilap, egyidejűleg a muraszombati Sajtó és Rádióintézet munkatársa. 1991-ben a Hidak - Mostovi c. nemzetiségi tévéműsor szerkesztője, majd azt követően 1992-1998 között a Szlovén Rádió-Televízió magyar műsorainak programigazgatója. 1971–1996 a Naptár szerkesztője. Számos írása jelent meg a szlovéniai magyar, a magyarországi és a vajdasági lapokban és folyóiratokban.

Elismerések:

1993-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjét. 1998-ban, halála után, ifjúsági irodalmi díjat neveztek el róla a Muravidéken.

Művei:

Halicánumi üzenet : versek. Murska Sobota, Pomurska založba, 1975. 87 p.

Hóvág : versek. Murska Sobota: Pomurska založba, 1985. 76 p.

Virágköszöntő : gyermekversek. Murska Sobota: Pomurska založba;

Slovensko-madžarski slovar družbeno-politične terminologije = Szlovén-magyar társadalmi-politikai műszótár. Murska Sobota: Zavod za časopisno in radijsko dejavnost, 1990. 179 p.

Halicanumi rapszódia : válogatott versek 1963-1989. Újvidék: Forum, 1991. 118 p.

Muravidéki kincsesláda : gyermekjátékok és népmesék Muravidékről. Lendava: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Top-Print, 1997.

Pozdrav iz Dolnje Lendave : mesto na razglednicah v letih 1898 do 1945 = Üdvözlét Alsólendváról : Alsólendva képes levelezőlapokon 1898-tól 1945-ig. Lendava: Občina, 1997. 176 p. illusztr.

Szótár:

Slovensko–madžarski slovar družbeno-politične terminologije = Szloven–magyar társadalmi-politikai műszótár. Murska Sobota: Zavod za časopisno in radijsko dejavnost, 1990. 179 p.

Műfordításai:

- 1.Ela Peroci: *Kockaházikó* (Hiša iz kock). Murska Sobota, Pomurska založba, 1965.
- 2.Palko Gal (Pavle Rožnik): *A szép Mankica és egyéb murántúli mesék* (Lepa Mankica in druge prekmurske pravljice). Murska Sobota, Pomurska založba, 1978. (Varga Józseffel együtt)
- 3.Ernest Ružič: *Naj - leg*. Murska Sobota, Pomurska založba, 1980.
- 4.*Sozvočje* = *Összhang* : izbor pesmi slovenskih in madžarskih pesnikov Pomurja. Murska Sobota, Pomurska založba, 1989. (Jože Olajjal együtt).

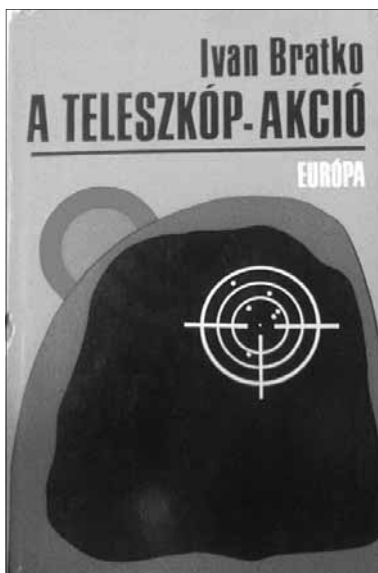
TÓTH Ferenc műfordító, (Tapolca, 1912. november 1– [?])

1913–1942 közt Muraszombatban élt. Földmérnöki diplomával dolgozott Muraszombatban, Szombathelyen és Budapesten. Bolgár, szerbhorvát és szlovén nyelvből fordított szépirodalmat.

Műfordításai:

A SZLOVÉN IRODALOM KISTÜK-

RE. Szerk. Stanko Janež. Ford.: Csuka Zoltán, Gállos Orsolya, Lator László, Nemes Nagy Ágnes, Székely Magda, *Tóth Ferenc*, Tótfalusi József, Vujicsics D. Sztoján, Európa Könyvkiadó. Budapest. 1973.

Fordította: Tóth Ferenc

KOVIČ, Kajetan: *Sem Isten, sem állat,*

regény. Ford. Tóth Ferenc. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1972.

KRANJEC, Miško: *Az élet tengelye,* regény. (Os življenja). Ford. Tóth Ferenc. Pomurska založba. Murska Sobota. 1969, 1970.

KRANJEC, Miško: *Mese a jó emberekről,* kisregény. (Povest o dobrih ljudeh). Ford. Tóth Ferenc. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1974.

BRATKO, Ivan: *A teleszkóp-akció,* regény. Ford.: Tóth Ferenc. Európa Könyvkiadó. Budapest. 1975.

LEVSTIK, Fran: *Martin Krpan.* Forrás. 1943. Ford. Tóth Ferenc. Forum. Novi Sad. 1963. Pomurska založba. Murska Sobota. 1970.

CANKAR, Ivan: *Egy idealista élete,* válogatott elbeszélések. (Martin Kačur in druge izbrane novele.) Fordította Gállos Orsolya, Gyetvai Mária, *Tóth Ferenc.* Tíz krajcár. Tóth Ferenc fordítása. Murska Sobota. Pomurska založba, 1980; Budapest, Európa Könyvkiadó, 1981.

GABEJŠEK, Karel: *Fájdalom.* (Bolečina). Fordította *Tóth Ferenc.* Budapest. Európa Könyvkiadó, 1978.

CANKAR, Ivan: *Mária szeretetháza.* (Hiša Marije Pomočnice) Fordították Csuka Zoltán és *Tóth Ferenc.* Murska Sobota. Pomurska založba, 1979.

ŠEBJANIČ, Franc: A pannóniai szlovének protestáns mozgalma. (Protestantsko gibanje panonskih Slovencev). Murska Sobota. Pomurska založba, 1979.

TÉLI éj, mai szlovén elbeszélők. Fordította Bodrits István, *Tóth Ferenc ...* [et al.] ; az utószót írta Tóth Ferenc. Budapest. Európa Könyvkiadó, 1970.

A szlovén irodalom kistükrének egyik fordítója volt Tóth Ferenc, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1973.

Dr. ZÁGOREC-CSUKA Judit, könyvtáros, könyvtörténész, költő, műfordító, kisebbségkutató, (Muraszombat, 1967 március 24.)

Göntérházán nevelkedett, 1986-ban érettségizett a Lendvai Kétnyelvű Gimnáziumban. 1991-ben szerzett középiskolai magyartanári és könyvtáros diplomát Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, ahol 2006-ban doktori (PhD) fokozatot szerzett könyvtártudományokból. Doktori disszertációjának a címe: *A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és könyvtártörténet 1945-től 2004-ig*. Témavezetője dr. Sebestyén György (Széchenyi Ferenc-díjas, professor emeritus), egyetemi tanár volt.

Dr. Zágorec-Csuka Judit

1991–1994 közt Lendván a *Népújságnak*, a szlovéniai magyarok hetilapjának az újságírója, 1996-tól 2000-ig magyar szakos tanár a Kétnyelvű Középiskolában, Lendván. Jelenleg könyvtáros, költő, műfordító és magyartanár a Lendvai 1. Számú Kétnyelvű Általános Iskolában és a kétnyelvű iskolai könyvtár vezetője. 2007-től a Muravidéki Magyar Tudományos Társaság tudományos titkára, 2006-tól tagja a Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületének is, 2010-től tagja a Muravidéki Akadémiai Tudósok Uniójának (PAZU). 2011-ben doktori bizottsági tag Budapesten az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszékén. 2012-től a Maribori Egyetem Fordítástudományi Tanszékén habilitált magyar lektor, 2013 óta óraadó tanár. Mint költő a múlt század 80-es éveitől publikál, eddig hat önálló verseskötete jelent meg. 2007–2009 között a *Lindua* multikulturális folyóirat felelős szerkesztője volt. Kapcán él családjával.

Díjak:

- 1999 – a Muravidéki Magyar Nemzeti Öngazgatási Közösség *Kulturális nívódíj*ban részesítette *művészeti kategóriában* Lendván, 1999. március 5-én.
- 1999 – Budapesten a *Jeney-Király Péter verspályázaton* verseivel *első díjat* nyert. Az ünnepélyes díjkiosztás a Minerva könyvesboltban volt Budapesten. A zsűri elnöke Kréher Uko Péter költő volt.
- 2005 – a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma az *Édes anyanyelvünk program Nyelv és nyelvhasználat a családban* című pályázaton

- benyújtott munkájáért *IV. pályadíjban* részesítette, a díjat dr. Hiller István kultuszminiszter adta át 2005. január 21-én Budapesten a Nemzeti Múzeumban, a díjkiosztó ünnepélyen.
- 2008 – Lendva Község polgármestere a Szlovén Kultúra Napján, február 8-án *elismerésben (díszplakett)* részesítette a multikulturalitás terén tett munkájáért és a Lindua folyóirat főszerkesztéséért.
- 2009 – a Magyar Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint az Anyanyelvápolók Szövetsége (Budapest) közös anyanyelvi pályázatán IV. díjban részesítette a *Hűség és kétnyelvűség a muravidéki magyarok identitásának tükrében* című pályamunkájáért.
- 2010 – az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint az Anyanyelvápolók Szövetsége (Budapest) közös anyanyelvi pályázatán IV. díjban részesítette a *Mesterségnevek a muravidéki magyarság családneveinek és identitásának a tükrében* című dolgozatáért.
- 2011 – a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Rév-Komárom) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest) *Jókai-díjban* részesítette *Széchenyi István, a nemzet lámpása* című pályamunkájáért.
- 2014 – Az Anyanyelvápolók Szövetsége (Budapest) által meghirdetett „*Élő tájnyelvek, a magyar nyelv táji gazdagsága*” című pályázaton II. helyezést ért el *A muravidéki magyar tájnyelv sajátosságai Szlovéniában* című pályamunkájával. A díjat Dr. Juhász Dezső egyetemi tanár, a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet igazgatója adta át 2014 május 24-én Budapesten, a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Szépirodalmi művei:

- 1997: *Viharverten* : versek barátaimnak, Lendva, Magyar Nemzeti-ségi Művelődési Intézet, Top-Print, 1997. 76 p., illustr. ISBN 961-6232-03-7.
- 2001: *V ognjenem kresu*, verseskötet, szlovén nyelvű fordításkötet, fordította: Majanca Mihelič, Murska Sobota, solidarnost, 2001. 62 o.
- 2003: *Slepci na zemljevidu* : verseskötet, szlovén fordításkötet, fordította: Maria Millas, Murska Sobota, Franc-Franc, 2003. 95 o.
- 2003: *Kiűzve az Édenből* : versek, Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2003. 95 o.
- 2005: *Kettős hangzat* : verseskötet Kardos Ferenc társszerzővel, Zalaegerszeg-Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet : Zala Írók Egyesülete, Pannon Tükör sorozat, 2005.

- 2009: *Tragom Zrinskih* (tanulmánykötet), horvát nyelvű kiadás, Zágráb – Pilisvörösvár, Magyar Művészeti és Tudományos Társaság – Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2009.
- 2010: *V sebi zate*, Murska Sobota, Franc-Franc, 2010. (Knjižna zbirka Mostovi na meji, prevod Gabriella Bence Utroša, izbor poezije, proze, esejistike).
- 2010: *A muravidéki magyar könyvek világa*, tanulmányok és publicisztikai írások, Pilisvörösvár–Lendva, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, 2010.
- 2011: *Sivatagi szélben, verseskötet*, Pilisvörösvár–Kapca, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Kapcai Helyi Közösség, 2011.
- 2013: *Új horizontok, Novi horizonti, Neue Horizonte, válogatott verseskötet*, Pilisvörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2013.

Antológiák:

- 1998-ben szerepel az *Igét őrizve*: szlovéniai magyar költők antológiájában. (szerk. Bence Lajos). Lendva. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.
- 2002-ben szerepel a *Stolpnica na brazdah* : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : antológiában. (szerksztők Štefan Kardoš, Robert Titan Felix). Murska Sobota, ZKD.
- 2013-ban jelentek meg versei és prózai írása a *Pobiralci rose/Harmatfogók* kétnyelvű, szlovén-magyar nyelvű antológiában, amely Lendván jelent meg a Kultúregyesületek Községi Szövetsége kiadásában.
- 2014-ben szerepelt a *Palackposta*, zalai-muravidéki írók, költők antológiájában. Zalaegerszeg. Pannon Tükör Könyvek (szerk. Szemes Péter).
- 2014-ben szerepelt a verseivel *Iz jezika v jezik* (Nyelvből nyelvbe) kortárs antológiában, amelyet a Szlovéniában élő nemzetiségi vagy letelepedett más nemzetiségű költők, írók verseiből és prózai alkotásaiból adott ki a Szlovén Írószövetség Ljubljánában.

Műfordításai:

- A muravidéki és rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája* (prevod iz slovenskega jezika v madžarski jezik / Antologija sodobne prekmurske in porabske literature, prevajalka: Judit

- Zágorec-Csuka) – Budapest–Szentgotthárd: Magyar–Szlovén Baráti Társaság, 2006, 202 str. (prevedeni avtorji: Štefan Huzjan, Robert Titan Felix, Olga Paušič, Štefan Kardoš, Marija Millasz, Ernest Ružič, Branko Pintarič, Zdenko Huzjan, Tine Mlinarič, Karel Turner, Feri Lainšček, Lučka Zorko, Jože Igor Olaj, Suzanne Király Moss, Milan Vincetič, Evgen Car, Karolina Kolmanič, Karel Holec, Irena Barber, Francek Mukič, Miki Milivoj Roš, Dušan Šarotar, Bea Baboš Logar, Franci Just, Marija Kozar-Mukič, Cvetka Hojnik).
- Feri Lainšček: *Posončnice/Napraforgóalkonyat / Suncogledice / Sonnenwenden* (prevod poezije v madžarski jezik, magyar nyelvre fordította: Judit Zágorec-Csuka), Murska Sobota, Franc-Franc, 2005, 85 str.
- Car, Evgen: *A gólyák is elpusztúlnak* (Štrki umirajo), dráma (magyar nyelvű fordítója), Pilisvörösvár–Dobronak, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület–Dobronak Községi Magyar Önkormányzati Közössége, 2009.
- Zágorec-Csuka Judit: *Új horizontok, Novi horizonti, Neue Horinzonte, válogatott versek*, Pilisvörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2013. (fordítók szlovén nyelvre: Marjanca Mihelič, Maria Millas, Zágrec-Csuka Judit).
- Együtt jobb* : magyarországi nemzetiségek etnikulturális rovata. *A Rába és a Mura közének szlovén irodalma*, XIII. rész. *Polisz*, 2012. szept. 28. (a magyarországi szlovén szerzőket fordította Zágorec-Csuka Judit Pével Ágoston, Irena Barber, Francek Mukič, Karel Holec, valamint Franci Just, szlovéniai irodalomtörténész tanulmányát), 15–29.
- Együtt jobb* : *nemzetiségi irodalmak Magyarországon*, antológia. (Vál. és szerk. Konrad Sutarski, a magyarországi szlovén szerzőket fordította Zágorec-Csuka Judit: Pével Ágoston, Irena Barber, Francek Mukič, Karel Holec, valamint Franci Just, szlovéniai irodalomtörténész tanulmányát). Pomáz, Kráter, 2014. 350 o.

Humán szövegek, társadalomtudományi szövegek, könyvek, tanulmányok fordítása:

- Občina Šalovc/The municipality of Šalovci/ Šalovci község*, prevajalka v madžarski jezik, magyar nyelvre fordította: dr. Judit Zágorec-Csuka, Murska Sobota, Franc-Franc, 2008, 79 o.
- Identitás – nyelv – irodalom / Identiteta – jazyk – literatúra – Identiteta – jezik – lietratura – knjiga študij, konferenčno gradivo*, prevod v

- slovenski jezik, szlovén fordítás: Judit Zágorec-Csuka, Pilisvörösvár –Dunaszerdahely, Muravidék Baráti Kör kulturális Egyesület – Gramma Nyelvi Iroda, 2008. 156 o.
- Muravidéki iskolák és könyvtárak az anyanyelv megmaradásáért / Šole in knjižnice v Prekmurju za ohranitev maternega jezika*, prevod v slovenski jezik, szlovén fordítás: Judit Zágorec-Csuka, knjiga študij, konferenčno gradivo, Pilisvörösvár–Göntérháza, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Hetés Kultúregyesület, 2010. 97 o.
- MURAVIDÉK*. Adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához, zbornik študij in strokovnih besedil, urednika: Gasparics Judit, Ruda Gábor, slovenski prevodi, szlovén fordítások: Judit Zágorec-Csuka. Pilisvörösvár. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2013. 159 o.

Tanulmánykötetei:

- 2002: *Gábor Zoltán festőművész portréja* – monográfia, Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2002. 197 p.
- 2003: *A Zrínyiek nyomában* : tanulmánykötet, Pilisvörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2003. 75 p.
- 2003: *A szlovéniai magyar könyvillusztrátorok*, Lendva, Galéria-Múzeum, 2003.
- 2007: *A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és könyvtártörténet* – monográfia, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2007.
- 2008: *A családom anyanyelve a muravidéki magyarok identitása tükrében* – tanulmánykötet, kiadó: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 103 p.
- 2009: *Tragom Zrinskih* (tanulmánykötet), horvát nyelvű kiadás, Zágráb –Pilisvörösvár, Magyar Művészeti és Tudományos Társaság – Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2009.
- 2010: *A muravidéki magyar könyvek világa*, tanulmányok és publicisztikai írások, Pilisvörösvár-Lendva, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület = Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, 2010.
- 2013: *Anyanyelvem szenvedéstörténete*. Budapest. Százak Tanácsa (Oszthatatlan sorozat: Külhoni magyarság sorskérdései), 2013.
- 2012: *A szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak stratégiája és menedzsmentje*, Pilisvörösvár–Kapca, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Kapcai Helyi Közösség, 2012.

Szerkesztett tanulmánykötetei:

Lét nyelv és nyelv, identitás, irodalom, Lendva. Lendva Községi Magyar Nemzeti Önkormányzati Közösség, 2009. (szerk. Zágorec-Csuka Judit)

A nemzetiségi könyvtárak Szlovéniában és partnerkapcsolataik az Európai Unió területén/Narodnsotne knjižnice v Sloveniji in njihovi partnerski odnosi v Evropski uniji, a nemzetközi konferencia előadásai/predavanja mednarodne konference, Lendava/Lendva, Muravidéki Magyar Tudományos Társaság/Društvo prekmurskih madžarskih znanstvenikov in raziskovalcev, 2010, (szerk. Dr. Zágorec-Csuka Judit, fordította Bence Utroša Gabirella).

Mag. ZVER, Gabriela (Mag. Gabriela Zver) szlovén- és magyartanár, műfordító (Mura-szombat, 1972)

1996-ban szerzett diplomát a Maribori Egyetem Pedagógiai Karán szlovén és magyar szakon, ahol 2004-ben magiszteri fokozatot ért el (*Andrej Hiaeg elbeszélő prózájának szerelmi tematikája a pszichológia és szimbolikusság prizmájának vonzatában*). Már az egyetemi éveiben kezdett el foglalkozni műfordítással: 1992-ben lefordította Kukorelly Endre Vilenica-díjas magyar író néhány szövegét.

1999-ben ez könyv formájában is megjelent Kukorelly Endre *Obrežje spomina* (A memória-part) címmel, amelyet a Radio Slovenija is bemutatót. 2008-ban jelent meg kétnyelvű művészeti albumként Hagymás István *Štefan Galič – Zvezda Dolnje Lendave / Gálics István – az Alsólendvai csillag* című műve, amelynek ő volt a szlovén fordítója.

Műfordításait és cikkeit a *Nova revija*, *Literatura*, *Jezik in slovestvo* c. folyóiratokban, a *Dnevi poezije in vina Medana*, *Stolpnica na brazdah*, *Vilenica*, valamint a Szlavisták egyesületének gyűjteményes kötetekben jelenteti meg. Néhány éve publikál a *Šolski razgledi*, *Slovenščina v šoli* és a *Lindua* szakmai lapokban is. Két rádiójátékot is lefordított a Radio Ljubljana részére. Néhány tankönyvet és munkafüzetet is lektorált az általános iskolák és a középiskolák számára. 1995-től szlovén nyelvet tanít a Lendvai Kétnyelvű Középiskolában, és 1997–2004 között az *Utrinek / Ernyeteg Órák* című iskolaújság szlovén részének volt a mentora, a magyar részé László Hermína magyartanár, akivel együttműködve vezette a fordítói szakkört az iskolában. A diákok így fordították le Miha Mazzini és Andrej Blatnik szlovén, valamint Németh Gábor és Kukorelly Endre magyar szerzők szövegeit. A fordítások az iskolaújság mellékleteként jelentették meg, a szerzők pedig irodalmi estek keretében mutatkoztak be, a két mentor és a diákokkal szervezésében a Lendvai Kétnyelvű Középiskolában.

A saját honlapot szerkeszt, amelynek *Ljubim umetnost* (Művészetkedvelő vagyok) a címe, és kreatív diákoknak van szánva. A Középiskolában ugyanezen a néven működő kulturális-művészeti szakkör keretei közt 2007-ben jött létre Shakespeare Hamlet művének átdolgozása és megfilmesítése, valamint a diákok fordításainak

Mag. Gabriela Zver

gyűjteménye (filmrészletek, 2008). Jelenleg a Középiskolában folyó Global Teenager Project vezetője. A szabadidejében aktívan részt vesz a Víta nevű kamarazenekarban mint énekes és bizottsági tag.

Műfordítások:

KUKORELLY, Endre. *Obrežje spomina* (Memória-part). Maribor. Obzorja, 1998.

HAGYMÁS, István. *Štefan Galič : zvezda Dolnje Lendave = Gálics István : az Alsólendvai csillag*. Lendava : samozal. T. Galič, 2008.

Versek, kispróza (novellák, elbeszélések, elbeszélő költemények), fejezetek stb. fordítása:

ARANY, János. Štirje tujci. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 9.

MÁNDY, Iván. Domače lestve. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 19–20.

KERTÉSZ, Imre. Galejski dnevnik. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 34–35.

KALÁSZ, Márton. Impromptu. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 54.

NÁDAS, Péter. Pot. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 133–134.

RÁCZ, Péter. Song. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 165.

RÁCZ, Péter. Njegovo jokanje. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 166.

FERENCZ, Győző. Našli so me štirje tuji stvaritelji. V: KUKORELLY, Endre (ur.). A '84-es kijárat : antológia 17 nyelven. Budapest: Pesti Szalon Könyvkiadó, 1995, str. 261–264.

KUKORELLY, Endre. Danes je prišla dopisni. V: ŠTEGER, Aleš (ur.). Dnevi poezije & vina : [zbornik]. V Ljubljani: ŠOU, 1996, str. 106.

KUKORELLY, Endre. Sprehajajo se, usedeje se v parku. V: ŠTEGER, Aleš (ur.). Dnevi poezije & vina : [zbornik]. V Ljubljani: ŠOU, 1996, str. 110.

- KUKORELLY, Endre. Pismo uredniku antologije z naslovom Poems for Bosnia. V: ŠTEGER, Aleš (ur.). Dnevi poezije & vina : [zbornik]. V Ljubljani: ŠOU, 1996, str. 113.
- KUKORELLY, Endre. Kip. Variacije na Mozarta : Literatur zum Pflücken. Nova revija, junij-julij 1996, 15, št. 170/171, str. 72–73, portret.
- KUKORELLY, Endre. Ni mogoče, ker je nemogoče : o Budimpešti. Nova revija, junij-julij 1996, 15, št. 170/171, str. 74–77.
- MÁRTON, László. Zgodbe. Literatura (Ljublj.), november-december 1997, 9, št. 77/78, str. 144–159, portret.
- KUKORELLY, Endre. Obrežje spomina, (Nova obzorja, 151). Mari-bor: Obzorja, 1998. 117 str.
- HALÁSZ, Albert. Jeles napok, népi ünnepek a Muravidéken. Lendva: Studio Artis: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 1999. 322 str., ilustr.
- VARSÁNYI, Anikó. Stranskega sodnika Martona zebe : radijska igra. [Ljubljana]: Radio Slovenija, Uredništvo igranega programa, 2000. 38 f.
- HAMVAI, Kornél, VARSÁNYI, Anna. Stranskega sodnika Martona zebe : radijska igra : Radio Slovenija, I. program, oddaja Umetniške, mladinske in glasbene oddaje, 6. marec 2001. Ljubljana, 2001.
- FICSKU, Pál, PÉTERFY, Gergely. Skrivnost ukradenega kodeksa : pravljična radijska igra za otroke. [Ljubljana]: Radio Slovenija, Uredništvo igranega programa, 2002. 25 f.
- RÁCZ, Péter. Avtoportret. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 71.
- RÁCZ, Péter. Specimen of trees at Yaddo. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 71–72.
- RÁCZ, Péter. Njegovo jokanje. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 73.
- TÓTH, Krisztina. Dolga minuta. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 79.

- TÓTH, Krisztina. Metroji nasprotnih si strani. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 79–80.
- VÖRÖS, István. Prvič in zadnjič. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 81.
- VÖRÖS, István. Zapiranje purgatorija. V: KARDOS, Štefan (ur.), TITAN, Robert (ur.). Stolpnica na brazdah : predstavitev mlajših pomurskih ustvarjalcev, prevajalcev in umetnostnih ekspertov : zbornik, (Edicije revije Separatio, 7). Murska Sobota: ZKD, 2002, str. 81–82.
- FICSKU, Pál, PÉTERFY, Gergely. Skrivnost ukradenega kodeksa : pravljica radijska igra za otroke : Radio Slovenija, I. program, Uredništvo igranega programa, 7. sep. 2003. Ljubljana, 2003.
- PARTY NAGY, Lajos. Vzvalovano Blatno jezero : antologija sodobne madžarske kratke proze. Ljubljana: Študentska založba, 2003. str. 96–108.
- TÓTH, Krisztina. Materinski seznam. V: OSOJNIK, Iztok (ur.), ŠUBERT, Barbara (ur.). Vilenica. Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev: = Slovenian Writers' Association, 2003, str. 302.
- TÓTH, Krisztina. Nem, nem, nem. V: OSOJNIK, Iztok (ur.), ŠUBERT, Barbara (ur.). Vilenica. Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev: = Slovenian Writers' Association, 2003, str. 304.
- BALASSA, Péter. O tradiciji in humorju : (odlomek). Apokalipsa, 2004, št. 86, str. 129–136.

Rádiójátékok:

- HAMVAI, Kornél, VARSÁNYI, Anna. Stranskega sodnika Martona zebe : radijska igra : Radio Slovenija, I. program, oddaja Umetniške, mladinske in glasbene oddaje, 6. marec 2001. Ljubljana, 2001.
- FICSKU, Pál, PÉTERFY, Gergely. Skrivnost ukradenega kodeksa : pravljica radijska igra za otroke. [Ljubljana]: Radio Slovenija, Uredništvo igranega programa, 2002. 25 f.

7. A FORDÍTÁSIRODALOM BIBLIOGRÁFIÁJA (1960–1980)

A magyar szépirodalomból szlovén nyelvre és a szlovén irodalomból magyar nyelvre – többnyire a POMURSKA ZALOŽBA muraszombati kiadónál és más szlovéniai kiadóknál megjelent művek

A 60-as évek:

Szép Vida : A szlovén népballadák és románcok kis tükre. Pável Ágoston fordításai. Murska Sobota, Pomurska založba, 1959. (500 példány)

Ilyés Gyula: *Ljudstvo s puste (Puszták népe)*. Fordította: Štefan Sedonja. Murska Sobota, Pomurska založba, 1962. (2000 példány)

Cankar, Ivan: *Egy csésze fekete* : válogatott elbeszélések, novellák és karcolatok. Fordította: Cvetko Elvira. Murska Sobota, Pomurska založba, 1963. (1500 példány)

Fejes Endre: *Pokopališče rje* (Rozsdatemető regény). Fordította: Jože Olaj. Murska Sobota, Pomurska založba, 1964. (2000 példány)

Zupančič, Beno: *Árbocfiú*. Ljubljana, Umetniški zavod, 1965. (2000 példány)

Peroci, Ela: *A kockaházikó*. Subotica; Ljubljana, Minerva; Umetniški zavod, 1965. Fordította: Szúnyogh Sándor. (1000 példány)

Jókai Mór: *Zlati človek*. (Az arany ember, regény). Fordította: Štefan Sedonja. Ljubljana, Delo, 1966. (2000 példány)

Moldova György: *Temni angel*. (Sötét angyal, regény). Murska Sobota, Pomurska založba, 1966. (2000 példány)

Móricz Zsigmond: *Bodi dober do smrti*. (Légy jó mindhalálig, regény). Fordította: Jože Ftičar. Ljubljana, ČP Delo, 1966. (2000 példány)

Németh László: *Groza*. (Iszony, regény). Fordította: Drago Grah. Ljubljana, 1966. (2000 példány)

Jókai Mór: *Zlati človek. ponatis*. (Az arany ember, regény, utánnyomás). Fordította: Štefan Sedonja. Ljubljana, ČP Delo, 1967. (2500 példány)

Németh László: *Groza*. (Iszony, regény, 2. kiadás). Murska Sobota, Pomurska založba. 1967. (2500 példány)

Dr. Pável Ágoston: *Előadások gyűjteménye az 1966 május 27-én megtartott Murska Sobota-i és az 1966 augusztus 27-én Szombathelyen megtartott symposionról = Zbirka predavanj s simpozija v Murski soboti 27. maja 1966 in simpozija v Szombathelyu 27. avgusta 1966.* (Szerkesztette: Niki Brumen, Takács Miklós, Jože Ternar és Jože Vid). Az előadásokat lefordította szlovén nyelvre Vlado Peteršič, magyar nyelvre Konc József. Szombathely, Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1967. (800 példány)

Mikszáth Kálmán: *Nenavadna poroka.* (Különös házasság, regény). Fordította: Drago Grah. Murska Sobota, Pomurska založba, 1968. (3500 példány)

Tamási Áron: *Abel.* (Ábel, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1968. (3500 példány)

Jókai Mór: *Érni diamanti.* (Fekete gyémántok, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1968. Példányszám: 3000.

Jókai Mór: *Velikaš.* (Egy magyar nábob, regény). Fordította: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1969.

Kranjec, Miško: *Az élet tengelye : regény.* Fordította: Trtko Ferenc. Murska Sobota, Pomurska založba, 1969. (1500 példány)

Ljubezen : izbor sodobne madžarske proze. (Déry Tibor, Lengyel József, Veres Péter, Tamási Áron, Illés Endre, Illyés Gyula, Kolozsvári Grandpierre Emil, Thurzó Gábor, Örkény István, Szabó Magda, Mándy Ivan, Mészöly Miklós, Karinthy Ferenc. Válogatta: Jože Hradil. Fordította: Drago Grah, Jože Hradil, Jože Olaj és Štefan Sedonja). Murska Sobota, Pomurska založba, 1969.

A 70-es évek:

Jókai Mór: *Velikašev sin.* (Kárpáthy Zoltán). Fordította Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1970. (2000 példány)

Kolozsvári Grandpierre Emil: *Krisztina.* (Dráma félvállról, regény). Fordította: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1971. (2000 példány)

Prešeren, France: *Szonettkoszorú.* (Sonetni venec). Fordította: Csuka Zoltán. Budapest:Európa Könyvkiadó ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1971. (500 példány)

- Bor, Matej: *Átkelt a vándor az atomkoron.* (Šel je popotnik skozi atomski vek). Fordította:
- Csuka Zoltán. Budapest:Európa ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1972. (2550 példány)
- Gárdonyi Géza: *Atila, bič božji.* (A láthatalan ember, regény). Fordította: Jožef Smej. Murska Sobota, Pomurska založba, 1973. (3000 példány)
- Kertész Ákos: *Makra.* (Makra, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1973.
- Molnár Ferenc: *Dečki Pavlove ulice.* (A Pál utcai fiúk). Fordította: Sonja Rupel. Murska Sobota, Pomurska založba, 1973. (1500 példány)
- Petőfi Sándor: *Apostol.*(Az apostol, elbeszélő költemény). Fordította: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1973. (800 példány)
- Petőfi Sándor: *Apostol.* (Az apostol, elbeszélő költemény, 2. kiadás). Fordította: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1973. (450 példány)
- Lángoló vér : válogatott szlovén partizáncikkek.* (Válogatta: Bohanec Franček. Fordította: Csuka Zoltán.) Murska Sobota, Pomurska založba, 1974.
- Németh László: *Žalovanje.* (Gyász, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1974.
- Prešeren, France: *France Prešeren versei.* (Válogatta Josip Vidmar). Fordította: Csuka Zoltán, Lator László, Tandori Dezső, a bevezetőt fordította Gállos Orsolya). Budapest:Európa ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1975. (1900 példány)
- Passuth László: *Bog dežja objokuje Mehiko : 1. knjiga.* (Esőisten siratja Mexikót 1. kötet). Fordította: Beatrice Logar. Murska Sobota, Pomurska založba, 1975. (8000 példány)
- Passuth László: *Bog dežja objokuje Mehiko. 2. knjiga.* (Esőisten siratja Mexikót 2. kötet). Fordította: Beatrice Logar. Murska Sobota, Pomurska založba, 1975. (8000 példány)
- Cankar, Ivan: *Jernej solgalegény igazsága : (Ob stoletnici rojstva Ivana Cankara in devedesetletnici rojstva Avgusta Pavla = Megjelent Ivan Cankar születésének századik és Avgust Pavel születésének kilencvenedik évfordulójára).* (A kötet szerkesztője: Jože Hradil) Budapest, Európa ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1976. (1000 példány)

- Cankar, Ivan: *Szegénysoron ; Jernej szolgalegény igazsága : két regény*. Fordította: Pável Ágoston. Budapest: Európa ; Murska Sobota, Pomurska založba. 1976. (8500 példány)
- Csuka Zoltán: *Pesem večnega upora : izbor pesmi*. Fordította: Jože Olaj. (Szerkesztette: Jože Hradil). Hidak-Mostovi sorozat. Murska Sobota, Pomurska založba, 1976. (300 példány)
- Gál György Sándor: *Zgodbe iz dunajskega gozda. 1. knjiga*. (Mesél a bécsi erdő, regény, 1. könyv). Fordította: Jože Ftičar. Murska Sobota, Pomurska založba, 1976. (10 000 példány)
- Gál György: *Zgodbe iz dunajskega gozda. 2. knjiga*. (Mesél a bécsi erdő, regény, 2. kötet) Fordította: Jože Ftičar. Murska Sobota, Pomurska založba, 1976. (10 000 példány)
- Székely Júlia: *Chopin v Parizu*. (Chopin Párizsban, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1976. (10 000 példány)
- Ady Endre: *Kri in zlato : izbor poezije*. (Izšlo je ob 100 letnici pesnikovega rojstva). (Vér és arany : válogatott költemények). Két nyelvű kiadás, magyar-szlovén szöveg. Fordította: Jože Hradil. A verseket átdolgozta: Kajetan Kovič. (500 példány)
- Gárdonyi Géza: *Božji sužnji*. (Isten rabjai, regény). Fordította: Jože Smej. Murska Sobota, Pomurska založba, 1977. (9100 példány)
- Ivan Cankar v prevodih : *zbornik Društva književnih prevajalcev Slovenije*. (Szerkesztette: Janko Moder). (Cankar v madžarščini/ Jože Filo). Murska Sobota, Društvo književnih prevajalcev Slovenije, 1977. (300 példány)
- Lakatos Menyhért: *Zadimljene podobe*. (Füstös képek, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Mostovi-Hidak sorozat. Murska Sobota, Pomurska založba, 1977. (4900 példány)
- Madžarska lirika 20. stoletja. (Antologija)*. (A 20. század magyar költészete, antológia. Költők: Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Kassák Lajos, Karinthy Frigyes, Füst Milán, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Zelk Zoltán, Radnóti Miklós, Vas István, Weöres Sándor, Jékely Zoltán, Benjámin László, Csanádi János, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Váci Mihály, Nagy László, Simon István, Lator László, Juhász Ferenc, Garai Gábor, Csoóri Sándor, Székely Magda, Tandori Dezső.). Fordította: Jože Hradil. Ljubljana, Državna založba; Murska Sobota, Pomurska založba, 1977. (1500 példány)

- Zilahy Lajos: *Ararat. 1. knjiga.* (Ararát, regény, 1. kötet). Fordította: Bernjak Elizabeta. Murska Sobota, Pomurska založba, 1977. (9100 példány)
- Zilahy Lajos: *Ararat. 2. knjiga.* (Ararát, regény, 2. kötet). Fordította: Bernjak Elizabeta. Murska Sobota, Pomurska založba, 1977. (9100 példány)
- Gal, Palko: *A szép Mankica és egyéb murántúli mesék.* (Lepa Mankica in druge prekmurske pravljice) Fordították: Szunyogh Sándor és Varga József. Murska Sobota, Pomurska založba, 1978. (300 példány)
- Kranjec, Miško: *A Mura hullámain : elbeszélések.* (Na valovih Mure). Fordították: Gállos Orsolya, Jaksity György, Szilágyi Károly. Budapest, Európa; Murska Sobota, Pomurska založba, 1978. (530 példány)
- Shiller Livia: *Kuharica : sodobni priročnik za vse, ki radi kuhajo.* (Mindenki szakácskönyve) Fordították: Mara és Bela Horvat. Szerkesztette: Ludvik Sočič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1978. (10 000 példány)
- Župančič, Oton: *Te titok virág : válogatott versek. (Megjelent a költő születésének 100. évfordulójára).* (Ti skrivnostni moj cvet : izbor poezije). Válogatta, szerkesztette és a nyersfordításokat készítette: Jože Hradil. Fordította: Weöres Sándor. Murska Sobota, Pomurska založba ; Novi Sad: Forum, 1978. (600 példány)
- Župančič, Oton: *Te titok virág : válogatott versek. (Megjelent a költő születésének 100. évfordulójára – izšlo je ob 100 obletnici pesnikovega rojstva).* Válogatta, szerkesztette és a nyersfordításokat készítette: Jože Hradil. Fordította: Weöres Sándor. Kétnyelvű: szlovén–magyar kiadvány. Budapest: Európa Könyvkiadó ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1978. (2600 példány)
- Bevk, France: *A föld sója.* (Kaplan Martin Čedermac). Fordította: Gállos Orsolya. Budapest: Európa Könyvkiadó ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (14 000 példány)
- Bevk, France: *A föld sója.* (Kaplan Martin Čedermanc). Fordította: Gállos Orsolya. Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (1500 példány)
- Cankar, Ivan: *Mária szeretetháza.* (Hiša Marie pomočnice). Fordították: Csuka Zoltán és Tóth Ferenc. Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (300 példány)

- Móricz Zsigmond: *Gospodje se zabavajo*. (Úri muri, regény). Fordította: Vlado Peteršič. Sozvočje / Összhang. Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (5000 példány)
- Schiller Lívia: *Kuharica : sodobni priročnik za vse, ki radi kuhajo*. (Mindenki szakácskönyve). Fordították: Mara in Bela Horvat. Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (106 680 példány)
- Šebjanič, Franc: *A pannoniai szlovének protestáns mozgalma*. (Protestantsko gibanje panonskih Slovencev). Fordította: Tóth Ferenc. Murska Sobota, Pomurska založba. 1979. (500 példány)
- Zilahy Lajos: *Ujetniki ljubezni in vojne*. (Két fogoly). Fordította: Marko Murec (Jože Ternar). Murska Sobota, Pomurska založba, 1979. (5000 példány)

A 80-as években:

- Cankar, Ivan: *Egy idealista élete : válogatott elbeszélések*. (Martin Kačur in druge izbrane novele). Fordították: Gállos Orsolya, Gyertvai Mária, Tóth Ferenc. Murska Sobota, Pomurska založba, 1980. (1050 példány)
- Gion Nándor: *Igral je tudi sleparjem : roman*. (A latroknak is játszott). Fordította: Bernjak, Elizabeta. Mostovi sorozat. Murska Sobota, Pomurska založba, 1980. (5000 példány)
- Schiller Lívia: *Kuharica : sodoben priročnik za vse, ki radi kuhajo*. (Mindenki szakácskönyve). Fordították: Mara és Bela Sever. Murska Sobota, Pomurska založba, 1980. (9599 példány)
- Szerb Antal: *Legenda o Pendragonu : roman*. (A Pendragon legenda, regény). Fordította: Beatrice Logar. Murska Sobota, Pomurska založba. 1980. (5000 példány)
- Illés Béla: *Karpatska rapsodija : 1. knjiga*. (Kárpáti rapszódia, 1 kötet). Fordította: Vilko Novak. Szerkesztette: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1982. (5000 példány)
- Illés Béla: *Karpatska rapsodija : 2. knjiga*. (Kárpáti rapszódia, 1 kötet). Fordította: Vilko Novak. Szerkesztették: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1982. (3000 példány)
- Kardelj, Edvard: *A szocialista öngazgatás politikai rendszerének fejlődési irányzatai*. Fordították: Bálint István, Burányi Nándor, Pilcz Nándor, Vukovics Géza. Újvidék: Forum ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1982.

- Zveza komunistov Jugoslavije. (Kongre 12 ; 1982 ; Beograd).* Beszámoló határozatok. A JKSZ statútuma. Zárszó a JKSZ XII. Kongresszusán. (2000 példány)
- Weöres Sándor: *Boben in ples : izbrane pesmi.* Fordították: Jože Hradil és Kajetan Kovič. Ljubljana: Državna založba ; Murska Sobota, Pomurska založba. 1983. (800 példány)
- Jókai Anna: *Jakobova lestev : roman.* (Jákob lajtorjája, regény). Fordította: Jože Olaj. Murska Sobota, Pomurska založba, 1984. (2000 példány)
- Jókai Anna: *Jakobova lestev : roman.* (Jákob lajtorjája, regény). Fordította: Jože Olaj. Murska Sobota, Pomurska založba, 1984. (2000 példány)
- Radnóti Miklós: *Razglednice : izbrane pesmi.* Fordította: Jože Hradil és Kajetan Kovič. Izšlo ob 75-letnici pesnikovega rojstva in 40 letnici njegove smrti ter ob 20-letnici sodelovanja Pomurske založbe z založbo Európa. Murska Sobota. Pomurska založba ; Ljubljana, Državna založba, 1984. (400 példány)
- Jókai Mór: *Zlati človek : roman.* (Az arany ember). Fordította: Štefan Sedonja. Murska Sobota, Pomurska založba, 1985. (5000 példány)
- Kardos György: *Palestinska trilogija.* Fordították: Jože Hradil és Jože Olaj. A Pesti-sorozatban. Murska Sobota, Pomurska založba, 1985. (2500 példány)
- Károlyi Mihály: *Vera brez iluzij : spomini rdečega grofa.* (Memoirs of Michael Károlyi Faith Without Illusion). Fordította: Vlado Peteršič. Ljubljana, Založba Borec ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1985. (5000 példány)
- Cankar, Ivan: *Mihaszna Marko és Mátyás király.* (Potepuh Marko in kralj Matjaž). Megjelent Pável Ágoston születésének 110. évfordulója alkalmából. Fordította: Pável Ágoston. Szerkesztette: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba ; Budapest, Európa. 1986. (2000 példány)
- Gárdonyi Géza: *Egerski junaki : roman. 1. knjiga.* (Egri csillagok, 1. kötet). Fordította: Jože Hradil. Szozvoče sorozat. Murska Sobota. Pomurska založba, 1986. (2000 példány)
- Gárdonyi Géza: *Egerski junaki : roman. 2. knjiga.* (Egri csillagok, regény, 2. kötet). Fordította: Jože Hradil. Murska Sobota, Pomurska založba, 1986. (5000 példány)

- Bart István: *Rudolf, nesrečni prestolonaslednik : ljubezenski roman.* (A boldogtalan sorsú trónörökös). Fordította: Vlado Peteršič. Murska Sobota, Pomurska založba, 1987. (5000 példány)
- Lajos Mari – Hemző Károly: *99 mesni jedi : 33 barvnih fotografij.* (99 húsétel : 33 színes ételfotóval). Fordította: Andrej Kralj. Budapest: Corvina ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1988. (15000 példány)
- Lajos Mari – Hemző Károly: *99 predjedi : barvnih fotografij.* (99 előétel: 33 színes ételfotóval). Fordította: Rozina Farič. Budapest: Corvina ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1988. (15 000 példány)
- Lajos Mari – Hemző Károly: *99 predjedi in prilog : 33 barvnih fotografij.* (99 körítés és főzelék : 33 színes ételfotóval). Fordította: Cilka Vera Köbel. Budapest: Corvina ; Murska Sobota, Pomurska založba, 1988. (15 000 példány)

8. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- A RENDSZERVÁLTOZÁS hatása a művelődéspolitikára, a kulturális igazgatásra. Az értelmiség társadalmi szerepének és megítélésének módosulása. http://www.vizsgazz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=755:23tetel&catid=83&Itemid=96
- BARBARIČ, Štefan: Ferenc Molnár. In: Ferenc Molnár: Dečki Pavlove ulice. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1965. 158.
- BARBARIČ, Štefan: A költő forradalmi hite. In: Petőfi Sándor: *Az apostol / Apostol*. Muska Sobota. Pomurska založba. 1973. 277–286.
- BAKONYI Gergely László: Arany Toldijának muravidéki szlovén recepciója. In: *Első Század*, 2014, nyár, XIII. évf., 2. sz., 12–13., online az ELTE BTK HÖK tudományos folyóirata, 7–15.
- BARTOL, Vladimir: http://www.libri.hu/konyv/vladimir_bartol.alamut.html
- BENCE Lajos: Depoetizacija v imenu stiske jezika in ne-namernega. In: Albert Halász: *Vsestvarnost*. Murska Sobota. Franc-Franc. 2012. (Knjižna zbirka)
- BENCE Lajos: fülszöveg. Sándor Szúnyogh: *Zvestoba travnih bilk*. Murska Sobota. Franc-Franc. 2013.
- Dr. BERNJAK, Elizabeta: *Književni stiki, (rokopis za strokovno knjigo / tanulmánykötet kézírata)*, Nyugat-magyarországi Egyetem Szavaria Egyetemi Központ, Szláv Tanszék, 2012. 2.
- DARVASI László: Aleš Šteger egy nagyon fontos költő! In: Aleš Šteger: *Protuberancia*. Veszprém, BabelPress, 2006.
- GÁLLOS Orsolya: Utószó. In: France Bevk: *A föld sója* (Kaplan Martin Čedermac). Budapest, Európa Könyvkiadó, 1979. 269–274.
- GALUNIČ, Mario: *Lastna smrt, Recenzija Bukla*. http://www.bukla.si/?action=books&book_id=2496
- GEROLD László: *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000)*. Forum. Újvidék. 2001.
- GÖNCZ László: fülszöveg. In: Lajos Bence: *Vzklit iz kamna*. Murska Sobota. Franc-Franc. 2011. (Knjižna zbirka Mostovi na meji)

- HAZAI *nemzetiségek a kapitalizmus korában*, http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/nemetek/nemzetisegek_a_tortenelmi_magyarorszagon/pages/013_a_hazai_nemzetisegek.htm
- HORNYÁK Árpád: A jugoszláviai különút kisebbségpolitikai következményei. Magyarok a horvát, szerb és szlovén tagköztársaságban. In: *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Gondolat Kiadó –MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest, 2008. 250–251.
- HRADIL, Jože: *Sorsdöntő szavak. Szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok*. <http://mta.hu/fileadmin/2008/03/Hradil.pdf>
- HRADIL, Jože: <http://www.litera.hu/hirek/joze-hradil-kepek-arc-nelkul>
- JÓKAI Mór: *Szegény gazdagok*. http://hu.wikipedia.org/wiki/Szeg%C3%A9ny_gazdagok
- JUST, Franci: *Med verzuško in pesmijo, Poezija Prekmurja v prvi polovici 20. stoletja*. Murska Sobota, Franc-Franc, 2000. 16 o.
- JUST, Franci: *Besede iz Porabja, besede za Porabje, Pregled slovstva pri porabskih Slovencih*, Murska Sobota, Franc-Franc, 2003.
- JUST, Franci: *Panonski književni portreti 1: Prekmurje in Porabje A-I*. Murska Sobota, Franc-Franc, 2006: Imre Augustič. 11–19.; Bea Baboš Logar. 21–22.; Jože Ftičar. 184–189.; Drago Grah. 208–219.; Jože Hradil. 239–245.
- JUST, Franci: A kortárs szlovén irodalom a Muravidéken és a Rábavidéken. In: *A muravidéki és rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája*. Fordította: Zágorec-Csuka Judit. Szerkesztette és lektorálta: Székely András Bertalan. Budapest–Szentgotthárd, Magyar–Szlovén Baráti Társaság, 2006a.
- JUST, Franci: fülszöveg. In: Judit Zágorec Csuka: *V sebi zate*. Murska Sobota. Franc-Franc. 2010. (Knjiža zbirka Mostovi na meji)
- KOCBEK, EDVARD: http://www.port.hu/ejszakai_unnepely/pls/w/document.document_page?i_document_id
- KOVIČ, Kajetan: Négy szlovén költő. In: *Slap / Zuhatag*, szlovén–magyar kétnyelvű verseskötet, Budapest–Ljubljana, Európa Könyvkiadó–Državna založba Slovenije, 1979. 251–259.
- LÁSZLÓ Zsolt: Utószó. In: Tomaž Šalamun: *Almafa – válogatott versek (1966–2006)*. Budapest, Ráció Kiadó, 2008. 286.
- LEGEZA Ilona: Esterházy Péter: *Harmonia caelestis*, <http://legeza.oszk.hu/sendpage.php?rec=li0513>

- LOVASI Ildikó: Az idő veszett el, avagy mi ezért nem tartunk macskát. In: Drago Jančar: *A névtelen fa*. Budapest. L'Harmattan. 2011.
- LUKÁCS István: *A magyar irodalom recepciója Szlovéniában a XX. században*. In: *Tiszatáj*, 1992. október, 83–92. www.lib.jgytf.u-szeged.hu/folyoiratok/tiszataj/92-10/lukacs.
- MAURER, Neža: Zbirka Judit Zágorec-Csuka – Slepci na zemljevidu. Utószó. In: Judit Zágorec-Csuka: *Slepci na zemljevidu*. Murska Sobota. Franc-Franc. 2003.
- MOLY: Harsányi Lajos: A szent asszony. Magyarországi Szent Erzsébet életregénye. <http://moly.hu/konyvek/harsanyi-lajos-a-szent-asszony>
- NAGY Ferenc: Living will. Nádas Péter: Saját halál. In: *Forrás* 43. évf. 2011. 4. sz. <http://www.forrasfolyoirat.hu/1104/nagy.pdf>
- NAGY Sándor István: A Magyar műfordító lexikon 1945–2010 tervezete. In: *Helikon*, XXII. évf. 2011. 18. (584) sz., szept. 25., www.helikon.ro/index.php?m_r=2680
- PÁLFAI Annamária: A többnyelvűség gyönyörködtet. In: *Agrárkönyvtári Hírvilág*, 2011. XVIII. 2. sz., <http://www.omgk.hu/AH2011/2/tobbnyelvuseg.htm>
- PAVIČIĆ, Mladen: *Spremembe pripovedovalca v novejšem madžarskem in slovenskem romanu* (Az elbeszélő átváltozásai az újabb szlovén és magyar regényben). Doktori értekezés. Budapest. ELTE BTK Irodalomtudományi doktori iskola. 2009.
- Dr. PRUNK, Janko: A szocialista múlt kezelése Szlovéniában, In: Goethe-Institut 2010, <http://www.goethe.de/ges/pok/prj/usv/svg/hu6480090.htm>
- RAKUSA, Ilma: Az ég félelme. A tehetséges magyar elbeszélő, Darvasi László képzeletbeli Balkánja, *Die Zeit*, Irodalmi melléklet, 2003. 11. 13.
- RUDAŠ Jutka: *A szellem finom játéka. A kortárs magyar irodalom interkulturális aspektusai* (Doktori értekezés) Tézisfüzet, Irodalomtudományi Doktori Iskola PTE BTK, Pécs, 2005.
- RUDAŠ Jutka: *A szellem finom játéka. A kortárs magyar irodalom interkulturális aspektusai*. Budapest, Kijárat Kiadó, 2006. 166 o.
- RUDAŠ Jutka: A felszín alatt. Mojca Kumendrej: Figma. In: *Jelenkor*, 2010. 53. évfolyam, 10. szám, 1152. <http://www.jelenkor.net/archivum/cikk/2080/a-felszin-alattl>
- RUDAŠ Jutka: Fordítás – kulturális megértés. In: *Kulturális intarziák / Kulturne intarzije*. Pilisvörösvár. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2. kiad., 2012. 89–101.

- RUDAŠ Jutka: Kortárs magyar irodalmi reflexiók a szlovén kultúrában. In: *A tanárok e-kompetenciái a kétnyelvű iskolákban* című projekt. Konzorciumvezető partner: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva. 2011–2013. <http://www.e-kompetencia.si/images/epublikacije/Rudas%20Jutka-e-anyagok-TANULMANY-HU%202013.%208.%2017.-VEGSO.pdf>
- SCHERER, Benedikt: Letépett fejeket pótló protézisek, *Tages-Anzeiger*, 2003. 12. 10.
- SPRECKELEN, Tilman: Isten beteg. Darvasi László, a komor világ-varázsló Magyarország irodalmi reménye. In: *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung*, 2003. 08. 31. (Forrás: Élet és Irodalom) <http://darvasi.irolap.hu/hu/bator-vigasztalan-konyv>
- SZABAD Szellemi Műhely: Ajánló – Dragomán György: A fehér király (2011.04.28. 12:04) http://szaszemu.blog.hu/2011/04/28/ajanlo_dragoman_gyorgy_a_feher_kiraly
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály: Harmonia caelestis (megjelent: Szegedy-Maszák Mihály: Újraértelmezések : Esszék – irodalomról. Budapest, Krónika Nova Kiadó, 2000) <http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/lit/esterh.htm>
- SZELI István: A Tragédia délszláv képe. In.: Sz. I.: *Utak egymás felé*. Újvidék, 1969. 49–162.
- SZÍJÁRTÓ Imre: Murán innen, Murán túl, regionalitás a mai szlovén prózában. In: *Jelenkor*, 2002, 45. évfolyam, 2. szám, 210. <http://www.jelenkor.net/archivum/cikk/457/muran-innen-muran-tul>.
- SZÍRTES Gábor: http://www.polc.hu/konyv/ezernyi_csend/104138/
- TÖBBNYELVŰSÉG. In: *Agrárkönyvtári Hírvilág*, 2011. XVIII. 2. sz., <http://www.omgk.hu/AH2011/2/tobbnyelvuseg.htm>
- TERNAR, Jože: A kultúrhagyományokra alapozott fejlődés. In: *Nap-tár*, 1980. Murska Sobota, Pomurska založba, 1979.
- [VARGA Betti:] Kidobtam, ami az agyamban és a szívemben maradt. [Interjú Jože Hradillal] In: *kötve-fűzve* (2013. máj. 07. 17:10 – vargabetti) <http://kotvefuzve.reblog.hu/interu-joze-hradillal>
- VINCETIČ, Milan: Nenavadna lahkost strašljivega: Imre Kertész: Brezusodnost. In: *Vestnik* (Murska Sobota), 55/49., 2003.
- ZÁGOREC-CSUKA Judit: Evgen Car drámája az öregedés ellentmondásáról. In: Evgen Car: *A golyák is elpusztulnak*. Pilisvörösvár–Dobronak, Muravidék Baráti Kör kulturális Egyesület – Dobronak Községi Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség, 2009. 61–65.

ZÁGOREC-CSUKA Judit: *A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és könyvtártörténet 1945-től 2004-ig. A muravidéki magyarság könyv-kultúrájának szellemtörténeti útja*. Lendva. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2007.

ZOLTÁN András: A magyar nyelv régi szláv jövevényszavai és a szláv nyelvtörténet. In: *Kisebbségkutatás*, 2004. 4. sz., http://www.hhrf.org/kisebbségkutatás/kk_2004_04/cikk.php?id=1298

FELHASZNÁLT BIBLIOGRÁFIÁK

Franc Küzmič: *Bibliografija prevajalcev Prekmurja*. <http://www.pomurski-muzej.si/izobrazevanje/gradiva-pomurja/bibliografije/tematske-bibliografije/prevajalci>

Franc Küzmič: *Osebne bibliografije*. <http://www.pomurski-muzej.si/izobrazevanje/gradiva-pomurja/bibliografije/osebne-bibliografije> (Jože Olaj, Drago Grah, Vilko Novak)

Franc Küzmič: *Prevajalci Pomurja in Porabja*. www.pomurski-muzej.si/izobrazevanje/gradiva-pomurja/gradivo/prevajalci.

ELTE BTK Szláv és Balti Filológiai Intézet. ELTE Szláv Filológiai Tanszék – Szlovén Szak. Irodalom. Szlovén szépirodalom magyar nyelven. Szerzői kötetek. A szerzők betűrendes mutatója.

Nikica Brumen: *Bibliografija Pomurske založbe : 1979–1988 in 1989–1993*. Murska Sobota, Pomurska založba, 1994.

Franci Just: *Panonski književni portreti 1. Prekmurje in Porabje, A-I*. Murska sobota. Franc-Franc. 2006. (Knjižna zbirka podobe Panonije)

Zágorec-Csuka Judit: *A szlovéniai magyar könyvkiadás-, sajtó- és könyvtártörténet. A muravidéki magyarok szellemtörténeti útja. A Pomurska založba kiadó bibliográfiája*. Lendva. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2006.

FELHASZNÁLT TANULMÁNYKÖTETEK ÉS TANULMÁNYOK

Avgust Pavel. Uredila Zinka Zroko, Miha Pauko. Maribor. Slavistično društvo Slovenije, 2003. (Zora : 23) 1–151.

Vloga meje. Madžarsko-slovenska razmerja, slovenistika na sosednjih univerzah, zahodnoslovanski študiji, izbor šolskega berila, humanistika in družboslovje v Pomurju. Ljubljana, Slavistično društvo Slovenije, 2005. 9–278.

- Muravidék. Adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához.* Szerkesztette Gasparics Judit és Ruda Gábor. Pilisvörösvár. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2013. 3–159.
- Zágorec-Csuka Judit: *A muravidéki magyar könyvek világa, tanulmányok és publicisztikai írások.* Pilisvörösvár–Lendva, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, 2010.
- Alma Várkonyi: *Vloga dosežkov madžarske slovenistike po letu 1990.* http://kuscholarworks.ku.edu/bitstream/handle/1808/9957/SCN_1_2012_Varkonyi.pdf;jsessionid=3A70FA5D198002031046B93C90D17750?sequence=1. SLAVIA CENTRALIS (LETNIK 2012, ŠTEVILKA 1) <http://slaviacentralis.uni-mb.si/arhiv/2012-1/>
- Rudaš Jutka: *Kortárs magyar irodalmi reflexiók a szlovén kultúrában.* <http://en.calameo.com/books/0029741343738c968729e>. 1–35.
- Jože Hradil: *Sorsdöntő szavak. Szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok.* <http://en.calameo.com/books/0029741343738c968729e>. 1–10.
- Szíjártó Imre: Murán innen, Murán túl. Regionalitás a mai szlovén prózában. *Jelenkor*, 2002, 45. évfolyam, 2. szám, 210. oldal. <http://www.jelenkor.net/archivum/cikk/457/muran-innen-muran-tul>
- Muravidéki szlovén irodalom. (Szíjártó Imre összeállítása). In: *Nagyvilág*, 2007. október, LII. évf., 10. sz. <http://www.nagyvilag-folyoirat.hu/2007-10-ok.pdf>
- Mladen Pavičević: *Infrastuktura slovenistike na Filozofski fakulteti Univerze Loránda Eötvösa.* Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta Oddelek za slovenistiko Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. (Obdobja : 28.) Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009. <http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp28/Pavicic.pdf>
- Jutka Rudaš: Literatura – kultura – (kon)tekst. In: *Slavia Centralis.* Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru. Številka 2 | 2009 | letnik II. str. 193–200. http://www.ff.uni-mb.si/zalozba-in-knjigarna/ponudba/zbirke-in-revije/slavia-centralis/priloge/SlaviaCentralis2009_2.pdf
- István Lukács: *Recepcija madžarske književnosti v Sloveniji v 20. stoletju.* In: *Ujemanja in razhajanja, Študije o slovensko-madžarskih literarnih stikih.* Košičev sklad. Budimpešta. 1998.
- Klaudy Kinga: *Bevezetés a fordítás elméletébe.* Budapest. Scholastica. 2009. 9–208.

9. NÉHÁNY SZÓ A SZERZŐRŐL

Dr. Zágorec-Csuka Judit 1967-ben született Muraszombatban, 1991-ben szerzett középiskolai magyartanári és könyvtáros diplomát Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ahol 2006-ban doktori (PhD) fokozatot is elért könyvtártudományokból. Jelenleg könyvtáros, költő, műfordító és magyartanár, az 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola kétnyelvű könyvtárának könyvtárosa és a könyvtár vezetője. 2012-től a Maribori Egyetem Fordítástudományi Tanszékének magyar lektora, óraadó tanára. Mint költő a múlt század 80-es éveitől publikál, eddig hat önálló verseskötete jelent meg.

Dr. Zágorec-Csuka Judit

Érdeklődése:

Szépirodalom, kritika, könyvtári menedzsment, publicisztika, TV- és rádióműsorok készítése, folyóiratszerkesztés 2007–2009 (Lindua), kisebbségkutatás, tudományszervezés, fordítás (szépirodalom, valóságirodalom).

Közéleti tevékenysége:

2007-től a Muravidéki Magyar Tudományos Társaság tudományos titkára, 2006-tól tagja a Magyar Tudományos Akadémia külső köztestületének tagja, 2010-től tagja a Muravidéki Akadémiai Tudósok Uniójának (PAZU). 2010–2014 közt Kapca település helyi közösségének az elnöke, a faluközösség megválasztott vezetője. 2012-től a Maribori Egyetem Bölcsészeti Kara Fordítói Tanszékének habilitált magyar lektora.

Szakmai monográfiái, tanulmánykötetei:

2003: **A Zrínyiek nyomában** : tanulmánykötet, Plilisvörösvár, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2003. 75 p.

- 2003: **A szlovéniai magyar könyvillusztrátorok**, Lendva, Galéria-Múzeum, 2003.
- 2007: **A szlovénia magyar könyvkiadás-, sajtó-és könyvtártörténet** – monograáfia, kiadó: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2007, támogató: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Budapest.
- 2008: **A családom anyanyelve a muravidéki magyarok identitása tükrében** – tanulmánykötet, kiadó: Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 103 p.
- 2009: **Tragom Zrinskih** (tanulmánykötet), horvát nyelvű kiadás, Zágráb–Pilisvörösvár, Horvátországi Magyar Tudományos és Művészeti Társaság – Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2009.
- 2010: **A muravidéki magyar könyvek világa**, tanulmányok és publicisztikai írások, Pilisvörösvár–Lendva, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Muravidéki Magyar Tudományos Társaság, 2010.
- 2012: **A szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak stratégiája és menedzsmentje**, Pilisvörösvár–Kapca, Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület – Kapcai Helyi Közösség, 2012.

Szerkesztett tanulmánykötetei:

- Lét nyelv és nyelv, identitás, irodalom**, Lendva. Lendva Községi Magyar Nemzeti Önkormányzati Közösség, 2009. (szerk. Zágorec-Csuka Judit)
- A nemzetiségi könyvtárak Szlovéniában és partnerkapcsolataik az Európai Unió területén/Narodnosotne knjižnice v Sloveniji in njihovi partnerski odnosi v Evropski uniji**, a nemzetközi konferencia előadásai/predavanja mednarodne konference, Lendva/Lendva, Muravidéki Magyar Tudományos Társaság/Društvo prekmurskih madžarskih znanstvenikov in raziskovalcev, 2010, (szerk. Dr. Zágorec-Csuka Judit, fordította Bence Utroša Gabirella)

10. POVZETEK / ÖSSZEFOGLALÓ

v slovenskem jeziku / szlovén nyelven

Začetki in predhodna obdobja v slovenskem in madžarskem prevodoslovju na področju književnosti

Iz slovensko-madžarskih in madžarsko-slovenskih literarnih stikov je razvidno, da sta imela oba jezika, obe kulturi in literaturi ter oba naroda v prejšnjih stoletjih, po naselitvi v Karpatskem bazenu od 9. stoletja dalje vse do 18. stoletja, stične točke ne glede na različno kulturno-zgodovinsko dediščino. Razumljivo je tudi, da so stiki v predhodnih obdobjih vplivali na naslednja obdobja tako na kulturnem kot na literarnem in jezikovnem področju, kjer so nastale interference oziroma kulturni dialog. Katera dejstva so dokazano povezovala obe kulturi in obe literaturi? Pri pregledu predhodnega obdobja sem upoštevala predvsem povezovalno energijo prevedenega leposlovja. Zakaj je bilo potrebno prevesti leposlovje v oba jezika? Kakšen namen je imela slovenska in madžarska prevedena literatura v prejšnjih stoletjih? Če so že prevedli kakšno leposlovno delo iz madžarske literature v slovenski jezik, je bil to dogodek, a kakšen je bil vzrok zanj in kakšen cilj? Velja tudi izjava, da nas podobnosti in različnosti povezujejo. Kakšna, katera sila je povezovala literaturo obeh narodov? Predvsem nuja, zgodovinske situacije in odgovornost inteligence oziroma pisateljev in prevajalcev, vendar tudi marsikaj drugega.

Na stik obeh narodov je vplivalo tudi to, da so se naselili v skupni življenjski prostor, v Karpatsko kotlino, in sicer Slovenci v 6. stoletju, Madžari pa dvesto oziroma blizu tristo let kasneje (896). Madžari so prevzeli krščanstvo od sosednjih narodov, tudi od Slovencev. Pri tem je imel pomembno kulturnoposredniško vlogo vojvoda Kocelj, ki je zgradil svojo utrdbo pri Zalaváru. Z njim sta se srečala tudi misijonarja Ciril in Metod ter nanj napravila močan vtis. Misijonarja staimela pomembno vlogo priposredovanju krščanske vere. Potrebno je ločiti avstrijske Slovence od Slovencev v Porabju na Madžarskem, kajti njihova zgodovina se razlikuje v tem, da so porabski Slovenci živeli od

začetka naseljevanja vse do danes v okviru države Madžarov in skupaj z Madžari, njihovi slovensko-madžarski odnosi so bili zelo blizu, torej so bili Slovenci v tesnem sobivanju z Madžari.

Pismenost starih Slovanov temelji večinoma na prevodih Biblije, prevodi pa so nastali na osnovi grških in latinskih biblijskih besedil. Prvotni prevodi iz tega obdobja se niso ohranili kasnejšim rodovom, vendar so prepoznavni po kasnejših prepisih. Iz obdobja vojvode Koclja se pisni viri niso ohranili.

Posredovanje kulture s pomočjo prevedenih del se je močneje razvilo v obdobju reformacije, ko se je leta 1582 *Janez Mandelc*, doma iz bližine Kranja, tiskar in sodelavec Primoža Trubarja, preselil na posest Zrinskih in Batthányijevih. Mandelc je na področju zahodne Madžarske natisnil 50 knjig, od tega je bila ena tretjina natisnjena v madžarskem jeziku.

Reformacija je zahtevala branje verskih besedil, predvsem Svetega pisma, v maternem jeziku oziroma v jeziku naroda. S tem namenom so nastala tudi prva prevedena dela v slovensko-madžarskem prevodoslovju v Prekmurju. *Franc Temlin* je prevedel v prekmurski jezik Lutrov Katekizem; prevod je naslovil Mali katekizem. To je bil prevod znamenitega Lutrovega dela. Győrski Katechismus je veljal kot izhodiščno ali posredno delo pri prevajanju; sicer gre tudi tu za prevod Lutrovega Katekizma, vendar v madžarskem jeziku. Jezik győrskega Katekizma je bil vmesni, posredovalni jezik pri prevajanju v slovenščino. *Štefan Küzmič* in *Mihael Bakoš*, slovenska (vendska) učitelja, prevajalca in literata, sta delovala v Nemescsóju na Madžarskem. Štefan Küzmič je pripravil dva madžarska učbenika in en priročnik, ki so izšli tudi v slovenskem prevodu (v prekmurščini) z naslovom *Vöre krščánskekrátki náuk*. Omenjena prevedena dela vsebujejo odlomke iz Biblije in Lutrovega Katekizma ter 19 nabožnih pesmi. To prevodoslovno delo se je nadaljevalo tudi kasneje z delovanjem Mikloša Küzmiča. Delovanje škofa Jánosa Szilyja je potekalo vzporedno z delovanjem Küzmiča. Med letoma 1780-1790 je izdal v Sopronu 7 verskih in eno posvetno delo v slovenskem prevodu oziroma v prekmurščini. V tem obdobju je bilo Prekmurje priključeno (od 1777 dalje) sombotelski škofiji, prekmursko/vendsko ljudstvo pa je rabilo versko literaturo v svojem jeziku. S prevodom verske literature je János Szily dvignil raven verskega življenja v Prekmurju, kajti tiskane knjige je dal v roke tukaj živečim vernikom. K prevedenim delom je izdal v Budimu leta 1790 še dvojezični slovensko-madžarski abecednik.

Ob koncu 18. stoletja so bile verske knjige (pesmarice, katekizmi, Biblija) edine knjige v slovenskem jeziku, ki so jih brali in tudi razumeli preprosti ljudje na področju med Muro in Rabo. Omenjene verske knjige so večinoma prevajali iz madžarskega jezika v prekmurščino oziroma v prekmurski nadnarečni jezik. Iz tega izhajajoč lahko ugotovimo, da so bile 18. stoletju madžarske knjige z versko vsebino podlaga za prevode literature v slovenski oz. nadnarečni prekmurski knjižni jezik. S prevedeno literaturo so zadovoljili verske zahteve prekmurskih Slovencev in bogatili pismenost ter bralno kulturo ljudi v njihovem maternem jeziku. Področje med Muro in Rabo je spadalo od X. stoletja vse do leta 1919 pod madžarsko oblast. Zaradi jezikovnih, kulturnih in etničnih stikov je prišlo skozi stoletjav prekmurski nadnarečni knjižni in tudi pogovorni jezik veliko madžarskih jezikovnih prvin. Prav zaradi tega lahko tudi v prevedeni prekmurski literaturi zasledimo madžarske besede in pojme, torej madžarske jezikovne prvine. Kasneje, po letu 1919, so se madžarsko-slovenski duhovni in literarni stiki preusmerili bolj proti Ljubljani, kjer so jih začeli dograjevati in razvijati.

Sredi 19. stoletja je *Janoš Kardoš* (1801-1873), evangeličanski duhovnik iz Hodoša/Hodos, prvi dekan evangeličanskih šol v Prekmurju na takratne zahteve šolstva prevedel nekatera dela madžarskih avtorjev (Sándor Petőfi, Pál Gyulai, Sándor Kisfaludy, János Arany, József Eötvös, Mihály Tompa, Mihály Vörösmarty, János Vajda). Bil je priznana osebnost v svoji regiji. Njegova najbolj zanana prevoda sta bila Toldi in Toldijev večer avtorja Jánosa Aranya. Omenjeni deli je prevedel v nadnarečni prekmurski knjižni jezik in s tem sam ustvarjal primerno besedišče za zahteven prevod Aranyevih del. Bil je ustvarjalec nadnarečnega knjižnega jezika v Prekmurju. *Imre Augustič* (1837-1879), urednik in založnik časopisa *Priятel*, ki je izhajal v slovenskem oz. prekmurskem jeziku, je objavljал tudi madžarsko leposlovje v slovenskem prevodu, npr. dela Móra Jókaija, Józsefa Eötvösa, Zsigmonda Keménya, Pála Gyulaija itd. ter predelane madžarske ljudske pesmi.

Na področju kulturne zgodovine in slovensko-madžarskih kulturnih stikov sta s svojim delom veliko prispevala *Franc Ivanocy/Ivánóczy Ferenc*, ki je bil teolog, publicist, versko-kulturološki pisec, pisatelj, prevajalec, urednik katoliškega koledarja *Kalendar srca Jezušovega*, in *Jožef Košič/Kossics József*, pisatelj in prevajalec. V drugi polovici 19.

stoletja sta začela prevajati madžarsko leposlovje v slovenski jezik. Pri prevajanju sta uporabila tudi nemški jezik kot posredni jezik v procesu prevajanja. Največ zanimanja sta namenila prozi Móra Jókaija in poeziji Sándorja Petőfija. Košič je prevedel v slovenščino slovnico Imreja Szalayja in prevod leta 1833 izdal v Gradcu z namenom, da ga Slovenci uporabijo pri učenju madžarskega jezika.

Na začetku 20. stoletja je prevajal madžarsko literaturo v nadnarečni prekmurski jezik tudi *Janoš Flisar/Fliszár János*, madžarsko-slovenski pisatelj, pesnik, prevajalec, novinar in učitelj ter urednik. Prevajal je madžarske pisatelje in pesnike, npr. Aranyja, Petőfija, Mikszátha, Jókaija (besedila so izhajala v amerškem izseljenskem časopisu *Amerikanszkih Szlovenecov glász*), urejal je časopis *Prijátel* (ustanovil ga je Imre Augustič), koledar *Evangelicsanszki kalendar* in Lutrov kalendar ter *Düsevni liszt*. Ko je leta 1880 začel izhajati tednik *Muraszombat és vidéke*, je Flisar urejal slovenski del tega časopisa. Čeprav je bil Flisar pri omenjanju prekmurske evangeličanske književnosti večkrat prezrt, je bil brez dvoma najplodovitejši prekmurski pisatelj in pesnik tega obdobja. Po prvi svetovni vojni je napisal *Vogrszki-vendiski recsник i vendiski-vogrszki recsник*. V omenjenem slovarju je zapisal, da je prekmurski jezik »vendščina« (vendiski, vendszki jezik), vendar ni trdil, da ni slovenski jezik, saj je napisal, da je to »vogrszki szlovénszki ali sztári szlovénszki jezik«. Tudi slovarja ni oddaljeval od slovenskega jezika.

Med prevedeno literaturo je zbudil največ zanimanja prevod drame Imreja Madáchja *Tragedija človeka/Az ember tragédiája* v prevodu *Tineta Debeljaka* in *Vilka Novaka*. Leta 1940 sta za prevedeno dramo prejela nagrado madžaskega PEN kluba. V obdobju pred drugo svetovno vojno sta bila na področju kulturne zgodovine prepoznavna Janoš Flisar/Fliszár János, prekmurski evangeličanski pisatelj, in *Jože Klekl/Klekl József*, katoliški duhovnik, pisatelj, novinar in pesnik, ki je s svojimi priložnostnimi pesmimi izražal tudi domoljublje, urejal je koledar *Kalendar srca Jezušovega* (1906-1919) in vendski časopis *Novine* (1918-1919).

V slovenski jezik prevedena madžarska literatura po drugi svetovni vojni

V 50-ih letih, torej po drugi svetovni vojni, sta bila pomembna prevajalca *Vilko Novak* in *Štefan Barbarič*. Oba profesorja književnosti

z znanjem madžarskega jezik sta začela prevajati madžarsko leposlovje v slovenski jezik. Štefan Barbarič je študiral slavistiko na Univerzi v Ljubljani in tudi v Budimpešti, leta 1948 je diplomiral v Ljubljani. Devet let je služboval kot profesor na gimnazijah v Ljubljani, v Črnomlju in v Ravnah na Koroškem. Štiri leta je delal tudi kot asistent na ljubljanski Filozofski fakulteti na Katedri za slovenski jezik. V obdobju med letoma 1965-1972 je poučeval slovenski jezik in književnost v Zadru na tamkajšnji filozofski fakulteti, kasneje je od leta 1972 do 1980. deloval kot tajnik pri Slovenski matici. Sodeloval je pri izdajanju knjig, pri urejanju zbornikov, bil je urednik ali sourednik zbornikov Kmečki upor in v slovenski umetnosti, Prijatelj in Ivan Cankar ter sourednik revije Glasnik, ki je izhajala pri Slovenski matici. Naslov njegove disertacije je bil *Turgenjev in slovenski realizem* (1983). Do smrti je bil direktor Slovanske knjižnice v Ljubljani. Več let je bil tudi predsednik Slavističnega društva Slovenije. Bil je literarni zgodovinar, ki je tudi prevajal. V slovenščino je prevedel dela madžarskih avtorjev: Gyule Illyésa, Ferenc Molnárja in Zsigmonda Móricza. V 60-ih letih je Barbarič predstavil več madžarskih pisateljev (Árona Tamásija, Tiborja Déryja, Ferenc Sántaja, Lászla Németha), in sicer na način, da je poleg analiz literarnih opusov avtorjev dodal tudi odlomke iz njihovih literarnih del.

Vilko Novak je doktoriral iz etnografije na Univerzi v Ljubljani, študiral pa je tudi slavistiko. Petnajst let je poučeval kot profesor v srednjih šolah v Mariboru, Murski Soboti, Kranju, v Senti in tudi v Ljubljani. Od leta 1947 je predaval na Filozofski fakulteti v Ljubljani na Katedri za entografijo. Od leta 1936 je raziskoval jezik, literaturo, zgodovino oziroma kulturologijo svojega rojstnega kraja v Prekmurju. Proti koncu svojega življenja je sestavil vendski slovar, ki vsebuje 160 000 vendskih besed, ki jih je zbral večinoma iz besedišč Franca Temlina, Štefana Küzmiča, Istvána Szíjártója, Imreja Augustiča, Jožefa Košiča, Sándorja Terplána in Józsefa Bágárija. Iz madžarskega jezika je prevedel dela Avgusta Pavla in ponovno objavil Košičeva dela. Košičevo delo je izdal pod naslovom *A Magyar Országí Vendus-Tótokról/O vendskih Totih na Madžarskem*. S Tinetom Debeljakom sta prevedla v slovenski jezik dramo Imreja Madácha *Tragedija človeka/Az ember tragédiája*, za kar sta prejela nagrado PEN kluba.

V 60-ih letih prejšnjega stoletja so začeli prevajati madžarsko literaturo v slovenski jezik in so postali prevajalci tega desetletja

naslednji avtorji: *Vlado Peteršič, Drago Grah, Jože Hradil, Jože Ftičar in Jože Olaj*. V tem obdobju so prevajali klasike madžarske literature in tudi kanon pisateljev iz 20. stoletja, torej dela Móra Jókaija, Kálmána Mikszátha, Zsigmonda Móricza, Lászla Németha, Lajosa Zilahyja, Ferenc Sánte in Györgya Moldove.

Na začetku 70-ih let sta *István Palkó* in *Orsolya Gállos* objavila študije, v katerih sta slovenske bralce informirala o madžarski poeziji in o madžarski književnosti nasploh. Poleg študij sta objavila še prevedeno literaturo madžarskih avtorjev, dela Móra Jókaija, Endreja Kolozsvárijja Grandpiera, Györgya Kardosa, Jánosa Székelya, Sándorja Petőfija, Géze Gárdonyija, Ákosa Kertésza, Menyhérta Lakatosa, Zsigmonda Móricza, Lajosa Zilahyja in Endreja Adyja. Prevajalci, ki so začeli prevajati madžarsko leposlovje, so bili bolj ustvarjalni v 70-ih letih, kajti takrat so dobili možnost prevajati in objavljati prevode madžarske literature pri Pomurski založbi, ki je nastala v tem obdobju. Pojavili so se tudi novi obrazi na področju prevodoslovja, med prvimi *Elizabeta Bernjak*, profesorica slovenskega jezika in literature ter prevajalka.

Izdane dvojezične pesniške zbirke so bile nova tendenca v 70-ih letih. Leta 1973 je izšla dvojezična (madžarsko-slovenska) zbirka z naslovom *Az Apostol/Apostol* Sándorja Petőfija, katere prevajalec je bil Jože Hradil. Zbirka je nastala ob stopetdeseti obletnici rojstva velikega madžarskega pesnika Sándorja Petőfija z namenom, da bi s to zbirko izrazili spoštovanje do pesnika in spomin nanj. Dvojezične zbirke so posredovale delo v madžarskem jeziku kot avtentično besedilo in hkrati slovenski prevod. Štefan Barbarič je napisal spremno besedo k zbirki z naslovom *Revolucionarna vera pesnika*. Prevedeno delo je imelo pomembno vlogo, saj je širilo Petőfijevo pesniško zavest in njegove revolucionarne izpovedi. Petőfijeve pesmi so v tem času pogosto objavljali tudi v hrvaških in srbskih prevodih. Leta 1977 je izšla pri Pomurski založbi dvojezična zbirka Endreja Adyja z naslovom *Vér és arany/Kri in zlato*. Izbor pesmi sta pripravila in prevedla Kajetan Kovič in Jože Hradil.

V 80-ih letih prejšnjega stoletja so prevajali madžarsko literaturo številni prevajalci: *Drago Grah, Jože Ftičar, Jože Olaj, Štefan Sedonja, Vilko Novak, Kajetan Kovič, Jože Hradil, Orsolya Gállos, Vlado Peteršič in Marjanca Mihelič*. S pomočjo prevajalcev in prevajalk so bralci lahko brali prevode del Endreja Adyja, Nándorja Giona, Ferenc

Móra, Endreja Illésa, Miklósa Radnótiya, Anne Jókai, Móra Jókaija, Györgya G. Kardosa, Géze Gárdonyiya, Györgya Konráda. V okviru takratnih srednjeevropskih tem je bilo objavljenih več študij o Madžarski, o madžarski kulturi in literaturi. Madžarske drame, ki so bile že prevedene, so tudi doživele uprizoritev na slovenskih odrih: *Uspavanka/Altató* Lászla Fodorja (1955); *Tatovi/Tolvajok* (1970) in *Mačja igra/Macskajáték* (1975, 1980) Istvána Örkénya; *Liliom/Liliomfi* Ferenc Móra (1975).

V 90-ih letih je izšla v Celovcu pri založbi Wieser *Hrabalova knjiga* avtorja Petra Esterházyja v slovenskem jeziku (1993) v prevodu Marjance Mihelič. Po mnenju literarne zgodovinarke Jutke Rudaš je roman odličen, s fino ironijo prepeleteno delo, dober prevod bi lahko pripomogel k temu, da bi ga slovensko občinstvo z užitkom bralo. Kljub zanimivemu predgovoru in samemu avtorju Petru Esterházyju, ki je ugleden sodobni madžarski pisatelj, bi lahko bilo deležno večje pozornosti, vendar se to ni zgodilo. Esterházy je dobil več prestižnih literarnih nagrad doma in tudi na mednarodni ravni (nagrada Vilenica, Herderjeva nagrada, lietrarna nagrada za mir na frankfurtskem knjižnem sejmu itd.). Njegove romane in kratko prozo so prevedli v več kot dvajset jezikov. Esterházyjevi romani so zbudili večjo pozornost v slovenski literaturi šele v kasnejših obdobjih. Eseji Petra Esterházyja in Györgya Konráda v prevodu Marjance Mihelič so bili objavljeni večinoma v *Novi reviji*.

Po letu 2000 so prevajali madžarsko leposlovje v slovenski jezik naslednji prevajalci: *Marjanca Mihelič, Jože Hradil, Gabriella Gadl, Mladen Pavičić, Jože Smej, Judita Trajber, Stela Munk*. V tem obdobju so prevajalci prevajali dela Petra Esterházyja, Petra Zilahyja, Lászlója Darvasija, Agáte Gordon, Györgya Dragomána, Krisztiána Grecsója, Ottója Tolnaija, Imreja Kertésza itd. Prevajali sodela različnih avtorjev, npr. dela Sándorja Máraija, Artúrja Munka, Dezsója Kosztolányija, Béle Hamvasa, Antala Szerba, Géze Gárdonyiya, Lajosa Harsányija itd.

Založba Franc-Franc iz Murske Sobote je leta 2010 v zbirki *Mostovi na meji* izdala zbrana dela Judite Zágorec-Csuka z naslovom *V sebi zate*, ki vsebuje pesmi, odlomke iz avtoričinih proznih del in esejev. Knjigo je prevedla Gabriella Bence Utroša. Omenjena založba je izdala zbirko *Mostovi na meji* z namenom, da posreduje slovenski javnosti literaturo madžarske narodnosti, ki živi v Sloveniji. V založbi Franc-Franc so izšli še naslednji prevodi: 2011, knjiga Lajosa Benceja z naslovom

Vzklit iz kamna, ki so jo prevedli Gabriella Bence Utroša, Béla Szomi Kralj in Vesna Lebar; knjiga Alberta Halásza *Vsestvarnost* (2012), prevedla jo je Gabriella Bence Utroša; knjiga Sándorja Szúnyogha *Zvestoba travnih bilk* (2013), ki jo je prevedla Vesna Dunko, soprevajalca pa sta bila Ernest Ružič in Milan Vincetič.

V tem bogatem obdobju bi lahko omenili tri prevajalce, ki so tako količinsko kot kakovostno največ prispevali na področju madžarsko-slovenskega prevodoslovja: *Marjanca Mihelič*, *Jože Hradil* in *Gabriella Gaál*.

Od leta 1986 dalje organizira Slovensko društvo pisateljev vsako leto *Mednarodni literarni festival Vilenica*, ki poteka vselej v drugi polovici septembra. Ob tej priložnosti podelijo mednarodno priznanje na področju literature. Svečana podelitev nagrad poteka v kraški jami Vilenica; tu so tudi nekaterim madžarskim pisateljem in pesnikom podelili omenjeno prestižnonagrado. Med nagrajenci so bili: Peter Esterházy (1988, 1998), Peter Nádas (1998) in László Krasznahorkai (2014). Posebno *Kristalno nagrado Vilenca* pa so dobili: Lajos Grendel (1991), Endre Kukorelly (1992), István Vörös (2000) in Pál Závoda (2002).

Slovenska literatura v madžarskem prevodu po drugi svetovni vojni

Slovensko literaturo v prevodu so začeli izdajati večinoma v madžarskem časopisu *Népújság*, ki je izhajal v Murski Soboti (1926-1929) in v reviji *Nyugat* v Budimpešti. V *Népújságu* in v *Nyugatu* objavljeno slovensko literaturo je prevedel Avgust Pavel, ki je poleg prevodov pisal tudi literarnozgodovinska dela. Madžarski bralci so po letu 1945 lahko spoznavali slovensko literaturo v prevodu s pomočjo vojvodinskih literarnih revij, ki jih je izdajala madžarska manjšina za potrebe svojih bralcev in tudi za madžarsko narodnost, ki je živela skupaj z nami/Slovenci v skupni državi v Jugoslaviji. V 60-ih letih prejšnjega stoletja so madžarska založba *Fórum* iz Vojvodine in slovenske založbe iz Republike Slovenije podpisale pogodbo o sodelovanju na področju prevajanja slovenske literature v madžarščino, v 60-ih in 70-ih letih pa se je temu kulturnoposredniškemu delu pridružila tudi založba *Európa*, ki je izdajala evropsko literaturo v madžarskem jeziku v Budimpešti, od takrat dalje pa je začela izdajati tudi v madžarščinoprevedeno slovensko literaturo. To je počela

samostojno ali v sodelovanju s Pomursko založbo. Leta 1976 je pri Pomurski založbi v Murški Soboti izšel prevod Cankarjevega dela Hlapec Jernej in njegova pravica v madžarščini z naslovom *Jernej szolgalegény igazsága*. Delo je leta 1937 prevedel Avgust Pavel. Spremno besedo je napisal Bratko Kreft. Delo je bilo izdano dvojezično, hkrati v izvirnem slovenskem jeziku in v madžarskem prevodu. To Cankarjevo delo je bilo največkrat prevedeno v tuje jezike. Kljub temu da je Cankar hotel napisati le agitacijsko brošuro, je nastal roman. *Dr. Ivan Prijatelj* je v eseju o Cankarju o Hlapcu Jerneju in njegovi pravici zapisal naslednjo misel: »Na koncu požara postane Jernej simbol svetovne revolucije.« Cankar je bil pesnik, pisatelj, velik umetnik, preko svojih del je hotel posredovati svoj pogled na svet, na tedanje nepravilne družbene razmere, spregovoriti o željah in problemih svojega naroda. To zavzetost in poslanstvo lahko čutimo v vseh njegovih delih. Leta 1979 je izšel prevod romana Franceta Bevka Kaplan Martin Čedermac – v madžarščini *A föld sója*. Roman je prevedla Orsolya Gállos, ki je napisala tudi spremno besedo in ob tej priložnosti analizirala dogajanje iz romana ter zgodovinsko ozadje zgodbe. V romanu je glavna književna oseba podeželski kaplan Martin Čedermac, ki se spopade oziroma se bori za ljudstvo, ki izgublja svojo resnico. Glavni junak romana je v resnici živel. Njegov dnevnik, po katerem je roman nastal, je še danes ohranjen v muzeju v Novi Gorici. Leta 1979 je izšla dvojezična pesniška zbirka *Slap/Zuhatag*, ki obsega pesmi štirih slovenskih pesnikov: Dragotina Ketteja, Ivana Cankarja, Josipa Murna Aleksandrova in Otona Župančiča. Zbirka je izšla v slovenščini in hkrati v madžarskem prevodu. Pesmi sta prevedla Jože Hradil in Sándor Weöres. Prevajalci slovenskih literarnih del v madžarski jezik so bili poleg Avgusta Pavlav tem obdobju še: Sándor Szúnyogh, József Varga, Ferenc Tóth, Zoltán Csuka, László Lator, Dezső Tandori, Károly Szilágyi, Judit Pór, Sándor Weöres, Ferenc Tvrđko, Károly Ács, István Bordits, Zsuzsa Gouth, Orsolya Gállos in Jože Hradil. V teh desetletjih so prevajali dela naslednjih slovenskih avtorjev: Bena Župančiča, Toneta Seliškarja, Otona Župančiča, Ele Peroci, Ivana Cankarja, Ivana Potrča, Miška Kranjca, Alojza Rebule, Mire Mihelič, Prežihovega Voranca, Franceta Prešerna, Cirila Zlobca, Cirila Kosmača, Franceta Bevka, Pavleta Rožine, Ivana Bratka, Mateja Bora, Dragotina Ketteja, Josipa Murna Alkesandrova in Otona Župančiča.

Slovenska literarna dela, ki so bila prevedena v 80-ih letih prejšnjega stoletja, so zbudila veliko zanimanja. V tem obdobju je največ prevajala Orsolya Gállos, med prevedenimi besedili je tudi znano delo Ivana Cankarja Martin Kačur, ki je bilo prevedeno leta 1981. V istem letu je izšla antologija *Sozvočje/Összhang*, v kateri je predstavljenih šest v Avstriji živečih slovenskih pesnikov s Koroške in pet pesnikov madžarske narodnosti iz Prekmurja. Izšle so še naslednje antologije v prevodu: *Hogy is állunk?* (1984), antologija slovenske poezije; antologija slovenske drame (1989) z naslovom *A hódító*; antologija Avgusta Pavla, ki vsebuje tudi prevode slovenskih ljudskih pesmiz naslovom *Pável Ágoston válogatott műfordításai és versei*.

V 90-ih letih prejšnjega stoletja so se spremenile tudi družbenopolitične razmere v obeh državah (Slovenija, Madžarska) in posledično tudi na področju založništva. Posledica tega je bila, da so določene založbe prenehale izdajati knjižne programe, kar prej ni povzročalo težav pri izdajanju prevedenih del. Tržno gospodarstvo je začelo delovati tudi na področju založništva, količina prevedene literature (tudi madžarske) je upadla. Ne glede na spremembe na trgu so lahko madžarski bralci brali naslednja dela slovenskih avtorjev: Ferija Lainščka, Andreja Blatnika, Aleša Debeljaka, Tomaža Šalamuna, Franceta Prešerna, Janka Messnerja, Borisa A. Novaka (pesmi); romane in novele Draga Jančarja (*Kaján vágyak*, *Az angyal pillantásai*, *Halstadt*) in roman Kajetana Koviča (*Utazás Trentóba*); radijske igre Svetlane Makarovič in Milana Jesiha. Tudi v madžarskih revijah, kot so npr. *Életünk*, *ef-lapok*, *Jelenkor*, *Nagyvilág*, *Holmi*, *Magyar Napló*, *Tiszatáj* je bila objavljena prevedena slovenska literatura.

2006. je izšla antologija sodobnih prekmurskih in porabskih pisateljev in pesnikov v madžarskem jeziku z naslovom *A muravidéki és rábavidéki kortárs szlovén irodalom antológiája*. Antologijo je prevedla Judit Zágorec-Csuka. Leta 2013 je izšel pri založbi Európa roman Jožefa Hradila v madžarskem jeziku z naslovom *Képek arc nélkül*/Slike brez obrazov. Prevedla ga je Klára Körtvélyessy. Roman *Slike brez obrazov* zajema obsežen zgodovinski in politično razburljiv čas od konca 19. stoletja do današnjih dni, v katerem so živeli romaneskni liki, Prekmurci in Madžari, Sobočani, Beltinčani, Odrančani, Budimpeštani in Debrecenčani ter Banatčani. Roman je privlačno, zanimivo branje, »pripoved temelji na veliki evropski zgodbi 20. stoletja: na obeh velikih vojnah in komunizmu, ki se v svojih

pojavih prelamlja na usodah posameznikov. Gre za osebno družinsko kroniko, ki je hkrati freska na oboku prostora in časa. Če bi v kratki predstavitvi iz romana kaj posebej izpostavili, je to nedvomno avtorjeva vrnitev v otroška leta; podoživljanje prijateljstva med vrstniki, zaznavanje socialnih razlik, opredeljevanje do dobrega in zlega v očeh dečka, osnovnošolca. Pri teh opisih je Jože Hradil mojster besede in čeprav so tudi poznejša obdobja napisana tekoče in spretno, je tu najboljši.«

Orsolya Gállos je v tem desetletju prevedla v madžarščino veliko del sodobnih slovenskih avtorjev, predvsem romane in eseje Draga Jančarja, Aleša Debeljaka, Kajetana Koviča, Aleša Čara in Borisa Pahorja. Pri založbi Jelenkor sta izšla Jančarjeva romana z naslovoma *Zajgás a fejben*/Zvenenje v glavi (2001) in *Katarina, a páva és a jezsuita*/Katarina, pav in jezuit (2006), pri založbi Alexandra pa roman Kajetana Koviča *Képzelt tanár úr*/Profesor domišljije (2006). Leta 2008 so izdali v madžarskem prevodu kratko prozo Mojce Kumerdej z naslovom *Fragmav* prevodu Orsolye Gállos. Prevedena knjiga Mojce Kumerdej je druga knjiga avtorice; ima enigmatičen naslov in dvojni pomen: fragmentalnost teksta in hkrati oseb, ki nosijo v sebi globoke želje, ki od znotraj navzven počasi razpadajo tako kot tudi njihove osebnosti. Tretji pomen naslova bi lahko bil »fragma«, ki asociira na difragmo kot sredstvo kontracepcije. Leta 2011 je izšel tudi roman Draga Jančarja z naslovom *A névtelen fa*/Drevo brez imena v prevodu Orsolye Gállos, ki je k delu napisala tudi beležko. V spremni besedi je Ildikó Lovas zapisala: »Eden izmed ciljev Jančarjevega romana je ustvariti dom.«

Leta 2002 sta izšli dve prevedeni deli, pesniški zbirki Edvarda Kocbeka: *Éjszakai ünnepély* (prevod Gábor Csordás) in *Kisfiú a fán* (prevod Zsolt Lukács).

Leta 2003 je izšel v madžarščino preveden roman Vladimirja Bartola *Alamut* prevodu Kláre Körtvélyessy. Bartol, raziskovalec orientalistike, je roman napisal leta 1938, vendar takrat ni doživel posebnega uspeha. Kasneje, po 11. septembru 2001, pa je postal zaradi svoje vsebine zelo aktualen. Roman govori o perzijski trdnjavi Alamut, dogajanje pa je postavljeno v 11. stoletje. V trdnjavi Alamut zbira voditelj sekte ismailcev (ismaelitov) Hasan ibn as-Sabah bojvnike za napad na Seldžuško cesarstvo, ki je zavojevalo Iran/Perzijo. V trdnjavo se na željo družine poda tudi mladi ibn Tahir, ki je kasneje izbran v četo

najpogumnejših vojakov – fedaijev. V zahtevnem urjenju je mladim bojevnikom naročeno, naj za izpolnitev ukazov žrtvujejo vse, tudi lastno življenje. Filozofija Hasana Sabaha, da »nič ni resnično, vse je dovoljeno« prežema fanatične čete islamskih skrajnežev tudi te dni! Četudi bodo žrtvovali svoje življenje, bodo po smrti takoj odšli v nebesa, kjer bodo lahko uživali v pijači, hrani, brezdelju in ob dekletih. V to vsi verjamejo, saj jih Hasan omami s kroglicami hašiša in jih, medtem ko so v omami droge, da prenesti v vrtove deilemskih kraljev, ki se razprostirajo za trdnjavo. V njih je Sabah ustvaril podobo nebes, vključno z rajskimi deklicami, hurijami.

Leta 2006 je izšla pri založbi BabelPress pesniška zbirka *Aleša Štegerja* z naslovom *Protuberancia* v prevodu Rolanda Orcsika. Zbirko je ocenil László Darvasi, ki je v spremni besedi zapisal: »Šteger je bližnji sorodnik našega Pilinszkega ali Ottója Orbána ali Hollana, Lowella, Celana, Bena ... Je tudi sorodnik Miklósa Mészölya, ki svojo sakralno izjemnost tako hladno in precizno izžareva.«

Poezijo Tomaža Šalamuna je v madžarščino prevajal Zsolt Lukács. Izšle so naslednje zbirke: *Megrozsdáll a szerelem, ha követelik* (2006, založba Bábel); *Arkhiolkhosszal a Kikládokon* (2007, založba Napkút), *Almafa* (2008, založba Ráció).

Končne konkluzije

Posredovanje kulture ima v globaliziranem svetu veliko možnosti. To velja tudi za madžarsko-slovenske in slovensko-madžarske literarne stike v prevodoslovju. Za temo mojega raziskovanja sem izbrala prevedeno literaturo obeh sosednjih narodov, slovensko in madžarsko prevodoslovje, ki v veliki meri nosita kulturo obeh narodov. Kako vidimo prevedeno literaturo v književnostih obeh srednjeevropskih narodov na začetku 21. stoletja? Kakšne predhodne vrednosti nosita? Kdo so tisti slovenski in madžarski pisatelji, pesniki, esejisti, katerih dela so prevedena v slovenski ali madžarski jezik, v jezik sosednje kulture? Kako in v kaj se je afirmiralo prevodoslovje v obeh kulturah? Kdo so bili tisti prevajalci, ki so več desetletij prevajali literaturo sosednjega naroda, ustvarjali mostove, povezovalne vezi med dvema kontrastivnima jezikoma in kulturama?

Literatura je imela in ima v vsakem zgodovinskem obdobju različne funkcije. Pomembno je tudi to, na kakšen način, s kakšno interpretacijo se je prevedena literatura ustalila, se uveljavila v drugi kulturi in

literaturi. Kdo so ustvarjalci te prevedene literature, s kakšnim namenom so ustvarjali in v kakšnem stilu? Tudi ni zanemarljivo, v kakšni meri in harmoniji se prevedena literatura prilagaja logiki jezika, v katerega je prevedena, in tudi to, kako se zna prilagajati specifikam literature, v kateri se oglašča?

Pomen prevajanja se je z vstopom v Evropsko unijo povečal, kajti danes ima unija 23 uradnih jezikov in z novimi člani se bo število še povečalo. Cilj Evropske komisije je tudi ta, da razvija večjezičnost, promovira znanje tujih jezikov in ohranja kulturno identiteto narodov. Literarna zgodovinarica Jutka Rudaš opozarja v svojih člankih na dejstvo, da so v zadnjih dvajsetih letih nastale v slovenski literarni percepciji spremembe, ki kažejo v smer, da se je povečala tudi percepcija madžarske prevedene literature v slovenski književnosti in bralni kulturi. Vendar so na področju prevajanja tudi pomanjkljivosti, in izhajajoč iz te ugotovitve ostaja še veliko dela tako prevajalcem kot tudi kulturni politiki ter založbam, ki podpirajo izdajanje prevedenih del. Največ informacij o madžarski literaturi dobijo bralci iz prevodov ali delnih prevodov v literarnih revijah, malo je objavljene kritike, še vedno je premalo prevedenih knjig madžarskih avtorjev, kljub temu da število prevodov v zadnjih 20 letih narašča. Naraščajočo tendenco kaže tudi prisotnost madžarskih avtorjev na Mednarodnem knjižnem festivalu Vilenica od leta 1986 dalje vse do danes. Od takrat so bili z mednarodno *književno nagrado Vilenica*, ki jo podeljuje *Društvo pisateljev Slovenije* najboljšim avtorjem, delujočim v Srednji Evropi, katerih duhovna vrednota njihovih knjig povezuje celotni evropski prostor, nagrajeni naslednji madžarski literati: Peter *Esterházy* (1988), Peter *Nádas* (1998) in László *Krasznahorkai* (2014). *Kristalno nagrado Vilenica* pa so prejeli: Lajos *Grendel* (1991), Endre *Kukorelly* (1992), István *Vörös* (2000) in Pál *Závada* (2002). *Mednarodnega festivala vina in poezije* v Medani se udeležujejo tudi mladi madžarski avtorji, med njimi: Krisztina *Tóth*, István *Vörös*, István *Kemény*, János *Lackfi*, Orsolya *Kalász*, Péter *Zilahy*, András *Imreh*, Gábor *Schein*, Tamás *Jónás* in Anna *Szabó T.*

Glede slovenskega leposlovja, ki je prevedeno v madžarski jezik in ga izdajajo na Madžarskem, je stanje podobno kot v Sloveniji, kjer izdajajo madžarsko leposlovje v prevodih, vendar je težko primerjati, kajti madžarsko knjigotrštvo je večje in ima drugačne razsežnosti. Na Madžarskem živi deset milijonov Madžarov, približno dva milijona

Madžarov pa izven meja Madžarske, v Sloveniji pa živi le dva milijona Slovencev. Madžarska ima večji knjižni trg. Število prevodov iz slovenske literature v madžarščino v zadnjih dvajsetih letih narašča, vendar opažamo podobne tendence kot v slovenski percepciji madžarske literature, in sicer to, da dobijo madžarski bralci največ informacij o slovenski prevedeni literaturi ali o delnih prevodih v literarnih revijah, malo pa je objavljene kritike o literaturi. V zadnjem desetletju lahko zasledimo slovenske avtorje, katerih dela so v prevodu objavile madžarske založbe, zato so njihove knjige prisotne tudi na mednarodnih knjižnih sejmi (Nemzetközi Könyvvásár) v Budimpešti. V okviru teh knjižnih sejmov so bili predstavljeni slovenski avtorji in tudi njihova prevedena dela: Drago Jančar *A névtelenfa*/Drevo brez imena; Dušan Šarotar *Biliárd a Dobray Szállóban*/Biljard v Dobrayu; založba Franc-Franciz Murske Sobote se je predstavila leta 2012 z naslendljimi avtorji: s *Štefanom Kardošem*, z *Vladom Kreslinom* in *Dušanom Šarotarjem* – sooblikovalci sodobne slovenske književne kulture; *Franckom Mukičemin* književnostjo slovenske manjšine na Madžarskem; *Lajosem Bencejem*, predstavnikom ustvarjalcev madžarske manjšine v Sloveniji.

Večjezičnost je osnova za raznovrstnost evropske kulture. V tem večjezičnem kulturnem prostoru, tako v slovenskem kakor tudi v madžarskem, se je povečala zahteva po prevajanju leposlovnih del. To tendenco je potrebno podpirati tudi z različnimi natečaji, ki so in bodo namenjeni izdajanju slovenskega in madžarskega leposlovja v obeh kulturah. Prevajanje leposlovja zahteva od prevajalca nekoliko več kot le prevajanje besedil. Prevajalec mora prenesti ne le pomen besedila, pač pa tudi ozračje časa, v katerem je izvirno besedilo nastalo, pridih okolja, v katerem se zgodba odvija in tudi slog pisanja, ki je značilen za avtorja. Leposlovje je književno delo. Književna dela so umetniška dela. Zato je prevajanje leposlovja tudi umetniško delo. Kdor se loti prevajanja leposlovja, mora razumeti umetnost in mora biti sam po duši umetnik.

Zágoréc-Csuka Judit könyve a „milyen a kortárs magyar irodalom recepciója, visszhangja a szlovén kulturális térségben”-nek nevezett szemléleteket igyekszik megragadni. Érdekes, ahogyan a két – a forrás (magyar) és a befogadó (szlovén) – irodalmi rendszer összefüggéseire alapozott nyelv vizsgálata, valamint a kultúra és az irodalmi hagyomány narratív szerkezetei meghatározzák az olvasást. Milyen lehet egy műnek egy adott közönségre gyakorolt hatása, a közönség sajátos beállítottságától függően, amelyből az egyes olvasók szubjektív megértése fakad? Mint minden pillanatnyi tapasztalathoz, az addig ismeretlen művet birtokba vevő irodalmi tapasztalathoz is hozzájárul egyfajta „előzetes tudás, amely magának a tapasztalásnak egyik mozzanata, és amely egyáltalán lehetővé teszi, hogy az új ismeretanyag fölfogható – azaz egy bizonyos tapasztalati kontextusban olvasható – legyen.”* Hogy hogyan fogadhatunk el, érthetünk meg egy szöveget, azt az irodalmi környezet ismert műveihez való implicit viszonyunk is meghatározza. A befogadás fontos tényezője az olvasó saját elvárási horizontja, a közönségreakciók és a kritikai ítélet (siker, elutasítás, megértés). Továbbá – a kortárs magyar művek mit képviselnek a szlovén kultúramodell általános keretei közt? Milyen jelentéssel bírnak a szlovén kultúra általános horizontján? Az bizonyos, hogy egyrészt értéket, másrészt viszont a szóban forgó kultúra irodalmától nagyon sok idegen elemet.

A kötet második része – fölülvizsgálva a lefordított és kiadott művek recepcióesztétikáját – a lefordított művek anyagának filológiai részletességgel jegyzetelt kiadásait gyűjti össze, hozzá létre. Zágoréc-Csuka Judit szlovén–magyar szépirodalom-fordítás koncepcióban gondolkodik, alapos bibliográfiával, teljes katalógussal, életrajzi kronológiával stb. zárja a könyvét, hiszen véleménye szerint a meglehetősen jól dokumentált fordításanyag megfelelő áttekintést nyújt a szlovén „hungarikák”-ról. Ezzel e könyv árnyaltabb kontextusba helyezi a magyar–szlovén fordításokat.

A magyar–szlovén és a szlovén–magyar irodalmi kapcsolatok tükröződése című monográfia kiemelkedő jelentőségű szerzők, művek, fordítók szinte teljes, kortársi recepciójának, kialakuló kultuszának és társadalmi kontextusának, dokumentációjának fontosságára hívja fel a figyelmünket.

Dr. Rudaš Jutka

* Hans Robert Jauss „Recepcióelmélet” in *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*. Budapest, Osiris, 1999. 52., ford. Kulcsár-Szabó Zoltán. G. Buck, *Lernen und Erfahrung*. Stuttgart, 1967. 56., idézi Jauss.

FRANCE BEVK A FÖLD SÓJA

LEPÁR
Péter Esterházy Pomožni glagoli srca

Zupan Menüett gitárra

gitaras jure

CANKAR Egy idealista élete

velikasev sin

sándor petőfi apostol

MÓR JÓKAI
ZLATI
GLOVEN

beno zupančič SZELLEMI DÉZÉS

szélt-szúnyogh nai-leg

JÓZSEF VARGA Časi oblikovanja zavesti

Céza Gárdonyi EBERSKI JUNIKI

slap zuhatag

Zsigmond Móricz / Gospodje se zabavajo

Krisztián Grecsó Dobrodružstvo

MENAVADNA POROKA

ÁBEL
ÁRON
TAMÁSI

O nebeski in zemeljski ljubezni

Beletrina

Imre Kertész Breviárius

Drago Jančar

A NÉVTELEN FA

RUDAŠ JUTKA

Kulturális Interakciók / Kultúra Interactions

Olívia Ágoston és a hűség

OTON ZUPANČIČ

ADY

Francé Prešeren

PESMI • VERSE

Antoni Čadež Judo lord - A felvilágosult és a szellemi lord

slap zuhatag

KRATKA ZGODOVINA MADZARSKÉ

MADZARSKÉ PRAVILNOSTI